T.C. FIRAT KALKINMA AJANSI

TRB1 Bölgesi Sürdürülebilir Turizm Stratejisi ve Eylem Planı

Nihai Rapor

Eylül 2012

ÖNSÖZ

-Bu bölüm FKA tarafından düzenlenecektir-

YÖNETİCİ ÖZETİ

TRB1 Bölgesini oluşturan Bingöl, Elazığ, Malatya ve Tunceli illerini kapsayan bu çalışmada temel hedef "Sürdürülebilir Turizm Stratejisi ve Eylem Planı" hazırlamaktır. Strateji planı hazırlanmasında, Devlet Planlama Teşkilatı'nın hazırlamış olduğu "Stratejik Planlama Kılavuzu" temel kaynak olarak kullanılmıştır.

TRB1 Bölgesi Sürdürülebilir Turizm Stratejisi ve Eylem Planı çalışmaları; önümüzdeki yıllarda turizm yatırımlarının çevreye duyarlı şekilde yapılması, turizm sektöründe istihdam olanaklarının geliştirilmesi ve turizm konusunda sahip olduğu önemli değerlerle hem Türkiye hem de dünyada tercih edilen bir bölge olması öncelikleri göz önüne alınarak gerçekleştirilmiştir.

Çalışma dört aşamalı olarak yürütülmüştür. Bu aşamalar: "Mevcut Durum Analizi", "Sorun Analizi", "Paydaş Analizi" ve "Strateji Analizi"dir. Proje kapsamında literatür bilgilerinin yanı sıra, 130 günlük alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışmalarda katılımcı bir süreç izlenmiş, belirlenen paydaşların çalışmaların her aşamasına azami ölçüde katılmaları için gayret gösterilmiştir. 100'e yakın kurumdan yaklaşık 170 kişi ile bire bir görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca bölgenin dört ilinde de gerçekleştirilen çalıştaylar ile bölgenin kamu kurum ve kuruluş, yerel yönetim, üniversite, özel sektör ve sivil toplum temsilcilerinden 147 kişinin sorunların ve hedeflerin belirlenmesinde görüşü alınmıştır. Çalıştaylar sonrasında gerçekleştirilen toplam 11 odak grup toplantısı ile çalıştaylarda ortaya çıkan sonuçlar olgunlaştırılmıştır.

Çalışmalar sırasında bölgede turizmin konusu olabilecek yüzlerce unsurun olduğu görülmüştür. Bu unsurlardan yapılan paydaş görüşmeleri ve çalıştaylardan sonra öne çıkan 61 turizme konu unsur, Önemli Turizm Değeri (ÖTD) olarak belirlenmiştir. ÖTD'lerin yoğunlaştığı bölgelere "Önemli Turizm Alanı" (ÖTA) adı verilmiştir. TRB1 bölgesi içerisinde 6 adet Önemli Turizm Alanı belirlenmiştir. Bu alanlar: Tohma Çayı, Karakaya Baraj Gölü, Keban Baraj Gölü, Munzur – Pülümür Vadileri, Peri Suyu Vadisi ve Murat Nehridir. ÖTA ve ÖTD analizleri sonucunda ise bölgede yapılabilecek 17 adet öneri tur rotaları "Önemli Turizm Rotaları" (ÖTR) olarak belirlenmiştir.

Bu çalışma beş bölümden oluşmaktadır. **Birinci bölümde**; çalışmanın amacı ve yöntemi verilmiştir. **İkinci bölümde**; bölgenin genel özelliklerine değinilmiştir. **Üçüncü bölümde** ise bölgenin turizm potansiyeli incelenmiş ve ÖTD, ÖTA ve ÖTR'ler verilmiştir. **Dördüncü bölümde**; Paydaş ve Sorun analiz sonuçları değerlendirilmiştir. **Beşinci bölümde** GZFT analizi, vizyon, strateji ve uygulama hedefleri ve faaliyetler ve eylem planları verilmiştir.

Yapılan tüm bu çalışmalar sonucunda *"**Turizm sektörünün sürdürülebilir şekilde geliştirilmesi yoluyla TRB1 bölgesinin kalkınmasına katkı sağlanması**"* vizyon olarak belirlenmiştir. Bu vizyona ulaşmak için ise toplam 5 strateji, 14 hedef ve 69 faaliyet geliştirilmiştir. Bölge için hazırlanan stratejiler aşağıdaki gibi sıralanabilir;

1. TRB1 bölgesinde sürdürülebilir turizm türlerinin geliştirilmesi
2. Önemli Turizm Değerlerine ulaşılabilirliğin arttırılması ve fiziki altyapı imkânlarının geliştirilmesi
3. Turizm altyapısının güçlendirilmesi, konaklama, yeme-içme, hizmet kalitesinin artırılması
4. TRB1 Bölgesinin Önemli Turizm Değerlerinin tanıtılması ve pazarlanması
5. Yönetişim modelinin geliştirilmesi

Belirlenen stratejilerin uygulanması için oluşturulan eylem planı, gerçekçi ve uygulanabilir olması kriterleri göz önüne alınarak detaylandırılmış, her bir faaliyet ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Hangi faaliyetin ne zaman, kimler tarafından nasıl gerçekleştirileceği belirlenmiş, tüm bu faaliyetlerin uygulanabilmesi için Ulusal ölçekte yapılan çalışmalar da dikkate alınarak bir "yönetişim modeli" önerilmiştir. Faaliyet planında faaliyetler, kısa vadeli (2013-2014), orta vadeli (2015-2018) ve uzun vadeli (2019-2023) dönem itibarıyla gruplandırılmıştır.

TRB1 Bölgesi için hazırlanan "Sürdürülebilir Turizm Stratejisi ve Eylem Planı" projesi bölgenin sürdürülebilir kalkınmasında önemli bir role sahiptir. Bu planın hayata geçirilmesinde tüm paydaşlara önemli sorumluluklar düşmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ii
İÇİNDEKİLER v
TABLO LİSTESİ vii
HARİTA LİSTESİ ix
HARİTA LİSTESİ ix
ŞEKİL LİSTESİ x
KISALTMALAR xi
KISALTMALAR xi
1. GİRİŞ 1
1.1. ÇALIŞMANIN AMACI VE KAPSAMI 1
1.2. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ 3
2. BÖLGENİN MEVCUT DURUMU 8
2.1. BÖLGENİN TANIMI 8
2.2. BÖLGENİN ULAŞIM DURUMU 13
2.3. BÖLGENİN DEMOGRAFİK YAPISI 17
2.4. SOSYO-EKONOMİK ÖZELLİKLER 19
2.6. DOĞAL YAPI 26
2.6.1. Jeoloji 26
2.6.2. Jeomorfolojik Yapı 28
2.6.3. Su Kaynakları 38
2.6.3.2. Şelaleler 44
2.6.4. İklim 46
2.6.5. Toprak 47
2.6.6. Biyolojik Yapı 48
2.7. BÖLGE TARİHİ 53
2.8. TARİHİ VE KÜLTÜREL DEĞERLER 58
2.8.1. Kaleler 58
2.8.2. Köprüler 61
2.8.3. Camiler ve Medreseler 64
2.8.4. Hamamlar 69
2.8.5. Diğer Tarihi ve Kültürel Değerler 71
2.8.6. Yerel Giysiler 75
2.8.7. Yöresel Yemekler 78
2.8.8. Folklor – Halk Oyunları 81
2.8.9. Efsanevi Hikâyeler 85
2.8.10. El Sanatları ve Hediyelik Eşyalar 92
2.8.11. Festivaller, Panayırlar, Özel Günler 93
2.8.12. Müzeler 95
2.8.13. Sinema ve Tiyatro Salonları 95
2.8.14. Mesire Yerleri 96
2.8.15. Spor Müsabakaları – Etkinlikler 101
2.9. KORUNAN ALANLAR 104
2.9.1. Milli Parklar 104
2.9.2. Tabiat Parkları ve Tabiat Anıtları 105

2.9.3. Sit Alanları 106
2.9.4. Höyükler 107
2.10. ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR 110
2.10.1. Bölgeye İlişkin Diğer Planlar 111
2.11. BÖLGENİN TURİZM DURUMU 114
2.11.1. Ziyaretçi Sayıları 114
2.11.2. Konaklama Envanteri 116
3. TRB1 BÖLGESİ TURİZM POTANSİYELİ 120
3.1. TURİZM ÇEŞİTLERİ 123
3.2. ÖNEMLİ TURİZM DEĞERLERİ 124
3.3. ÖNEMLİ TURİZM ALANLARI 164
3.4. ÖNEMLİ TURİZM ROTALARI 172
4. PAYDAŞ VE SORUN ANALİZİ 180
4.1. PAYDAŞ ANALİZİ 180
4.2. SORUN ANALİZİ 208
5. TRB1 BÖLGESİ SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM GELİŞİM STRATEJİSİ 211
5.1. GZFT 213
5.1. GZFT 213
5.2. VİZYON, STRATEJİLER VE UYGULAMA HEDEFLERİ 220
5.3 FAALİYETLER VE EYLEM PLANI 242
PROJE EKİBİ KISA ÖZGEÇMİŞLERİ 322
EKLER 335
Ek 1: Faaliyet Takvimi 335

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: TRB1 Bölgesi Sürdürülebilir Turizm Projesi Paydaşları ve Seçilme Gerekçeleri 5
Tablo 2: İBBS Sistemine Göre Oluşturulan Düzeyler 8
Tablo 3: TRB1 Bölgesi İl ve İlçeleri 12
Tablo 4: TRB1 Bölgesi İlleri Nüfus Verileri 17
Tablo 5: TRB1 Bölgesi İlleri Dönemler İtibarıyla Nüfus Artış Hızları 18
Tablo 6: İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması, 2011 20
Tablo 7: TRB1 Bölgesi İllerinin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması, 2003 ve 2011 21
Tablo 8: TRB1 Bölgesi İlçeleri Gelişmişlik Düzeyleri, 2004 21
Tablo 9: TRB1 Bölgesi İllerinin Temel Ekonomik Göstergeleri, 2001 22
Tablo 10: TRB1 Bölgesinde Kişi Başına Gayri Safi Katma Değer, 2008 22
Tablo 11: TRB1 Bölgesi İllerinde Müze, Eser ve Ziyaretçi Sayıları, 2008 95
Tablo 12: TRB1 Bölgesi İllerinde Sinema ve Tiyatro Salonları sayıları ile Gerçekleşen Gösteri ve Gösteri Başına Seyirci Sayıları, 2009 96
Tablo 13: TRB1 bölgesi İllerinde Türlerine Göre Spor Kulübü Sayıları, Haziran 2010 101
Tablo 14: TRB1 Bölgesi İllerinde Tescilli Sit Alanları 106
Tablo 15: TRB1 Bölgesi İllerinde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklama İstatistikleri, 2010 114
Tablo 16: TRB1 Bölgesi İllerinde İşletme Belgeli Konaklama İstatistikleri, 2010 114
Tablo 17: TRB1 Bölgesi İllerinde Konaklama İstatistikleri, 2010 116
Tablo 18: TRB1 Bölgesi İllerinde Turizm Yatırım Belgeli, Turizm İşletme Belgesi, Belediye Belgeli Tesis ve Yatak Sayısı, 2010 117
Tablo 19: TRB1 Bölgesi İllerinde Bulunan Yatırım Belgeli Konaklama Tesisleri 117
Tablo 20: TRB1 Bölgesi Kültür ve Turizm Bakanlığından İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri 118
Tablo 21: TRB1 Bölgesi Belediye İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri 119
Tablo 22: TRB1 Bölgesi Önemli Turizm Değerleri Tablosu 124
Tablo 23: Tohma Çayı Önemli Turizm Alanında Yer Alan Önemli Turizm Değerleri 165
Tablo 24: Karakaya Baraj Gölü Önemli Turizm Alanında Yer Alan Önemli Turizm Değerleri 165
Tablo 25: Keban Baraj Gölü Önemli Turizm Alanında Yer Alan Önemli Turizm Değerleri 168
Tablo 26: Munzur – Pülümür Vadileri Önemli Turizm Alanında Yer Alan Önemli Turizm Değerleri 169
Tablo 27: Peri Suyu Önemli Turizm Alanında Öne Çıkan Önemli Turizm Değerleri 170

Tablo 28: Murat Nehri Önemli Turizm Alanında Öne Çıkan Önemli Turizm Değerleri 171
Tablo 29: Paydaş Analizi Tablosu 185
Tablo 30: Sorun Analizi 208
Tablo 31: İller Bazında GZFT Analizi 214

HARİTA LİSTESİ

Harita 1: İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması 1 10
Harita 2: İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması 2 10
Harita 3: TRB1 Bölgesinin Ülke İçindeki Konumu 11
Harita 4: Yerleşimler 12
Harita 5: TRB1 Bölgesi Ulaşım Durumu 13
Harita 6: TRB1 Bölgesi Deprem Bölgeleri 27
Harita 7: TRB1 Bölgesi Arazi Kullanım Haritası 28
Harita 8: Yükseklik Haritası 28
Harita 9: Hidroloji Haritası 39
Harita 10: Doğal ve Kültürel Değerler ve Rotalar Haritası 58
Harita 11: Önemli Turizm Değerleri Haritası 124

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1 Sürdürülebilir Turizm Geliştirme Stratejisi Yönetişim Şeması 2
Şekil 2: Sürdürülebilir Turizm Geliştirme Stratejisi Oluşturma Süreci 4
Şekil 4: Tohma Çayı Önemli Turizm Alanında Yapılabilecek Turizm Faaliyetleri 164
Şekil 5: Karakaya Baraj Gölü Önemli Turizm Alanında Yapılabilecek Turizm Faaliyetleri 167
Şekil 6: Keban Baraj Gölü Önemli Turizm Alanında Yapılabilecek Turizm Faaliyetleri 168
Şekil 7: Munzur – Pülümür Önemli Turizm Alanında Yapılabilecek Turizm Faaliyetleri 169
Şekil 8: Peri Suyu Vadisi Önemli Turizm Alanında Yapılabilecek Turizm Faaliyetleri 170
Şekil 9: Murat Nehri Önemli Turizm Alanında Yapılabilecek Turizm Faaliyetleri 171
Şekil 10: Bölgede Öne Çıkan Turizm Türleri 221
Şekil 11: Bölgede Öne Çıkan Turizm Kaynak Değerleri 222
Şekil 12: Bölgede Öne Çıkan Turizm Türleri ve Başlıca Kaynak Değerleri 223
Şekil 13: Yönetişim Modeli 225

KISALTMALAR

DHMİ : Devler Hava Meydanları İşletmesi

DPT : Devlet Planlama Teşkilatı

DSİ : Devlet Su İşleri

GSYİH : Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

GZFT : Güçlü-Zayıf Yönler; Tehditler ve Fırsatlar

HES **:** Hidro Elektrik Santrali

ÖDA : Önemli Doğa Alanı

ÖTA : Önemli Turizm Alanı

ÖTD : Önemli Turizm Değerleri

ÖTR : Önemli Turizm Rotaları

TİGEM : Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü

TMMOB : Türk Mühendis ve Mimar Odalar Birliği

TOBB : Türkiye Odalar Borsalar Birliği

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

UNESCO : Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı

1. GİRİŞ

1.1. ÇALIŞMANIN AMACI VE KAPSAMI

TRB1 Bölgesini oluşturan Bingöl, Elazığ, Malatya ve Tunceli illerini kapsayan bu çalışmada temel hedef Sürdürülebilir Turizm gelişiminin kurgulanması ve hayata geçirilmesi için gereken faaliyetlerin tespit edilerek uygulanmasına katkı sağlayabilmektir. Bu hedefe ulaşabilmek için projenin 3 alt hedefi bulunmaktadır;

- Mevcut durumunun ve turizm potansiyelinin belirlenmesi,
- Turizm gelişim stratejisinin hazırlanması ve
- Sürdürülebilir turizm için eylem planının hazırlanması ve yönetim modelinin belirlenmesidir.

Yapılan çalışma, öncelikle bölge turizminin mevcut durumu ile ilgili verilerin temel hedef doğrultusunda derlenmesi ve kullanılmasına yöneliktir. Verilerin toplanmasının yanı sıra, strateji geliştirme sürecindeki hedef ve faaliyetler belirlenerek, uzman görüşleri oluşturulmuştur.

Çalışma, sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda, sürecin en önemli unsuru olarak paydaş ve ilgi sahiplerinin katılımlarını kapsamaktadır. Strateji geliştirme süreci belirlenen paydaşlarla birlikte sağlıklı ve verimli bir sonuç elde edebilmek için, *çekim odağı, turizm ürünü, sürdürülebilirlik,* gibi temel kavramlar üzerine inşa edilmiştir.

Çalışma ile ilgili tüm süreçlerde kullanılmak üzere aşağıda sunulan yönetişim modeli benimsenmiştir. Şekilde 1'de görülen "komisyon", bir yandan süreç boyunca bir danışma ve izleme işlevi görmüş, diğer yandan eylem planının uygulamaya geçirilmesini sağlayacak, yönetim konusunda duraksamaya yer vermeksizin geçişin hızlı ve sorunsuz olmasını sağlayacaktır.

Şekil 1 Sürdürülebilir Turizm Geliştirme Stratejisi Yönetişim Şeması

Çalışma; turizmi oluşturan mal ve hizmetlerin çeşitliliğinin gerektirdiği şekilde, turizmle ilgili her tür ekonomik hareketliliği, sürmekte olan veya terk edilmiş tarihsel, geleneksel, kültürel ve artı değer yaratabilecek faaliyetleri kapsamakta, bunların *turizm ürünü* tedarik zinciri içerisinde yer alabilmesini sağlamaya çalışmaktadır.

Paydaş görüşleri sonrasında "Önemli Turizm Değerleri" (ÖTD) ve "Önemli Turizm Alanları" (ÖTA) belirlenmiş stratejiler ve hedefler seti oluşturulmuştur.

1.2. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada, DPT Müsteşarlığı tarafından hazırlanan "Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu"nda önerilen yöntem esas alınmıştır (DPT, 2006). Her aşamasında katılımcı süreçleri içeren bu yöntem hazırlanan strateji planının etkin ve sürdürülebilir bir plan olmasına hizmet etmektedir. Bu yöntem, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2010-2014 Stratejik Planı başta olmak üzere birçok kurum ve kuruluş tarafından kullanılmıştır.

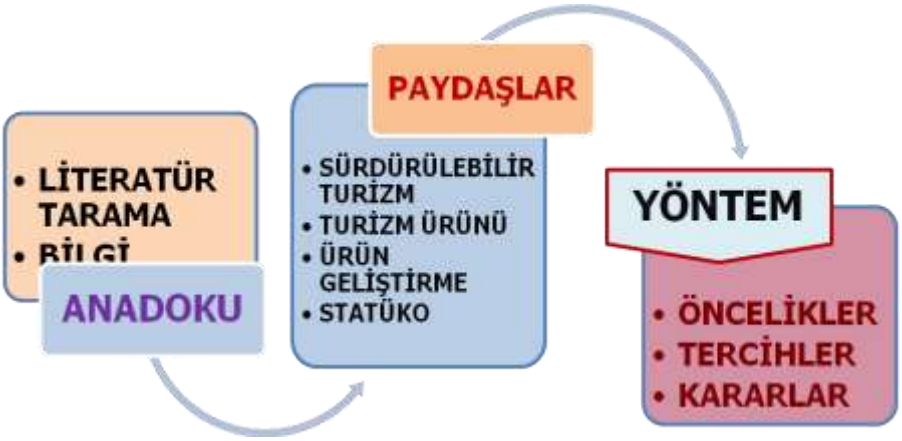
Bir önceki bölümde tarif edilen yönetişim modelinin kullanıldığı süreç başlıklarla şu şekilde özetlenmektedir;

- Mevcut Durum Analizi
- Sorun Analizi
- Paydaş Analizi
- Strateji Analizi

Mevcut Durum Analizi: Mevcut Durum Analizi çalışmasında öncelikle literatür taraması ve bilgi derleme çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmaya paralel olarak TRB1 Bölgesi illerinde paydaşlar ziyaret edilerek turizm sektörünün mevcut durumu, yaşanan sorunlar ve turizm açısından önemli alanlar belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışma çok yönlü bir çabadır. Mevcut durum analizi sonucu bir araya getirilen veriler, çalışmanın sonraki aşamalarına ışık tutacak niteliktedir.

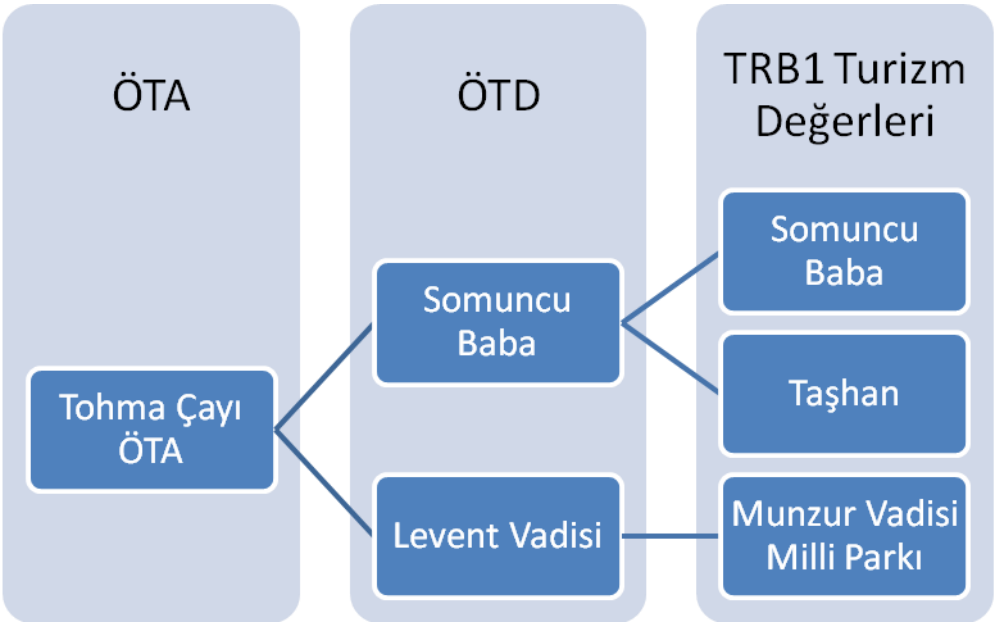
Paydaş ve/veya ilgi sahipleri analizi: Bu analizin temel amacı "Sürdürülebilir Turizm Stratejisi Eylem Planı"ndan kimlerin etkileneceği sorusuna yanıt aramaktır. Bölgenin ana sorunları ile bunların arasındaki neden-sonuç ilişkileri, bu sorunlardan gerçekte en çok kimlerin etkilendiği sorularına yanıt aranıp çözümlere ulaşılırken, farklı paydaşların rollerinin neler olduğu incelenmiştir. Bu nedenle, Paydaş Analizi bu çalışmanın en önemli öğelerinden biri olmuştur. Paydaşlar ve/veya ilgi sahiplerinin tümüne aynı şekilde *"Bilgi Aktarımının"* sağlanması, sürecin iyi yönetilmesi ve çalışmanın amacına ulaşmasına önemli katkılar sağlamıştır.

Söz konusu sürecin akışı Şekil 2'de tarif edilmektedir;

Şekil 2: Sürdürülebilir Turizm Geliştirme Stratejisi Oluşturma Süreci

Mevcut durum analizi ve paydaşlar ile yapılan görüşmeler sonucunda potansiyel taşıyan ve turizm konusunda öne çıkan değerler "Önemli Turizm Değerleri" (ÖTD) olarak belirlenmiştir. Bu alanların yoğunlaştığı alanlar ise, "Önemli Turizm Alanları" (ÖTA)'nı oluşturmaktadır. (Bkz. Şekil 3).

Şekil 3: Önemli Turizm Alanları Belirleme Süreci

Proje kapsamında kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, meslek örgütleri ve özel sektör temsilcileri ile görüşmeler yapılmıştır. Çalışma kapsamında belirlenen paydaş grupları aşağıda verilmiştir:

Tablo 1: TRB1 Bölgesi Sürdürülebilir Turizm Projesi Paydaşları ve Seçilme Gerekçeleri

Paydaşlar	**Seçilme Gerekçesi**
Kamu kurum ve kuruluşları: Mülki İdare Yöneticileri • Valilikler	Valiler ilin en üst düzeyde karar vericisidir. İlde kalkınma süreçlerini en iyi ve etkin şekilde yönetmek öncelikli görevleri arasında gelmektedir. TRB1 Bölgesi için Valiler, Kalkınma Ajansı Yönetim Kurulunda yer almaları ve dönüşümlü olarak Başkanlık etmeleri nedeniyle, Ajans tarafından hazırlanan Strateji Planının hazırlanması ve hayata geçirilmesinde en önemli rolü üstlenecektir. Ayrıca, Bölgelerinde yürütülecek bu çalışmaya destek ve katılımları, diğer aktörler ve/veya paydaşlar üzerinde pozitif bir etki yaratacaktır.
• Kaymakamlıklar	Kaymakamlıklar ilçe düzeyindeki önceliklerin etkin ve başarılı bir şekilde uygulanmalarından sorumludur. TRB1 Bölgesi için yapılan strateji ve eylem planının hayata geçirilmesinde kaymakamlıklar kilit bir rol üstlenecektir.
• **Merkezi Yönetim Taşra Teşkilatı** • İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri	İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri, ulusal ve bölgesel düzeyde belirlenen kültür ve turizm politikalarının il düzeyinde uygulanmasından sorumlu olmaları nedeniyle, hazırlanan strateji ve eylem planının hazırlanması ve uygulanması sürecinden birinci derecede sorumludurlar.
• İl Çevre ve Şehircilik Müdürlükleri	Turizmi doğrudan etkileyen teknik altyapı, çevre koruma, kontrol ve yönetiminden il düzeyinde sorumlu kuruluşlardır. Ayrıca, turizm açısından en önemli girdilerden doğal kaynakların yönetimi 648 ve 644 sayılı KHK ile Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüklerine önemli görevler yüklemiştir.
• Orman ve Su İşleri Bakanlığı Taşra Teşkilatı	Turizm açısından önem arz eden Milli Parklar başta olmak üzere Av Yaban Hayatı, Sulak Alanlar gibi doğal alanların yönetiminden sorumludurlar.
• **Yerel Yönetimler** • İl Özel İdareleri	Bilindiği üzere, ülkemizde yerel yönetimler; İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Köylerden meydana

Paydaşlar	Seçilme Gerekçesi
	gelmektedir. İl Özel İdareleri, strateji ve eylem planı hazırlık sürecinde yerel önceliklerin belirlenmesinde etkin rol alacaktır.
• Belediyeler	Ulaşım, çevre, sağlık, kültür ve sanat gibi pek çok konuda kentlerde hizmet vermekten sorumlu Belediyeler tarafından hazırlanacak strateji ve eylem planlarının sahiplenilmesi uygulama açısından çok önemlidir.
• Muhtarlar	Hazırlanacak strateji ve eylem planının sahiplenilmesi ve uygulanması açısından muhtarlar köylerde köprü vazifesi görecektir.
Üniversiteler	Üniversiteler bir alandaki bölgesel gelişim bağlamında güçlü çarpan etkiler yaratma gücüne sahiptir. Öğrencilerin bölgeye getirdiği sosyal dinamizm dikkat çekicidir. Bu nendeler üniversiteler önemli bir paydaş olup, strateji ve eylem planını sahiplenmeleri önemlidir.
Sivil Toplum Kuruluşları ve Meslek Örgütleri	Sivil toplum olgusu günümüzde sadece sosyal yaşamın etkin bir aktör olarak değil, siyasi sistemin, örgütlenme gereğinin ve söz sahibi olmanın önemli bir aracı olarak ortaya çıkmaktadır. Sivil Toplum Kuruluşları kalkınma çabalarında, yapılması planlanan faaliyetlerin "sindirilmesi" ve benimsenmesi konusunda etkili bir unsur olarak sosyal yapıdaki yerini almaktadır. TRB1 Bölgesinde il düzeyinde veya ilçe düzeyinde faaliyet gösteren aktif STK'lar hazırlanan strateji planının hayata geçirilmesi sürecinde önemli aktörler arasında yer almıştır. Bölgede aktif çalışan STK'lar turizm ürünlerinin oluşturulmasında ve turizmin geliştirilmesinde önemli katkılar sağlayabilir.
• Ticaret ve Sanayi Odaları	Ticaret ve Sanayi Oda Başkanları Kalkınma Ajansı Yönetim Kurulu içinde yer almakta olup, üyelerine hazırlanacak strateji ve eylem planının aktarılmasında önemli katkıları olmuştur.
• Esnaf ve Sanatkâr Odaları	Esnaf ve sanatkârların turizm stratejisi ve eylem planını sahiplenmeleri uygulamadaki etkinliği ve başarıyı artıracaktır.
• TMMOB İl Temsilcilikleri	TMMOB'a bağlı meslek örgütlerinin TRB1 Bölgesinde faaliyet gösteren şubeleri veya temsilcilikleri turizm stratejisi ve eylem planı hazırlanması sürecinde önemli role sahiptir.

Paydaşlar	Seçilme Gerekçesi
Özel Sektör Temsilcileri • Otel sahipleri ve çalışanları • Restoran sahipleri ve çalışanları • Otobüs firmaları • Seyahat Acenteleri	Proje ile Sürdürülebilir Turizm Stratejisinin hazırlanması ve uygulama projeleri ile hayata geçirilmesinde özel sektör önemli bir yere sahiptir. Bölgedeki otel sahipleri ve çalışanları, hazırlanan plana uygulamadaki mevcut durumu aktarma ve hazırlanan planın hayata geçirilmesinde aktif bir role sahiptir. Bölgedeki restoran sahipleri ve çalışanları, hazırlanan plana uygulamadaki mevcut durumu aktarma ve planın hayata geçirilmesinde aktif bir role sahiptir. Bölgedeki otobüs firmaları temsilcileri hazırlanan planı uygulama konusunda katkı sağlayacaklardır. TRB1 Bölgesinde veya ulusal bazda faaliyet gösteren seyahat acenteleri proje kapsamında belirlenen "Önemli Turizm Değerlerinin" ve "Önemli Turizm Rotalarının" bilinirliğinin ve ziyaretçi talebinin artırılmasında önemli role sahiptir.
Diğer	Bölge halkı, kanaat önderleri paydaşlar stratejinin hazırlanması, sahiplenilmesi ve uygulanması süreçlerinde kilit rol oynamaktadırlar.

Sorun Analizi: Literatür taraması, paydaş ziyaretleri, grup toplantıları ile turizm sektöründe yaşanan ana sorun grupları ve bu sorunların kök nedenleri uzmanlarca ortaya konulmuştur. Hazırlanan sorun analizi il bazında yapılan çalıştaylarda katılımcı bir süreçle gözden geçirilerek nihai hali verilmiştir.

Strateji Analizi: İl düzeyinde yapılan çalıştaylardan elde edilen bilgilerin ışığında TRB1 Bölgesinde Sürdürülebilir Turizm "*vizyon"u* belirlenmiştir. Çalıştaylar, kamu kurum ve kuruluşlarından, yerel yönetimlerden, üniversitelerden, sivil toplum kuruluşlarından, meslek örgütlerinden, özel sektörden ve diğer paydaşlardan temsilcilerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Kararlaştırılan ana hedefe ulaşmak için öngörülen hedefler ekonomik, sosyal ve çevresel uygunluk açısından tartışılarak somutlaşan alt hedefler ve bu alt hedeflere ulaşabilmek için de faaliyetler belirlenmiştir.

2. BÖLGENİN MEVCUT DURUMU

2.1. BÖLGENİN TANIMI

TRB1 Bölgesi, Avrupa Birliğine uyum sürecinde DPT ve TÜİK tarafından 2002 yılında üç ayrı düzeyde oluşturulan İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) ile adını almıştır. TRB1 Bölgesi Ortadoğu Anadolu Bölgesinde yer almakta, Malatya Alt Bölgesi altında Bingöl, Elazığ, Malatya ve Tunceli illerinden oluşmaktadır.

Tablo 2: İBBS Sistemine Göre Oluşturulan Düzeyler

Sıra No	**Düzey 1**	**Düzey 2**	**Düzey 3**
1	İstanbul	İstanbul Alt Bölgesi	İstanbul
2	Batı Anadolu	Ankara Alt Bölgesi	Ankara
		Konya Alt Bölgesi	Konya, Karaman
3	Doğu Marmara	Bursa Alt Bölgesi	Bursa, Eskişehir, Bilecek
		Kocaeli Alt Bölgesi	Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova
4	Ege	İzmir Alt Bölge	İzmir
		Aydın Alt Bölge	Aydın, Denizli, Muğla
		Manisa Alt Bölge	Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak
5	Batı Marmara	Tekirdağ Alt Bölgesi	Tekirdağ, Edirne, Kırklareli
		Balıkesir Alt Bölgesi	Balıkesir, Çanakkale
6	Akdeniz	Antalya Alt Bölgesi	Antalya, Isparta, Burdur

		Adana Alt Bölgesi	Adana, Mersin
		Hatay Alt Bölgesi	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye
7	Batı Karadeniz	Zonguldak Alt Bölgesi	Zonguldak, Karabük, Bartın
		Kastamonu Alt Bölgesi	Kastamonu, Çankırı, Sinop
		Samsun Alt Bölgesi	Samsun, Tokat, Çorum, Amasya
8	Orta Anadolu	Kırıkkale Alt Bölgesi	Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir
		Kayseri Alt Bölgesi	Kayseri, Sivas, Yozgat
9	Doğu Karadeniz	Trabzon Alt Bölgesi	Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin,
10	Güneydoğu Anadolu	Gaziantep Alt Bölgesi	Gaziantep, Adıyaman, Kilis
		Şanlıurfa Alt Bölgesi	Şanlıurfa, Diyarbakır
		Mardin Alt Bölgesi	Mardin, Batman, Şırnak, Siirt
11	Ortadoğu Anadolu	Malatya Alt Bölgesi	Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli
		Van Alt Bölgesi	Van, Muş, Bitlis, Hakkari
12	Kuzeydoğu Anadolu	Erzurum Alt Bölgesi	Erzurum, Erzincan, Bayburt
		Ağrı Alt Bölgesi	Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan

Kaynak: DPT, İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, 2003

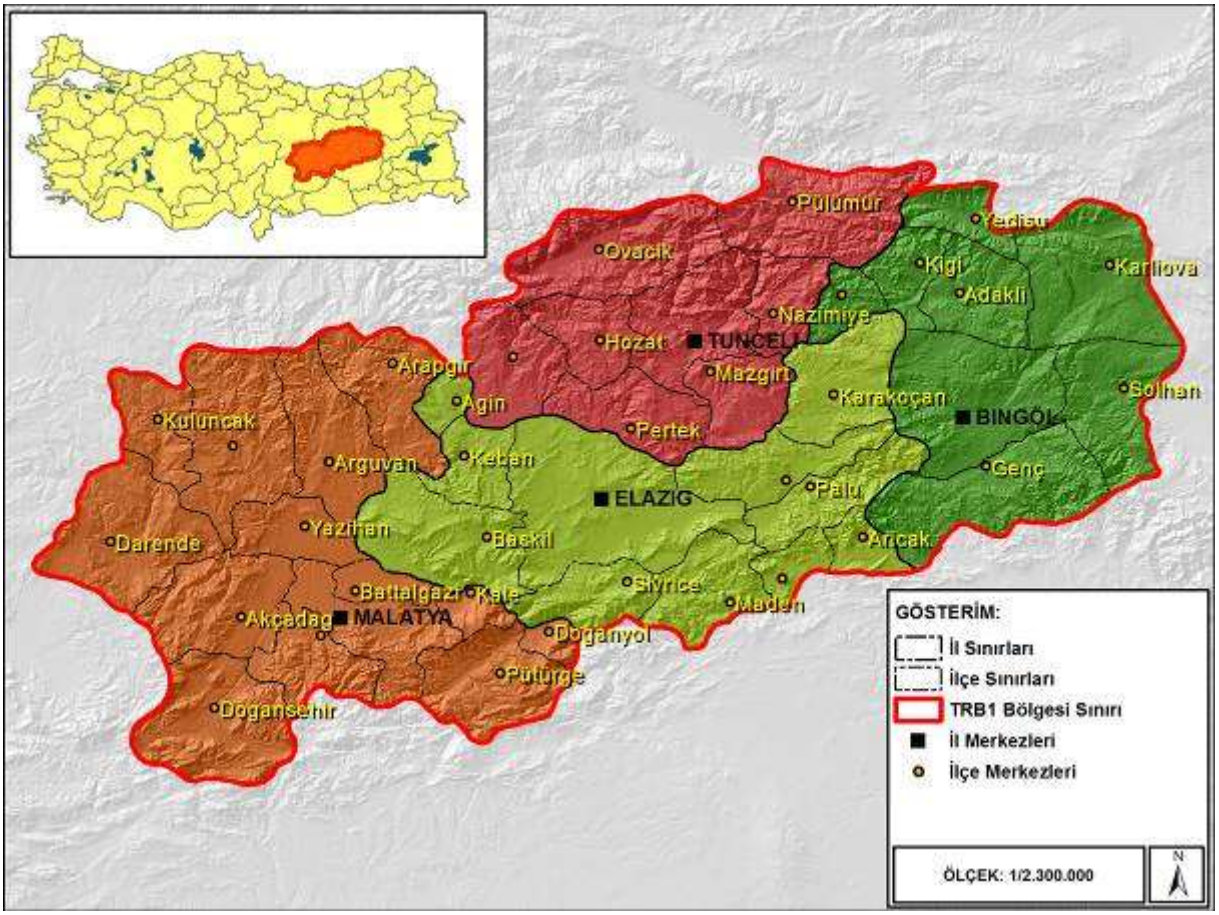
Harita 1: İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması 1

Harita 2: İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması 2

Türkiye yüzölçümünün yaklaşık %4,7'sini oluşturan TRB1 Bölgesinin alanı 35.916.6 km²'dir. Bölgede toplam 1.663.811 kişi yaşamaktadır.

TRB1 Bölgesi; kuzeyde Sivas, Erzincan ve Erzurum, güneyde Adıyaman ve Diyarbakır, doğuda Muş, batıda ise Kahramanmaraş illeri ile sınır oluşturmaktadır. Coğrafi açıdan değerlendirildiğinde bölge, doğu illeri için önemli bir geçiş niteliğindedir.

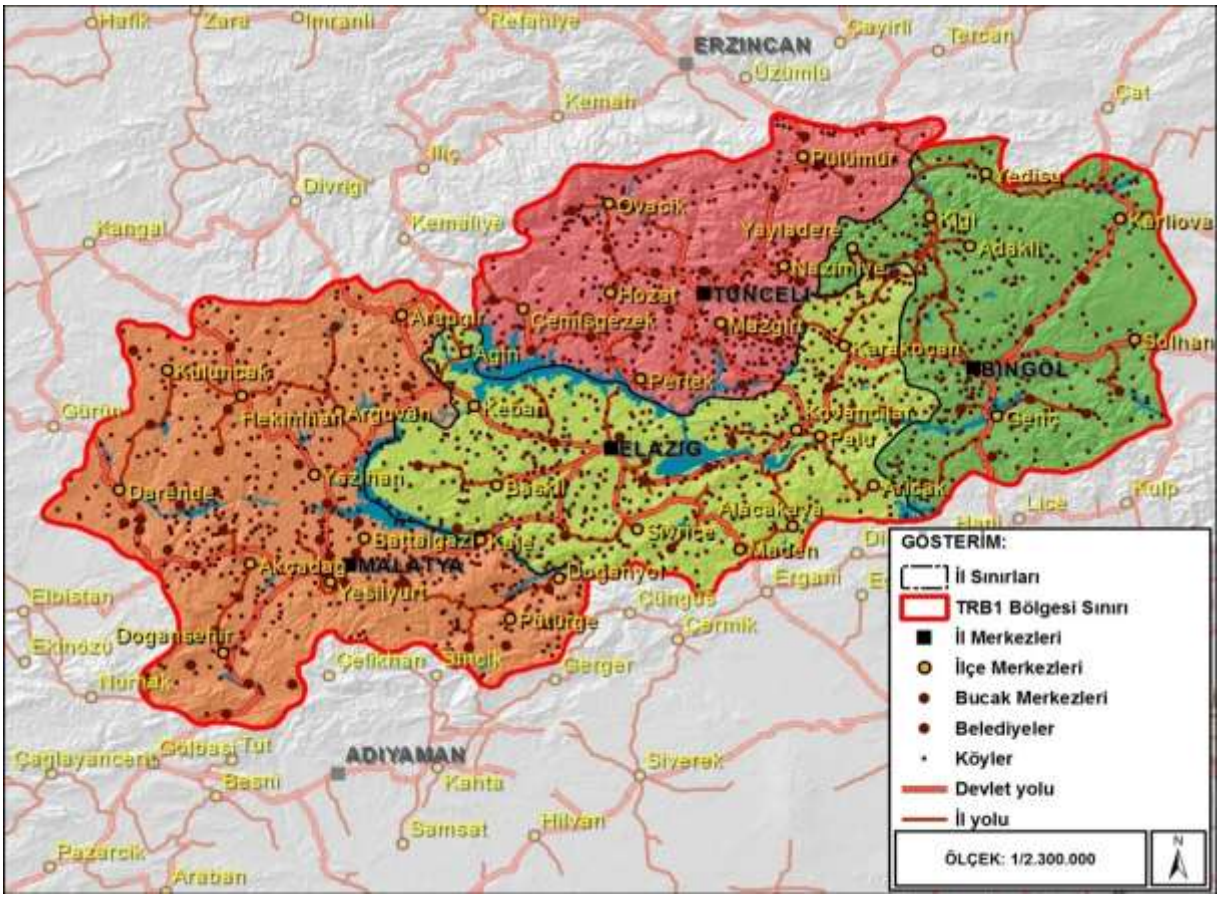

Harita 3: TRB1 Bölgesinin Ülke İçindeki Konumu

TRB1 Bölgesi illerinden Bingöl'de 8 ilçe ve 319 köy, Elazığ'da 11 ilçe ve 546 köy, Malatya'da 14 ilçe ve 495 köy ve Tunceli'de ise 8 ilçe ve 365 köy bulunmaktadır. Aşağıdaki Tabloda Bölge içinde yer alan il ve ilçeler isimleri ile birlikte verilmektedir.

Tablo 3: TRB1 Bölgesi İl ve İlçeleri

Bingöl	**Elazığ**	**Malatya**	**Tunceli**
Merkez, Adaklı, Genç, Karlıova, Kiğı, Solhan, Yayladere ve Yedisu	Merkez, Ağın, Alacakaya, Arıcak, Baskil, Karakoçan, Keban, Kovancılar, Maden, Palu ve Sivrice	Merkez, Akçadağ, Arapgir, Arguvan, Battalgazi, Darende, Doğanşehir, Doğanyol, Hekimhan, Kale, Kuluncak, Pütürge, Yazıhan ve Yeşilyurt	Merkez, Çemişgezek, Hozat, Mazgirt, Nazimiye, Ovacık, Pertek ve Pülümür

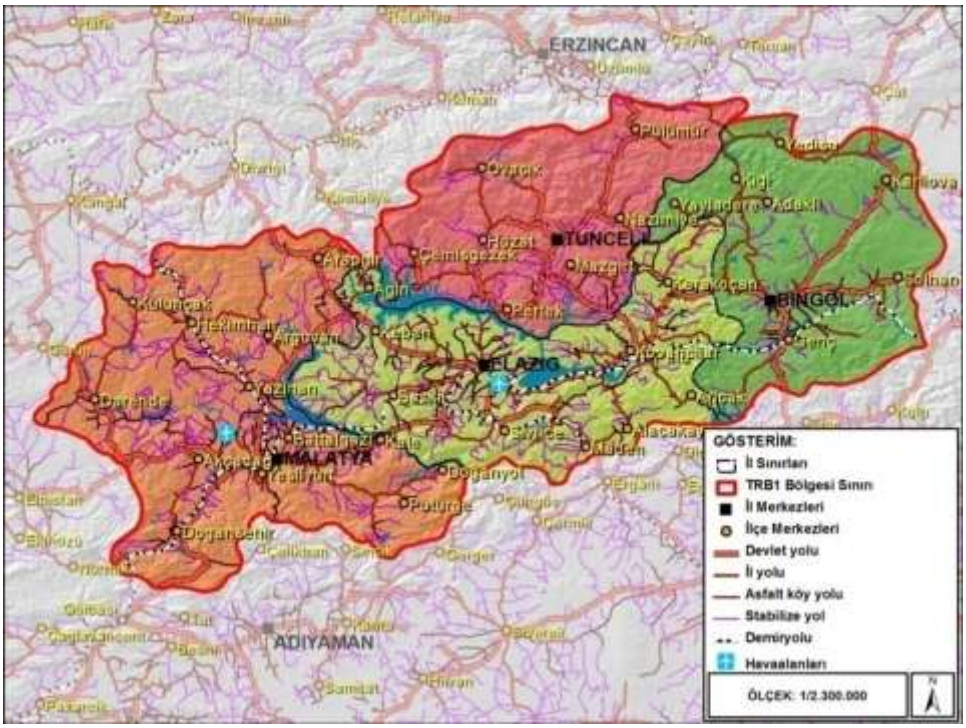

Harita 4: Yerleşimler

2.2. BÖLGENİN ULAŞIM DURUMU

TRB1 Bölgesinde biri Elazığ'da diğeri ise Malatya'da olmak üzere iki adet havalimanı bulunmaktadır. Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı 2012 İdare Performansı Programı Taslağından edinilen bilgiye göre, Bingöl Havalimanı inşaatının 2013 ve 2014 yılları arasında tamamlanması hedeflenmektedir (http://www.swiep.net, 2011). DHMİ verilerine göre, aktif havaalanlarından Elazığ, 2008 ve 2010 yılları arasında hızlı ve istikrarlı bir büyüme yaşarken, Malatya havalimanı 2009 yılındaki gerilemenin ardından 2010'da yeniden yükselişe geçmiştir (http://malatya.dhmi.gov.tr/havaalanlari/istatistik.aspx?hv=29, 2011).

Karayolları Genel Müdürlüğü verilerine göre, gerek mevcut gerekse yapılması planlanan yollar itibarı ile Malatya ili "doğu-batı" aksının Bingöl ise "kuzey-güney" aksının önemli merkezleri olarak ortaya çıkmaktadır. Tren yolları bakımından ise Malatya 3 ana hat ile Elazığ ise 2 ana hat ile bölgede öne çıkan illerdir.

Harita 5: TRB1 Bölgesi Ulaşım Durumu (1/420 000 ölçekli versiyonu ekte verilmiştir)

BİNGÖL

Kent merkezinin 20 kilometre uzağında, Çeltiksuyu köyü mevkiinde yapımına 2010 yılında başlanan ve 2013 yılında tamamlanması planlanan Bingöl Havalimanı inşaatı, tamamlanması halinde ile ve bölgeye önemli katkı sağlayacaktır. Bingöl'e en yakın havalimanı Muş ilinde (118 km) bulunmakta olup, Cumartesi ve Pazar hariç Ankara'dan direkt uçak seferleri bulunmaktadır.

Bingöl'de bulunan otobüs firmaları ile Ankara, İstanbul ve İzmir'in yanı sıra Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Karadeniz illerine seyahat etmek mümkündür.

Genç ilçesinde bulunan istasyon vasıtasıyla doğuda Tatvan'a, batıda ise Elazığ bağlantılı olarak İstanbul'a kadar demiryolu ulaşımı mümkündür (http://www.tcdd.gov.tr, 2011).

ELAZIĞ

Askeri amaçla 1940 yılında kullanıma açılan havalimanı, 1960'dan itibaren sivil uçuşlara açılmıştır. Şehir merkezine olan uzaklığı 12 km'dir. Gece aydınlatma sistemi 1996 yılında tamamlanan pistte, o tarihten itibaren gece uçuşları gerçekleştirilmektedir. Havalimanının kapasitesi, 2009 yılında yapılan yeni pist ile yıllık 1.000.000'a ulaşmıştır.

Elazığ'da bulunan otobüs firmaları ile tüm büyük iller, çevre illeri ve kuzey-güney, doğu-batı aksındaki diğer illere ulaşım sağlamak mümkündür.

Elazığ'da çevre bölgelere toplam üç hat hizmet vermektedir. Bu hatlardan Malatya'dan gelen hat Yolçatı'dan geçerek Maden ve Ergani üzerinden Diyarbakır ve Tatvan'a ulaşır. Elazığ'dan Malatya-Sivas-Kayseri-Ankara-Eskişehir-Bilecik-İstanbul, Kütahya-Balıkesir-Manisa-İzmir-Konya-Afyon güzergâhı ile yolcu ve bagaj taşımacılığı yapılmaktadır (Elazığ Valiliği, 2011).

MALATYA

Malatya Havalimanı Türkiye'de ilk yapılan ve hizmete açılan hava meydanlarından biri olup, 1941 yılında hizmete girmiştir. Şehir merkezine uzaklığı 34 km, yıllık yolcu kapasitesi dış hatta 100.000, iç hatta 900.000 olmak üzere toplamda 1.000.000, uçak kapasitesi ise 17.520'dir. Yapımına 2009 yılında başlanan uluslararası standartlara sahip havalimanı ise

2010 yılında hizmete açılmıştır. Devlet Hava Meydanları İşletmesinin verilerine göre, 2009 yılında Malatya Havalimanından, yaklaşık %5'i dış hat olacak şekilde, 460 binin üzerinde yolcu, 4566 tarifeli seferle yolculuk yapmıştır (http://www.dhmi.gov.tr/istatistik.aspx, 2011).

Malatya ili Ortadoğu Anadolu Bölgesinde önemli geçiş merkezi illerin başında gelmektedir. Malatya'ya tüm büyük illerden ve çevre illerinden geçen otobüslerin yanı sıra Malatya merkezli otobüs firmaları aracılığı ile ulaşım sağlamak mümkündür.

2009 yılı İl Çevre Durum Raporuna göre, Malatya'dan Sivas, Elazığ ve Adana yönlerine her gün birer tane, Suriye, İran, Tatvan, Sivas, Diyarbakır istikametlerine ise haftada toplam 30 tren seferi bulunmaktadır.

TUNCELİ

Tunceli'de havalimanı bulunmamaktadır. En yakın havalimanı, kent merkezine yaklaşık olarak 120 km uzaklıkta yer alan ve iç hatlara hizmet veren Elazığ Havalimanıdır (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005).

Şehirlerarası yolcu taşımacılığı, Can (Dersim) Tuncelililer Otobüs İşletmesi ve Barış Turizm tarafından yapılmaktadır. İşletme, Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Elazığ, Eskişehir, Hatay, İskenderun, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kırşehir, Malatya ve Mersin'e yolcu taşımacılığı yapmaktadır.

Tunceli'ye en yakın demiryolu, ilin kuzey sınırında Erzincan topraklarından, güney sınırında ise Elazığ topraklarından geçmektedir.

Feribotla ulaşım

Elazığ'da Keban Baraj Gölü üzerinde üç güzergâhta toplam 9 feribot hizmet vermektedir. Bu güzergâhlar Elazığ-Ağın ilçesi ile Tunceli'nin ilçeleri Pertek ve Çemişgezek arasında yer almaktadır. Söz konusu feribotların 5'i ilçe belediyeleri, 4'ü ise İl'e özel işletmeler tarafından işletilmektedir. Yine Karakaya Barajı üzerinde Malatya'nın Battalgazi ilçesinden Elazığ iline feribot taşımacılığı yapılmaktadır (Elazığ Valiliği, 2011). 2011/1472 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Denizcilik Müsteşarlığı Mersin Bölge Müdürlüğü'ne bağlı olarak Elazığ'da Hazar

Gölü, Keban, Karakaya, Atatürk ve Çat baraj göllerinin görev sahası dâhilinde Fırat Liman Başkanlığı kurulmuştur (Elazığ Valiliği, 2011).

2.3. BÖLGENİN DEMOGRAFİK YAPISI

Ülke nüfusunun %1,9'unu oluşturan TRB1 Bölgesinde TÜİK 2011 yılı verilerine göre 1.663.811 kişi yaşamaktadır. Malatya 757.930, Elazığ 558.556, Bingöl 262.263 ve Tunceli 85.062 kişi nüfusa sahiptir.

Tablo 4: TRB1 Bölgesi İlleri Nüfus Verileri

İl/Bölge	Kentsel Nüfus	Kırsal Nüfus	Kentsel Nüfus Oranı (%)	Kırsal Nüfus Oranı (%)	Toplam
Malatya	498.588	259.342	65,8%	34,2%	757.930
Elazığ	410.625	147.931	73,5%	26,5%	558.556
Bingöl	147.081	115.182	56,1%	43,9%	262.263
Tunceli	56.112	28.950	66,0%	34,0%	85.062
TRB1 TOPLAM	1.112.406	551.405	66,9%	33,1%	1.663.811
Türkiye TOPLAM	57.385.706	17.338.563	76,8%	23,2%	74.724.269

Kaynak: TÜİK, 2011

TÜİK 2011 verilerine göre 1980-2011 döneminde Türkiye'de yıllık ortalama nüfus artış hızı 0,017 seviyesindedir. Tunceli dışındaki diğer illerde toplam nüfuslarda pozitif artış oranları görülürken, Tunceli ilinde toplam nüfusun artış oranı -0,020'dir. Bölge genelinde kırsal nüfus azalırken, kentsel nüfus artmaktadır. Ancak bölge genelinde artış oranları Türkiye ortalamasının çok gerisindedir.

Tablo 5: TRB1 Bölgesi İlleri Dönemler İtibarıyla Nüfus Artış Hızları

İller		1980-1990	1990-2000	2000-2011	1980-2011
Malatya	Kentsel Nüfus	0,046	0,028	0,000	0,024
	Kırsal Nüfus	-0,012	0,009	-0,028	-0,011
	Toplam Nüfus	0,015	0,020	-0,011	0,007
Elazığ	Kentsel Nüfus	0,038	0,029	0,011	0,026
	Kırsal Nüfus	-0,043	-0,009	-0,029	-0,017
	Toplam Nüfus	0,012	0,013	-0,002	0,008
Bingöl	Kentsel Nüfus	0,047	0,036	0,016	0,032
	Kırsal Nüfus	-0,028	-0,023	-0,011	-0,013
	Toplam Nüfus	0,010	0,001	0,003	0,004
Tunceli	Kentsel Nüfus	0,024	0,007	0,003	0,014
	Kırsal Nüfus	-0,108	-0,072	-0,027	-0,046
	Toplam Nüfus	-0,052	-0,035	-0,009	-0,020
TRB1	Kentsel Nüfus	0,043	0,028	0,006	0,025
	Kırsal Nüfus	-0,014	-0,009	-0,025	-0,016
	Toplam Nüfus	0,010	0,011	-0,006	0,005
Türkiye	Kentsel Nüfus	0,054	0,028	0,024	0,035
	Kırsal Nüfus	-0,008	0,003	-0,028	-0,012
	Toplam Nüfus	0,024	0,018	0,009	0,017

Kaynak: TÜİK, 2011

TÜİK raporlarına göre, istihdamın yaklaşık üçte ikisi tarım sektörüne aittir, hizmet ve ticaret sektörlerini sanayi sektörü takip etmektedir.

2.4. SOSYO-EKONOMİK ÖZELLİKLER

TRB1 Bölgesinde yer alan illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi, illerin ülke içindeki konum ve yerlerini ve kendi içindeki farklılıkları ortaya koymak açısından önem taşımaktadır. Tablo 6'da görüldüğü gibi, 2011 yılı İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması'na bakıldığında 81 il arasında Elazığ 39., Malatya 42., Tunceli 58. ve Bingöl 72. sırada yer almaktadır. Elazığ ve Malatya illeri birbirine benzer gelişmişlik düzeyine sahip iken Tunceli ve özellikle Bingöl ili az gelişmiş iller kategorisine girmektedir. Her 4 il açısından ortak olan nokta ise hepsinin negatif sosyo-gelişmişlik kategorisinde yer almalarıdır. Tabloda ortaya çıkan farklılıkların sosyal, ekonomik, coğrafik, kültürel nedenleri bulunmaktadır. Fakat burada özellikle ekonomik boyut ön plana çıkmaktadır.

İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasının yıllara göre nasıl bir değişiklik gösterdiğinin saptanması bölgesel gelişme stratejilerinin belirlenmesinde önem taşır. Bu karşılaştırmalar ile illerin genel gelişme seyirleri ve dinamikleri ortaya konabilir. 2003 ve 2011 yıllarında gerçekleştirilen çalışmalar TRB1 Bölgesi için önemli ipuçları vermektedir. Tablo 7'de görüleceği gibi bölgenin genel olarak sosyo-ekonomik yapısında bir iyileşme değil, Bingöl hariç diğer illerde gerilemenin söz konusu olduğunu göstermektedir. Bu durum aslında bölgenin, ülke gelişme dinamiklerinin ve ortalamasının gerisinde kaldığını ortaya koymaktadır. Böyle bir analitik değerlendirmede ise ortaya çıkan temel sonuç, bölge dışına göç hareketliliğinin devamlılık arz eden bir yapı aldığı yönündedir.

TRB1 Bölgesinde iller arasında olduğu gibi aynı ilin ilçeleri arasında da büyük gelişmişlik farklılıkları vardır. Fakat istenmeyen bir benzerlik olarak da ilçeler genelde "–" gelişmiş düzeyine sahiptir.Tablo 8'de görüleceği gibi, TRB1 Bölgesinde yer alan 41 ilçeden sadece 6 tanesi "+" gelişmişlik düzeyinde yer alırken, diğer ilçeler "–" gelişme düzeyindedir.

Tablo 6: İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması, 2011

SEGE 2011 Sırası	**İl Kodu**	**İller**	**SEGE 2011 Sırası**	**İl Kodu**	**İller**
1	TR100	İstanbul	**42**	**TRB11**	**Malatya**
2	TR510	Ankara	43	TR332	Afyon
3	TR310	İzmir	44	TR905	Artvin
4	TR421	Kocaeli	45	TRA12	Erzincan
5	TR611	Antalya	46	TR631	Hatay
6	TR411	Bursa	47	TR821	Kastamonu
7	TR412	Eskişehir	48	TR813	Bartın
8	TR323	Muğla	49	TR722	Sivas
9	TR211	Tekirdağ	50	TR833	Çorum
10	TR322	Denizli	51	TR823	Sinop
11	TR424	Bolu	52	TR903	Giresun
12	TR212	Edirne	53	TR633	Osmaniye
13	TR425	Yalova	54	TR822	Çankırı
14	TR222	Çanakkale	55	TR712	Aksaray
15	TR213	Kırklareli	56	TR713	Niğde
16	TR621	Adana	57	TR832	Tokat
17	TR721	Kayseri	**58**	**TRB14**	**Tunceli**
18	TR422	Sakarya	59	TRA11	Erzurum
19	TR321	Aydın	60	TR632	Kahramanmaraş
20	TR521	Konya	61	TR902	Ordu
21	TR612	Isparta	62	TR906	Gümüşhane
22	TR221	Balıkesir	63	TRC13	Kilis
23	TR331	Manisa	64	TRA13	Bayburt
24	TR622	Mersin	65	TR723	Yozgat
25	TR334	Uşak	66	TRC12	Adıyaman
26	TR613	Burdur	67	TRC22	Diyarbakır
27	TR413	Bilecik	68	TRA22	Kars
28	TR812	Karabük	69	TRA23	Iğdır
29	TR811	Zonguldak	70	TRC32	Batman
30	TRC11	Gaziantep	71	TRA24	Ardahan
31	TR901	Trabzon	**72**	**TRB13**	**Bingöl**
32	TR522	Karaman	73	TRC21	Şanlıurfa
33	TR831	Samsun	74	TRC31	Mardin
34	TR904	Rize	75	TRB21	Van
35	TR423	Düzce	76	TRB23	Bitlis
36	TR714	Nevşehir	77	TRC34	Siirt
37	TR834	Amasya	78	TRC33	Şırnak
38	TR333	Kütahya	79	TRA21	Ağrı
39	**TRB12**	**Elazığ**	80	TRB24	Hakkâri
40	TR715	Kırşehir	81	TRB22	Muş
41	TR711	Kırıkkale			

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, 2011

Tablo 7: TRB1 Bölgesi İllerinin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması, 2003 ve 2011

İller	2003	2011	2003-2011 Sıra Değişimi
	Sıra	Sıra	
Malatya	41	42	-1
Elazığ	36	39	-3
Bingöl	76	72	4
Tunceli	52	58	-6

Kaynak: DPT, 2003; Kalkınma Bakanlığı 2012

Tablo 8: TRB1 Bölgesi İlçeleri Gelişmişlik Düzeyleri, 2004

İl	İlçe	872 İlçe İçinde Gelişmişlik Sıralaması	Gelişmişlik Derecesi	Gelişmişlik Endeksi
MALATYA	Merkez	37	2	2,01459
	Yeşilyurt	353	3	-0,06595
	Arapkir	437	3	-0,20747
	Battalgazi	493	4	-0,50327
	Hekimhan	598	4	-0,50327
	Darende	627	4	-0,55572
	Doğanşehir	654	5	-0,61192
	Akçadağ	675	5	-0,64078
	Kuluncak	708	5	-0,70015
	Yazıhan	731	5	-0,74587
	Kale	744	5	-0,77807
	Arguvan	748	5	-0,78794
	Doğanyol	750	5	-0,78937
	Pütürge	823	6	-1,16639
ELAZIĞ	Merkez	71	2	1,38624
	Ağın	233	3	0,28672
	Keban	323	3	0,01661
	Kovancılar	429	3	-0,20055
	Karakoçan	599	4	-0,50382
	Maden	615	4	-0,53517
	Alacakaya	626	4	-0,55474
	Sivrice	687	5	-0,65316
	Baskil	691	5	-0,66115
	Palu	757	6	-0,81209
	Arıcak	831	6	-1,21134
BİNGÖL	Kiğı	276	3	0,12384
	Merkez	344	3	-0,04734
	Yayladere	414	3	-0,17023
	Yedisu	779	6	-0,89771
	Genç	800	6	-1,02405
	Solhan	819	6	-1,14030
	Karlıova	820	6	-1,15444
	Adaklı	841	6	-1,31228

İl	İlçe	872 İlçe İçinde Gelişmişlik Sıralaması	Gelişmişlik Derecesi	Gelişmişlik Endeksi
TUNCELİ	Merkez	97	2	1,12096
	Hozat	340	3	-0,02648
	Ovacık	377	3	-0,10444
	Pülümür	432	3	-0,20297
	Nazımiye	510	4	-0,34895
	Çemişgezek	518	4	-0,36460
	Pertek	586	4	-0,47705
	Mazgirt	711	5	-0,70316

Kaynak: DPT, 2004

TRB1 Bölgesi temel ekonomik göstergeler açısından Türkiye ortalamasının altında bir değer göstermektedir.Tablo 9'da görüldüğü gibi, bölgedeki 4 il de Türkiye ortalamasının altında Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla değerine sahip olup, en yüksek değer Elazığ'a en düşük ise Bingöl'e aittir.

Tablo 9: TRB1 Bölgesi İllerinin Temel Ekonomik Göstergeleri, 2001

İller	Cari fiyatlarla Kişi Başına Düşen Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (Milyon TL)	Cari fiyatlarla Kişi Başına Düşen Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ($)
Elazığ	2.065	1.704
Tunceli	1.919	1.584
Malatya	1.716	1.417
Bingöl	963	795
Türkiye	2.600	2.146

Kaynak: TÜİK, 2001

TÜİK 2008 yılı verilerine göre TRB1 Bölgesinde Kişi başına Gayri Safi Katma Değer 5.517 $ olup, Türkiye ortalamasının %58,8'ine denk gelmektedir.

Tablo 10: TRB1 Bölgesinde Kişi Başına Gayri Safi Katma Değer, 2008

Bölge ve Türkiye	Kişi başına Gayri Safi Katma Değer (TL)	Kişi başına Gayri Safi Katma Değer ($)
TRB1	7.066	5.517
Türkiye	12.020	9.384

Kaynak: TÜİK, 2008

Ekonomik faaliyetler açısından incelendiğinde; 2010 yılı itibariyle bölgede iş kayıtlarına göre girişim sayısı 51.058'dir. Bunların %48,5'i Malatya'da, %35,6'sı Elazığ'da, %10,7'si Bingöl ve %5,20'si ise Tunceli'dedir. Bölgede istihdam oranı 2010 yılı itibariyle %41,8'dir. İstihdamın sektörel dağılımı; tarım sektörü için %42,9, hizmetler sektörü için %47,8 ve sanayi sektörü için %15,7 olarak belirlenmiştir. Kamu yatırımlarının sektörel dağılımında ise 110.001 TL ile enerji sektörü yatırımları ilk sırada yer almakta olup bunu, 104.610 TL ile tarım, 52.499 TL ile ulaştırma-haberleşme, 3.662 TL ile imalat, 1.584 ile madencilik ve 1.300 TL ile turizm izlemektedir. GSYH'daki büyüme oranlarına bakıldığında Türkiye; 1987 – 2001 arası dönemde %47 büyürken TRB1 Bölgesi ancak %21 büyümüştür. 2001 yılı kişi başı GSYH miktarlarının 2.146 USD olan Türkiye ortalamasının altında olduğu ve Bingöl hariç tüm illerin Türkiye ortalamasından hızlı geliştiği gözlenmektedir.

TRB1 Bölgesinde en çok ihracat yapılan ilk üç ülke ABD, Rusya ve Almanya'dır. Bu noktada dikkat çeken husus, Türkiye genelinde ABD'nin ihracat yapılan ülkeler sıralamasında yedinci sırada yer almasına rağmen bu bölge için ilk sırada olmasıdır (Fırat Kalkınma Ajansı, 2010). Elazığ çeşitli madenler bakımından Doğu Anadolu Bölgesi'nin en zengin illerinden birisidir. Özellikle mermercilik alanında 'vişne mermeri' cinsiyle dünya çapında haklı bir üne sahiptir. Halen Elazığ'da 15 mermer tesisi ihracat yapmaktadır. Ancak, bu tesisler mevcut rezervi işleyip ülke ekonomisine kazandıracak entegre bir yapıya sahip değillerdir (Şenol ve Aktaş, 2008).

TRB1 Bölgesi sağlık kuruluşlarının kapasitesi ve sağlık hizmetlerinden yararlanma bakımından ülke ortalanmasının üstünde standartlara sahiptir. Sağlık sektörü gelişmişlik sıralamasında TRB1 Bölgesi 26 bölge arasından 15. sırada gelmektedir. Özellikle kamuya ait hastanelerdeki yatak sayıları açısından bakıldığında, değerler ülke ortalamasının üstündedir (Fırat Kalkınma Ajansı, 2010).

2.5. ÇEVRE SORUNLARI

Türkiye sanayileşme ve kentleşme sürecine geç girmiş bir ülke olmasına rağmen, ekolojik sorunlar ciddi olumsuzlukları gündeme getirmekte, çevre sorunlarının boyutları giderek artmaktadır. Görmez (2010)'e göre; çevre sorunları "insanların sonradan oluşturduğu çevrenin doğal çevreye etkileri ile yapay çevrede var olan olumsuzluklar ve her iki çevrede de görülen sorunlardır".

TRB1 Bölgesi illerinde de çevre sorunları; hava kirliliği, su kirliliği, toprak kirliliği, katı atık kirliliği ve gürültü kirliliği başlıkları altında ele alınabilir. Elazığ'da şehirleşmenin 1980'lerden sonra hız kazanmasıyla birlikte, özellikle geniş tarım alanları tarımsal özelliğini kaybetmiştir. Elazığ'da şehirleşme hızının sanayileşme hızına oranla düşük olması ve kentleşmenin ihtiyacı olan parasal imkânların kısıtlı olması plansız kentleşmeyi beraberinde getirmektedir. Elazığ'ın plansız kentleşmesi sonucu; toprak, su ve hava kirlenmekte, trafik ve park sorunu artmakta, gürültü kirliliği oluşmakta, çöp alanları problemli olmakta, çevreden yoğun bir şekilde göç almasının da etkisiyle sosyal davranış bozuklukları ve sapmalarda artış görülmekte, tarihi ve kültürel eserler tahrip edilmektedir (Mor ve Çitçi, 2011).

Katı yakıt olarak kömürün kullanıldığı Bingöl, hava kirliliği açısından 2. derece iller arasında yer almaktadır. İlin merkez ve ilçelerinde kanalizasyon suları doğrudan, arıtılmadan dere yatağı, çay, nehir ve göllere aktarılmaktadır. Özellikle, Gayt Çayına dökülen katı ve sıvı atıklar su yataklarının kirlenmesine neden olmakta, toprağı da kirletmektedir.

Bingöl'de önemli bir sorun haline gelen katı atıklarla ilgili olarak, Beyaz toprak köyü sınırında düzenli çöp depolama alanının yapılması planlanmıştır.

Hızlı şehirleşmenin devam ettiği Malatya'da; konut, motorlu araç ve sanayi tesisi sayısındaki önemli artışlara bağlı olarak, iniş ve çıkışlar olsa da, sürekli olarak hava kirliliği çevresel sorun olmaya devam etmektedir. Hava kirliliğinin ortaya çıkışında şehirleşme birinci faktör olmakla birlikte, topografya ve iklim elemanlarının da kirliliği artıran etkisi yadsınamaz. Artan kirlilik nedeniyle zaman zaman hedef sınır değerine ulaşan kükürt dioksit (SO2) ve partiküler madde (duman) değerleri bazı yıllar tekrar endişe verici seviyelere ulaşmaya başlamıştır. Öyle ki SO_2 ve PM miktarı; 1990, 1991, 1992, 1993, 2000 ve 2006 yılında hedef

sınır değeri zorlanmaya başlamış ve hatta bazı yıllar sınır değer aşılmıştır. Tunceli'de sanayi gelişmediğinden, önemli boyutta bir hava kirliliği söz konusu değildir. Kullanılan düşük kalorili ve kalitesiz kömürler, nispi kirliliğe yol açmaktadır (Sever, 2011).

Murat Nehri Doğu Anadolu Bölgesinin kirlilik yükünü Keban Baraj Gölü'ne taşımaktadır. Bu durum Göl için önemli bir sorundur. Sulama amacıyla inşa edilen Cip Baraj Göl'ü yoğun hayvancılık ve gübre kullanımına bağlı olarak giderek kirlenmektedir. Aşırı yapılaşma ve evsel atık suların Göl'e direkt deşarjı, Hazar Gölü'nün temel kirlilik sorunlarını oluşturmaktadır. Malatya'da akarsular ve atmosferik olaylar nedeniyle göl kirlenmesi söz konusudur. Asit yağmurları da kirliliği artırmaktadır. Diğer yandan Malatya'da atık su arıtma tesisi 2004 yılında faaliyete geçmiştir. Ancak evsel, endüstriyel ve tarımsal katı ve sıvı atıklar nedeniyle toprak kirliliği söz konusudur. Tunceli'de de yerleşim yerleri içinden geçen akarsulara boşaltılan atık sular kirliliğe neden olmaktadır.

2.6. DOĞAL YAPI

2.6.1. Jeoloji

Denizden ortalama yüksekliğin 1250 metreyi aşan Bingöl'de arazi oldukça engebeli ve yüksektir. Bingöl dağları genellikle bazalt ve andezitlerden oluşur. Kuzey-batı, güney-doğu yönünde uzanan Bingöl dağlarının kuzey yamaçları hafif eğimli, güney kesimleri ise oldukça diktir (Bingöl İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2005).

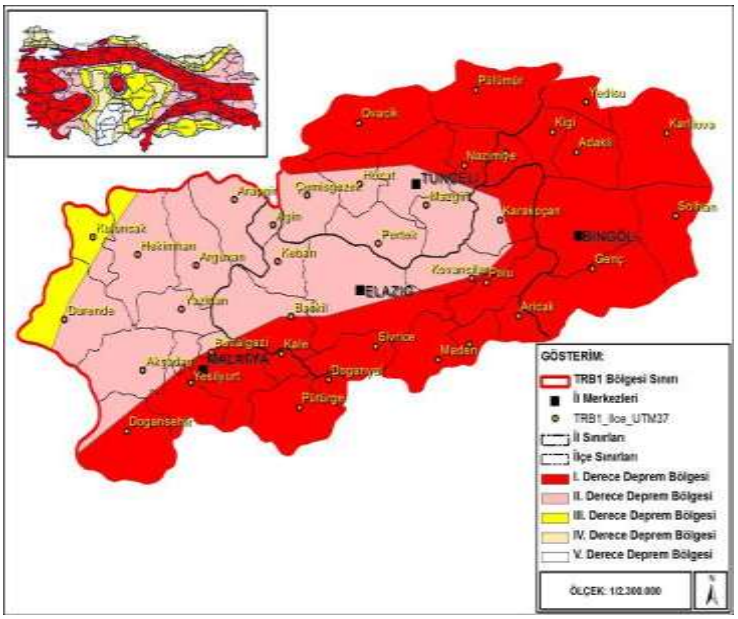
Elazığ ili Doğu Anadolu Fay Zonu üzerinde yer alması nedeniyle, oldukça karmaşık bir jeolojiye sahiptir. Bu karmaşık jeolojik yapı da cevherleşme bakımından olumlu etkide bulunmuştur (TRB1 Bölge Planı, 2011). Palutoğlu ve Tanyolu (2006)'na göre; Elazığ ili ve çevresi, özellikle metalik maden yatakları açısından Türkiye'nin en önemli bölgelerinden biridir. Bölgedeki başlıca endüstriyel hammadde ve metalik maden yatakları başta krom ve mermer olmak üzere, bakır, kurşun, çinko, demir, manganez, şelit, florit ve kireçtaşı olarak sayılabilir. 26 milyon ton olan (%20 Cr_2O_3 ve üzeri) Türkiye krom potansiyelinin %45'lik bölümü Guleman bölgesinde bulunmaktadır. Endüstriyel hammadde açısından Elazığ, başta Alacakaya ilçesindeki Elazığ vişnesi olarak adlandırılan mermer olmak üzere florit ve kireçtaşı gibi önemli oluşumlara sahiptir.

Malatya ili jeolojisinde III. zaman yaşlı kalker ve konglomera ve volkanik küller yaygındır. İl alanı Alp kıvrımlaşması sırasında şekillenmiştir. Daha sonra IV. Zamanın başlarında ortaya çıkan tektonik aktiviteler sırasında kırılma ve kıvrılmalarla, bazı kesimler yükselmiş, bazı kesimler ise çökmüştür. İlin kapladığı alanda çok şiddetli aşınmalar olmuş ve alüvyonel birikinti ovaları ortaya çıkmıştır. Malatya Ovası geniş bir çöküntü alanıdır. Bu düzlüğü çevreleyen alanlar kuzeyde beyaz ve yeşil marnlarla kaplıdır. Çöküntü alanının güneyi ise eosen kalker serilerle örtülüdür. İlin kuzeydoğu ve kuzey-batısında andezit lavları görülmektedir. Batı ve güney-batı yönleri ise III. zaman neojen kalkerleri ile kaplıdır (Malatya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2011).

Tunceli jeolojik yönden Mezozoik yaşlı kristalize kireç taşları, senozoik yaşlı sedimanter ve volkanik kayaçlardan oluşmuştur. İl alanı, III. Zamanda oluşmuştur. Daha yaşlı oluşumlar ise,

sonradan ortaya çıkan çok şiddetli yer hareketleri sonucu kırılmış ve parçalanmıştır. Yükselme ve çökmeler sırasında yer yer volkanik oluşumlar yüzeye çıkmıştır. İl toprakları, tüm Doğu Anadolu ile birlikte, üst-kreate ile eosen arasında yükselerek su üstüne çıkmıştır. Bu yükselme alt-eosen boyunca da sürmüştür. Munzur dağları ile Karasu Vadisinde görülen konglomera ve grelerle kalker içeren kırmızı renkli tabakalar, bu gelişmeyi kanıtlamaktadır. Orta-eosende, Doğu Anadolu'yla birlikte Tunceli il alanının da bir bölümü sular altında kalmıştır. Üst-eosende devam eden yükselmeler oligosende tamamlanmış ve tüm Doğu Anadolu sulardan kurtulmuştur. Tunceli topraklarında, üst eosenden oligosen sonlarına doğru aşınmalar olmuş ve yer yer çöküntü alanları ortaya çıkmıştır. Aşınarak çukurlaşan bu alanlar, orta miyosende yeniden yükselmiştir. Bu yükselmeler, üst miyosen ve pliyosen ile IV. Zaman'da da sürmüştür. Bu dönemde yüzeye çıkan lavlar, Munzur Dağlarını oluşturmuştur (Tunceli İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2005).

TRB1 Bölgesi illeri için depremsellik önemli tehditlerden biridir. Elazığ ve Tunceli, Doğu Anadolu Fay sistemi içinde yer almaktadır. Ayrıca, Tunceli'nin kuzey kısımlarından Kuzey Anadolu Fay Zonu geçmekte olup, Ovacık İlçesinden geçen fay hattı ile kesişmektedir. Fay hattının bulunduğu kısımlar birinci derecede deprem kuşağındadır. Tunceli Merkezi ise ikinci derece deprem kuşağında bulunmaktadır. Bingöl il merkezi 1. derece, Malatya ve Elazığ il merkezleri 1. ve 2. Derece deprem kuşağındadır.

Harita 6: TRB1 Bölgesi Deprem Bölgeleri

2.6.2. Jeomorfolojik Yapı

TRB1 Bölgesi topografyasında dağlar, yaylalar, ovalar, vadiler ve mağaralar önemli bir yer tutmaktadır (Harita 7 ve Harita 8). TRB1 Bölgesinde Güney Torosların uzantısı olan Akdağ, Bozdağ, Şakşak Dağı, Hazar Baba Dağı, Sülbüs Dağı, Şeytan Dağları, Mastar Dağı, Nurhak Dağları, Akçababa Dağları, Munzur Dağı, Bağırpaşa Dağı, Avcı Dağı, Bingöl Dağı, Şerafettin Dağları, Çitele Dağı, Gerdilek Dağları yer alır. TRB1 Bölgesinde Tohma Vadisi, Harput Vadisi, Murat Nehri Vadisi, Peri Suyu Vadisi, Munzur Vadisi ve Pülümür Vadisi bulunmaktadır. Malatya'da Malatya Ovası, Elazığ'da Kuzova, Bingöl'de Bingöl Ovası, Tunceli'de Ovacık Ovası bölgede yer alan başlıca düzlüklerdir.

Harita 7: TRB1 Bölgesi Arazi Kullanım Haritası
Harita 8: Yükseklik Haritası

-Haritalar rapor ekinde verilmiştir.-

Bingöl'ün %83'ü dağlardan, %2.7'si yaylalardan ve %2.6'sı ovalardan oluşmaktadır. İlin en yüksek dağı, Karlıova ilçesinin kuzeydoğusunda yer alan 3250 metre yüksekliğindeki Bingöl Dağları, Sülbüs Dağları ve Şeytan dağlarıdır. 96 km uzunluğundaki Murat Nehri Vadisi, Peri Suyu Vadisi'nden sonra ilin en önemli ve uzun vadisidir. İlin Solhan ilçesinde büyük plato ve geniş otlak alanları mevcuttur. Bingöl ili sınırları içinde büyüklük olarak önemli sayılabilecek herhangi bir göl yoktur. Fakat çok sayıda buzul tarafından açılmış sirk adı verilen küçük göller vardır (Bingöl İl Tarım Müdürlüğü, 2006).

Elazığ'ın %57'si dağlardan, %27'si platolardan, %15'i ovalardan ve %1'i yaylalardan oluşmaktadır. Elazığ'daki Ölbe Vadisi TRB1 Bölgesi'ndeki önemli vadiler arasındadır. Elazığ'da Güneydoğu Toroslara ait dağ sıraları uzanmaktadır. Maden Dağları, Akdağ, Kamışlık Dağı, Yalım Dağı, Karga dağı, Kuşakcı Dağı ve Çelemlik Dağlarının ile Hazar Baba ve Mastar Dağı ilde yer alan önemli yükseltilerdir. İlin kuzeyinde Kuzova'dan başlayarak doğuda Murat Boğazı'na kadar uzanan ve doğuya doğru ise Asker Dağı olarak devam eden Harput Platosu yer almaktadır. Karakoçan ilçesi çevresinde ise, volkanik platolar görülür. Murat nehri, Peri Çayı, Karasu, Haringir ve Arapkir Çayı, Fırat Irmağı, Behramaz Deresi ve

Keydan Deresi'nin yanı sıra; Keban, Kalecik ve Cip Barajı ile Hazar Gölü Elazığ'ın topografyasını şekillendiren diğer unsurlardır (Elazığ İl Tarım Müdürlüğü, 2006).

Yüksek plato ve dağlardan oluşan bir topoğrafik yapı gösteren Malatya il sınırları içinde yer alan dağlar 3. jeolojik devirde oluşan alp kıvrımları şeklindeki Güneydoğu Toros kollarıdır. Yüzölçümünün %45'i dağlardan, %42'si plato ve yaylalardan, %13'ü ise ovalardan oluşmaktadır. Dağ kütlesinin güney kolunu oluşturan ve batı-doğu yönünde uzanan kesim "Malatya Dağları" adını alır. İlin kuzeyini tümü ile kaplayan Yama Dağı kütlesinin önemli bir kısmı Sivas ili sınırları içinde kalmaktadır. Nurhak Dağları ve Akçababa Dağları ilin önemli yükseltileridir. Malatya ilinde platolar önemli bir yer tutmaktadır. İl sınırları içindeki dağların yamaçlarında yan yana veya alt alta sıralanan platolar 1.500 m'ye kadar yükselmektedir. Yazıhan ovası, Doğanşehir ve İzollu ovaları ile Arga Ören ve Mığrı düzlükleri isimli ovalar ve Fırat vadisi, Tohma, Sultan Suyu, Levent, Sürgü, Kuruçay vadileri Malatya'nın tarım potansiyeli açısından önemli alanlardır. Vadilerin önemli diğer özellikleri ise yörenin en eski insan yerleşmelerine imkân tanımalarıdır (Malatya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2011).

Tunceli ilinin %25'ini platolar, %5'ini ova ve düzlükler, %70'ini de dağlar oluşturmaktadır. İl geneli kuvvetli akarsulara sahip olup, yüksek, çok dağlık ve engebeli bir bölgedir. Tümüyle Fırat Havzası içerisinde kalan İl, doğal sınırlarla kuşatılmış yüksek bir bölgedir. Doğu Toros Dağları aşılması güç sıralar oluşturduğu için Tunceli, Türkiye'nin doğu ucunda Iğdır Ovasından başlayıp Erzincan Ovasına kadar uzanan verimli çöküntü alanıyla bütünleşememiştir. Tunceli'de çoğunlukla güney doğrultusunda uzanan vadiler, henüz gelişmelerini tamamlamamış, dar ve dik yarıklar halindedir. İlin en önemli vadileri Munzur, Mercan, Pülümür, Peri ve Tahar Çayı Vadisidir (Tunceli Valiliği, 2006).

Tunceli topraklarında Doğu Torosların uzantısı olarak batı-doğu yönünde uzanan Munzur Dağları ve Avcı Dağları, il topraklarının kuzeybatı ve kuzey kesiminde doğal sınır oluşturmakta, kuzeydoğusunda ise Bağırpaşa Dağı yer almaktadır. İlin en yüksek noktası, Avcı Dağlarının üzerindeki 3463 metre yükseklikteki Akbaba Tepesidir. İlin orta ve güney kesimlerinde yaklaşık, 1500-2000 metre yükseklikte dizilen tepeler vardır (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005).

2.6.2.1. Dağlar

Bingöl'de; Bingöl, Sülbüs ve Şeytan Dağları, Elazığ'da; Hazarbaba ve Mastar Dağları, Malatya'da; Nurhak ve Akçababa Dağları ile Tunceli'de Munzur ve Bağırpaşa Dağları TRB1 Bölgesinin önemli dağlarını oluşturmaktadır.

BİNGÖL

Bingöl Dağları - Kaletepe (Güneşin Doğuşu): Karlıova ilçesinin 3250 m yüksekliğindeki Bingöl Dağları Kale tepesi mevkiinden izlenen "güneşin doğuşunun" çok etkileyici olduğu ifade edilmektedir. Gün doğumunun en güzel izlenebileceği dönem 20 Temmuz – 20 Ağustos tarihleri arasındadır (Şenol ve Aktaş, 2008). Karlıova ilçesine kadar yol asfalt, dağın zirvesine kadar ise stabilizedir. Arabayla belirli bir noktaya geldikten sonra gün doğumu izleme noktasına kadar olan yol yarım saatlik yürüme mesafesindedir (http://www.bingolkultur.gov.tr, 2011).

Sülbüs Dağı: Volkanik bir dağ olan Sülbüs Dağı, Yayladere ilçesinin kuzey batısında yer almaktadır. Sivri bir koni görünümünde olan Dağın zirvesi dört mevsim karlı görülmektedir. Dağcıların uğrak yeri olan Sülbüs Dağı çeşitli av faaliyetleri yapılmasına da olanak sağlamaktadır (Akbulut, 1995).

Şeytan Dağları: Kiğı ilçesinin doğusunda yer alan Şeytan Dağları başta dağ keçisi olmak üzere yaban hayatına ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca, Şeytan Dağları silsilesi arasında konumlanan Güngörüsün Yaylasında bulunan peri bacaları bu bölgeye güzel bir görünüm katmaktadır (Akbulut, 1995).

ELAZIĞ

Hazar Baba Dağı: Elazığ'ın Sivrice ilçesine 6 km uzaklıkta bulunan Hazarbaba Dağında son yıllarda kış turizmi önemli ölçüde gelişmiştir. Dağ, Hazar Gölü kıyısından 2347m yüksekliktedir. Kayak yaparken aynı zamanda Hazar Gölü'nün eşsiz güzelliklerini görmek de mümkündür (http://www.elazigkulturturizm.gov.tr/belge/1-57145/kis-turizmi.html, 2011).

Mastar Dağı: Elazığ'ın doğusunda bulunan Mastar Dağı 2171 m yüksekliktedir. Mastar Dağı hem zengin flora ve faunası hem de yaza kadar erimeyen karıyla önemli bir doğa yürüyüşü alanıdır (http://www.elazigkulturturizm.gov.tr/belge/1-57146/dag-ve-doga-yuruyusu.html, 2011).

MALATYA

Nurhak Dağları: Nurhak Dağları Güneydoğu Torosların kuzeye açılan kolunu oluşturmaktadır. En önemli yükseltileri arasında Derbent Dağı (2.428 m.), Kepez Dağı (2.140 m.), Kuşkaya Tepesi (1.922 m) ve Akçadağ (2.013 m) bulunmaktadır. Malatya ve Doğanşehir Ovalarıyla, Tohma, Sultansuyu Vadilerine göre yaklaşık 500 metre yükseklikte çok dağlı bir yeryüzü şekli oluşturan bu dağlar, genellikle volkanik kökenlidir. Bu dağlardan kaynaklanan akarsular, doğuda Sultansuyu'na doğru akarak derin vadiler oluştururlar. Yükseklik çoğunlukla 2000 m'nin altındadır (http://www.malatyakulturturizm.gov.tr/belge/1-61552/cografi-konumu.html, 2011).

Akçababa Dağları: Tohma Vadisi ile Kuruçay Vadisi arasında yer alan bu dağlar, Nurhak Dağlarının kuzey doğuya doğru sokulan uzantıları durumundadır. Pek yüksek olmayan Akçababa Dağları, kuzeybatı yönünde yayılarak geniş bir alanı kaplar. Genellikle çıplak olan bu dağlar güneybatıdan kuzeydoğuya doğru Kuyucakbaşı Tepe (1.734 m), Akçababah Tepe (1.164 m), Ahbaba Tepe (1.857 m) ve Leylek Dağı (2.052 m)'dır. Büyük bölümü Sivas il alanında bulunan Yama Dağı kütlesi, güneye ve güneydoğuya doğru açılarak Malatya'nın kuzeyini bütünüyle kaplar. Kuruçay Vadisine ve güneydoğuda Fırat Vadisine kadar uzanan Yama Dağı ve uzantıları genellikle volkanik yapılıdır. Yüksekliği 1500 metrenin üzerindedir. Bu dağlar geniş, toplu ve yüksek bir kabartı oluşturmaktadır (http://www.malatyakulturturizm.gov.tr/belge/1-61552/cografi-konumu.html, 2011).

TUNCELİ

Munzur Dağları: Munzur Dağları'nın orta kesimlerinde, Ovacık-Koyungölü Köyünün kuzeybatısında kalan 3071 metre yükseklikteki Ziyarettepe'nin güney yamaçları ve Ovacık ilçesinin güneyindeki meşelik tepeler, kayak turizmi ve dağ turizminin geliştirilmesi için elverişli koşullar sunmaktadır. Ovacık ilçesinin güneyinde, ilçe merkezine 2 km uzaklıktaki Keltepe'nin kuzey yamaçlarında Kayak Merkezi kurulması için, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü tarafından çalışmalar yapılmaktadır. 2000 yılında yapılan araştırma ve yazışmalar doğrultusunda gerekli izinler alınmış, 36000 m^2'lik tesis alanı Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'ne tahsis edilmiştir. Hazırlanan raporda kayak alanında pistin uzunluğu ve eğiminin slalom ve kuzey disiplini kayak uygulamalarına uygun olduğu belirtilmektedir. 1400

metre yükseklikteki Keltepe'nin kuzey eteklerindeki trafoya yakın bir konumda Baby-Lift tesisinin montajı yapılmıştır. Ayrıca, 1000 metre uzunluğunda, saatlik kapasitesi 800-1000 kişi/saat olan Tele-Ski Tesisinin güzergâhı belirlenmiştir (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005).

Munzur Dağları'nın 2000-3000 m'lik zirvelerinde çok sayıda küçük krater gölleri bulunmaktadır. Krater gölleri içerisinde en büyüğü, Ovacık-Koyungölü köyünün kuzeyinde 2400 metre yükseklikte yer alan Karagöl'dür. Koyungölü köyü sakinlerinin geçmişte yayla alanı olarak kullandığı Göl çevresinde bitki örtüsü ve doğal peyzaj etkileyicidir. Karagöl'ün kuzeyinde ve doğusundaki zirvelerde yer alan Koç Gölü, Katır Gölleri ve Mercan Gölleri bulunmaktadır. Krater göllerine ulaşım olanağı olmamakla birlikte yörede yaşayanlardan alınan bilgilere göre, bu göllerden bazılarına 3-4 saat yürüyerek ulaşılabilmektedir. Göller bölgesi, günübirlik tur ve doğa yürüyüşlerinin yanı sıra birkaç günlük kamping aktiviteleri için de çekici bir bölge oluşturmaktadır (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü,2005).

Bağırpaşa Dağı: Bağırpaşa Dağı'nın il sınırları içerisinde kalan kuzey yamaçları, iklim verileri, yükseklik ve eğim özellikleriyle kayak turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Bağırpaşa Dağı üzerinde 3000 m yükseklikte yer alan krater gölleri, gerek su kaynağı olarak gerekse sundukları görsel zenginlikleriyle çeşitli rekreasyon etkinlikleri için bir potansiyel yaratmaktadır. Bu göller arasında en çok bilineni Buyerbaba Gölü'dür (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005).

2.6.2.2. Mağaralar

Bölge genelinde, Bingöl'de bulunan Çiçektepe köyü Mağarası, Zağ Mağarası, Kalkanlı köyü Mağaraları, Kübik Mağarası, Ahpi Mağarası; Elazığ'da Buzluk Mağarası ve Malatya'da Sulu Mağara ile Buzluk oluşumları, Tunceli'de İn Delikleri ve Buz Mağarası bölgedeki önemli mağaralardır.

BİNGÖL

Kiğı Çiçektepe Köyü Mağarası: Mağara, Kiğı ilçesinin Çiçektepe köyünde, Sivri Dağı'nın eteğinde bulunmaktadır. Mağarada iki oda, at için yer, yemlik ve çocuk beşiği mevcuttur. Mağaranın bulunduğu yer oldukça eğimli bir yapıya sahiptir. Ayrıca, Mağara önündeki

mevcut yolla Erzincan'a gidildiği rivayet edilmektedir (http://www.bingolkultur.gov.tr/belge/1-58308/magaralar.html, 2011).

Zağ Mağarası: Zağ Mağarası, Murat Nehri kıyısında, Gökçeli ve Yenidal köyleri arasında sarp bir kayalıkta bulunmaktadır. Kayaların oyulmasıyla yapılan Mağara 3 kat ve 26 odadan oluşmaktadır. Katlar arası geçiş yuvarlak bacalarla, odadan odaya geçişler ise kapılarla sağlanmıştır. Birinci katta zahire deposu olarak kullanıldığı sanılan kuyular, alt katta oturma odaları, en üst katta iki haremlik odası mevcuttur. Mağara zaman içinde hasar görmüşse de şu anda 17 odası hala yapısını korumaktadır (http://www.bingolkultur.gov.tr/belge/1-58308/magaralar.html, 2011).

Kalkanlı Köyü Mağaraları: Yayladere ilçesine bağlı Kalkanlı köyü yakınlarında bulunan mağaralar, birçok oyma sanatı ile süslenmiştir. Mağaralar ve mağaraların çevrelediği şelale turistik bir öneme sahiptir (htpp://www.bingolkultur.gov.tr, 2011).

Kübik Mağarası: Karlıova ilçesinin Kübik köyü yakınlarında bulunan Mağarada Cilalı Taş ve Tunç Devrine ait bazı kalıntılar bulunmaktadır. Duvarlarında bir takım oymalar ve işlemeler mevcuttur (http://www.bingolkultur.gov.tr/belge/1-58308/magaralar.html, 2011).

Ahpi Mağarası: Bingöl Ahpik ormanı içerisinde yer alan tarih öncesi bir mağaradır (Şenol ve Aktaş, 2008).

ELAZIĞ

Buzluk Mağarası: Elazığ'a 11 km uzaklıkta bulunan buzluk mağarasında yaz aylarında bulunan sarkıt ve dikitler mağara içerisinde serin bir hava yaratırken, kışın ise tam tersi mağara içinde sıcak bir hava oluşmaktadır. Mağara çevresinde yapılan çalışmalarla buzluk mağarası önemli turistik alanlar arasına dâhil edilmiştir (http://www.elazigkulturturizm.gov.tr/belge/1-57148/magara-turizmi.html, 2011).

MALATYA

Arapgir, Onar Mağaraları: Arapgir'in Onar köyü yakınlarında yer alan mağaralarda bulunan 19'u açık 5'i toprakla örtülü toplam 24 mezarda ve mağara duvarlarında yer alan resim, kabartma ve tasvirler, dönemin Roma kültüründen çok Orta Asya kültürünü

yansıtmaları bakımından önemli alanlardır. Tarih ve kültür turizmi açısından önemli bir alan olma potansiyeline sahiptir.

Sulu Mağara: Doğanşehir ilçesinde Polat kasabasına 5 km uzaklıkta dağlık bir alanda yer alan Sulu Mağara doğal güzelliği ve jeolojik yapısı ile doğal güzellikler peşinde olan insanlar için uygun bir hedef alandır (Malatya İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2010).

Ansur Mağaraları (Buzluk Oluşumları): "Ansur" ismi ile de anılan Buzluk, Yazıhan ilçesi Buzluk köyü sınırları içerisindedir. Paleolitik yerleşime sahne olduğu tahmin edilen mağaralar bulunmakta ve doğal güzellikler dikkat çekicidir (Malatya İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2010).

TUNCELİ

İn Delikleri (Derviş Hücreleri): Çemizgezek ilçesinin batısında yer alan mağara bir birine bağlı olan çok sayıda odacıktan oluşmaktadır. Bu odacıklar insan eliyle düzeltilmiş ya da yeniden şekil verilmiştir. Mağaranın tarihi tam olarak bilinememektedir. Mağara, tarihsel süreç içinde yerleşim yeri, su sarnıcı, hububat deposu olarak kullanılmıştır.

Buz Mağarası: Pülümür ilçesi'nin Dereboyu köyü yakınlarında yer alan mağara, 12 bölümden oluşmaktadır. Yaz ve kış aylarında buz ile kaplı olan mağaranın içinde buz sarkıtlar bulunmaktadır. Mağara yöre halkı tarafından soğuk hava deposu olarak kullanılmaktadır.

2.6.2.3. Vadiler

Bölgede yer alan vadi ve kanyonlar içinde; Bingöl'de Murat Nehri Vadisi, Elazığ'da Ölbe Vadisi; Malatya'da Levent Vadisi ve Tohma Çayı Vadisi; Tunceli'de ise Munzur Suyu Vadisi, Pülümür Çayı Vadisi, Mercan Deresi ve Tahar Çayı Vadileri ile Peri Suyu Vadisi ön plana çıkmaktadır.

BİNGÖL

Murat Nehri Vadisi: İlin en önemli ve en uzun vadisidir. Vadi doğuda Muş il sınırından başlayıp Solhan ilçesi-Bingöl Merkez ilçesi-Genç ilçesi doğrultusunda uzayıp Elazığ ili sınırı

ile sonuçlanmaktadır. Murat Nehri ve dolayısıyla vadisinin Bingöl ili içindeki uzunluğu toplam 96 km‘dir.

Peri Suyu Vadisi: İlin ikinci büyük vadisi olup, Karlıova ilçesinden başlayıp Yedisu ilçesi-Kiğı ilçesi-Yayladere ilçesi doğrultusunda uzayıp, Elazığ ili Karakoçan ilçesi sınırından devam etmektedir. Vadi boyunca Yapımı devam eden Kiğı HES Barajı ve yapımı tamamlanmış olan Yayladere Özlüce HES Barajı olmak üzere iki baraj bulunmaktadır. Peri Suyu Çayının ve dolayısı ile vadisinin il içindeki toplam uzunluğu ise 112 km’dir.

ELAZIĞ

Ölbe Vadisi: Ölbe Kanyonu Alt Miyosen yaşlı bu yüksek aşınım yüzeyi (Tonbul,1985 ve 1998) içerisinde açılmış olup, doğu-batı doğrultusundaki uzunluğu yaklaşık olarak 800-1000 m’dir. Kanyonun bu yüzey içerisindeki derinliği ise 60-100 m arasında değişmektedir (http: //web.firat.edu.tr, 2011)

MALATYA

Tohma Çayı Vadisi: Tohma Çayı Vadisi, Doğu Torosların batı bölümünde, Tahtalı Dağları kuzeyinde yer almaktadır. Vadinin batı ucunda Somuncu Baba Camisi yer almaktadır. Dik kayalık yamaçlardan oluşan vadi taş köprüye kadar uzanmakta ve köprüye yakın bölgesinde Kudret Havuzu olarak anılan sıcak su kaynağı bulunur. Yörede buraya Gevher veya Gâvur Hamamı denmektedir (Malatya İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2010).

Levent Vadisi: Akçadağ ilçe sınırları içinde çeşitli jeolojik olaylar sonucunda meydana gelen Levent Vadisi’nde, vadi boyunca farklı büyüklükte mağaralar yer almaktadır.

Kozluk Çayı Vadisi (Kayaarası Kanyonu): Arapgir ilçesinde Sarıçiçek Dağlarından doğan Kozluk Çayı, Kayaarası olarak anılan dar ve derin bir kanyondan geçerek doğu yönünde Keban Baraj Gölüne dökülür. Rafting için potansiyel taşıyan kanyon aynı zamanda mesire yeri olarak da kullanılmaktadır.

Girmana Vadisi: Hekimhan ilçesinde yer alan ve Kuru Çayın ana yatağı olan Girmana Vadisi doğal güzellikleri ile dikkat çekmektedir. Son yıllarda bölgede turizmin

geliştirilmesine yönelik projeler yapılmaktadır. Girmana Vadisi, rafting ve rekreasyon amaçlı kullanımlar için uygundur.

TUNCELİ

Munzur Suyu Vadisi: Ovacık'ın kuzeyinde Munzur Dağlarının üzerindeki Ziyaret Tepenin eteklerinden doğan ve merkez ilçede Pülümür Çayı ile birleşerek Keban Baraj Gölüne dökülen Munzur Suyu, il sınırları içerisinde çok uzun bir yol kat etmektedir. Çok sayıda dere ile beslenen ve yer yer derin boğazlar içerisinde oldukça hızlı akan Munzur Suyunun Ovacık-Tunceli arasında kalan kısmı, akarsuyu doğuran gözelerden başlayarak vadi boyunca gerek bitki örtüsü ve yabanıl yaşam, gerekse farklı doğa peyzajı açısından çok zengin doğal güzellikler sunmaktadır. Su sıcaklığı kış aylarında 0 – 4 ^{o}C, yaz aylarında 18-20 ^{o}C olan berrak ve temiz Munzur Suyu başta kırmızı benekli alabalık olmak üzere balık varlığı açısından oldukça zengindir (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005).

Pülümür Çayı Vadisi: Avcı Dağlarının eteklerinden doğan ve Tunceli merkezinde Munzur Suyuna katılan Pülümür Çayı, kar sularıyla ve çok sayıda dere ile beslendiği için suyu boldur. Tunceli-Pülümür karayolunun yaklaşık 20 km kuzeyinden başlayarak Pülümür'e kadar genelde dar ve dik bir vadide akan çayın iki tarafı zengin orman örtüsünün yanı sıra şelaleler, kayalık yamaçlar ve kanyonlardan oluşan vadi doğal veriler bakımından oldukça zengindir (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005).

Peri Suyu Vadisi: Tunceli'nin doğu sınırını oluşturan Peri Suyu, güneybatı yönünde akarak Keban Baraj Gölüne dökülmektedir. Peri Suyu Vadisinin Tunceli'ye sınır oluşturduğu kesimler orman varlığı ve doğal çevre özellikleri bakımından zengindir. Kar sularıyla beslendiği için yaz aylarında da suyu boldur.

Mercan Deresi Vadisi: Mercan Deresi Avcı Dağlarının batı yamaçlarından doğup, Ovacık ilçe merkezinin doğusunda Munzur Suyuna karışmaktadır. Mollaaliler'in kuzeyinde, Munzur Dağları ve Avcı Dağlarının arasında dik ve derin bir vadide akan Mercan Deresi, yüksek dağlardan beslendiği için suyu boldur. Berrak ve temiz sularında yaşayan alabalıkları meşhurdur.

Tahar Çayı Vadisi: Kırklar Dağından doğan ve Kırklar Çayından beslenen Tahar Çayı, Çemişgezek ilçesinin batısından geçerek Keban Baraj Gölüne dökülmektedir. Tahar Çayı Vadisi bitki örtüsü bakımından oldukça zengindir

2.6.3. Su Kaynakları

TRB1 Bölgesi Türkiye'deki toplam 26 havzadan ikisinin yer aldığı Dicle ve Fırat Havzalarının içinde yer almaktadır. DSİ'nin 2010 yılı verilerine göre Dicle ve Fırat havzalarının toplam ülke potansiyelinin %28,4'üne sahip olduğu belirtilmektedir ki bu rakam 26 havza içerisinde önemli bir oran oluşturmaktadır. Bölge yer altı ve yerüstü su kaynakları, maden suları, jeotermal kaynaklar ve kaplıcalar açısından oldukça zengindir.

Bölgenin önemli su kaynakları; Elazığ'da Fırat, Dicle, Murat, Karasu Nehirleri, Maden Çayı, Peri Suyu, Bulanık Deresi, Merivan Çayı, Haringet Çayı, Sarını (Cip suyu) Çayı, Ohi Deresi, Han Çayı, Uluçay (Keydan çayı), Keban Çayı ve Caro Deresi; Malatya'da yine Fırat Nehri, Tohma Akarsuyu, Sürgü Çayı, Kuruçay, Siro Çayı (Pütürge), Kozluk Çayı, Horata Suyu ve Melet Deresi; Tunceli'de ise bol su taşıyan, debileri itibariyle özellikle bahar aylarında sadece il ve bölge ölçeğinde değil, ülke geneline hitap edebilecek kapasitede rafting için elverişli koşullar sunan (Tunceli Turizm Envanteri, 2005) Munzur Suyu ve Peri Suyu şeklinde sıralanabilir. Elazığ yönünden Söğütlü Çayı Vadisine ulaşan Fırat Nehri, Kömürhan Boğazından geçerek Malatya ilinden ayrılır. Fırat Vadisi büyük ölçüde baraj gölü altında kalmış, ancak, turizm açısından görülmeye değer bir potansiyel oluşturmuştur.

Bölgedeki göller ise, Elazığ'da Hazar Gölü (Sivrice), Sülük Gölü (Karakoçan) ve Kar Gölü (Karakoçan); Tunceli'de Karagöl, Koçgölü, Şer Gölü, Dilincik Gölü, Çimli Gölü, Mercan Gölleri, Katır Gölleri ve Buyer Baba Gölleridir.

Bölgede baraj gölleri de turizm açısından önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Elazığ, Keban, Karakaya, Kıralkızı, Özlüce ve Seyrantepe gibi önemli baraj gölleri ile çevrilidir (Elazığ Valiliği, 2011) ve bir anlamda sular şehridir. Malatya'da ise özellikle Karakaya Baraj Gölü oldukça önemlidir. Ayrıca İlde Kızık Balıklı Göl, Takas Suyu, Horata Suyu, Sultansuyu Barajları bulunmaktadır.

Tunceli'de Ovacık (Munzur) Gözeleri ve Halbori Gözeleri de potansiyel oluşturan önemli su kaynakları arasındadır.

Harita 9: Hidroloji Haritası

-Harita ekte verilmiştir-

TRB1 Bölgesinde yer alan barajların tamamına yakını Malatya ve Elazığ illeri ve çevresinde kurulmuştur. Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında, özellikle Elazığ'ın su kaynakları potansiyeli bakımından oldukça avantajlı olduğu görülmektedir. Son 20-25 yıl içinde gerçekleştirilmiş büyük baraj projeleri (Keban ve Karakaya) ile il topraklarının önemli bir bölümü su yüzeyi durumuna dönüşmüş, il adeta bir yarımada haline gelmiştir (Fırat Kalkınma Ajansı, 2011).

Bingöl Ovasını birçok akarsu parçalamıştır. İl sınırları içinde en uzun akarsu Peri Suyu'dur. İlde büyük bir göl olmamakla beraber çok sayıda sirk adı verilen küçük göller mevcuttur. İl'de baraj ve gölet rezervuar alanı 2.407 ha, akarsular 1.800 ha, doğal göl alanı ise 43 ha'dır. Ayrıca, Ilıcalar beldesinde termal su kaynağı bulunmaktadır (Fırat Kalkınma Ajansı, 2011; Bingöl İl Tarım Müdürlüğü, 2006).

Elazığ'ın en önemli akarsuyu, Fırat Nehri ve kollarıdır. İldeki akarsular uzunluklarına göre sırasıyla; Maden Çayı, Peri Suyu, Murat Nehri, Bulanık Deresi, Merivan Çayı, Haringet Çayı, Sarını (Cip suyu) Çayı, Ohi Deresi, Han Çayı, Uluçay (Keydan çayı), Keban Çayı ve Caro deresidir. Göller ise, Hazar Gölü (Sivrice), Sülük Gölü (Karakoçan) ve Kar Gölü (Karakoçan)'dür. Ayrıca, il, Keban, Karakaya, Kıralkızı, Özlüce ve Seyrantepe gibi önemli baraj gölleri ile çevrilidir (Elazığ Valiliği, 2011).

86 km² yüz ölçüme sahip Hazar Gölü'nün derinliği 180 m olup, Göl özellikle Haziran-Eylül ayları içinde günübirlik rekreasyonel aktiviteler, turizm ve avcılık faaliyetleri için kullanılmaktadır. Hazar Gölü'nün çevresinde kamu kurum ve kuruluşlarına ait kamp ve dinlenme tesisleri ile halka açık çadırlı kamping alanları bulunmaktadır (Elazığ Valiliği, 2011; Elazığ İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2011).

İldeki içmece ve kaplıcalar; Karakoçan'a 18 km uzaklıktaki Golan Kaplıcası, Elazığ'a 7 km uzaklıktaki Mürüdü Suyu, Elazığ'a 19 km Uzaklıktaki Yurtbaşı Maden Suyu, Elazığ'a 5 km uzaklıktaki Harput Dabakhane Suyu'dur. Ayrıca, Etminik Maden Suyu, Kumbariş Şoş Maden Suyu, İçme Müshil Suyu, Palu ilçesinde Buban Hame Kaplıcası ve Çelebi Şorik Maden Suyu gibi şifalı sular da bulunmaktadır.

Malatya, kendi cazibesiyle akan ve tüm şehri besleyen bir su kaynağına, Fırat Nehri'ne sahiptir. Tohma Suyu, Sürgü Çayı, Kuruçay, Siro Çayı, Kozluk Çayı, Horata Suyu ve Melet Deresi'nin yanı sıra; Karakaya Baraj Gölü, Kızık Balıklı Göl, Sultan Suyu Barajı, Günpınar Şelalesi gibi kaynak değerleri de ilin su varlığının şekillenmesinde rol oynayan unsurlardan bazılarıdır (Malatya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2011).

Fırat Nehri, Elazığ yönünden Söğütlü Çayı Vadisine ulaşarak Kömürhan Boğazından geçer ve Malatya ilinden ayrılır. Fırat Vadisi büyük ölçüde baraj gölü altında kalmıştır. Bu haliyle turizm açısından önemli bir potansiyel alan haline gelmiştir.

Fırat Nehrinin yanı sıra Tohma Çayı, Sürgü Çayı, Kuruçay, Siro Çayı (Pütürge), Kozluk Çayı, Horata Suyu ve Melet Deresi ilin önemli akarsularını oluşturmaktadır.

Malatya ilinde önemli doğal göl bulunmamakla birlikte; baraj rezervuarları turizm açısından önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. 15.087,5 hektarlık bir büyüklüğe sahip, Malatya'ya 15 km uzaklıktaki Karakaya Baraj Gölü bunlardan en önemlisidir. Bunu, Kızık Balıklı Göl, Takas Suyu, Horata Suyu, Sultansuyu Barajı takip etmektedir.

Malatya'da Kuluncak ilçesi'nde yeni bir termal su kaynağı bulunmuş olsa da, il genelinde henüz her hangi bir kaplıca ve tesis bulunmamaktadır.

Tunceli'de, Munzur, Pülümür, Mercan, Tahar ve Perisuyu akarsuları; 26 civarında göl ile Pertek-Günboğazı Sulama Göleti önemli su kaynaklarını oluşturmaktadır (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005).

Munzur Dağları ile bu sıranın alt birikimlerini oluşturan Mercan, Avcı, Karasakal Dağları üzerinde ve Bağırpaşa Dağının doruklar bölgesinde, buzul yataklarının ve çöküntü alanlarının suyla dolması sonucunda oluşmuş küçük buzul gölleri ve krater gölleri vardır. 2000-3000

metre yükseklikteki zirvelerde yer alan bu göllere ulaşım olanağı yoktur. Ovacık'ta Belediye yetkilileri ve ilçede yaşayanlardan alınan bilgilere göre, göllerden bazılarına 3-4 saat yürüyerek ulaşılabilmektedir (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005). Tunceli'nin Pertek ilçesinde yer alan termal su imkânları ve buraya kurulan tesisler bölge açısından oldukça önemlidir. Pertek'in hem Tunceli hem de Elazığ'a olan yakınlığı, Keban Baraj Gölü'nün peyzajı, Pertek Kalesi ve Pertek çevresinin tarihi özellikleri ile birlikte bu ilçede yer alan termal kaynaklar turizm açısından oldukça önemli konuma gelmektedir.

Keban Baraj Gölü: Çemişgezek, Pertek ve Mazgirt ilçelerinin 51 köyünün kısmi arazilerini kaplamıştır. Bu gölün Tunceli yakasında Pertek ve Çemişgezek ilçelerinin Elazığ'a ulaşımını sağlayan feribot iskeleleri vardır (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005).

675 Km²'lik bir alana sahip baraj gölünün yöre iklimi üzerinde olumlu etkileri olmuştur. Keban Baraj Gölüne açılan vadi boylarında ve çöküntü alanlarında iklimin ilin orta ve kuzey kesimlerine göre daha yumuşak hissedilmesi ve bahar mevsiminin daha belirgin olması, Göl kıyılarını piknik, kamping gibi rekreasyon etkinlikleri için daha uygun hale getirmektedir. Ayrıca Göl, sportif balıkçılık yüzme gibi etkinliklerin yanı sıra başta rüzgâr sörfü olmak üzere çeşitli su sporları için de önemli bir potansiyele sahiptir.

Karakaya Baraj Gölü: Karakaya Baraj Gölü, yaklaşık 15 bin hektar alanı kaplamaktadır. Malatya il merkezine yaklaşık 15 km. uzaklıkta bulunan göl, önemli bir doğal ve görsel değerdir. Kırkgöz Köprü mevkiinde bulunan turistik tesisler ve feribot işletmesi son yıllarda turizm faaliyetlerini canlandırmıştır. Göl rekreasyon, su sporları ve sportif balıkçılık için uygundur.

2.6.3.1. Kaplıcalar ve Gözeler

Bölgedeki kaplıca, ılıca, içmece gibi su kaynaklarından; Kös ve Haror Kaplıcası ile Hasköy, Alınyazı ve Sabırtaşı Ilıcaları Bingöl'de; Golan (Karakoçan'a 18 km uzaklıkta) ve Buban Hame Kaplıcası (Palu) ile Mürüdü Suyu, Yurtbaşı Maden Suyu, Harput Dabakhane Suyu, Etminik Maden Suyu, Kumbariş Şoş Maden Suyu, İçme Müshil Suyu ve Çelebi Şorik Maden Suyu Elazığ'da; Dedeağaç (Bağın) Kaplıcası (Mazgirt), Anafatma Kaplıcası (Ovacık), Aşağı Doluca (Harik) Kaplıcası (Nazimiye), Kara Derbent Köyü Kaplıcası (Pülümür) ile Sütlüce

(Harçik) İçmecesi (Tunceli-merkez) Tunceli'de bulunmaktadır. Tunceli'de bu kaplıca ve içmeler dışında merkez ilçede Dikilitaş Maden Suyu, Mazgirt yöresinde Ilıcak Maden Suyu ve Pülümür yöresinde Pülümür Maden Suyu yer almaktadır.

BİNGÖL

Kös Kaplıcası: Bingöl – Karlıova karayolunun 20. km'sinde yer alan Kös Kaplıcaları Bölge için önemli bir doğal değerdir. Kaplıca suyunun sıcaklığı 47 °C derecedir ve pH değeri 7,2'dir (Gürdal, 2001). Suda sodyum, kalsiyum, karbonat ve sülfat bulunmaktadır. Kaplıcaların 1 moteli, 1 oteli, 1 pansiyonu ikisi kapalı olmak üzere 3 yüzme havuzu, lokantası, çay bahçesi, araç park yeri mevcuttur. Yerli ve yabancı ziyaretçiler kaplıcaya şifa bulmak amacıyla gelmektedir. Kaplıcanın mide, romatizma ve kadın hastalıklarına iyi geldiği bilinmektedir (http://www.bingolkultur.gov.tr, 2011).

ELAZIĞ

Golan Kaplıcası: Karakoçan iİlçesine 18 km uzaklıktaki, Yoğunağaç (Golan) köyü'nde yer alan kaplıcanın su sıcaklığı 40 C ile 50 C arasında değişmektedir. Kaplıcada iki adet havuz bulunmaktadır.

TUNCELİ

Ovacık (Munzur) Gözeleri: Tunceli kent merkezine 80 km, Ovacık ilçe merkezine 17 km uzaklıkta yer alan Ovacık Gözeleri, karstik kaynaktan irili ufaklı 40 göz halinde çıkarak, Munzur Suyunu oluşturmaktadır. 20 hektarlık kısmı, 1963 yılında Orman İçi Dinlenme Yeri (OİDY) olarak ayrılan Munzur Gözeleri, il ve bölge ölçeğinde önemli bir rekreasyon ve turizm odağı olma potansiyeli taşımaktadır. Ancak, geçen zaman içinde herhangi bir yatırım yapılmadığı için OİDY statüsünden çıkarılmış olmakla birlikte yöre halkının en yoğun kullandığı mesire yerlerinden biridir. Ovacık Munzur gözeleri 2003 yılında I. Derece Doğal Sit Alanı olarak ilan edilmiştir (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005).

Halbori Gözeleri: Halbori Gözeleri, Tunceli-Ovacık yolu üzerinde, kent merkezine yaklaşık 20 km uzaklıkta, Munzur Suyu kenarında, derin ve kayalık bir vadinin içerisinde yer almaktadır. Halbori Gözeleri, çok soğuk kaynak sularına sahip bir dinlenme ve mesire yeri olup, yoğun olarak kullanılmaktadır. Halbori gözelerinin daha düzenli ve verimli kullanılması için, İl Çevre ve Orman İl Müdürlüğü tarafından çevre düzenlemesi yapılmıştır (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005).

Tunceli'de bilinen ve kullanılan 4 kaplıca Merkez ilçe, Mazgirt, Nazımiye ve Pülümür ilçelerinde yer alır. Ancak, kaplıcalarda birkaç tesis dışında konaklama yapılabilecek tesis yoktur. Mevcut tesisler ise kapasite ve nitelik açısından çok yetersiz olup, sağlık turizmine hizmet verecek hiçbir tesis yoktur (Tunceli Turizm Envanteri, 2005). İlde yer alan başlıca kaplıcalar, Dedeağaç (Bağın) Kaplıcası, Anafatma Kaplıcası, Aşağı Doluca (Harik) Kaplıcası, Karaderbent Köyü Kaplıcası ve Sütlüce (Harçik) Kaplıcasıdır.

Dedeağaç (Bağın) Kaplıcası: Mazgirt İlçe merkezine 65 kilometre uzaklıkta, Peri Suyu kenarında yer alır. III. öncelikli kaplıca sınıfına giren Bağın Kaplıcasında tek kaynaktan çıkan suyun akım değeri 5 lt/sn, sıcaklığı 35 ^{o}C, pH değeri 5,0'dır. Kaplıca suyu kalsiyum sülfatlı,

sodyum sülfatlı ve klorür bikarbonatlı sular grubundandır. Banyo uygulamalarına elverişli olan bu sular, romatizma hastalıkları, kırık-çıkık sekelleri ve kadın hastalıkları tedavisinde olumlu etki yapmaktadır (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005).

Anafatma Kaplıcası: Tunceli-Ovacık karayolu üzerinde, il merkezine yaklaşık 7 km uzaklıkta bulunmaktadır. Tek kaynaktan çıkan suyun akım değeri 3 lt/sn, sıcaklığı 25 ^{o}C, pH değeri 6,5'tir. 2500-3000 m^{2}'lik bir alanı kaplayan kaplıcadan sadece yöre halkı yararlanmaktadır (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005).

Aşağı Doluca (Harik) Kaplıcası: Aşağı Doluca köyü'nde Vadi içerisinde yer alan kaplıca, Nazımiye ilçesine 16 km uzaklıktadır. Kaplıcanın tek kaynaktan çıkan suyunun akım değeri 2 lt/sn, sıcaklığı 39 ^{o}C, pH değeri 5,0'dır. Harik Kaplıcası'nda bir konaklama tesisi vardır. Kalsiyum sülfatlı ve sıcak sular grubundan olan kaplıca suyu romatizma hastalıkları, kırık-çıkık sekelleri ve kadın hastalıkları tedavisinde olumlu etki yapmaktadır (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005).

Kara Derbent Köyü Kaplıcası: Pülümür ilçesi, Karaderbent köyünde bulunan kaplıca ilçe merkezine 13 km uzaklıktadır. Kaplıca suyunun akım değeri 0,2 lt/sn, sıcaklığı 25 ^{o}C, pH değeri 6,0'dır (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005).

Sütlüce (Harçik) İçmecesi: Merkez ilçe sınırları içerisinde, Tunceli-Erzincan karayolu kenarında, il merkezine 4 km uzaklıktadır. İki kaynak halinde olan suyun akım değeri 2,4 lt/sn, sıcaklığı 24,5 ^{o}C'dir. Maden suyu olarak kullanılabilecek nitelikte olan bu radyoaktif kaynak üzerinde herhangi bir tesis bulunmamaktadır (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005).

2.6.3.2. Şelaleler

TRB1 Bölgesinde yer alan önemli şelaleler Çır Şelalesi, Zenginpınar (Zağge) Şelalesi ve Dereova (Gelin Pınarı) Şelalesidir.

BİNGÖL

Çır Şelalesi: Şelale Bingöl Genç ilçesine bağlı Ilıca yerleşim yerine 8 km uzaklıktadır. Şelale 100 m yükseklikteki "Çır taşı" olarak bilenen kayalığın ortasından akmaktadır. Ayrıca, Horata, Kelhaç ve Kelek Dereleri güzel mesire yerleridir (Şenol ve Aktaş, 2008).

ELAZIĞ

Çırçır Şelalesi: Keban ilçesinde Keban Barajının güneyinde yer alan şelale, baraj inşaatından sonra ortaya çıkmış olup, dünyanın en genç şelalesi olarak bilinmektedir. Barajda su tutulduktan sonra kayalar arasında bilinmeyen bir çatlaktan suyun geldiği tahmin edilmektedir.

MALATYA

Günpınar Şelalesi: Darende ilçesine 8 km mesafede yer alır. Üç boğum halinde dökülen şelale, bölgenin en güzel doğal oluşumlarından biridir.

TUNCELİ

Zenginpınar (Zağge) Şelalesi: Tunceli-Pülümür karayolu kenarında, Tunceli kentine yaklaşık 40 km uzaklıkta yer alan Zenginpınar Şelalesi, vadi yamaçlarından oldukça dik bir eğimde çok kuvvetli akarak yolun altından Pülümür Çayına ulaşmaktadır. Zenginpınar Şelalesi, gerek bitki örtüsünün zenginliği gerekse vadinin çarpıcı derinliği ile çok etkileyici doğal verilere sahiptir. Pülümür Çayı ve vadinin karşı yamaçlarındaki sık orman örtüsü, doğal çevre ve manzara zenginliklerini artıran unsurlardır. Ulaşımın kolay olması nedeniyle piknik amaçlı olarak çok yoğun kullanılan yerlerin başında gelmektedir (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005).

Dereova Şelalesi: Gelin Pınarı olarak da bilinen şelale, il merkezine 46 km, Nazimiye ilçe merkezine 11 km uzaklıkta bulunan Dereova köyünde yer almaktadır. 20 metre yükseklikten 3 kaynaktan yaygın bir şekilde dökülen sular, Pülümür Çayı'nın kollarından biri olan ve çok derin bir vadide akan dereye karışmaktadır. Şelale hem çevresine serinlik katmakta, hem de yaz ve kış aylarında çok etkileyici ve farklı bir manzara sunmaktadır. Kışın şelale sularının donmasıyla oluşan sarkıt ve dikitler, eşsiz bir manzara meydana getirmektedir. Şelalenin

çevresi çok dik eğimli olup, bodur meşe ormanları ile kaplıdır (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005).

2.6.4. İklim

Genel anlamda karasal iklimin hüküm sürdüğü TRB1 Bölgesinde; Doğu, Güneydoğu ve İç Anadolu Bölgelerinin iklim özellikleri hâkimdir. Yüksek platolarda step iklimi, ovalarda Fırat ve Dicle Nehirlerinden kaynaklanan ılık iklim ile sıcak ve kurak Akdeniz iklimi etkili olmaktadır (Fırat Kalkınma Ajansı, 2011). Karasal iklim özelliğine sahip Bingöl, bölgenin en yüksek yağış miktarına sahip ilidir. Kışın kar yağışlarının gözlendiği ilde, kışlar soğuk, yazlar ise sıcak ve kuraktır. İlde hem kış ve yaz mevsimleri arasında sıcaklık farkı hem de gece ile gündüz arasındaki sıcaklık farkı büyüktür. Bu anlamda yazın 40°C'ye kadar çıkabilen sıcaklık, kışın -25°C'ye kadar düşmektedir (Bingöl İl Tarım Müdürlüğü, 2006).

Elazığ ili, coğrafi konumu ve morfolojik özellikleri nedeniyle yer aldığı Doğu Anadolu Bölgesi'nin diğer illerinden farklı ve karakteristik bir iklime sahiptir. İlin ortalama yüksekliği 1300-1400 m dolaylarındadır. Bunlara bağlı olarak iklim, özellikle ilin kuzeydoğusunda tipik olarak gördüğümüz karasal iklime oranla oldukça ılıman bir yapıdadır (Elazığ İl Tarım Müdürlüğü, 2006).

Malatya'da ana iklim özellikleri, sıcak ve kuru yaz dönemi ile yağışlı ve soğuk kış dönemidir. Bununla birlikte yeryüzü şekilleri itibarı ile mikroklimatik farklılıklar da ön plana çıkmaktadır. Örneğin Malatya Ovası ve vadilerde Akdeniz iklimine yakın özellikler görülmektedir (Malatya ili Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2011).

Kısa süren yaz aylarının sıcak ve kurak geçtiği Tunceli'de, karasal iklim hüküm sürmektedir. Kış ayları ise çok soğuk ve yağışlı geçmekte, gece ile gündüz arasındaki ısı farkı oldukça fazla olmaktadır. İlin kuzeyde 3.500 metre yüksekliğe sahip dağlık alanları ile güneyde 700 metreye kadar alçalan çok engebeli arazi yapısı, sıcaklık, yağış, rüzgâr ve güneşlenme gibi iklim verileri açısından da önemli farklılıklara yol açmaktadır (Tunceli İl Tarım Müdürlüğü, 2006).

2.6.5. Toprak

Bingöl ilindeki jeolojik yapı farklılıkları, farklı iklim ve vejetasyondaki çeşitlilikle birleştiğinden değişik özelliklere sahip toprakların oluşumu söz konusu olmuştur. Bingöl'de tarım, toplamı 151.172 ha olan I-IV. sınıf tarım arazileri üzerinde yapılmaktadır. 674.128 ha alanın ise, V-VIII. sınıf arasındaki araziler ve su yüzeylerinden oluştuğu görülmektedir. Tarım alanlarından sonra ikinci sırayı alan mera ve orman alanları VII. sınıf araziler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Kullanma kabiliyet sınıfları sekiz sınıf olup, toprak zarar ve sınırlandırmaları 1. sınıftan VIII. sınıfa doğru giderek artmaktadır (Bingöl İl Tarım Müdürlüğü, 2006).

Elazığ'da üzerinde tarım yapılan alanların genelinde üç tip toprak hâkimdir. Bunlardan kahverengi topraklar en fazla olup, ilin kuzey-doğusu hariç diğer tüm bölgelerinde bulunmaktadır. İkinci büyük toprak grubu bazaltik topraklar, ilin kuzey-doğusunda yer alan ve III. alt bölgeyi içine alan (Karakoçan) kısımda yer almaktadır. Üçüncü büyük toprak grubu ise kolüviyal topraklardır ve çoğunlukla iç kesimlerde (Merkez ilçe ve Sivrice'nin yer aldığı II. alt bölgede) bulunmaktadır. Bunu alüviyal ve kırmızımsı kahverengi topraklar izlemektedir (Elazığ İl Tarım Müdürlüğü, 2006).

Malatya ili sınırları içinde hemen hemen tüm toprak türlerine rastlanmaktadır. Değişik yaşlı kireç taşlarının üzeri koyu, organik madde yönünden zengin kahverengi orman toprakları geniş alanları kaplamaktadır. Kahverengi topraklar eğimli alanlarda ince, az eğimli alanlarda ise kalın tabakaları teşkil etmektedir. İlin batı kesiminde, değişik şistlerle başkalaşım serileri üzerinde kireçsiz orman toprakları oluşmuştur. Orman kuşağından kurak kuşağa geçiş bölgelerinde volkanik oluşumlu alanlar ve ara ara kireçsiz kahverengi topraklar görülmektedir. Düzlüklerde yer alan alüvyonlu topraklar, en önemli nitelikli topraklardır. Malatya Ovası ile bunun devamı sayılan Fırat, Tohma, Sultansuyu, Sürgü ve Kuru Çay vadi tabanları alüvyonlarla kaplıdır. Ovaların çevresinde yer alan yamaçlarda ise küçük akıntıların oluşturduğu kolüvyonel topraklar bulunmaktadır. İl sınırları içinde ayrıca, az miktarda kırmızı Akdeniz toprağı ve hidromorfik alüvyonel topraklar vardır. Çıplak kayalıklar, ırmak kıyı kumulları ve ırmak taşları yataklarına da rastlanmaktadır (Malatya ili Kültür ve Turizm

Müdürlüğü). Tunceli'de üç tip toprak hâkimdir. Bunlar kahverengi topraklar (kuzey ve güney), kahverengi orman toprakları (Doğu) ve kireçsiz kahverengi orman topraklarıdır.

2.6.6. Biyolojik Yapı

TRB1 Bölgesi genel olarak değerlendirildiğinde biyolojik çeşitlilik açısından ülkemizin, Munzur Vadisi ve endemik bitkileri göz önüne alındığında ise dünyanın önemli biyolojik alanlarından biri olduğu söylenebilir. Sadece Munzur Vadisi Milli Parkı içerisinde kalan alanda 1518 farklı bitki türü tespit edilmiş olup, bunların 227 tanesi Türkiye'ye, 43 tanesi de Munzur Dağlarına has endemik türlerdir.

TRB1 Bölgesi illeri değerlendirildiğinde ormanlık alanların büyük önem taşıdığı görülür. Bölgedeki orman varlığı özellikle Tunceli ve Bingöl'de görülmektedir. Tunceli topraklarının %33'lük kısmı ormanlık iken Bingöl'ün ormanlık arazilerinin oranı %27,92'dir. Tunceli ve Bingöl ormanlarında meşe türleri hâkim olarak görülmektedir. Elazığ ve Malatya illerinde ormanlık alanlar nispeten daha az olsa da hâkim bitki yine meşe türleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ormanlık alanlar dışındaki biyolojik zenginlikler değerlendirildiğinde soğanlı bitkiler ön plana çıkmaktadır. Özellikle bölge illerinin tamamında görülen ters lale (*Fritillaria imperialis*), bitkiler arasındaki nadirliği ve güzelliği ile ön plana çıkmaktadır. Bölgedeki ters lale türleri endemik özellikleri, bölgenin tüm illerinde görülmesi ve popülerliği göz önünde bulundurulduğunda bölge tanıtımı için ön plana çıkan en önemli floristik öğe denilebilir. Yine bölgede birçok özel kelebek türünün yaşadığı tespit edilmiş olup, hem bölgeye has türleri hem de dünya da kelebek fotoğraflamak isteyen özel bir kitle olduğu düşünülürse bölge için önemli tanıtım araçlarından olabilecek faunistik bir değerdir.

TRB1 Bölgesi içinde biyolojik çeşitlilik açısından zengin olan birçok önemli doğa alanı yer almaktadır. Doğa Derneği'nin (2006) çalışmasına göre; Tohma Vadisi (Malatya) Doğal Sit Alanı, Kubbe Dağı (Malatya) Doğal Sit Alanı, Nemrut Dağı (Malatya) Milli Park- Arkeolojik Sit Alanı, Karakaya Barajı (Elazığ, Malatya), Hazar Gölü (Elazığ) Doğal Sit Alanı, Güney Keban Barajı (Elazığ) Doğal Sit Alanı, Keban Adaları (Elazığ-Tunceli) Doğal Sit Alanı, Mercan (Munzur) Dağları (Bingöl, Tunceli) Milli Park-Yaban Hayatı Geliştirme Sahası,

Şeytan Dağları ve Perisuyu (Bingöl, Tunceli), Güneydoğu Toros Eşiği (Elazığ, Bingöl), Bingöl Dağları (Bingöl) TRB1 Bölgesinin ÖDA (Önemli Doğa Alanları) dır.

BİNGÖL

Bingöl ilinin ormanlık alanları yüzölçümünün %27,92'sini oluşturmaktadır. Alanda başta meşe olmak üzere geniş yapraklı ağaç türleri ile ardıç türü görülmektedir. Ormanın üst sınırı 2.800 m'de son bulur. Bu yükseltiden sonra dağ çayırlıkları başlamaktadır.

Flora: Bingöl florasında 169 takson bulunmaktadır. Bu taksonlar arasında 14 familyaya ait 24 cins içinde 30 tür endemik olarak tespit edilmiştir.

Fauna: Bingöl faunasında görülen büyük memeli türleri: çengel boynuzlu dağ keçisi, dağ keçisi, boz ayı, kurt, vaşak, tavşan, tilkidir (Bingöl İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2005). Bölge genelinde olduğu gibi Bingöl'de kelebek türleri açısından zengindir. İl genelinde 91 kelebek türü tespit edilmiştir (http://www.kelebek-turk.com, 2011).

İlde görülen sürüngenler ise: *Apathya cappacocida* (Kayseri kertenkelesi), *Pelophylax ridibundus* (Ova-Bataklık kurbağası), *Natrix tessellata*'dır (Su yılanı) (http://www.turkherptil.org, 2011).

ELAZIĞ

Elazığ'daki orman-fundalık alanları 130.403 ha'dır. Ormanlar çoğunlukla meşe (%90-95), ardıç, karaçam, sedir, akasya, menengiç badem vb. ağaç çeşitlerinden oluşmaktadır. Elazığ ilinin kent ormanı da bulunmaktadır.

Flora: Elazığ'ın floristik özellikleri ile ilgili yapılan çalışma sayılarında son yıllarda bir artış görülmektedir. Yapılan çalışmalar sonucunda 59 familyaya ait 533 türün Elazığ il sınırları içinde bulunduğu belirlenmiştir. Bunların arasından 24 familyaya ait 139 tür endemiktir. TRB1 Bölgesinin diğer illerinde de özellikle yüksek kesimlerde görülen ve ağlayan gelin olarak da bilinen ters lale (*Fritillaria imperialis*), ilin en önemli bitkileri arasında yer almaktadır.

Fauna: Elazığ faunasına ilişkin çalışmalar, flora araştırmaları kadar yoğun olmamakla birlikte; C. Özbay, A.Satar (2005) "Neuroptera Fauna of Elazığ Province (Turkey)"; S.Saler and D. Şen (2002) "Seasonal Variation of Rotifera Fauna of Cip Dam Lake (Elazig-Turkey)", S. Saler (2004) "Observations on the Seasonal Variation of Rotifera Fauna of Keban Dam Lake (Çemişgezek Region)" çalışmaları faunaya ilişkin şu ana kadar yapılmış olanlardan bazılarıdır. Bununla birlikte faunaya ilişkin derli toplu bir envanter çalışması bulunmaması bölge adına büyük eksikliktir. Bölgede görülen büyük memeli hayvanlar tilki, tavşan, kurt, dağ keçisi, yaban domuzu olarak sıralanmaktadır.

Bölgede sıklıkla görülen balık türleri: *Cyprinus carpio, Capoeta capoeta umbla, Esox lucieda* ve *Salmo trutta*'dır.

Elazığ ilinde 48 cinse ait 64 kuş türü ve 135 kelebek türü tespit edilmiştir. Sürüngen türü olarak bildirilen tek tür ise *Apathya cappadocica*'dır (Kayseri kertenkelesi) (http://www.turkherptil.org, 2011).

MALATYA

Toplam arazisi 1.241.200 hektar olup, toplam arazinin 149.128 hektarı orman-fundalık alandır. Genellikle meşenin hüküm sürdüğü ormanlarda ağaç türü olarak meşe, ahlat, alıç, kara çalı, sakız ağacı, bunlara ek olarak da meyve ve söğüt ağaçları bulunmaktadır. Odun ve kereste üretimi için alanda kavak yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bu kavaklar daha çok dere yataklarında yetiştirilmektedir (Malatya İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2009).

Flora: Malatya yerleşik hayata geçişin ve dolayısıyla medeniyeti başlatan merkezlerin başında gelmektedir. Çok fazla endemik bitkiye de sahip olan Malatya'da, özellikle de hoş kokulu adaçaylarından 7 endemik tür bulunmaktadır.

Ayrıca, Malatya da 668 takson bulunmaktadır. Bu taksonlardan 30 familyaya ait 87 cins içerisinde 201 tür ve 203 takson endemik özellik göstermektedir.

Fauna: Yaban hayatı çalışılmadığı için çok fazla bilgi mevcut değildir. Ancak, alanda fauna olarak yabani domuz, tilki, tavşan, keklik, yabani ördek, yabani kaz, kurt, çakal, bıldırcın, kaya güvercini, üveyik, sansar, sakarmeke ve çulluk yaşadığı bildirilmiştir (Malatya İl Çevre

Durum Raporu, 2009). Türkiye'de bulunan 409 kelebek türünden 151 tanesi Malatya'da bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi *Polyommatus dama*'dır (Malatya kelebeği). Bu tür nokta endemiği özelliği taşır ve sadece Kubbe Dağında yaşamaktadır. Bu tür Türkiye de yok olma tehlikesi altında bulunan canlı türlerinden biridir (http://www.kelebek-turk.com). Bölgede görülen en yaygın sürüngen türü *Mauremys caspica* (çizgili su kaplumbağası)'dır (http://www.turkherptil.org, 2011).

TUNCELİ

Tunceli toprakları Doğu Anadolu orman kuşağı içinde kalmaktadır. Tunceli'nin ormanları ağırlıklı olarak Munzurlardan güneye doğru alçalan orta ve güney kesimlerde yer alır. Bu bölgede orta yükseklikte ve genellikle tek tek yükselen dağlar ve bu dağları birbirinden ayıran sırtlar meşe ormanlarıyla kaplıdır. Toprak yüzölçümü 7.774 km² olan Tunceli'nin 2076,65 km²'lik bir bölümü (%27) ormanlarla kaplanmış durumdadır. Ormanlar ilin orta ve kuzey kesimlerinde Tunceli Merkez, Hozat, Nazımiye ilçelerinde yoğunlaşmaktadır. Çemişgezek ve Pertek ilçelerinde orman varlığı giderek azalmakta, Keban Baraj Gölü'ne bakan kesimlerde bodur meşeliklere rastlanmaktadır. Güney ilçelerde orman varlığının zayıflamasına karşın meyve bahçelerinin yaygın olması, bitki örtüsünü zenginleştirmektedir (Tunceli İl Çevre Durum Raporu, 2006). Orman varlığı bakımından komşu iller ile mukayese edildiğinde, Tunceli ili öne çıkmaktadır. Tunceli ormanlarının %97'si baltalık özelliğinde olup, %3'ü koru ormanıdır (Tunceli İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2006).

Flora: Tunceli de hâkim olan ağaç türü Quercus sp. (meşe)'dir. Bunun yanında karaağaç, Acer sp. (akçaağaç), Juglans sp. (ceviz), Betula sp. (huş), yabani fındık, söğüt, çınar, asma, kızılağaç, dişbudakta bulunmaktadır. Çok az miktarda da Pinus sylvestris (sarıçam) bulunmaktadır. Munzur Dağları, 1518 bitki çeşidi ile bölgenin en önemli biyolojik alanı kabul edilebilir. Bu türlerden 45 tanesi sadece Munzur Dağlarında yetişmektedir.

Fauna: Tunceli ili yaban hayatı bakımından da oldukça önemli bir bölgemizdir. Alanda ayı, kurt, vaşak, tilki, sansar, porsuk, sincap, tavşan, yaban domuzu, dağ keçisi, çengel boynuzlu dağkeçisi ve yünlü yediuyur bulunmaktadır.

Bölge kuş bakımından da önemli türlere ev sahipliği yapmaktadır. Tunceli ilinde kartal, akbaba, doğan, şahin, atmaca, kerkenez, delice, çaylak nadir türlerden ise kaya kartalı

bulunmaktadır. Gece yırtıcılarından puhu, baykuş ve yarasa yaygın türlerdendir. Diğer kuş türleri ise; keklik, çil keklik, toy, mezgeldek, turna, bıldırcın, çulluk, üveyik, tahtalı ve kaya güvercinleri, bazı ördek türleri ve ender olarak da kaz bulunmaktadır.

Tunceli bitki çeşitliliğinin yanı sıra kelebek çeşitliliği ile de öne çıkmaktadır. Alanda 179 kelebek türü bulunmaktadır. Bölge 11 kelebek türü açısından uluslar arası öneme sahiptir. Bu türlerden bazıları şunlardır: *Archon apollinaris* (küçük yalancı apollo), *Glaucopsyche arion* (büyük korubeni), *Polyommatus poseidon* (çok gözlü poseidon), *Pseudophilotes* bavius'dır (htpp://www.kelebek-turk.com, 2011).

Tunceli'de görülen sürüngenler: *Pseudepidalea variabilis* (değişken desenli gece kurbağası), *Lacerta media* (doğu yeşilkertenkelesi), *Mauremys caspica* (hazer çizgili kaplumbağası), *Apothya cappadocica* (kayseri kertenkelesi), *Pelophylax ridibundus* (bataklık kurbağası), *Natrix tessellata* (su yılanı), *Ophisops elegans*'dır (yılan gözlü kertenkele) (http://www.turkherptil.org, 2011).

İlde görülen başlıca balık türleri *Capoeta sp* (karabalık), *Salmo trutta macrostigma* (Kırmızı benekli alabalık), *Cyprinus carpio* (sazan), *Leuciscus cephalus* (tatlı su kefali), *Barbus sp*.'dir (bıyıklı balık).

2.7. BÖLGE TARİHİ

Bugün, Avrupa Birliği uyum süreci kapsamında yapılan düzenlemelerle TRB1 kısaltması ile andığımız bölge, çok daha geniş bir alan olan Antik Kapadokya bölgesinin sınırları içerisinde kalmaktadır. Zamanının en gelişmiş yerlerinden olan bölge; öncelikle kadim kitaplarda "Togarmah", "Tubal", "Ararat" şeklinde kaydedilen, bugünkü Gürün, Aslantepe, Ağrı ve Dicle ile Fırat nehirleri "ayrıldıktan hemen sonra arasında kalan bereketli alan" ki burası "Yeryüzündeki Cennet - Eden" olarak tasvir edilen alandır, tarihteki önemli yerini almaktadır (Blake & Edmonds, 1997).

En ufak yerleşim yerinin bile zengin tarihi ve efsaneleri ile merak uyandırdığı Bölge ya da diğer bir deyişle "Eden" keşfedilmeyi bekleyen birçok sürprizi de içinde barındırmaktadır. Örneğin Umar'ın (1995) söylediği gibi Malatya şehrinin ismi "Meliddu"dan mı gelmektedir? Yoksa Asurluların söylediği gibi Hititlerin "bal" anlamına gelen "Meliddu- Melide" isminden mi? Antik çağ uygarlıklarından günümüze Urartu, Asur, Hitit uygarlıkları, ardından Yunanca konuşan şehir devletleri, Ermeni krallıkları, Pers İmparatorluğu, Roma dönemi, Türk boylarının beylikleri ve devletleri bu bölgede yaşamışlardır. Evliya çelebiden öğrendiğimiz "Ab-ı Hayat" yani yaşam suyu olarak çevrilen su, bugünün Bingöl sınırları içerisindedir. Horasan'dan yolculukları sırasında mola veren azizlerin "Harpid" ismini verdiği, Hititlerin Harputevas dedikleri Elazığ, değerli maden yatakları ile en klasik dönemlerden beri bilinmekte, doğa harikası Munzur Dağı ve vadisinin ili Tunceli, Battal Gazi, Balak Gazi, Köroğlu, Evliya Çelebi gibi insanları konuk etmiş ancak, bu yüzyılda adeta dinlenmeye çekilmiştir.

Dicle ve Fırat Nehirleri, binlerce yıl önceki zengin bitki örtüsü, sulak alanları ve farklı yüksekliklerde yer alan verimli topraklarıyla, özellikle yerleşik hayata geçilmesini izleyen dönemlerde öncelikle tercih edilecek bir alan sunmakta idi. Nitekim bilim insanlarının bulgular doğrultusundaki iddialarına göre, örneğin Malatya ili Orduzu bölgesinde bulunan Aslantepe Höyüğü, Bölgenin M.Ö 5000 yılına kadar uzanan bir yerleşim alanı olduğunu göstermiştir.

M.Ö. 2700'lerde Torosların kuzeyinde kalan bütün bölgenin, belirleyici etkileri olan Asur - Mezopotamya kültüründen koptuğu ve Doğu Anadolu, Güneybatı Kafkasya kökenli geleneklere dayanan özgün bir biçim sergilediği öne sürülmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı uzmanı Hüseyin Şahin'e göre: *"3. bin yılın ikinci yarısında, (M.Ö. 2500-2000) bölgede yerel kültüre dayanan ve Anadolu'nun kentleşme geleneğine uygun bir yerleşme düzeninin yanı sıra surlarla çevrili kentlerin inşa edilmesine yol açan yeni bir süreç başlamıştır"* (http://www.malatyakulturturizm.gov.tr/belge/1-92971/aslantepe.html, 2011).

Bölge, bin yıllar boyunca Hurri, Hitit, Med, Asur, Urartu, Yunan, Pers, Roma, Bizans, Sasani, Selçuklu, Memlük, Osmanlı egemenliklerine sahne olmuş, tanıklık etmiştir. Ancak, bu uzun yerleşime rağmen, bölgede, göreceli olarak kısa süren istikrar ve barış dönemleri dışında, Atina, Kudüs, Efes, İstanbul, Roma, İskenderiye, Babil, örneklerinde olduğu gibi bir uygarlık timsalinin gelişmesine uygun şartlar söz konusu olamamıştır. Tarih içerisinde önemli yer kaplayan büyük devletlerin genişleme dönemleri doğal olarak savaş ve karmaşa yaratır, ancak normal şartlar altında bu dönemleri belli istikrar ve refah dönemleri izler. Hâlbuki bu bölgede, zaman içerisinde toplumlar ne derece değişse ve kaynaşsa da, çalkantılı, uzun ve görkemli bir tarih boyunca değişmeyen şey, bu verimli ve "kutsal" topraklar için, farklı topluluklar tarafından günümüze uzanan bir hak iddiasının siyasi ve kanlı sonuçlarının olmasıdır.

Antik dönemde bölgede hükümdar olan Sargon ve Antiochus ile nam salan Komajen devletinden bahsedilmelidir. Daha da önemlisi, Sivas'ın Gürün ilçesinin önemi vurgulanmak kaydıyla, Kapadokya Krallığının, ona vergi veren veya ittifak içerisinde bulunan otoriter kent devletlerinin ve prensliklerinin hüküm sürdüğü görülür (Blake & Edmonds, 1997).

Roma döneminde bölgenin çoğunu kaplayan Kapadokya ve Galatia eyaletleri birleştirildi ve hemen ardından, Aristobulos Krallığına dönüşen Küçük Ermenistan birleştirilen eyaletin sınırları içine ilhak edildi. Bugünkü Battalgazi ve Pertek bölgelerinde birer Roma Lejyonu ve Vali Yardımcısı konumunda Yargıçların konuşlandırılmış olması alana verilen önemi göstermesi açısından önemlidir (Kaya, 2005).

Osmanlı dönemi, Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran seferi sonrasında tamamen ele geçen alanda belli merkezler olan Harput, Çemişgezek ve Maden Sancakları ile daha özerk olan Palu ve

Genç sancaklarının tümü Diyarbakır beylerbeyine (Vilayet) bağlıydı (http://www.osmanli.org.tr/yazi-1-139.html, 2011).

Din tarihi açısından ise bölgede Museviliğin ataları kabul edilen Semitlerin her dönemde rastlanan azınlık statüsü ve devamlılığı dikkat çekmektedir. Ancak, etki söz konusu olduğunda, önce, farklılıklar gösteren Ortodoks ve Protestan mezhepleri ile Hıristiyanlığın öne çıktığı görülecektir.

Bölgenin, yakın tarihe kadar, son uzun süreli etki faktörü olan Osmanlı hâkimiyetindeki görece serbestîye bağlı olarak, sık sık mozaik olarak nitelenen sosyal inanç yapısını koruduğu gözlemlenecektir. İslam'ın etkisinde ise, Yavuz Sultan Selim'in Halifeliği almasına kadar, Müslümanlığı benimseyen Selçuklu Devletinin ardından, küçük Müslüman beylikler yolu ile İslam'ın Anadolu'da yayılması boyunca farklı mezhepler gözlenecektir.

BİNGÖL

Milattan önce 2000'li yıllara uzanan tarihi ile bölgenin en genç yerleşim merkezi sayılabilecek Bingöl, Genç ve Kiğı ilçelerinde görülen yerleşim merkezlerinin aksine kent merkezinde yerleşik hayata geçiş çok daha yenidir. Ünlü tarihçi Herodot'un Diyarbakır ve Muş illeri ile birlikte "Komojen" bölgesine dâhil ettiği Bingöl hakkında yapılan tarihi çalışmaların az olması ve çalışmaların daha çok diğer illerde yapılan çalışmaların parçası olarak devam etmesi, Bingöl hakkındaki bilgilerimizin daha az olmasına sebep olmuştur. İlde Urartu, Asur, Pers, Roma, Arap, Selçuklu, Saltuk, Akkoyunlu ve Osmanlı uygarlıkları hüküm sürmüştür. Tarih boyunca Bingöl'ün diğer beylik ve livalara bağlı olarak otlak ve yayla olarak kullanıldığı dikkat çekmektedir.

Evliya Çelebi'nin "Ab-ı Hayat" yani yaşam suyu olarak adlandırdığı su bugünün Bingöl sınırları içerisindedir ve Bingöl'ün eski ismi "Çapakçur" da bu sudan gelmektedir. Evliya Çelebi'nin aktardığına göre Büyük İskender dertlerine çare bulamamış ve Ab-ı Hayat'ı aramaya başlamıştır. Sonunda aradığı şifalı suyu Bingöl'de bulmuş ve cennet suyu anlamına gelen Çapakçur adını vermiştir. Ardından Çapakçur adıyla Murat Nehrinin kıyısına bir kale yaptırmıştır. Bu isim yakın tarihe kadar korunmuştur. 1936 yılında il ilan edilen Çapakçur'un, ismi 1945'de Bingöl olarak değiştirilmiştir. Ayrıca ilde Çapakçur isimli bir dere de bulunmaktadır.

ELAZIĞ

Malatya ile birlikte Palelolotik döneme kadar yerleşim görülen Elazığ'da yerleşik olarak hüküm süren ilk kavim Hurriler olarak karşımıza çıkmaktadır. M.Ö. 2000'li yıllarda egemenliğini geliştiren Hurrilerin yerini Malatya ile paralel bir şekilde Hititliler almıştır. Hititlileri Medler, Persler, Romalılar, Bizanslılar ve Araplar takip etmiştir. 1085 yılında Çubuk Bey tarafından fethedilen bölge, o dönemden itibaren Türk egemenliğinde kalmıştır. O dönem Harput ismini taşıyan Elazığ, 1112 yılında Nuruddevle Balak Gazi döneminde önemli savaşlar görmüştür. Haçlı seferlerine karşı aldığı önemli zaferler sonrasında "Müslüman Orduları Baş Kumandanı" unvanını alan Balak Gazi'nin Elazığ tarihinde önemli bir yeri bulunmaktadır.

Elazığ'ın yazılı tarihçesi Asur ve Hitit dönemine kadar gitmektedir. Hititlilerden kalma belgelerde Harput yöresine İşuva dendiği görülmektedir. Asurluların metinlerinde Karpata adıyla geçen Harput, Urarturlar döneminde Karberd olarak anılmaktaydı. Taş anlamına gelen Kar ve kale anlamına gelen Bend kelimelerinden o dönemde Taşkale olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. M.Ö. 1300'lü yıllarda Hititliler tarafından Harputtaş olarak anıldığı görülen Harput, M.Ö. 800'lü yıllarda ise Harputtavanas olarak anılmaktadır. Daha sonraları farklı isimlerle anılmaya devam eden Elazığ, Osmanlı döneminde Harputluların şimdiki Elazığ bölgesine taşınmasının ardından Sultan Abdülaziz döneminde Mamuret'ül Aziz adı verilmiştir. Halk arasında zamanla "Elaziz" olarak kullanılmaya başlayan şehrin ismi, 1937 yılında Atatürk'ün önerisi ile Elazık olarak değiştirilmiş, daha sonra günümüzdeki hali Elazığ halini almıştır.

MALATYA

Aslantepe ve Caferhöyük gibi dünya tarihinin en önemli yerleşimlerinden ikisini barındıran Malatya'da yerleşimlerin M.Ö. 7000'li yıllardan daha geriye kadar uzandığı görülmektedir (Cauvin, 1984). Fırat Nehri havzasının verimliliği, doğal sığınakların ve av hayvanlarının bolluğu sayesinde Malatya ve Elazığ bölgesinde Paleolotik döneme kadar yerleşim görülmektedir. Tunceli ve Bingöl için ise elde bulunan kayıtlar M.Ö. 2000'li yıllara kadar uzanabilmektedir. İlk yerleşimlerden günümüze kadar çeşitli medeniyetlerin izlerini taşıyan bölge bu anlamda zengin tarihi değerler taşımaktadır.

Malatya'da ortaya çıkarılan çok sayısı seramik eser, mühür ve testiler, yörenin önemli bir ticaret merkezi olduğunu göstermektedir. M.Ö. 20. yüzyılda Asurluların kontrolünde olan Malatya daha sonraları Hititlilerin kontrolüne geçmiştir. Hititlerin ardından "Melit-Melidu" krallığı kurulmuş ve bir süre bu krallığın hüküm sürmesinin ardından Malatya'da Asurlular, Urartular, Medler, Persler, Roma ve Bizans Devletleri hüküm sürmüştür. Son olarak Danişment Gazi tarafından 1101 tarihinde Türk egemenliğine giren Malatya'da, o tarihten sonra Türk devletleri hüküm sürmüştür. Öncelikle Selçukluların hüküm sürdüğü bölge, daha sonra yaşanan Moğol istilasından 1399 yılında Yıldırım Beyazıt tarafından kurtarılarak Osmanlılar tarafından kalıcı olarak fethedilmiştir.

Malatya isminin tarihçesine bakıldığında şehrin atası olduğu ileri sürülen "Meliddu" ile Hitit çivi yazısında okunan "Maliida" isimleri günümüze kadar gelmiştir (Umar, 1995). Malatya'nın ismi hakkında farklı söylencelere rastlanmaktadır; örneğin Asur kaynaklarında geçen ve Hitit dilinde "bal" anlamına gelen "Meliddu- Melide" ismi. Belki de daha renkli bir söylence, "Maldiya" ismi etrafında anlatıla gelendir. Hititlerin Kanatlı kutsal boğası uçarken yere burada inmiş; insanlar burayı kutsal addederek şehirlerini buraya taşımışlar ve "boğa ayağı" anlamına gelen "Maldiya" ismini koymuşlardır.

TUNCELİ

Tunceli'nin tarihi ve hüküm süren uygarlıklar Elazığ'a çok yakındır. M.Ö. 2000'li yıllarda Hurri egemenliğini sırasıyla 1300'lü yıllarda Hititlerin, 1200'lerde Urartuların aldığı ve ardından Med, Pers, Makedon, Doğu Roma, Bizans, Arapların aldığı Tunceli, 1087'de Türk egemenliğine geçene kadar Bizans egemenliğinde kalmıştır. Son olarak 1473 yılında Osmanlı hâkimiyetine girmiş ve Cumhuriyet Türkiye'si dönemine kadar gelmiştir. Farsçada "Gümüş Kapı" anlamına gelen Dersim ismiyle Osmanlı döneminde Liva olarak Erzurum sancağına bağlanmıştır. Dersim Livasının o dönemki merkezi Hozat idi. Cumhuriyet döneminde Elazığ'dan ayrılan Dersim, 1935 yılında il ilan edilerek Tunceli adını almıştır. İl merkezi daha sonra Kalan kasabasının olduğu yere taşınmıştır.

2.8. TARİHİ VE KÜLTÜREL DEĞERLER

Bölge genelinde yer alan kaleler, camiler ve türbeler, hamamlar, çeşmeler, kaya mezarları, kütüphaneler, yerel giysiler, yemekler, folklor, efsanevi hikâyeler, el sanatları, festivaller ve panayırlar bölgenin tarihi ve kültürel değerlerinin oluşturmaktadır (Harita 10).

Harita 10: Doğal ve Kültürel Değerler ve Rotalar Haritası

-Harita rapor ekinde verilmiştir.-

2.8.1. Kaleler

Bingöl'de bulunan Kiğı Kalesi, Sebiterias Kalesi, Kral Kızı Kalesi ve Çayboyu Kalesi, Elazığ'da bulunan Harput Kalesi, Ağın Kalesi ve Palu Kalesi, Malatya'da bulunan Eski Arapgir Kalesi, Zengibar Kalesi, Eski Malatya Şehir Surları, Doğanşehir Kalesi ve Tunceli'de bulunan Mazgirt Kalesi, Derun-i Hisar Kalesi, Pertek Kalesi, Mazgirt Kaleköy, Pertek Demrik Kalesi, Mazgirt Bağın Kalesi bölgede bulunan başlıca kalelerdir.

BİNGÖL

Kiğı Kalesi: Ortaçağ döneminden kalan Bizans eseri olarak bilinen ve sarp kayalıklar üzerinde kurulan Kiğı Kalesi günümüze kadar sağlam kalabilmeyi başarmış nadir yapılardan biridir. Kale içerisinde bazı yapı ve mescit kalıntıları bulunmaktadır (Akbulut, 1995).

Sebiterias Kalesi: Murat Irmağı Vadisindeki, Urartu Kalesi Bingöl'e 20 km'dir. Urartu Kralı'nın Bingöl yaylalarını elinde tutabilmesi için bu kaleyi inşa ettirdiği söylenmektedir (Bayrak, 1994).

Kral Kızı Kalesi: Pers hükümdarı Dare zamanında yapıldığı sanılan Kale Genç ilçe merkezinden 2 km uzaklıktadır. Asıl adı Dare-i Hini (Darenin Çeşmesi) olan Kaleyi kral, kızı için yaptırmıştır. Bir tepenin üzerinde bulunan bu kalenin ancak, yıkıntılarına ve kalıntılarına rastlanabilmektedir. Günümüzde Kale mesire yeri olarak kullanılmaktadır (http://www.bingol.gov.tr, 2011).

Çayboyu Kalesi: Bingöl'e 5 km uzaklıktaki Çayboyu köyüne hâkim bir Urartu Kalesidir (Şenol ve Aktaş, 2008).

ELAZIĞ

Harput Kalesi: Harput kelime anlamı olarak taş kale anlamına gelmektedir. Harput kalesi, Harput'a uzun süre hâkim olan Urartuların izlerini taşımaktadır. Kale içerisinde kayalıklara oyulmuş merdivenler ve suyolları bulunmaktadır. Kalenin yaklaşık 4000 yıllık tarihi olduğu bilinmektedir. Buna rağmen Harput kalesi dimdik ayakta durarak yıllara meydan okumaktadır (http://www.elazigkulturturizm.gov.tr/belge/1-95172/harput.html, 2011).

Ağın Kalesi (Hastek Kalesi): Keban barajının yapılması ile sular altında kalan kalenin son dönemlerde su seviyesinin azalması ile birlikte kalıntıları gün ışığına çıkmıştır.

Palu Kalesi: Palu'nun çok eski bir tarihi vardır. Palu birçok devletin hâkimiyetinde kaldığı için ilkçağ ve ortaçağdan kalma eserler taşır. Palu kalesi de bunlardan biridir (http://www.elazigkulturturizm.gov.tr/belge/1-94411/palu.html, 2011). Palu Kalesi yaklaşık 1100 m yüksekliktedir. Palu kalesinde kitabe bulunmaktadır. Ayrıca, Palu Kalesinde, Kaleden Murat nehrine kadar inen suyolu, basamaklar, mahzenler ve su sarnıçları bulunmaktadır (http://palu.gov.tr/palu/index.php?id=dokuman&islem=oku&yer=2&kat=6&no=18, 2011).

MALATYA

Eski Arapgir Kalesi: Sert kayalar üzerine yapılmış olan kalenin temel kısımları blok taştan diğer kısımları ise kesme taştan yapılmıştır. Kaleye ulaşılan yol boyunca gözetleme mazgalları bulunmaktadır. Anadolu Selçuklular dönemi eseridir.

Zengibar (Darende) Kalesi: Yörede Senkbar ismi ile de anılan kalıntı, tahminen Osmanlı dönemi eseridir. İlçenin kuzey yamaçlarında bulunan kalenin giriş kapısı kalmıştır. Kale, kesme taştan yapılmıştır.

Eski Malatya Şehir Surları: Roma İmparatoru I. Titus zamanında başlamış, sonra Bizans İmparatoru Justinianus (522-565) zamanında son halini almıştır. Beşgen bir görünümde olan surlar harap durumdadır.

Doğanşehir Kalesi: Doğanşehir ilçesinde yer alır. Beşgen bir yapıya sahiptir. Romalılar devrinde yapılmıştır. Tamamen haraptır (Malatya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2011).

TUNCELİ

Mazgirt Kalesi: Mazgirt ilçe merkezinin kuzeyinde, ilçeye hâkim bir tepe üzerinde kurulmuştur. Büyük ölçüde yıkılmış olan kale surlarının büyük bir kısmı hala ayaktadır. Kalenin yapım tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Kaleye bir mağara yoluyla gidilmekte olup, mağaranın önünde kırk basamaklı bir merdiven vardır. Kalenin en yüksek yerinde bir köşk ve yel değirmeni olduğu sanılan kalıntılar bulunmaktadır (Tunceli Valiliği, 2009).

Derun-i Hisar Kalesi (Sağman Kalesi): Derun-i Hisar Kalesi, Pertek İlçesine 20 km uzaklıkta bulunan Sağman Köyünde yöreye hâkim bir tepe üzerinde kurulmuştur. Kalenin Artukoğulları sülalesinden bir bey tarafından yaptırıldığı sanılmaktadır. Askeri amaçla yaptırılan ve harbici kale sınıfında değerlendirilen bu yapının, batı ve güney yamacında yer alan kale surları sağlam bir şekilde günümüze kadar ayakta kalabilmiştir (Tunceli Valiliği, 2009).

Pertek Kalesi: Pertek ilçesinin güneyinde, Murat Irmağının kıyısındaki bir tepenin üzerinde inşa edilen Pertek Kalesi, bu bölgenin Keban Baraj Gölü suları altında kalması nedeniyle bugün bir ada görünümündedir. Osmanlılar döneminde onarım gören Kalenin 1071 yılından sonra yöreye hâkim olan Mengüçoğulları tarafından yaptırıldığı sanılmaktadır. İç içe iki surdan oluşan kalede, surlar arasında yapı kalıntıları bulunmaktadır. Kalenin güney cephesindeki yontma taşların arasına kondurulmuş kırmızı sert tuğlalar ve serpiştirilmiş mavi çiniler vardır. Kalenin içinde bir sarnıç ve bina yıkıntıları mevcuttur (Tunceli Valiliği, 2009).

Mazgirt Kaleköy Karakale: Mazgirt ilçesi, Kaleköy sınırları içerisinde yer alan ve Karakale olarak adlandırılan yapı kalıntısının bulunduğu alan, Urartu dönemi Kült alanı olması nedeniyle 3386 sayılı yasayla değişik 2863 sayılı yasa gereğince Erzurum Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 2001 yılında I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak ilan edilmiş ve koruma altına alınmıştır. Kaleye büyük bir bölümü aşınmış merdivenlerle çıkılmaktadır. Kalenin giriş kapısının yanında bulunan çivi yazılarının büyük kısmı halen durmaktadır. Giriş kapısı ve iç bölümleri kayalar oyularak inşa edilen Kalenin içinde büyük

bir sarnıç vardır. Kalenin üzerinde bulunduğu kayanın tabanına doğru, büyük bölümü taş ve toprakla dolmuş 30-40 metre uzunluğunda bir dehliz mevcuttur (Tunceli Valiliği, 2009).

Pertek Demrik Kalesi: Pertek ilçesi, Demrik köyünde yer alan kalenin yapım tarihi hakkında kesin bir bilgi yoktur. Bugün sadece kale kalıntıları ve etrafında bulunan nesnel bulgulara dayanarak erken demir çağı dönemi özellikleri göstermesinden ötürü Erzurum Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 10.09.2008 tarih ve 1052 sayılı kararı ile tescil edilerek koruma altına alınmıştır (Tunceli Valiliği, 2009).

Mazgirt Bağın Kalesi: Mazgirt ilçe merkezinin doğusunda il sınırının bitişiğinde yer alan Dedeağaç Köyünde Peri Suyunun kenarında bir tepe üzerinde kurulmuştur. Kalenin yapım tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Giriş kapısı Peri Suyuna bakan yamaçta yer alan kalenin surları büyük ölçüde yıkılmıştır (Tunceli Valiliği, 2009).

2.8.2. Köprüler

Bingöl'de bulanan Kiğı Selenk Köprüsü, Elazığ'da bulunan Eski Palu Köprüsü, Eski Arapgir Kale Köprüsü, Büyük Kozluk Köprüsü, Kavlak Köprüsü, Taş Köprü, Nadir Köprüsü, Kömürhan Köprüsü ve Tunceli'de bulunan Çemişgezek Köprüsü, bölgede bulunan başlıca tarihi köprülerdir.

BİNGÖL

Kiğı Selenk Köprüsü: Kiğı ilçesine 5 km uzaklıktaki köprü, Peri Suyu üzerindedir. Kısmen yıkık olan ve kesme taştan yapılmış olan Selenk Köprüsü, 4 metre genişliğinde ve 28 metre uzunluğundadır. 1914 yılında Sultan Abdülhamit zamanında yapıldığı tahmin edilen yapının mimarı, Ermeni mimar Mardiros Sarkissian'dır (Butasım, 2010).

ELAZIĞ

Eski Palu Köprüsü: Murat Nehri üzerinde Palu ilçesinin doğusunda yer alan tarihi Palu Kalesi Selçuklu dönemi eserlerindendir. Uzunluğu 200, genişliği ise 4 metredir. Kesme taş kullanılarak yapılan köprü, orijinaline göre bazı düzenlemeler yapılarak restore edilmiştir.

Köprünün 9. ve 10. gözleri genişleyen nehir yatağı nedeniyle eklenmiş ve belli noktalarda yol seviyesine çıkarılması için yükseltmeler yapılmıştır.

MALATYA

Eski Arapgir Kale Köprüsü: Arapgir Çayı üzerine inşa edilmiştir. Arapgir Kalesine ulaşım sağlar. Kalenin yapımına bağlı olarak Selçuklular döneminde inşa edilmiştir.

Büyük Kozluk Köprüsü: Kozluk Çayı üzerinde yer alır. 45 m uzunluğunda, 4,60 m genişliğinde ve 7,5 m yüksekliğindedir. İlhanlılar döneminde yapılmıştır.

Kavlak Köprüsü: İlçede bulunan ve halen kullanılan taş köprüdür. Herhangi bir kitabe ve yazıt olmamakla birlikte son Osmanlı dönemi eseridir.

Nadir Köprüsü: Darende'de yer alan köprü Tohma Çayı üzerindedir. Üç gözlü olarak tahminen 17.nci yüzyılda inşa edilmiştir.

Taş Köprü: Tohma Çayı üzerinde ve doğal vadinin hemen bitiminde "köprügözü" olarak bilinen taş köprünün bir gözü onarılmış olup, ulaşıma açıktır.

Uzunok Köprüsü: Darende ilçe merkezinde bulunan bir başka önemli tarihi köprüdür. Tohma Çayı üzerinde yer alır. 1779 yılında inşa edilen köprü, yakın zamanda onarımdan geçmiştir.

Nadir Köprüsü: Tohma Çayı üzerinde son dönem Osmanlı eseridir. Üç gözü olan bu köprünün bir gözü kapatılmış; diğer iki gözü betonarme ile onarılmıştır. Halen ulaşıma açıktır.

Kömürhan Köprüsü: 75 Metre yüksekliğindeki Kömürhan Köprüsü ile 2 km uzunluğundaki Türkiye'nin en uzun çelik demiryolu Karakaya Baraj Gölü üzerinden geçmektedir. (Malatya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2011)

TUNCELİ

Çemişgezek Aşağı Köprü: Geçmişte ilçe merkezi ile güney ova köyleri arasında ulaşımı sağlayan tarihi köprünün 12. ya da 13. yüzyılda inşa edildiği sanılmaktadır. Bugün ulaşım amaçlı olarak kullanılmamaktadır (Tunceli Valiliği, 2009).

Çemişgezek Tahar Köprüsü: Tunceli'nin Çemişgezek ilçesinde, Tahar Çayı üzerinde bulunmaktadır. İlçeye 3 km mesafededir.

2.8.3. Camiler ve Medreseler

Bölge genelinde yer alan başlıca dini yapılar, Bingöl'de Kiğı Cami, Elazığ'da Ulu Cami (Palu), Malatya'da bulunan Somuncu Baba Cami, Ulu Cami, Molla Eyüp Mescidi (Arapkir Cami), Melik Sunullah Cami ve Köprülü Mehmet Paşa Cami, Tunceli'de bulunan Pertek Sağman Cami ve Külliyesi, Pertek Sungurbey Cami, Pertek Çelebi Ağa Camidir.

BİNGÖL

Bingöl'de tarihi ve kültürel değere sahip dini yapılar içinde Kiğı Cami, Bingöl Merkez Isfahan Bey Cami, Kiğı Bağlarpınar Köyü Cami, Solhan Menşkud Cami, Solhan Kale Köyü ve Süleyman Bey Cami bulunmaktadır (Butasım, 2010). Bu camilerin yanında il genelinde türbeler ve kiliseler bulunmaktadır.

Kiğı Cami: Akkoyunlu (Bayındırlı) Fahrettin Kutluk Bey'in oğlu Pir Ali Bey tarafından 1402 yılında yaptırılan Cami yerleşimin en eski yapıları arasında yer almaktadır. Tek katlı, kubbesiz ve taş duvarlı bir yapı olan caminin tek minaresi ve şerefesi vardır. Mimberi Hacı Recep Usta'nın eseridir (Bayrak,1994). Avlusunda Kiğı eşrafından Hacı Mehmet Efendinin Kabri bulunmaktadır. Hacı Mehmet Efendi ilmi ve üstün zekâsının yanı sıra biniciliği ve silahşorluğuyla meşhurdur (Akbulut,1995).

Türbeler: Karlıova ve Solhan ilçelerine bağlı köylerde birçok önemli türbe bulunmaktadır. Bunlardan en çok ziyaret edilenler Çan'da Şeyh Ahmet Efendinin, Bingöl'de Seyda Efendinin, Melakanda Şeyh Ebü Bekir Efendinin, Lotan'da Şeyh Alladdin Efendinin, Bingöl şehir merkezi altında ve Genç yolu üzerinde Şeyh Ahmet-i Can'ın, Solhan üzerinde Şeyh Ameri Koçan'ın ve Hacı Çayırı semtinde Şeyh Mustafa Efendinin türbeleridir (Akbulut,1995,297). Bunlara ek olarak; Bingöl, Göltepesi köyü Şeyh Ahmed Türbesi, Hacılar köyü Şeyh Feyzullah Efendi Türbesi, Sarıçiçek köyü Şeyh Ahmed Türbesi, Genç Sürekli köyü Kümbeti, Bingöl Genç Kümbeti ve Adaklı Yeldeğirmeni köyü Yusuf Harputi Türbesi de il'de bulunmaktadır (Butasım, 2010).

Kiliseler: İlde Adaklı Azakpert Kilisesi, Kiğı Surp Sarkis Kilisesi, Kiğı Surp Krikör Kilisesi, Kiğı Bağlarpınar Köyü Surp Pırgiç Kilisesi, Kiğı Açıkgüney Köyü Surp Pırgiç Kilisesi, Kiğı

Çanakçı Surp Giragos Kilisesi ve Kiği Güneyyağıl Kilisesi bulunmaktadır. Bu kiliselerin çoğu bakımsız olup, genelde hayvan barınağı olarak kullanılmaktadır (Butasım, 2010).

ELAZIĞ

Elazığ ilinde tarihsel değere sahip 18 cami, 10 kilise ve 15 türbe bulunmaktadır (Sayılarla Elazığ, 2011). Bunlar; Ulu Cami (Palu), Ulu Cami (Harput), Kurşunlu Cami, Meryem Ana Kilisesi, Ağa Cami ve 3 Lüleli çeşme, Mansur Baba Türbesi, Beyzade Efendi türbesi, Arap Baba Türbesi, Fatih Ahmet Baba Türbesi, Sara Hatun Cami, Ahi Musa Türbesi ve Mescidi, Kazım Efendi Türbesi, İmam Efendi Türbesi, Üryan Baba Türbesi, Hacı Hulusi Efendi Kabristanı, Esadiye Cami, Abdulvehhab Gazi Türbesi (Baskil), Hacı Hasan Baba türbesi (Baskil'in kuzeyi), Piri Davut Türbesi (Kaban'ın Ulupınar-Birvan köyü), Yusuf Ziya Paşa Külliyesi (Keban-Çarşılar Mahallesi), Cemşit Rüstem Paşa Cami (Palu), Alacalı Mescid (Palu), Kilise (Palu-Çarşıbaşı Mahallesi), Küçük Cami (Palu), Şeyh Samini Türbesi (Eski Palu), Şeyh Ali Sebdi Türbesi'dir.

Arap Baba Türbesi: 13'ncü yüzyılda yaşamış, gerçek adı Yusuf ve babasının adı Arap Şah olan Arap Baba, Harput Velilerindendir. 1279 yılında yapılan türbenin alt katında kabir odası, üst katında sanduka bulunmaktadır. Türbenin en önemli özelliği, Arap Baba naaşının herkesin görebileceği şekilde açıkta olmasıdır.

Meryem Ana Kilisesi: Kızıl Kilise yada Yakubi Kilisesi olarak da anılan Meryem Ana Kilisesi, milattan sonra 179 yıllarında inşa edildiği tahmin edilmektedir. İlk olarak Hıristiyanlık öncesi dönemde putların saklanması için kullanıldığı sanılan yapının, daha sonra Yakubi Hıristiyanları tarafından kiliseye çevrildiği düşünülmektedir.

Harput Ulu Cami: 12'nci yüzyıl ortalarında yapıldığı düşünülen cami, İran – Selçuklu mimarisi özellikleri taşımasıyla dönemin mimarisinden ayrılmaktadır. Dikdörtgen planlı, dışa kapalı ve kalın duvarlı caminin doğu ve batısında kapıları bulunmaktadır. Cami eğik minaresiyle dikkat çekmektedir.

MALATYA

Malatya ilinde bulunan tarihi ve kültürel yönden öne çıkan camiler, Somuncu Baba Cami, Ulu Cami, Molla Eyüp Mescidi (Arapkir Cami), Melik Sunullah Cami ve Köprülü Mehmet Paşa Camidir.

Bu camilerin yanında, Mir-i Liva Ahmet Paşa Cami, Gümrükçü Osman Paşa Cami, Cafer Paşa Cami, Karahan Cami, Ak Minare Cami, Sütlü Minare Cami, Toptaş Cami, Abdürrezak veya Abdüsselam Camisi, Sahabiye-i Kübra Medresesi, Emir Ömer Türbesi, Emir Ömer Türbesi, Ahmed Duran Mescidi ve Türbesi, Hasan Basri Türbesi, Kabak Abdal Türbesi, Ulu Cami Minaresi, Danabey Minaresi, Hacı Müsrif Minaresi, Sıddı Zeynep Kümbeti, Kanlı Kümbeti ile Venk Kilisesi, Taşhoron Kilise, Pereş/Peraş Kalesi/Barsauma Manastırı da diğer önemli dini yapılardır.

Somuncu Baba Camisi: Darende ilçesinin eski Darende kısmında yer alır. Ana mekânı kare olup, tek bir kubbeyle kapatılmıştır. Kubbe içten tromplar, dıştan altıgen kasnak üzerine oturur. Cami içinde Şeyh Hamid-i Veli ve oğlu Halid Tayyib'in sandukaları bulunur.

Arapgir Ulu Cami: Arapgir'de eski şehir denilen önceki yerleşme yerindedir. Dış kısmı muntazam sıralı silme taştan yapılmıştır. Minaresi ve kitabesi olmayan caminin, planı ve süsleme özelliklerine bakılarak, 14. yüzyıl başlarında yapıldığı tahmin edilmektedir.

Battalgazi Ulu Cami: Malatya ilinin doğusunda Selçuklu Hükümdarı Alaaddin Keykubat zamanında 1224 yılında yapılmıştır. Battalgazi ilçesinde yer alan cami, Eyvanlı Cami planlarının Anadolu'daki tek örneğidir.

Molla Eyüp Mescidi (Arapgir Cami): Ispanakçı Mustafa Paşa Kütüphanesi diye de bilinir. Arapgir ilçesinde, girişi batı duvarının kuzey köşesinde toprak seviyesinden aşağıda yapılmıştır. Kayalara yaslanan kuzey duvarı, içte yer alan ağır payelerle desteklenmiştir. Minaresi ve kitabesi olmayan yapı bir Osmanlı eseridir.

Köprülü Mehmet Paşa Cami: Hekimhan ilçe merkezinde yer alan tek minareli ve kesme taştan yapılmış camidir. 1160 yılında yaptırılmış ve 1815te tamir görmüştür. Caminin ilk

kitabesinde Fazıl Ahmet Paşa'nın yaptırdığı yazılıdır. Esas mekân dikdörtgen planlı olup, üzeri kubbelidir. Son cemaat yeri revaklı olup, beş küçük kubbelidir.

Emir Ömer Türbesi: Eski Malatya surları içindedir. Kare bir plan üzerine oturtulmuştur. 1563 yılında yaptırılmıştır.

Ahmed Duran Mescidi ve Türbesi: Battalgazi'de yer alır ve Muhammet Sabit Bey tarafından 1792 yılında ahşap olarak yaptırılmıştır. Yöre halkı tarafından kutsal sayılarak ziyaret edilir. Battalgazi'nin sadık bir subayı olduğuna inanılır.

Hasan Basri Türbesi: Hasan Basri Türbesi, şimdiki Karakaya Baraj Gölü'nün altında kalan Korucuk köyünden geçen Tohma'nın kıyısındadır. Barajın yapılmasından önce türbe Eski Malatya'daki yeni yerine taşınmıştır. Battal Gazi'nin arkadaşlarından olduğuna inanılır.

Pereş/Peraş Kalesi/Barsauma Manastırı: Pütürge ilçesi Tepehan'a bağlı Uzuntaş köyü sınırları içerisinde ve köye tepeden bakan kayalıkların üzerindedir. Halk arasında "Dilbersen Kalesi" ismi ile bilinen bu yer, Süryanilerin meşhur Barsauma Manastırıdır. M.S. 8. yüzyılda Yakubi Patrikliği'nin merkezi olan manastır, bazı ünlü Süryani patriklerinin de gömülü olduğu bir yer olduğundan önemlidir. Manastır binası zamanla tahribata uğramış, zaman zaman tamir ve eklerle ayakta tutulmaya çalışılmıştır. 1164'de Süryani Mikael tarafından yaptırılan yeni eklerle sağlamlaştırılmıştır. Üç büyük tarihi eser, büyük bir ihtimalle, bu manastırda meydana getirilmiştir. Süryani Mikael'e ait 3 büyük eserin burada yazıldığı tahmin edilmektedir.

TUNCELİ

Tunceli ilinde bulunan tarihi camiler Çemişgezek Yelmaniye Cami, Çemişgezek Süleymaniye (Ulu) Camisi, Mazgirt Elti Hatun Camisi, Pertek Sağman Camisi, Pertek Sağman Külliyesi, Pertek Sungurbey Camisi, Pertek Çelebi Ağa Camisi, Nazımiye Ahmet Şükrü Camisi, Akpazar, Çemişgezek Ulukale Köyü Camisidir. Bu camilerin yanında, Çemişgezek Uzun Hasan Türbesi, Mazgirt Elti Hatun Türbesi, Nazimiye Düzgün Baba Ziyareti, Ovacık Munzur Baba Ziyareti, Mazgirt Çoban Baba Türbesi, Pertek Sultan Hıdır Türbesi, Hozat Karabakır Ağu İçen Türbesi, Pertek Mahsume (Besime) Hatun Türbesi diğer önemli dini yapılardır.

Pertek Sağman Camisi: Pertek ilçe merkezinin kuzeyinde, Pertek'e 20 km uzaklıkta bulunan Sağman Köyündeki camiyi, 1555'te Keyhüsrev Bey'in oğlu Salih Bey'in yaptırdığı sanılmaktadır. Minareye cami dışından çıkılmaktadır. Yanındaki altıgen planlı türbe, renkli taşlardan kuşaklarla bezelidir. Sağman Cami giriş cephesindeki mermer ve somaki taştan yapılmış sütunlar bugün yerinde mevcut değildir. Giriş kapısındaki oyma işçiliği, çok özenli ve dikkat çekicidir. Cami halen ibadete kapalıdır (Tunceli Valiliği, 2009).

Pertek Sağman Külliyesi: Bugün itibariyle mülkiyeti Sağman köyü tüzel kişiliğine ait olan, Sağman Külliyesinin, yapım yılı kesin olarak bilinmemektedir. Ancak, bir bütün olarak düşünüldüğünde yanı başında bulunan Sağman Camisinin 1555 yılında yaptırıldığı göz önünde bulundurularak, yapım yılını yakın bir zamana tarihlendirilmek mümkündür (Tunceli Valiliği, 2009).

Pertek Sungurbey Camisi: Pertek ilçesinin güneyinde, Murat Irmağının kıyısında 1569 yılında yaptırılmıştır. Cami kare ve harim, kuzey cephede üç gözlü son cemaat yeri ve kuzey batıdaki minareden oluşmaktadır. Son cemaat yeri ile minare, iki renkli taştandır. Minare, kare kaideli ve silindirik gövdelidir. Taç kapı ve mihrabın taş işçiliği çok özenlidir. Pencereler, sütunlara oturmuş sivri kemerlerle çevrelenmiştir. Cami, çok kuvvetli süsleme tekniği ile Türk mimari tarzı tezyini sanatının ender yapılarından biridir. Sungurbey Cami, bu bölgenin Keban Baraj Gölü suları altında kalması nedeniyle, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Restorasyon Bölümü tarafından 1971 yılında taşları numaralandırmak suretiyle Pertek ilçesinin Soğukpınar Mahallesine taşınmış ve burada yeniden monte edilerek kullanıma açılmıştır (Tunceli Valiliği, 2009).

Pertek Çelebi Ağa Camisi: Pertek ilçesinin güneyinde, Murat Irmağının kıyısında giriş kapısı üzerinde bulunan kitabeye göre 1569 yılında Ramazan ayında yaptırılmıştır. Giriş kapısının üstünde Arapça silüs hatla yazılan kitabede bu mübarek cami şerifin yapımını koca hacili Ali oğlu Çelebi Bey'in emrettiği yazılıdır. Kesme ve moloz taştan yapılan cami, üç kubbeli son cemaat yeri ve tek kubbeli ana mekândan oluşmaktadır. Ana mekânın batısında yer alan beşik tonozlu mekânın duvarında eyvanlı çeşme ve minare vardır. Çeşme, minare ve son cemaat yeri duvarları, iki renkli kesme taştan yapılmıştır. Çelebi Ağa Cami, bu bölgenin Keban Baraj Gölü suları altında kalmasıyla, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Restorasyon Bölümü tarafından taşları numaralandırılmak suretiyle Pertek ilçesinin Soğukpınar

Mahallesine bugün bulunduğu yere taşınmış ve burada yeniden monte edilerek kullanıma açılmıştır (Tunceli Valiliği, 2009).

Elti Hatun Türbesi: Mazgirt ilçe merkezinde yer alan sekizgen biçimli türbenin, Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın kız kardeşi Elti Hatun adına yapıldığı sanılmaktadır. Türbe üzerinde herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Ancak, türbenin yapımında kullanılan taş malzeme, yakınında bulunan 1252 tarihli Elti Hatun Camisinin yapımında kullanılan malzemeyle aynıdır. Bu nedenle, 13. yüzyıl eseri bir kümbet olduğu söylenebilir. Elti Hatun adına yapılan türbenin içinde ikisi büyük, biri küçük olmak üzere üç tane mezar bulunmaktadır.

Düzgün Baba Ziyareti: Nazımiye ilçesinde bulunan ve yaklaşık 2100 m yüksekliğindeki Düzgün Baba Dağı'nda bulunmaktadır. Türbe, 30 ila 50 m uzunluğunda ve 15 m genişliğinde bir mağaranın içerisinde yer almaktadır. Ziyaret yerinin 50 ila 100 m yukarısındaki Çele mağarasında bulunan su kaynağının şifalı olduğuna inanılmaktadır. Bu nedenle her yıl birçok ziyaretçi çekmektedir.

Ziyaret yerinin 50 - 100 m. yukarısında bulunan Çele mağarası da halk tarafından şifa suyu olarak adlandırılan su bu mağarada bulunmaktadır. Bu su söylentiye göre birçok hastalığa devadır. Ziyaretçiler bu sudan hem içerler hem de birlikte getirdiği kaplara doldurup geldikleri yerlere birlikte getirirler. Şifa suyu ne fazlalaşır (aşağı doğru akmaz) ne de azalır. Fakat kalbi temiz olmayanların önünde bu suyun kuruduğu söylenmektedir.

Munzur Baba Ziyareti: Ovacık'ın Ziyaret köyünde Munzur Suyu'nun doğduğu gözeler çevresinde yer alan Munzur Baba Ziyareti, adaklarını yerine getirmek için yöre halkı ve çevre illerden ziyaretçi çekmektedir. Alan, belediye tarafından günübirlik kullanıma uygun olarak düzenlenmiştir.

2.8.4. Hamamlar

Bölge genelinde yer alan başlıca hamamlar, Bingöl'de bulunan Kığı Hamamı, Elazığ'da bulunan Hoca Hasan Hamamı, Cemşit Hamamı, Palu Hamamı, Malatya'da bulunan Çarşı

Hamamı, Elmasik Hamamı, Osman Paşa Hamamı ve Tunceli'de bulunan Hamam-ı Atik, Yeni Hamamdır.

BİNGÖL

Kiğı Hamamı: Hamamın tarihçesi hakkında herhangi bir yazılı belge bulunmamasına rağmen, yapı planı incelendiğinde 19. yüzyıl Osmanlı hamamlarından olduğu tahmin edilmektedir. Yapı kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen şeklindedir. Yapı günümüzde birçok bölümüyle ayakta olmasına karşın kullanılmaz ve harap vaziyettedir (Butasım, 2010).

ELAZIĞ

Hoca Hasan Hamamı: Klasik Osmanlı hamamı planındadır. İki girişlidir. Batı kapısı yalın, doğu kapısıysa kubbeli ve ilginçtir.

Cemşit Hamamı: Sara Hatun Cami yanındadır. Yavuz Sultan Selim'in sipahi beylerinden Cemşit Bey yaptırmıştır. Klasik Osmanlı hamam yapıları planındadır. Soyunma yeri, kare planlı ve kubbelidir. İki kapısı vardır. Şu anda Harput'ta kullanılan tek hamamdır. Yapıda onarım yapılmaktadır.

Palu Hamamı: Palu'da bakımsız bir durumda beklemekte olan yapı, Artuklular dönemine aittir (1102 – 1407). Klasik oymalı hamam tipidir.

MALATYA

Çarşı Hamamı: Büyük İsaoğlu mahallesinde yer alır. Tamamen moloz taştan yapılmıştır. İki kubbelidir. Kitabesine göre 1806 yılında yapılmış olup, üç bölümden oluşmaktadır.

Elmasik Hamamı: Ermeni mahallesi olarak bilinen mahallede bulunan hamam iki kubbeli olup, taşla inşa edilmiştir. Giriş kapısı kesme taştandır.

Osman Paşa Hamamı: Aynı isimli mahallede bulunan hamam, 19. yüzyıl eseridir. Dikdörtgen alan üzerine oturan yapının dış duvarları kesme, iç duvarları ile kubbe moloz taştan inşa edilmiştir. Hamam üç bölümlü olup, harap durumdadır (Malatya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2011).

TUNCELİ

Hamam-ı Atik (Eski Hamam): Çemişgezek ilçe merkezindeki çarşı içinde yer alan yapının girişindeki Türkçe ve Arapça iki yazıttan hamamın, 15. yüzyılda yapıldığı, 18. yüzyılda da onarım gördüğü anlaşılmaktadır. Akkoyunlular döneminden kalmıştır. Kesme ve moloz taşla tuğla karışımı hamamda, orta kubbeli bölüm ile yanlarda buraya açılan beşik tonozlu mekânlardan oluşmaktadır (http://www.tuncelikulturturizm.gov.tr/belge/1-58084/hamam-i-atik-eski-hamam.html, 2011).

Yeni Hamam: Çemişgezek ve Tunceli'deki ikinci hamam olma özelliğindedir. Hacı Bayramoğlu Hüseyin tarafından 1701-1702 yılları arasında yaptırılan yapı, doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen plan üzerine inşa edilmiş olup, soğukluk, sıcaklık, ılıklık ve külhan bölümlerinden oluşmaktadır. Yapı düzgün kesme taş ve tuğla malzeme ile inşa edilmiştir.

2.8.5. Diğer Tarihi ve Kültürel Değerler

BİNGÖL

Azizan Abidesi: Birinci Dünya Savaşında Ruslara karşı savaşan ve şehit düşen askerler anısına yapılmıştır. Bingöl'e 40 km mesafede olup, Karlıova yolu üzerindedir.

Mürsel Paşa Abidesi: Kiğı ilçesinin Çanakçı köyünde bulunmaktadır ve şehitlerimizin anısına dikilmiştir. Bu abide yıllardan beri bakımsız kaldığından harabe bir duruma gelmiştir (TOBB, 1998).

ELAZIĞ

Ağın (Bademli) Kaya Mezarları: Ağın'ın Bademli köyü yakınlarında yer alan oyma kaya mezarları, Roma dönemine aittir. Mezarlar 2 ya da 2,5 metrekare genişliğinde ve girişleri 90x60 cm ebatlarında olup, Urartu kaya mezarları ile büyük benzerlikler göstermektedir. Tek bir oda ve 1.90 m yüksekliğinde olan mezarların bazılarının tavanları tonozlu, bazıları ise düz görünümündedir. Duvarlarında aşı boya ile yapılmış bazı şekiller bulunmaktadır.

MALATYA

Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayı: 1637 yılında IV. Murat'ın silahtarı Bosnalı Mustafa Paşa tarafından yaptırılmıştır. Eski Malatya Kalesi'nin Alacakale tarafına bakan kısmında yer almaktadır. Restorasyonu yapılmış olan ve yazlık – kışlık olarak iki bölümden meydana gelen yapının 1637 ve 1638 tarihli iki tane kitabesi bulunmaktadır. Tarihi ipek yolu üzerinde bulunan önemli kervansaraylardan biridir.

Taşhan: Hekimhan ilçesinde yer alan Taşhan, iki bölüm halinde inşa edilmiştir. Yapının üç kitabesi bulunmaktadır. Birinci bölümde, giriş kapısı üzerinde Ermeni, Selçuklu ve Süryani dilinde yazılmış M. 1218 tarihli kitabesi bulunmaktadır. Kitabede Selçuklu Sultanı ve Eski Malatya Valisi I. İzzettin Keykâvus'dan bahsedilmektedir. Han ismini, hanı yaptıran El Malati devrinin meşhur doktorlarından Ebusalim Bin Ebu-l Hasan Ela - Şamas El Hekim'den almaktadır. Hanın ikinci kitabesi, avlulu olarak inşa edilen ikinci kısmında yer almaktadır. Üçüncü kitabe ise 1661 tarihli Osmanlı Döneminde gördüğü onarım kitabesidir.

Kare avlulu Taşhan'da avlunun etrafında her birinde ocak bulunan odalar yer almaktadır. Avlunun arka kısmında üç kısma ayrılan hol bulunmaktadır. Herhangi bir süslemenin bulunmadığı handa, yan odaların üzeri kaburgalı beşik tonozludur. Kapalı kısmın batı duvarını destekleyen payandalar ve kapalı holün yan duvarlarında çörtenler bulunmaktadır.

Millet Han: 1850'li yıllarda yapıldığı tahmin edilen hanın kitabesi bulunmamaktadır. Kesme taşlardan iki katlı olarak yapılan hanın ortasında avlu ve şadırvan yer almaktadır. Han, konaklama amaçlı kullanılmak üzere Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından restore ettirilmiştir.

Darende – Balaban Tarihi Kerpiç Evler: Darende ilçesinde ve Darende'nin Balaban beldesinde yer alan tarihi kerpiç evler, bölgenin geleneksel mimarisini yansıtan önemli değerlerdir. Bazılarının giriş kapısı eyvanlı olarak inşa edilen ve içeri girmeden önce dinlenme köşeleri bulunan cumbalı kerpiç evler, küçük pencereleri ile dikkat çekmektedir. Evlerin 150 ila 300 yıl tarihi olduğu tahmin edilmektedir.

Metin Sözen Sokağı: Battalgazi ilçesinde geleneksel mimari ve yaşamın canlandırılması ve bu değerlerin turizme kazandırılması amacıyla Malatya Valiliği İl Özel İdaresi Koruma ve

Uygulama Denetim Bürosu (KUDEB) tarafından başlatılan sokak iyileştirmesi çalışması sonucu kazanılmıştır. Çukurpınar Sanat Sokağı ismiyle yapılan düzenleme, daha sonra Battalgazi Belediyesi'nin kararı ile Metin Sözen sokağı olarak değiştirilmiştir. Konuk evi, sanat atölyeleri bulunan alan, Türkiye'nin en uzun sokak iyileştirmesi projesi olarak ön plana çıkmaktadır.

Beşkonaklar: Malatya şehir merkezinde Sinema Sokak'ta yer alan tarihi konakların restorasyonu ile turizme kazandırılmıştır.

Osman Paşa Çeşmesi: Taç kapının bulunduğu duvar üzerindeki çeşmedir. Dergah-Ali kapıcıbaşılarından Osman Ağa'nın validesi Ümmü Gülsüm Hatun tarafından yaptırılmıştır.

Kırkkardeşler Şehitliği: 13. yy Selçuklu dönemi mezarıdır. Mezar taşlarının yazı ve yapılış tarzları tamamen Selçuklu dönemi mezar işçiliğini yansıtır. Burada 40 Selçuklu mezarı bulunmaktadır.

Mehmet Paşa Kütüphanesi: Eski Darende'deki eser kare planlı, kesme taş duvarlı ve tek kubbelidir. Kitabesine göre 1763 yılında Darendeli Osmanlı paşası Sadrazam Mehmet Paşa tarafından yaptırılmıştır.

Şeyh Hamid-i Veli Kitaplığı: Darende ilçesinde Somuncu Baba Caminin ön salonunda ceviz dolaplar içine oluşturulmuştur.

TUNCELİ

Çemişgezek Hamidiye Medresesi: Çemişgezek ilçe merkezinde bulunan Hamidiye Medresesinin kitabesindeki ifadeden Sultan II. Abdulhamit zamanında 1861-1862 yıllarında yapıldığı anlaşılmaktadır. Harputlu Hacı Hayri tarafından yazılan kitabe vardır. Hamidiye Medresesi uzun yıllar medrese olarak kullanıldıktan sonra, medreselerin kaldırılmasıyla Cumhuriyet döneminde bir süre Adliye binası olarak kullanılmıştır, bilahare şahıslara satılmıştır. Özel mülk durumundaki yapı halen konut olarak kullanılmaktadır (Tunceli Valiliği, 2009).

Kışla Lojmanları: Tunceli ili merkezinde 4304 metrekare üzerinde kare şeklinde birbirini tamamlayan dört bloktan oluşan bu yapı, Teşrin-i evvel 1937 yılında devlet tarafından askeri

kışla binası olarak yaptırılmıştır. Bu bina 1949 yılından beri memur lojmanı olarak kullanılmaktadır. Dikdörtgen şeklinde pencerelere sahip olan binanın kuzey bloğu 3 katlı, güney ve batı blokları ise 2 katlıdır. Bloklar dar geçişlerle birbirine bağlı olup, içi ve dışı sıvalı, çatısı ise sac kaplıdır. Bu yapı Erken Cumhuriyet dönemi yapısı özelliği göstermesi nedeniyle tescil edilmiş ve koruma altına alınmıştır (Tunceli Valiliği, 2009).

Askeri Gazino (Eski Hükümet Konağı): Tunceli Merkez Alpdoğan Mahallesinde bulunan ve kare şeklinde birbirini tamamlayan dört bloktan oluşan bu yapı Teşrin-i evvel 1937 yılında devlet tarafından askeri karargâh binası olarak yaptırılmıştır. Uzun yıllar boyunca Hükümet Konağı olarak kullanılan bu bina halen "Korhan Koç Askeri Gazinosu" olarak kullanılmaktadır. Dikdörtgen şeklinde pencereye sahip olan bina 2 katlıdır. Bloklar dar geçişlerle birbirine bağlı olup, içi ve dışı sıvalı, çatısı ise saç kaplıdır (Tunceli Valiliği, 2009).

Pertek Hükümet Konağı: Halen kaymakamlık binası olarak kullanılan bina, erken cumhuriyet dönemi özellikleri göstermesi nedeniyle tescil edilerek koruma altına alınmıştır (Tunceli Valiliği, 2009).

Çemişgezek Kaya Mezarları (Kale Mahallesi): Çemişgezek ilçesi, Kale mahallesinde bulunan Basık Kaya, Doğu Kale Kapısı, Tekne Kayalı ve Nergiz Kayalık adlarıyla bilinen Urartu dönemi kaya mezarlarının, Erzurum Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 3386 sayılı ve 2863 sayılı yasa gereğince I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmiştir (Tunceli Valiliği, 2009).

Çemişgezek Kaya Mezarları (Çukur Mahallesi): Çemişgezek ilçesi, Çukur mahallesinde yer alan Urartu dönemi kaya mezarlarının, Erzurum Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 3386 sayılı ve 2863 sayılı yasa gereğince I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmiştir (Tunceli Valiliği, 2009).

Tunceli Kral Kızı Kaya Mezarlar: Tunceli ili, merkez ilçe, Aslanyurdu köyünün 1.5 km batısında, Uzunçayır Barajının doğusunda bulunan ve Kral Kızı Mağarası olarak bilinen Kaya Mezarları kayalık yükseltide yer alır. Munzur suyunun doğu yakasındaki kayalık alanın bozulması ile birlikte mezar odalarının ön cepheleri büyük oranda erimiştir. İçine girilmemekle birlikte altta yer alan ve yaklaşık 2 metre genişliğinde güney yönünde girişi bulunan mezar odasının derinliği 1,5 metre kadar görünmekle beraber, içte ikinci bir mekân

oluşturulabilecek derin niş izleri de görülmektedir. Bu mezar odasının hemen üstünde yer alan ve yaklaşık olarak 1/3'lük batı bölümünün yıkıldığı ikinci mezar odası, aynı şekilde güneye açılır. Kültür varlığı özelliği gösterdiğinden 3386 sayılı ve 2863 sayılı yasa gereğince korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak, 2001 yılında Erzurum Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından tescil edilmiş ve koruma altına alınmıştır (Tunceli Valiliği, 2009).

Pertek Çalıözü Kaya Mezarları: Bu mezarlar Pertek İlçesi, Çalıözü (Vasgirt) Köyü, Çırnabek-Hançerli mevkiinde yer almaktadır (Tunceli Valiliği, 2009).

Gelin Odaları (Mağaralar): Pülümür Tunceli-Pülümür karayolu üzerinde, ilçe merkezine girişte yolun hemen üst kısımlarında yer alan ve "Gelin Odaları" olarak adlandırılan mağaraların Urartu döneminde buralarda yaşayan insanlar tarafından kayaların oyularak oda haline getirildiği ve bu odalarda yaşamlarını sürdürdükleri sanılmaktadır (Tunceli Valiliği, 2009).

Çemişgezek'in İn Delikleri: Çemişgezek ilçe merkezinin batısında Tahar Çayı Vadisinin yukarıya doğru uzanan sarp kalker kayalarına konut amaçlı oyulmuş 20 civarında oda bulunmaktadır. Urartular döneminden kaldığı sanılan İn Delikleri, üç kat halinde sıralı odalar ve bu odaları aydınlatan büyük pencereler ile uzun koridorlardan oluşmaktadır. Ayrıca, su gereksinimini karşılamak üzere, kayaların arasından sızan suların toplandığı sarnıçlar, yukarıdaki odalara ulaşmak için kayalardan yapılan merdivenler ve galeriler bulunmaktadır. İki kısımdan oluşan İn Deliklerinin birinci kısmına dışarıdan merdivenle çıkılmaktadır. İkinci kısım çok dar olup, girişinde bir bekleme yerine rastlanmaktadır. Bekleme yerinden sonra merdivenle uzun bir koridora çıkılmaktadır. Koridorun sağında ışık için pencereler, pencerenin tam karşısında oda kapıları yer almaktadır. Bu odaların bir kısmı düz tavanlı, bir kısmı ise tonoz biçimindedir. Bu odaların en üstünde daha zor çıkabilen ve diğerlerine göre daha büyük olan oda "Bey Odası" olarak adlandırılmaktadır (Tunceli Valiliği, 2009).

2.8.6. Yerel Giysiler

Bölge genelinde kullanılan başlıca yerel giysileri Bingöl'de fistan, şalvar, entari, oyalı yazma, yelek, Elazığ'da üçetek-şalvar, şapka, Malatya'da şalvar ve iğne oyalı yazma, başörtüsü ve

Bervanik, Tunceli'de İzar, Peşli, kejik, gocik, çakala veya menemse ve şal şepik oluşturmaktadır.

BİNGÖL

Bingöl'de kadın yerel giysileri; fistan-elbise, şalvar, entari, gümüş kemer, oyalı yazma, gömlek, şal, Ağvan şapka (fini) foni, işlemeli mendil, yelek ve yemeniden (topuklu) oluşmaktadır. Kadınlar başlarına ak tülbentten yazma bağlarlar. Bunların kenarları oyalar ve çiçekli motiflerle süslüdür. Birçok köyde fes de giyilir. Fesin etrafı da altından veya gümüşten paralarla süslüdür. Sırtta gömlek ve yelek vardır. Çiçekli kumaşlardan yapılan şalvar bele bağlanan ak bir şal ile tamamlanır. Giysiler arasında, çizgili parlak kumaştan dikilen üç etekli giysiler de vardır. Elde örülen çoraplar renkli ve motiflidir. Ayakkabıları çarık ya da yemenidir (http://www.folklor.gen tr, 2011).

Bingöl'de erkek giysileri; tiftikli kalpak, yelek, şalvar, ayakkabı, yün çorap, hamale, yemeni ve mendilden oluşmaktadır (http://www.folklor.gen tr). Erkekler başa yün ya da yapağıdan yapılmış papak giyerler. Yörede şalvar kullanımı oldukça yaygındır. Kara kumaştan dokunan şalvarın üstüne belde desenli kuşak bağlanır. Sırttaki gömlek, ak çizgili kırmızı parlak kumaştandır. Erkek çorapları beyazdır. Ayakkabı olarak yemeni ya da çarık vardır (http://www.forumlord.com, 2011).

ELAZIĞ

Harput, oldukça zengin bir tarihi geçmişe sahip olduğu için ile özgün yöresel el sanatları, giysiler, mutfak ve diğerlerinin şekillenmesinde etkili olmuştur. Yöreye özgü erkek ve kadın giysileri ve baş süslemeleri, üçetek-şalvar, cepken-şalvar, entari olmak üzere üç tip olan misafirlik giysiler, postallar, gelin giysileri ve takılar yöresel kültürün izlerini taşıyan önemli unsurlar olarak ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, 8 köşeli şapka yöreye has bir şapka çeşididir.

MALATYA

Müzelerde sergilenmekte olan giysilerden geleneksel kadın ve erkek giysilerinin oldukça zarif olduğu anlaşılmaktadır. Şehirleşme ile birlikte geleneksel giysiler yerini hazır giyime, üçetek yerini elbise eteğe, şalvar ise pantolona bırakmıştır. Hazır giyim sanayinin gelişmiş olmasına rağmen, Malatya'da halen usta terzilere rağbet vardır.

Son yıllarda önemli ölçüde azalmakla birlikte iğne oyaları Malatya'da yıllardan beri yapıla gelmektedir. İğne oyalarının sanat eserine dönüştüğü şekilleri, başörtüsü ve yazma kenarlarında, oda takımlarında, kullanım eşyalarının kenarlarında görmek mümkündür. Eskinin özel hazırlanmış vazgeçilmez güzellikteki iğne oyaları yerini artık naylon ipliklere bırakmıştır (http://www.turkish-media.com/forum/topic/178969-malatya-el-sanatlari, 2011).

Kökenleri Orta Asya'ya dayanan dokumacılık sanatının Malatya'da uygulanan şekline Manusa dokumacılığı denilmektedir. Manusa kelimesinin latince "el" anlamındaki Manus sözcüğünden geldiği sanılmaktadır. Manusa dokumacılığı 1950'lere kadar özellikle Arapgir'in önemli gelir kaynakları arasında yer almıştır (http://www.turkish-media.com/forum/topic/178969-malatya-el-sanatlari, 2011).

Malatya geleneksel kadın giyiminde önlük olarak kullanılan parçaya Bervanik denirdi. Halk arasında peştamal, önlük, peşkir olarak da anılan Bervanik düz dokuma bez üzerine tahtadan yapılmış kalıplarla işlenen çivit boyalı desenlerle yapılır. Son temsilcisi Hıdır Oral Ustanın hayata veda etmesiyle Bervanik baskıcılığı kaybolmuştur (http://www.turkish-media.com/forum/topic/178969-malatya-el-sanatlari, 2011).

TUNCELİ

Tunceli'de temel ekonomik faaliyet olarak hayvancılığın ve buna bağlı olarak dokumacılığın gelişmesi nedeniyle 1950'lere kadar ev dokumalarından yapılan geleneksel giysiler yaygın olarak kullanılmaktaydı. Tunceli yöresinde ekonomik ve sosyal yapıdaki değişimler, giyim-kuşam özelliklerini de etkilemiştir. Büyük merkezlerle ilişkiler, geleneksel giysiler yerine çağdaş giyim-kuşam özelliklerinin benimsenmesini kolaylaştırmıştır (Tunceli Valiliği, 2009).

Gençler ince tülbent, oyalı yazma, yaşlılar da koyu renkli ipek başörtüleri, kış aylarında yünlü dokuma atkılar kullanırlar. Çarşaf dışarıda başörtüsü olarak giyilmekte, üstüne ince çit (yazma) bağlanmış fesler kullanılmakta, bunun üstüne de 'izar' denilen beyaz bir örtü örtülmektedir (Tunceli Valiliği, 2009).

'Ev Bezi' denilen beyaz bezden iç gömlek, alacasından da ucu büzgülü topuklara uzanan diz donu yapılır. Renkli dokumadan yapılan önden düğmeli içlik, 'işlik' üzerine üst giysisi olarak üç ya da dört etekli entari giyilir. 'Peşli'de denilen bu entarilerin kol ağızları (zilek) geniştir. Bele kuşak, bunun üstüne de 'kejik' denilen ucu püsküllü şerit sarılır. Kış aylarında çuhadan, sırma işlemeli salta ya da gocik ve hırka giyilir. Şalvar, iş giysisi olarak kullanılır. Ayakkabı olarak giyilen yüksek topuklu, nalçalı yerli 'kara kundura' bileği sarar. Yün çoraplar nakışlıdır. Bunlara 'çakkala' veya 'menemse' denir (Tunceli Valiliği, 2009).

Geleneksel iç giysileri içlik, don ve kuşaktan, oluşur. Üstte şalvar, tosya kuşak ve erkek saltası bulunur. Üç etek ve kalın ak bezden dikilen mintana kırsal kesim erkek giyiminde de rastlanmakta, bu giysiler gocik ve hırka ile tamamlanmaktadır. Çuhadan önü ikili cepkenin iki kolu, koltuk altından bileğe kadar açık olup, soğuk havalarda iliklenir. Palto yerine kolsuz keçe kullanılır (Tunceli Valiliği, 2009).

Dokumadan yapılan ve şal-şepik denilen giysi, bol pantolon ve yakasız ceketten oluşur. Kolları 'zilek'li geniş ve püsküllüdür. Başta ise el örgüsü başlık ve puşi bulunur. Erkek çorapları 'gallik', 'dizleme' ve 'konçlu' olmak üzere üç çeşittir. Erkek çoraplarına bazı hayvan motiflerinden oluşan nakışlar yapılır. Ayakkabı olarak kış aylarında çevresi kasnaklı, altın deri ya da kıl ip örgüsü, üstten bağcıklı 'hedik' giyilir. Yazları 'mazdu', 'ham' ve 'dedemburnu' denilen çarıklar giyilir (Tunceli Valiliği, 2009).

2.8.7. Yöresel Yemekler

BİNGÖL

Bingöl yerel mutfağı löl (gömme), mastuva, ayran çorbası (germe dui), turakin (patıfe), tutmaç çorbası, kılç, lopık, maliyez, parmar (semizotu) ve pılık gibi yerel yemeklerden

oluşmaktadır. Bunların yanı sıra Bingöl yemek kültürüne zaman içinde etkileşimler neticesinde yeni tatlarda eklenmiştir.

Bingöl mutfağında birçok köfte çeşidi vardır; içli köfte, sulu köfte, yoğurtlu köfte, kuru köfte, kabak köftesi, yumurtalı köfte ayranlı köfte, kızartma köfte, gıldırık köfte, çiğ köfte. Turşular da Bingöl mutfağında önemli yer tutar. Acı biber turşusu, lahana turşusu, domates turşusu, fasulye turşusu, patlıcan salamura, yaprak salamura, biber salamura yörede yapılan turşular arasındadır.

Bingöl'de tatlı kültürü oldukça gelişmiştir. Şehir merkezinde özellikle kadayıf türleri açısından birçok çeşidi görmek mümkündür. Bingöl mutfağında burma kadayıf, silki baklava, aşure, zerde, sütlaç, revani, un helvası, dolanger önemli yer tutar.

Yöre mutfağının önemli tatlarından biri de sofraların vazgeçilmezi olan ve tandır veya sacda pişirilen ekmektir. Ekmek ağırlıklı olarak buğday unundan yapıldığı gibi mısır ve darı unundan da yapılmaktadır. Köylerde halkın "nun kuryek" tabir ettiği ekmek ayrı bir tada sahip olup, çevrede çok sevilen bir ekmek çeşididir.

ELAZIĞ

Zengin kültürel geçmişi ile paralel şekilde, Elazığ yöresel mutfağı farklı lezzetler sunmaktadır. Hayvancılığın gelişmiş olması nedeni ile et ve süt ürünleri açısından birçok çeşidin görülebileceği Elazığ'da öne çıkan yöresel yemekleri sıralamak gerekirse; yöresel çorbalar Lobik çorbası, erişte, kurutlu çorba, yine yöreye özgü süt ürünlerinden çökeleğin kurutulmuşundan yapılan kurut, kellecoş, et yemeklerinden Harput köfte, gömme, kaburga dolması ve sarmalar, sebze yemeklerinden pirpirim (semizotu) boranı, bulgur pilavı, taze yufka ekmeğinden yapılan sırın, taş ve tandır ekmeği, tatlılardan ise helvalar ve geleneksel kuru tatlılar ile kurutulmuş meyveler önemli bir yere sahiptir.

Bu tatların yanında bölgede üzüm ve dut yetiştiriciliğinin yoğun yapılması nedeniyle "Orcik" adı verilen cevizli sucuk, pestil gibi çeşitli yöresel ürünler de Elazığ'ın yöresel ürünleri arasında önemli yer tutmaktadır.

MALATYA

Malatya mutfağında yöresel ev ekonomisi ön plana çıkar. Yaygın meyvecilik, kurutulmuş gıda, pestil, şıra, pekmez ve turşuyu önemli kılar. Bu malzemeler yaz ve güz dönemlerinde kış için hazırlanır. Yörenin tarımsal özelliği sonucu; un, bulgur, süt ürünleri ve et ana yemek malzemesi olarak kullanılır. Tahılların değerlendirilmesinde çorbalık ve köftelik olarak hazırlanan bulgur ön plana çıkar. Unlu mamuller içerisinde ise tandır ekmeği, dürüm, katmer ve kömbe önem taşır.

Malatya Mutfağı'nda köftenin özel bir yeri vardır. Dolma (türüne göre ıspanak, patates veya etle yapılmış), içli köfte, sıkma köfte, ekşili köfte bunlardan bazılarıdır.

Bunun yanında Malatya'ya tüm özelliğini veren kayısı Malatya Mutfağına da girerek, kebaplardan tatlılara lezzeti kadar görünümüyle de renk katmaktadır. Yöre mutfağının başyemeklerinden biri kâğıt kebabıdır. Taraklık ve etevi denilen yağlı kuzu etinin özel bir kâğıt içinde buğulanarak fırında pişirilmesiyle yapılır. Kurutulmuş gıda kullanımı yörede yaygındır. Malatya kayısısı, ayrıca, hoşaflık (gün kurusu) kayısı kurusu, elma, dut, armut, üzüm kuruları da ünlüdür (Malatya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2011).

TUNCELİ

Tunceli'de temel ekonomik etkinliklerin tarım ve hayvancılık olması nedeniyle yöre mutfağı, tahıl ürünleri ile hayvansal besinlere dayanır. Bağcılığın yaygın olduğu yerlerde besin ürünleri çeşitlenmektedir. "Şire"nin hem tatlı hem de katık olarak kullanımı yaygındır. Pekmez, pestil ve orcik (cevizli sucuk), şireden yapılan besin türleridir. Ayrıca, döğme denilen bulgurla "şireli" tarhana yapılır (Tunceli Valiliği, 2009).

Buğdaydan elde edilen döğmeden yapılan 'döğme pilavı' ve 'keşkek', yarmadan yapılan 'malhuta çorbası', tarhana, erişte ve un pilavı yörenin yaygın yemeklerindendir. Sütten yağ, yoğurt, ayran ve çökelek yapılır. Yörenin en bilinen yemeklerinden biri olan "Hazırlop Köftesi"dir. Bu köfteyi yapmak için el değirmeninde öğütülmüş mercimek ve culbant (bir tür baklagil) ıslatılır, un, soğan ve maydanozla yoğrularak rulo biçimi verilir. Pişirildikten sonra üzerine kızdırılmış kırmızıbiberli yağ gezdirilir (Tunceli Valiliği, 2009).

Ekmekler genellikle tandırda ya da sacda pişirilir. Mayalı hamurdan yapılan ekşili ekmek, bazlama; mayasız hamurdan yapılan yufka, kumbik, kül (ocak) gömmesi ve değirmen poğaçası yaygın ekmek türleridir. Yumurtalı tepsi kumbiği, su böreği, bişi ve hırınç gibi börek türü hamurlu yiyecekler, sacda ya da ocakta pişirilir. Kalbur hurması ve baklava, yaygın türleridir (Tunceli Valiliği, 2009).

Tunceli'de son yıllarda bazı tarımsal ürünlerin turizm ve ekonomiye katkısını artırmak amacıyla daha iyi tanıtılmasına yönelik çabalar artmıştır. Bu anlamda bal üretimi her yıl Pülümür ilçesinde düzenlenen 'Bal Festivali' kapsamında tanıtılmaya ve ilgi görmeye başlamıştır. Çemişgezek, Hozat ve Pertek ilçelerinde hayvancılığa dayalı olarak üretilen şavak peyniri ve tulum peyniri ile meyveciliğe dayalı kurutulmuş çekirdeksiz dut, pestil, orcik gibi ürünler özellikle bu yörelerde düzenlenen festivaller kapsamında tanıtılmakta, yapılan ödüllü yarışmalarda üreticiler teşvik edilmektedir (Tunceli Valiliği, 2009).

Bu ürünlerin il dışında ve ülke genelinde tanıtımına yönelik etkinliklerin artması ve paketlemenin malzeme ve tasarım olarak geliştirilmesi halinde, geleneksel ürünler Tunceli Turizmine önemli bir katkı oluşturacaktır (Tunceli Valiliği, 2009).

2.8.8. Folklor – Halk Oyunları

Bingöl'de Kartal Oyunu, Delio Oyun, Çepik, Çaçan, Gövend, Horani, Elazığ'da Çayda Çıra, Malatya'da Halay, Tunceli'de Şahin Uçurdum, Karaçol, Keçiko, Gule bölge genelinde oynanan başlıca halk oyunlarıdır.

BİNGÖL

Bingöl folklor ürünleri bakımından zengin bir ildir. Bingöl folkloru denildiği zaman bu yöredeki oyunlar, hikâyeler, masallar, ninniler ve tekerlemeler akla gelmektedir (Akbulut, 1995).

Kartal Oyunu: Bu oyunda oyuncular, dağlarda sert kayalar üzerinde uçan kartalları andırır. Oyunun, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıktığı rivayet edilir. Karlıova'dan Şeref Meydanı'na doğru saldırıya geçen Rus kuvvetlerine karşı kazanılan zaferde, Türk askerleri ve

milis kuvvetlerinin kahramanlıklarını öyküler. Savaş meydanında kalan düşman cesetlerine kartalların hücum etmesiyle, kartal oyunu sembolize edilmiştir (Akbulut, 1995).

Delilo Oyun: Oyun kızlı ve erkekli oynanır. İlde en fazla oynanan oyunlardan biridir. El ele tutuşarak bir çember yapılır. Tutulan eller içe ve dışa doğru sallanır. İleri çökme hareketleri yapılır (Akbulut, 1995).

Çepik (El Çarpma): Çok sert figürleri olan bir oyundur. Oyun, yöre insanının tabiat ile olan mücadelesini ve oyuncular arasında bir nevi kuvvet denemesini yansıtır. Oyun; davul, zurna eşliğinde oynanır. Müziğin başlaması ile birlikte sağ ayakla oyuna başlanır. Üç adım öne yürünür, üç adım bitiminde eller çırpılır. Bu hareketlerin bir kaç kez tekrarından sonra eşler birbirlerine dönerek ellerinin içleri ile üçer defa sert bir şekilde karşılıklı vuruşurlar. Bu vurma hareketleri bir kaç kez yapılır (Akbulut, 1995).

Çaçan: Hareketli bir oyundur. Yörede en çok sevilen ve tutulan oyunlardandır, Ayaklar yeri döverek tempo tutulur ve öne doğru üç sıçrama yapılır. Hareketlerin aynı anda yapılmasına özen gösterilir (http://www.bingol.gov.tr, 2011).

Meryomo: Oyuncalar ele ele tutuşarak çember yaparlar. Tutulan eller omuzlardan içe ve dışa doğru sallanır. İleri ve çökme hareketleri yapılır. Çöküşler ve kalkmalar aynı anda olur (Akbulut,1995).

Gövend (Halay): Eşler kollarını birbirine geçirir. Oyunda daha ziyade ayak hareketleri yapılır. Dizler üç defa kırılır. Bu kırılma esnasında bacaklar titretilir. Diz kırmalar bir iki defa titretildikten sonra önce sol ayak sonra sağ ayak sert olarak yere vurulur. Bu arada vücut tam olarak titreşir. Hareketli ve heyecanlı bir oyundur (Akbulut, 1995).

Horani: Diz hareketlerinin hâkim olduğu bir oyundur. Oyuncular birlik halinde diz kırarak üç ileri, üç geri hamle yaparlar. Oyunda hareketlilik şarttır (Akbulut,1995).

Seyirlik ve Eğlencelik Oyunlar: Sarımsak Oyunu, Darı Sulama, Değirmenci, Muhtar, Kalaycı, Kalkağan Şenliği, Çulapı (Üç Ayaklı Çatal Ağaç) Oyunu, Gelin Oyunu, Cirit Oyunu, Şel Atmak (Taş Atmak) ilin diğer yöresel oyunlarıdır (http://www.bingol.gov.tr, 2011).

ELAZIĞ

Çayda Çıra: Elazığ'ın birçok halk oyunu bulunmaktadır. Bunlardan en bilineni Elazığ folkloru denildiğinde ilk akla gelen ve birçok efsaneye de konu olan çayda çıra oyunudur. "Mumlu Dans" olarak da tanınan çayda çıra oyununun farklı kaynaklardan anlatılan hikâyeleri aynı temele dayanmaktadır. Birbirlerini seven iki genç, birbirleriyle çıra yakarak (Dındik) haberleşmektedirler. Yine farklı ağızlardan anlatıldığına göre ya ailelerin engel olması ya da düğün alayında gelinin atının ürkmesiyle kız veya her iki gencin suda kaybolmaları sonrası, gençlerin çıralar yakarak aranmasını anlatan bir halk oyunudur. Çayda Çıra, Elazığ'ın en önemli geleneklerinden "Kürsü Başı" geleneği ile birlikte anılabilir. Kürsü Başı, Elazığ sıra gecesi olarak da tanımlanabilir. Harput'un bu çok özel kültürel etkinliği, "Kürsü Başı Gecesi", BM Eğitim ve Kültür Teşkilatı (UNESCO) tarafından "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" çerçevesinde korunmaya alınmıştır (Elazığ İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2011).

Çayda çıra oyununun yanı sıra yöresel folklorik oyunlar arasında halay, delilo, kılıç kalkan oyunu ve bıçak oyunu sayılabilir. Elazığ'da müzik, klasik çalgılarla icra edilmektedir ve yöreye özgü motifler sunmaktadır.

MALATYA

Halay: Malatya, halay bölgesinde yer alır. Ancak, halay dışında oyunlara da rastlanmaktadır. Diğer illerde yapılan kültür alışverişi sonucu oyun çeşitleri artmıştır. Örneğin, Elazığ'da delilo, Adıyaman'da beşayak, Bitlis'te ise papurinin oynandığı görülür. Halaylar, davul-zurna eşliğinde oynanır. Yörede halay çekmeye "Dillân Çekme" denilir. Beş kişiyle oynanan halayın başını çeken oyuncuya "halay başı" sonundaki oyuncuya "Pöççü" denilir. Her ikisi de elinde mendil bulundurur. Başlıca oyun türleri; ağırlama, alkışta, aşırma halayı, Arapgir halayı, bapuri, başayak halayı, gelin halayıdır (http://www.malatyakulturturizm.gov.tr/belge/1-61699/halk-oyunlari.html, 2011).

TUNCELİ

Tunceli halk oyunları arasında, şahin uçurdum, Karaçol, Keçiko, Gule, Fadike, Baygın bilinen başlıca oyunlardır. Bu oyunların dışında oynan diğer yöresel oyunlar, Üçayak Oyunu,

Cezayir, Cirit, Nare, Ağır Hava, Lorke, Karaçor Oyunu, Yol havası, Körkes Varvarı, Halay, Düğüne Toplama (varvara slemanı), Tanzara, Gelin Ağlatma, Hançer, Baskan (Kiz oyunu), Gövent, Pülümür Halayı, Kol Oyunu, Deliley (Üçayak), Barasor, Bir ayak, İki Ayak, Kına Oyunu, Simsim, Kemal Çavuş, At Oyunu, Temur Ağa, İğ oyunudur (Tunceli Valiliği, 2009).

Şahin Uçurdum: Bu oyunun en önemli figürü tohum serpmektir. Yörenin geçimi tarımla sağlandığı için bu oyundaki tohum serpme figürü buradan gelmektedir. Oyun düğünlerde oynanmaz. Oyunun müziği kendiliğinden oluşmuş ve zamanla değişik ritimlerde çalınarak şimdiki halini almıştır. Oyun ismini tarlaya tohum serptikten sonra uçurulan kuştan almıştır. Bu kuş tarlaya serpilen tohumların kuşlar tarafından yenmemesi için uçurulur. Ancak, buradaki kuş herhangi bir kuş olabilir. Ağızdan şahin olarak çıktığı için bu adla anılmaktadır (Tunceli Valiliği, 2009).

Karaçol: Geçmişi çok eskiye dayanan, yörede çok sevilen ve bilinen bir halk oyunudur. Karaçol (Dik halay) daha çok düğünlerde oynanan bir oyundur. Oyunun en önemli figürü parmak uçlarıyla oynanmasıdır. Bir süre oynandıktan sonra topuklar yerden kalkar, dizler çekilerek oyuna devam edilir. Daha sonra oyuncular gruplar halinde köşelere dağılarak güzel bir figür ortaya çıkarırlar. Oyunun sonlarına doğru oyunun zezeke kısmı oynanır. Tüm oyuncular grubun başındaki oyuncuya dönerek, müzik eşliğinde eğilerek, sağa-sola yaylanarak oyuna devam ederler. Bu arada ezginin ritmi giderek düşer. Baştaki oyuncu döner ve bütün ekip hep beraber üç defa oturarak birleşirler. Daha sonra hızlı oynamaya geçilir (Tunceli Valiliği, 2009).

Keçiko: Bu oyunun geçmişi çok eskiye dayanır. Oyun yaşlılar tarafından daha ağır bir ritimle, gençler tarafından ise daha hızlı bir ritimde oynanır. Oyunun oyuncu sayısı fazla ise ikişer gruplar halinde, az ise, bir grup halinde arka arkaya dizilerek, köprü figürü oluşturularak oynanır. Bir süre bu şekilde oynadıktan sonra ilk baştaki iki kişi köprünün içinden geçerek ve iki elini birbirine vurarak ayrılır. Bu figür tüm oyuncular tarafından sırasıyla yapılır (Tunceli Valiliği, 2009).

Gule: Ovacıkta gençlerden biri Gule adında bir kıza sevdalanır. Kız sevdalı gence yüz vermez. Bunun üzerine aşkına karşılık bulamayan genç bir türkü yakarak, sevdiği kızı türkünün dizelerinde ölümsüzleştirir. Bu türkü ile kendini avutan genç sevdalı, sevdiği kızın

hayaliyle derbeder bir şekilde yaşamaya devam eder. Sevdalı gencin bu haline dayanamayan ovacık halkı onun bu sevdasını yaşatmak adına söz konusu bu türküyü oyunlaştırmıştır. Ovacıkta Gule oyunu sevdalı gencin içine girdiği aşk çıkmazını ifade etmek için, iki adım ileri, bir adım geri şeklinde oynanmaktadır (Tunceli Valiliği, 2009).

2.8.9. Efsanevi Hikâyeler

BİNGÖL

Bingöl'ün doğal zenginliği birçok efsaneye konu olmuştur. Evliya Çelebi Seyahatname adlı eserinde, Bingöl yaylalarında bulunan çeşitli çiçeklerden, göllerden ve bu göllerde yetişen balık türlerinden ilham alarak efsaneler kaleme almıştır.

Hayat Suyu Efsanesi: Bu efsaneye göre; bir avcı vurduğu kuşu dağların tepesindeki gölde yıkarken, kuş canlanır ve göle dalıp kaybolur. Böylece suyun altında Ab-ı hayat (ölümsüz) suyu olduğu ortaya çıkar. Ancak göl, sırrının anlaşılması üzerine bin bir parçaya bölünerek kendini yok eder ve hangisinin hayat kaynağı olduğu bilinmez olur. Ancak, bu efsanenin mahalli bir rivayet olduğu düşüncesi hâkimdir. Evliya Çelebiye göre; Hızır Gölü ve İlyas Gölünün de dâhil olduğu bu göllerin her birinde bir şifa bulunmaktadır. Bunlardan bazıları kadın ve erkeklerin üreme kabiliyetlerini arttırıp, kadınların doğumunu kolaylaştırırken bazıları yıkanılan çocuğun süratle bulûğa erişmesini sağlar. Bazılarında ise türlü hastalıklara iyi gelen şifa özelliği mevcuttur. Ayrıca, civarlarında bulunan ot ve çimenlerin pek çok derde deva olduğu belirtilmektedir. Her renkte olan tutya madenini ise Kehhaller (Göz Hekimi) göz ilacı olarak kullanılmaktadır (http://www.bingol.bel.tr, 2011).

Bingöl Efsanesi: Bu efsaneye göre; sıcak yaz aylarında bu yörede savaşan bir ordunun iki kolundan birisi içecek su bulamaz ve ordunun komutanı savaştan sonra diğer kıtanın komutanına susuz kaldıklarını anlatır. Bingöl dağlarında su bulup da askerine bol bol içirdikten sonra yedeğe de su alan muhatap komutan, dağlar arasındaki bir bölgede su bulduklarını, yedeklerine aldıklarını söyler. Susuz kalan kıtanın komutanı askerleri ile birlikte tarif edilen yere gider ve burası bir değil Bingöl diye haykırır.

Sülbüs Efsanesi: Sülbüs Dağı üstünde bir ziyaret yeri vardır ve heybetli bir görünüm taşıdığı için çeşitli efsaneler yaşatır. Rivayete göre Sülbüs adındaki genç bir delikanlı, Starı adındaki güzel bir kıza âşık olur. Araya giren bir cadı bunların evlenmesine engel olur. Oğlan aşkından verem hastalığına yakalanarak ölür. Bu üzüntüye dayanamayan kız da çok geçmeden ölünce vasiyeti üzerine sevgilisinin yanına gömülür. Fakat cadı, mezarlarının bile arasında dikenli bir ağaç şeklinde filizlenerek onları orada da ayırmak ister. Bu iki aşığın ahirette de birbirlerine kavuşamadıkları rivayet edilir (Akbulut, 1995).

ELAZIĞ

Çayda Çıra Efsanesi: Elazığ halkoyunlarının incisi çayda çıra oyunu elde tabaklar ve tabaklara konan mumlarla karanlık bir mekânda başlanarak oynanır. Elazığ'ın ulusal ve uluslararası tanıtımında büyük rolü ve adeta simgesi olan bu halkoyununun doğuşu hakkında çeşitli efsaneler anlatılır. Bu efsanelerden en yaygını şöyledir:

Uluovayı ortadan ayıran Harıngit Çayının kıyısında kurulu bir köyde düğün vardır. Bu köyün ileri gelenlerinden birinin oğlu evlenmektedir. Yenilir, içilir, günlerce eğlenilir. Artık düğünün son gecesidir. Eğlence olanca coşkusu ve güzelliği ile devam etmektedir. Aniden ay tutulur. Bu olay pek hayra yorumlanmaz. Düğüne katılanlar bunu uğursuzluk olarak yorumlarlar. Davetliler tedirgin olur. Düğünün neşesi kaçar, coşkusu donar. Damadın annesi Pembe Hatun bu duruma çok üzülür. Ne kadar mum varsa köyde toplatır, tabaklara dizer ve orada bulunanların ellerine tutuşturur. Kendisi de başa geçerek mumların ışığında oynamaya başlar. Çalgıcılar hemen bu oyuna uygun bir müzik bulurlar. Davetliler coşar, eğlence devam eder. Böylece çayda çıra oyunu ve melodisi ortaya çıkar.

Arap Baba Efsanesi: Arap Baba hakkında pek çok efsane anlatılmaktadır. Bunlardan en fazla söyleneni şöyledir. Harput ve yöresine bir yıl yağmur yağmaz. Kuraklık ardından kıtlık kapıya dayanır. Halk perişandır. Alacalı mescidin yakınlarındaki bir evde Selvi adlı yaşlı bir kadın rüyasında Arap Baba'nın başı kesilip de bir dereye atılırsa yağmur yağacağını görür. Yaşlı kadın önceleri buna pek bir anlam veremez. Ancak, aynı rüyayı üç gece üst üste görünce karar verir ve bir gece Arap Baba'nın cesedinin başını gövdesinden ayırır. Kesik başı dereye atar. Gerçekten de yağmur yağmaya başlar. Ama ne yağmur... Yağmur değil adeta tufan. Dereler coşar, her yanı sel basar ve bir türlü dinmek binmez. Yağmuru dört gözle bekleyen

insanlar bu sefer de bu felaket karşısında muzdarip olurlar. Selvi kadın rüyasında Arap Baba'nın kesilen başı yerine konulursa yağmurun dineceğini görür. Arar, bir kesik baş bulur, yerine koyar yağmur durur.

Harput Kalesi (Süt Kalesi) Efsanesi: Harput kalesinin bir adı da "Süt Kalesi"dir. Bu kaleye Süt Kalesi denmesinin ilginç bir hikâyesi vardır. Kalenin temelleri atılır. Kale duvarları yükselmeye başlar. Ancak, o yıl başlayan su kıtlığına bir çare bulunamaz. Aynı yıl su kıtlığının aksine hayvanların sütleri oldukça boldur. Zamanın hükümdarı emir verir. Harç için süt kullanılacaktır. Hayvanlar sağılır. Harç süt ile karılır, kale tamamlanır (http://www.elazigkulturturizm.gov.tr/belge/1-57155/anlatmalar.html, 2011).

MALATYA

Gelin Yurdu (Düğün Yurdu) Efsanesi: Yeşilyurt ilçesinden, bağ ve bahçelerin bulunduğu Taftacık semtine giderken, Davullupınar'ın karşılarına düşen düzlüğe "Gelin Yurdu", "Düğün Yurdu" deniliyor. Evvelce burası bir yerleşim yeriymiş. Bu bağ ve bahçe sahiplerinin toprak altından çıkardığı çanak-çömlek parçalarından da anlaşılıyor. Orada oturanlar düğünlerini işte bu düzlükte yaparlarmış. Birisi evleneceği zaman herkes oraya çağrılır, yenip içilip, eğlenilirmiş. Söylentiye göre orada yaşayanlar kısa boyluymuş. Günümüzden yaklaşık 200 yıl önce Yeşilyurt'lu iki kişi geç saatlerde Düğün Yurdu'na gitmiş. Orada kısa boylu adamları, ellerinde alev çıkaran odunlar olduğu halde, oynarken görmüşler. Korktuklarından onların yanına daha fazla sokulamamışlar. Bunlar birbirlerine çok bağlı kimselermiş. Her öğünde aynı yemeği pişirirlermiş. O gün ne yemek yapılacaksa ağanın kızı tarafından evden eve duyurulur, bunun dışında bir aş tencereye konmazmış. Bir gün başka köyden alınan bir gelin, kocasının yemek hakkındaki uyarısına aldırış etmeden canının istediği bir yemek yapmış. Akşam olup da kocası eve dönünce ortalık birden karışıvermiş. Adamcağız karısının başka bir yemek pişirdiğini görünce deliye dönmüş. Kazmayı eline almış evi yıkmaya başlamış. Yüksek sesle, "aş karıştı, iş karıştı!" diye bağırmış. Bunu duyanlar durumu anlamakta gecikmemişler. Kazmayı eline alan evini yıkmış. Eşyalarını toplamışlar, evlerden çıkan direkleri de yanlarına alarak başka tarafa göç etmişler. Böylece birliğin bozulmasına şiddetle karşı olduklarını bir kez daha ortaya koymuşlar. Bu gün de kendi adlarıyla söylenen, olayın geçtiği yerin sakinleri olan, Kölükoğulları'nın, o zamanlar sazlık ve bataklık olan Yeşilyurt'un yüksekçe bir yerine, şimdiki Tepecik'e eski yurtlarının da görüleceği bir yere yerleşmiş olmaları, Yeşilyurt'ta

herkes tarafından bilinmektedir. Aynı aile aynı dayanışmayı ve birliği günümüzde de sürdürmektedir
(http://www.malatyayesilyurt.bel.tr/sayfa/54/yemekleriefsanelerikasabalari.html#sayfa, 2011).

Yelköprü Efsanesi: Bir zamanlar Yeşilturt'ta zengin ve güzel bir kız varmış. Kızın babası ölmüş. Anası onu her isteyene vermeyince bir daha bahtı açılmamış. Yaşı kırkı bulunca kız tüm ümidini yitirmiş. Anasının da rızasını alarak bütün servetini hayır işine sarf etmeye karar vermiş. O zamanlar şimdiki Yelköprü'nün bulunduğu yer derin bir uçurum halindeymiş. Derme suyu bu uçurumdan dökülür, çaya karışır gidermiş. Kızcağız buraya bir köprü yaptırmayı düşünmüş. Bir gece rüyasında oraya uygun bir köprü gösterilmiş. Köprüyü şöyle tanıtmışlar: Altından su geçer, ortasından yol geçer, üstünden hem su, hem de yol geçer. Kız büyük bir heyecanla uyanıvermiş. Olanı biteni anasına anlatmış. Gün ışıyınca belli başlı ustaları çağırmışlar. Kız istediği köprünün tipini onlara anlatmış. Ustalar önce "olmaz böyle bir köprü" demişler. Kız onları ikna etmiş. Hızla işe başlanmış. İstenilen biçimdeki köprü su ile birlikte insanların da karşıya geçmelerine yardımcı olmuş (http://www.malatyayesilyurt.bel.tr/sayfa/54/yemekleriefsanelerikasabalari.html#sayfa, 2011).

TUNCELİ

Munzur Baba Efsanesi: Zamanın birinde bir pir vardır, onun da bir tek kızı vardır. Kızı bir gün ölür. Dede birkaç gün üst üste kızını rüyasında görür. Kızı, “Baba” der “Benim mezarımı aç. Bende bir emanet var onu al.” Dede gördüğü rüyayı taliplerine anlatır. Bunun üzerine karar verilip mezar açılır. Kızın tabutunun içerisinde beşiğe benzer bir şeyin içerisinde bir çocuk şahadet parmağını emmektedir. Çocuğu oradan alırlar. Dede rüyasında tekrar görür kızını. Kız, rüyasında babasına, “Çocuğun adını ‘Munzur’ bırakın” der.

Gel zaman git zaman Munzur, yedi yaşına gelir ve Tunceli’nin Ovacık İlçesine bağlı Koyungölü civarında yaşayan bir ağanın koyunlarını gütmek için yanında çobanlık yapmaya başlar.

Munzur’un ağası hac zamanı geldiği için hacca gider. Ağasının hacda olduğu bir gün Munzur, ağanın hanımının yanına gelir ve “Hanımım, ağamın canı sıcak helva ister. Helvayı yaparsan ben kendisine götürürüm” der.

Ağanın hanımı önce şaşırır. Daha sonra "herhalde zavallı çobanın canı helva yemek istiyor, doğrudan söylemeye de dili varmıyor, utandığı için ağasını da bahane ediyor" diye düşünmüş. "Kendisine bir helva yapayım da yesin" der. Helvayı pişirir, bir bohçanın içine bağlar ve Munzur'a; "Al evladım götür" der.

O sırada ağa hacda namaz kılmaktadır. Namaz sırasında sağa selam verirken bir de bakar ki sağ yanında elinde bir bohça ile Munzur dikilmiş duruyor. Namazını bitirip Munzur'a; "Hoş geldin evladım, burada ne arıyorsun? Nedir o elindeki?" der. Munzur'da; "Ağam canın sıcak helva istemişti, onu sana getirdim" diyerek cevap verir.

Elindeki bohçayı ağasına uzatır. Ağası bohçayı açar ve bakar ki içinde sıcacık helva paketlenmiş duruyor. Ağa hayretler içinde Munzur'a bir şeyler söylemek için başını çevirdiğinde bir de bakar ki Munzur yanında yok.

Ağa hac görevini tamamlayıp köyüne döndüğünde komşuları herkes elinde bir hediye ile hacıyı karşılamaya giderler. Munzur'da götürecek başka bir hediyesi olmadığından bir çanağın içerisine koyunlarından bir miktar süt sağar ve bununla ağasını karşılamaya gider.

Ağa Munzur'u görünce yanındakilere; "Asıl hacı Munzur'dur. Öpülecek el varsa Munzur'un elidir. Önce ben öpeceğim" der ve Munzur'a doğru koşar.

Munzur bu konuşmaları duyduğunda; "Aman ağam Allah aşkına, böyle bir şey olmaz. Ben yıllarca senin ekmeğinle, aşınla büyüdüm. Sen nasıl benim elimi öpersin, ben sana elimi öptürmem" der ve kaçmaya başlar.

Munzur önde, ağa ve yanındakiler arkasında bir kovalamaca başlar. Şimdiki Munzur ırmağının çıktığı ilk yere geldikleri zaman Munzur'un elindeki süt dolu çanak dökülür ve sütün döküldüğü yerde, süt gibi bembeyaz bir su fışkırır. Munzur kırk adım daha atar. Fışkıran bu sulardan bir ırmak meydana gelir. Munzur'un arkasından koşanlar bu ırmaktan öteye geçemezler. Munzur da bu dağlarda kaybolur gider.

Yöre halkının efsaneleştirdiği "Munzur" ile varlıklı ve sözü geçen kişiler yanında bir çobanın da keramet sahibi olabileceğini, çoban olsa bile Tanrının sevgisine mahzar olabilecek temiz

yürekli, imanlı insan olabileceği belirtilmekte, Munzur'u bu inançla efsaneleştirmektedirler (Tunceli Valiliği, 2009).

Gelin Pınarı Efsanesi: Gelin Pınarı ya da diğer adıyla Gençlik Şelalesi Nazımiye ilçesinin kuzeyinde, ilçeye 13 km uzaklıkta Dereova bucağının yanında bulunmaktadır. 30-40 metre yükseklikteki kayalardan sarkıtlar ve dikitler yaparak ince ince akan sular, alışılmış bir şelale görünümünün dışında buraya bir efsane havası vermektedir. Yazın bunaltıcı sıcaklarında şelalenin 50 metre kadar yakınına varıldığında bir anda sanki binlerce vantilatörün çalışarak meydana getirdiği bir serinlik insanın bedenini sarar. Kayalardan aşağıya iplik iplik akan suların gerek sesi, gerek serinliği ve gerekse manzarası görülmeye değer bir doğa harikasıdır.

Tunceli'de her güzelliğe bir efsane yakıştırılmıştır. Buranın da kendisine özgü efsanesi şöyledir. Bu yörede yaşayan ailelerden birinin genç oğlu ile genç kızı evlendirilir. Yeni gelin yöre adetlerine göre belli bir süre evde kaldıktan sonra, bir gün kaynanası kendisine;

"Haydi gelinim, şu bakracı al sağım yerine getirilen hayvanlarımızı sağ ve sütü al getir" der. Gelin bakracı alır, köyün diğer genç kızları, gelinleri gibi o da sağım yerine gelir ve kendilerine ait bütün sütlü hayvanları sağar, bakracını sütle doldurur. Ancak, en son sağdığı karakeçi birden ayağını bakraca vurur. Süt dolu bakracı devirir, bütün süt akar gider.

Gelin birden şaşırır, çok üzülür. Ağlamaya başlar. "Daha yeni gelinim. Bana elinden iş gelmez, beceriksiz gelin diyecekler. Benimle alay edecekler, diye sızlanır. Bir yandan da karakeçiye beddualar yağdırır.

O sırada gelinin geciktiğini gören kaynana, yüksekçe bir yere çıkarak acele gelmesi için gelinine seslenir. Gelin mahcup ve üzgün bir şekilde, önündeki boş bakracı, boş götürmektense yaratana sığınarak yanındaki pınardan su ile doldurur ve ağzına da bir bez kapatarak, o şekilde eve getirerek sepetin altına koyar.

Bir müddet sonra sütü kaynatıp mayalamak için, bulunduğu yerden almaya gelen kaynana, bezi kaldırdığında bakracın içindeki su süt olmuştur. Bir kenarda durarak olanları üzüntü ile seyreden gelin, kendisini mahcup etmediği için Tanrıya şükreder.

O gün, bugündür bu pınarlardan akan sular koyunlar sağılmaya başladığında, süt renginde akarlar. Koyunların sütü kesilince de tekrar doğal rengine (Tunceli Valiliği, 2009).

Düzgün Baba Efsanesi: Şah Haydar Seyyid Mahmud-i Hayrani'nin oğludur. Zeve yakınlarında bulunan Zargovit tepesinde hayvanlarını otlatmak için bir ev yapar. Burada hayvanlarıyla meşgul olur.

Kışın zemherisinde keçilerinin gayet güzel beslendiklerini gören Seyyid Mahmud-i Hayrani "Acaba Şah Haydar bu kışın ortasında bu hayvanlara ne yediriyor ki hayvanlar bu kadar güzel besleniyorlar" diye merak eder ve Şah Haydar ile hayvanların bulunduğu yere gider. Bir de bakar ki Şah Haydar elindeki çubuğu hangi meşe ağacına değdiriyorsa o ağaç hemen yeşeriyor. Taze filizlerle süsleniyor, keçiler de bu filizlerden yiyerek besleniyorlar.

Seyyid Mahmud-i Hayrani bu durumu görünce sesini çıkarmadan geri dönmek ister. Ancak, o sırada bir keçi, birkaç kez üst üste hapşırır. Şah Haydar ne oldu babam Derviş Mahmud'u mu gördün ki bu kadar hapşırırsın, der ve arkasına baktığında babasının kendisine görünmeden gitmek istediğini görür.

Babasına bizzat ismi ile hitap ettiği için mahcup olur. Mahcubiyetinden kaçıp halen Düzgün Baba Dağı olarak söylenen bir tepeye çıkar ve burada mekân tutar. Rivayet olunur ki Şah Haydar babasına ismen hitap ettiği için mahcubiyetinden ötürü kaçtığı zaman ayağında kışın karda giyilen hedik veya leken varmış. Bu hediklerle Zargovit'ten Düzgün Baba tepesine kadar (Takriben 5 km) üç adım atmış, bastığı her yerde hedikler taşa iz bırakmıştır. Bu izler hala durmaktadır.

Şah Haydar bir iki gün eve gelmeyince annesi endişelenir. Durumunu öğrenmesi için Şah Haydar'ın babasına rica eder. O da yanındaki müritlerine "Gidin bakın bakalım bizim Şah Haydar ne âlemde?" der.

Müritlerden birkaç kişi 2500 metre yükseklikteki dağın tepesine çıkıp Şah Haydar ile görüşürler. Durumunun iyi olduğunu ve herhangi bir sorununun olmadığını öğrenerek tekrar Zeve'ye dönerler. Seyyid Mahmud-i Hayrani'ye, Şah Haydar'ın durumu düzgündü, merak edilecek herhangi bir şey yoktur. Selam ve hürmet eder ellerinizden öper derler.

Bu işi düzgündür sözü dilden dile dolaşır ve asıl adı Şah Haydar olan bu zata artık bir süre sonra Düzgün Baba olarak bir isim atfedilir ve o günden bugüne, Düzgün Baba olarak söylenir (Tunceli Valiliği, 2009).

2.8.10. El Sanatları ve Hediyelik Eşyalar

BİNGÖL

Bingöl ilinde öne çıkan yöresel el sanatları ürünleri arasında halı, kilim, paspas, çorap, eldiven, heybe, keçe, çömlekçilik, tahta kaşıklar, hamur tekneleri, oklava ve kava sayılabilir. El sanatları ürünleri genelde ailelerin ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir, çok sınırlı ölçüde ticareti yapılmaktadır (Gülbay, 2008). Bingöl'de halıcılık işi genellikle sonbahar ve kış aylarında yapılmaktadır. Hâkim rengi kırmızı olan halılarda, çiçek, deveboynu, eli belinde ve geometrik şekiller gibi motifler tercih edilmektedir. Kilimlerde güneşin doğuşu, hayvan, bitki motifleri ile geometrik şekiller kullanılmaktadır. Kilimin yapımında kullanılan yün tabii renginde kullanılır ya da yerli boyalarla boyanarak uygun hale getirilmektedir. Beyaz veya kırmızı kuzu yününden keçe yapılmaktadır. Yapılan keçe evlere üzerinde oturmak için serilir. Ayrıca çorap, heybe gibi dokuma sanatlarının yanında kaval, kaşık kepçe gibi ağaç oymacılığı da yapılmaktadır.

ELAZIĞ

Elazığ ilinde öne çıkan yöresel el sanatları ürünleri arasında; çit baskıcılığı, halıcılık, bakırcılık, semercilik, çömlekçilik, iğne oyacılığı, dokumacılık, yemenicilik, ahşap oymacılığı, şapkacılık ve tespihçilik gelmektedir.

MALATYA

Yöreye yönelik el sanatları, günümüzden 25-30 yıl öncesine kadar canlılığını sürdürürken teknolojik gelişmeler ve değişen ihtiyaçlar sonucu unutulmaya, hatta kaybolmaya yüz tutmuştur. Yörede öne çıkan el sanatları arasında culfa dokumacılığı, çarpana dokumacılığı, bakırcılık ve semercilik sayılabilir. Ağaç işleri olarak da ahşap oyma süslemeleri, üç bölmeli "Ambar", yün çıkrıkları ve kaşıkları öne çıkmaktadır. Arapgir'in geleneksel Tahta Çivili Ayakkabısı ise önemli kültürel miraslar arasındadır. Bunların dışında yörede; bez ve kumaş

baskıcılığı olarak çit baskıcılığı, perde, sofra bezi, yazmacılık gibi el sanatları yakın zamana kadar önemini korumuştur. Bunlardan çulfa ve çarpana dokumacılığı da önemini kaybetmiştir. Bakırcılık ise çok nadir yapılmaktadır. Semercilikte ise sadece birkaç usta kalmıştır (http://www.malatyakulturturizm.gov.tr/belge/1-61720/geleneksel-el-sanatlari.html, 2011).

TUNCELİ

Tunceli'de geleneksel el sanatları arasında en yaygın olanlar halı, kilim, cicim ve palaz dokumacılığı, dericilik ve çanak-çömlek yapımıdır. Günümüzde halı ve kilim dokumacılığı ilçe merkezlerinde, çanak-çömlek yapımı ise daha çok köylerde yaygındır (Tunceli Valiliği, 2009). Yörede yünden yapılan halı, kilim, çanta, heybe, çorap ve keçi kılından çuval, palaz, harar, örken gibi el dokumaları yapılmaktadır. Bitki köklerinden elde edilen doğal boya kullanımı yaygındır. Süslemelerde geometrik biçimlerle oluşturulmuş kompozisyonlar yaygındır. Mazgirt, Çemişgezek, Pülümür ve Ovacık ilçelerinde halıcılık oldukça gelişmiştir. Özellikle Ovacık ilçesinin Yeşilyazı Bucağında dokunan Kemaliye türü ince halılar ünlüdür. Bunların yanında topraktan çanak/çömlek ve koyun derisinden eğer, dizgin gibi ürünler yapılmaktadır.

2.8.11. Festivaller, Panayırlar, Özel Günler

Bölge tarihinde ve geleneksel yaşamında önemli yer tutan önemli olayları yaşatmak ve ayrıca, ekonomik açısından önemli olan çeşitli ürünleri ve el sanatlarını tanıtmak amacıyla her yıl belli günlerde festivaller ve şenlikler düzenlenmektedir. Bölgenin veya yörenin ekonomik, sosyal, kültürel yaşamını canlandıran bu tür etkinlikler, folklor gösterileri, konserler, film gösterileri, paneller ve yarışmalarla zenginleştirilmektedir. İl bazında yapılan etkinlikler aşağıda verilmiştir.

BİNGÖL

Bingöl ili festivalleri:

- Güneşin Doğuşu, Yaylıdere, 15 Temmuz-15 Ağustos
- Sülbüs Kültür ve Doğa Festivali, Karlıova, Temmuz'un 3. haftası

- At Yarışları, Karlıova, 20 Ağustos-10 Eylül
- Av Sezonu Açılış Şenlikleri, Bingöl/Merkez, 16 Ağustos-7 Ekim (http://www.bingolkultur.gov.tr, 2011)

Bingöl ili özel günleri:

- Karlıova'nın Düşman İşgalinden Kurtuluşu, 11 Mart
- Nevruz Bayramı, 21 Mart
- Kültür Bahar Bayramı, Mayıs'ın 1. haftası
- Solhan'ın Düşman İşgalinden Kurtuluşu, 28 Ağustos
- Kiğı'nın Düşman İşgalinden Kurtuluşu, 20 Kasım (Gülbay, 2008).

ELAZIĞ

Elazığ ili özel günleri:

- Uluslararası Hazar Şiir Akşamları (Haziran veya Eylül ayında 4 gün)
- Çayda Çıra Film Festivali
- Bal Festivali
- Piri Davut Şenlikleri
- Elazığ Kültür ve Sanat Şenliği
- Hazar Gölü Su Sporları Şenliği
- Orcik Festivali (Elazığ İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2011).

MALATYA

Malatya ili festivaller:

- Yeşilyurt Kiraz, Kültür Ve Spor Şenliği - Yeşilyurt Haziran'ın 3.haftası
- Malatya Fuarı & Uluslar Arası Kültür Sanat ve Kayısı Festivali Merkez – Temmuz'un 2. veya 3.haftası
- Arguvan Türkü Festivali - Arguvan – Temmuz'un son haftası
- 3. Fethiye Kültür Ve Sanat Festivali - Yazıhan - Ağustos'un son haftası
- Yazıhan Kültür Ve Sanat Festivali Yazıhan - Ağustos'un 3.haftası
- Horata Kültür Ve Sanat Şenliği - Merkez – Ağustos
- Hekimhan Kültür Ve Müzik Şöleni: Hekimhan - Ağustos 4. Haftası
- Güzelyurt Kültür Ve Sanat Şenliği - Güzelyurt - Eylül
- Arapgir Bağbozumu Şenlikleri - Arapgir - Eylül'ün 2 haftası
- Doğanşehir Elma Ve Kültür Şenliği - Doğanşehir'in 3.haftası
- Akçadağ Belediyesi Bal Armut Kültür Ve Sanat Şöleni, Akçadağ - Eylül'ün 3.haftası (http://www.malatyakulturturizm.gov.tr, 2011)
- Malatya Uluslararası Film Festivali – Kasım'ın 3. veya 4.haftası (http://www.malatyafilmfest.org.tr)

TUNCELİ

Tunceli ili Festivalleri:

- Pülümür Bal Festivali, Eylül
- Çemişgezek Dut ve Peynir Festivali, Haziran'ın son haftası
- Pertek Dut Festivali, Temmuz
- Munzur Kültür ve Doğa Festivali, Temmuz'un son haftası

2.8.12. Müzeler

Bölgesel Göstergeler TRB1 2010 yılı çalışmasında, Elazığ'da 1 ve Malatya'da 2 olmak üzere toplamda 3 adet müze bulunduğu belirtilmektedir. Bingöl ve Tunceli illerinde müze bulunmamaktadır. Elazığ ilinde bulunan Arkeoloji ve Etnografya Müzesi, 1982 yılında bu yana Fırat Üniversitesi kampusu içinde yer almaktadır. Malatya ilinin en eskilerinden Malatya Müzesi 1969 yılında kurulmuştur. Müzede, Aslantepe ile Karakaya Baraj Gölü altında kalmış ören yerlerinde yapılan kazılar sonucunda elde edilen eserlerin yanı sıra çeşitli eserler sergilenmektedir.

Tablo 11: TRB1 Bölgesi İllerinde Müze, Eser ve Ziyaretçi Sayıları, 2008

	Bingöl	**Elazığ**	**Malatya**	**Tunceli**	**TRB1**	**Türkiye**
Müze sayısı	-	1	2	-	3	183
Eser sayısı	-	32.386	16.093	-	48.479	3.044.197
Ziyaretçi sayısı	-	-*	17.796	-	17.796	14.137.870

Kaynak: TÜİK, 2010
* 2009 yılında Elazığ'daki müze kapalı olduğu için ziyaretçi sayısı verilmemiştir.

2.8.13. Sinema ve Tiyatro Salonları

Bingöl'de 3, Elazığ'da 5 ve Malatya'da 18 olmak üzere bölgede toplamda 26 adet sinema salonu bulunmaktadır. Tunceli ilinde sinema salonu bulunmamaktadır.

Tablo 12: TRB1 Bölgesi İllerinde Sinema ve Tiyatro Salonları sayıları ile Gerçekleşen Gösteri ve Gösteri Başına Seyirci Sayıları, 2009

	Bingöl	**Elazığ**	**Malatya**	**Tunceli**	**TRB1**	**Türkiye**
Sinema Salonu Sayısı	3	5	18	-	26	1.834
Gösteri Sayısı	100	155	141	-	396	35.999
Seyirci Sayısı	38.000	86.000	285.389	-	409.389	38.787.380
Gösteri Başına Düşen Seyirci Sayısı	380	554	2.024	-	1.033	994

Kaynak: TÜİK, 2010

2.8.14. Mesire Yerleri

BİNGÖL

Bingöl'ün en önemli mesire yerleri; Soğuk Çeşme, Erentepe, Arzek Çeşmesi, Celal Çeşmesi, Vali Kurtuluş Sişmantürk Çeşmesi, Vali Abdulkadir Sarı Parkı, DSİ Parkı, Alabalık Çiftliği, Solhan'da Hafit Çeşmesi, Balpınar Çeşmesi, Şeyh Ahmet Deresi, Gayt Deresi, Birlik Tesisleri, Çapakçur Vadisi ve Mirzan köyüdür.

Soğuk Çeşme: Karlıova yolu üzerinde 30 km mesafede ormanla kaplı bu alan soğuksuları ve leziz etleriyle yapılan yemekleriyle ünlüdür.

Ata Park: Bingöl'e 10 km uzaklıkta olup, Bingöl-Elazığ karayolu üzerindedir. Çevresi gür meşe ağaçlarıyla kaplıdır. Yolun 500 m alt tarafında boğazdan akan Gayt çayı görülmeye değer bir güzelliktedir. Yaz aylarında yerli ve yabancılar için mükemmel bir dinlenme ve mesire yeridir.

DSİ Dinlenme Parkı: İl Merkezine 3 km uzaklıkta bulunan tesis, Gayt Çayı üzerinde inşa edilen gayt regülâtörünün bulunduğu sahanın düzenlenmesi sonucu halkın hizmetine açılmıştır.

Öz-Kale Vali Abdulkadir SARI Dinlenme ve Spor Tesisleri: Tesis Bingöl-Muş karayolunun 5. km'sinde, Kaleönü mahallesindedir. 1985-1986 yıllarında İl Özel İdaresince yaptırılmıştır. Tesis halka açık olup, her türlü yiyecek ve içecek mevcuttur. Ayrıca, piknik yapmak için de uygun bir alandır (http://www.bingolkultur.gov.tr, 2011).

Kır Evi: Bingöl'e 10 km mesafede olup, Elazığ karayolu üzerindedir. Ormanlık bir arazide yer alan kır evinin romantik bir görünümü vardır. Piknik yapmak isteyenler için bir dinlenme yeri olan burada bir de lokanta bulunmaktadır (http://www.bingolkulturturizm.gov.tr/belge/1-33087/genel-bilgiler.html, 2011)

ELAZIĞ

Elazığ'ın, Arıcak ve Alacakaya ilçeleri dışında kalan tüm ilçeleri doğal ve baraj göllerine kıyısı olması ve coğrafi özellikleri nedeniyle birçok mesirelik alan barındırmaktadır. İl sınırları içerisinde yer alan başlıca mesire alanları ve özellikleri şöyle sıralanabilir:

Hazar Gölü Mesire Alanları: Elazığ – Diyarbakır yolunun 22. km'sinden başlayan Göl'ü Sivrice ilçesi ve Maden ilçesinin Gezin beldesi ile bu belediyelere bağlı köyler çevrelemektedir. Kıyılarının önemli bir kısmı plaj özelliği göstermektedir. Ünlü "Kral Yolu"nun geçtiği Hazar Gölü, günümüzde kolay ulaşılabilirliği ve 1945'ten itibaren çevresinde kurulan 25 turistik işletme ile Elazığ ilinin en önemli rekreasyonel alanlarından biri konumundadır. Karayollarının 2011'de Hazar Gölü kıyısı boyunca başlattığı peyzaj ve seyir noktası çalışmaları tamamlanmak üzeredir. Ayrıca, Göl çevresi uzun yıllardan bu yana çadır turizmi ve günübirlikçiler için uygun alanlar sunmaktadır. 2011 yılında Gezin belediyesinde ilk defa sağlıklı, altyapısı kurulmuş düzenli çadır alanı düzenlenmiştir. Ayrıca, tüm su sporları için uygun bir yapıya sahip olmakla birlikte, su sporları yapılabilecek bir tesis 2010 yılında hizmete girmiştir. Son yıllarda göldeki su seviyesinin azalmasının ardından ortaya çıkmaya başlayan antik su altı kalıntıları da bölgenin ilgi alanı olma potansiyelini arttıran yeni bir değerdir.

Harput Mesire Yeri: Şehrin merkezine yaklaşık 5 km uzaklıkta yer alan Harput Mesire Yeri, şehrin en önemli rekreasyon alanlarından biridir. Özellikle, yaz aylarında deniz seviyesinden yaklaşık 1250 m yükseklikte ve serin olması nedeniyle halk tarafından tercih edilen Harput Mesire Yeri, ziyaretçilerin çeşitli ihtiyaçlarını karşılayabilecek lokanta, alışveriş merkezi gibi

imkânlara sahiptir. Harput'un, İl Özel İdaresi ve Kentsel İyileştirme Müdürlüğü tarafından yaptırılan alt yapı ve tarihi yapılarda restorasyon çalışmalarının tamamlanmasının ardından, farklı turistik ihtiyaçlara cevap verebilecek önemli bir merkez olması beklenmektedir.

100. Yıl (Zafran) Mesire Yeri: Orman Bölge Müdürlüğü'nün 1981 yılında yaptığı çevre düzenlemesi ile kullanıma açılmıştır. Elazığ şehir merkezine 2 km uzaklıkta olması ve çam ağaçları ile kaplı olması nedeniyle tercih edilen mesire yerleri arasındadır. Piknik alanı ve restoran gibi kullanım alanları bulunmaktadır.

İçme Mesire Yeri: Elazığ'ın 35 km doğusunda Elazığ-Bingöl karayolu üzerindedir. İçme beldesinin Keban Baraj Gölü kıyısında yer alan mesire yeri, ağaçlık alanda güzel manzarası ve soğuk sularının yanı sıra çevresindeki bağ ve bahçelik alanlar ile ziyaretçilerin ilgi gösterdiği önemli alanlar arasındadır.

Cip Barajı Mesire Yeri: Elazığ'ın 10 km batısında yer alan Cip Baraj Gölü mesire alanı, doğal güzelliği ve kolay ulaşım imkânı nedeniyle yaz aylarında ziyaretçiler tarafından ilgi görmektedir. Alanın çevre düzeni ve ağaçlandırması DSİ tarafından yapılmıştır. Baraj gölünde olta ile balık avlama imkânı vardır. Alanda otopark, çocuk parkı, çeşmeler, tuvalet ve piknik yerleri ziyaretçilerin kullanımına sunulmuştur.

Baskil Değirmendere Mesire Yeri: Elazığ'ın Baskil ilçesine 3 km uzaklıkta bulunan Değirmendere mesire yeri, uzun zamandır yöre halkı tarafından kullanılan ve doğal güzellikleri ile güzel bir dinlenme alanı olarak kullanılmaktadır. Elazığ İl Özel İdaresi tarafından SODES projesi kapsamında alanın ıslahı yapılmış ve çocuk oyun alanları ile piknik alanları oluşturulmuştur.

Karakoçan – Kalecik Baraj Gölü Mesire Yeri: Karakoçan'a yaklaşık 5 km uzaklıktadır. Kalecik Baraj Gölü kenarındaki alan, 1970 yılında barajın tamamlanmasından bu yana kullanılmaktadır. Piknik alanı, balık tutma ve yüzme havuzu bulunan alanda bakımsızlıktan dolayı çevresindeki tesisler kapanmıştır.

Karakoçan – Hırsız Çeşmesi: İlçeye bağlı Hamurkesen köyü yakınlarında ormanlık alan içerisinde yer alan mesire yeri, Kaymakamlık tarafından yaptırılan büyük mermer çeşme ve mermer masanın yanı sıra çocuk park alanına sahiptir.

Kovancılar Hoşmat Parkı: Kovancılar ilçesinin en önemli mesire alanıdır. Hoşmat parkı içerisinde yer alan piknik alanında, ziyaretçilerin piknik yapabileceği mangal, masa gibi imkânlar bulunmaktadır.

MALATYA

Yeşilyurt Mesire Yeri: Yeşilyurt ilçesi ve çevresi Malatya'nın en gözde mesire yerlerine sahiptir. Malatya'ya 9 kilometre uzaklıktaki Yeşilyurt ile 11 km uzaklıktaki Gündüzbey'den geçen Derme Kanalı ve çevresinde çok sayıda dinlenme yeri bulunmaktadır (Malatya İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2010).

Orduzu Pınarbaşı: Orduzu Pınarbaşı, Malatya merkezinde adı en çok bilinen mesire yeridir. Malatya – Elazığ karayolu üzerinde, merkeze 5 km. mesafede Bahçebaşı (Orduzu) semtinde kaynak sularının önüne set çekilerek bir gölet oluşturulmuştur. Yamaçları çam ağaçlarıyla çevrili olan bu yer yaz aylarında şehir halkının dinlenme yeridir. Alanın etrafında çeşitli restoran ve eğlence yerleri, Malatya Belediyesi'ne ait göl kıyısı dinlenme tesisleri ile alanın yakınında yer alan fuar alanı bulunmaktadır. (http://www.makyad-berlin.de/malatya/malatyada_turizm.html).

Sürgü: Doğanşehir İlçesi'nin, Sürgü Kasabası'nda kaynak sularının çıktığı Sürgü Vadisinde yer almaktadır. Malatya'ya 70 km. mesafededir. Asfalt yol ile ulaşılan mesire yeri bol, temiz ve soğuk sulu Takaz kaynağının oluşturduğu doğal bir akvaryum görünümünde olup, alabalık üretme tesisleri de bulunmaktadır (http://www.makyad-berlin.de/malatya/malatyada_turizm.html).

Göz ve Kozluk Çayı Mesirelik Alanları: Arapgir'de yer alan önemli mesire alanları arasındadır. Kozluk Çayı bölgenin en önemli doğal değerlerindendir. Mesire alanlarının yanı sıra bir boğaz halinde daralarak Kayaarası Kanyonunu oluşturmaktadır. Göz Çayı ise Eskişehir mahallesinden çıkan birkaç kaynakla oluşarak Kozluk Çayına dökülmektedir. İlçenin en çok rağbet gören mesire alanıdır.

TUNCELİ

Kutudere Mesire Yeri: Tunceli-Pülümür karayolu üzerinde, il merkezine yaklaşık 30 km uzaklıkta ve Pülümür Çayı kenarında yer alan Kutudere Mesire Yerinin içinden aynı zamanda küçük bir dere geçmektedir. Su gözelerinin de bulunduğu Kutudere, ulaşım kolaylığı, kaliteli içme suyu ve doğal güzellikleri ile yaz aylarında yöre halkı tarafından en yoğun kullanılan piknik alanlarından biridir (Tunceli Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005).

Diğer Mesire Yerleri: Tunceli-Elazığ karayolu üzerinde, il merkezine 8 Km uzaklıktaki Dinar Deresi çevresi, Munzur Suyu ve Mercan Deresinin birleştiği bölge, Pülümür Çayı ile Yastık Deresinin birleştiği bölge, Pertek Feribot İskelesi çevresi, Keban Baraj Gölü kıyıları, zengin bitki örtüsü ve doğal güzellikleri ile mesire yeri ve çeşitli rekreasyon etkinlikleri için cazip alanlardır (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005).

Kentsel Parklar: Tunceli ve ilçelerdeki mevcut park ve spor tesisleri, yöre halkına rekreasyonel etkinlikler açısından hizmet vermekte yetersiz kalmaktadır. Tunceli'de, kentsel park niteliğinde olmamakla birlikte kent halkının kısa süreli dinlenme-eğlenme gereksinimlerini karşılayan parklar, İsmet İnönü Parkı, Uğur Mumcu parkı ve yapımı devam eden Tepebaşı parkıdır. Mülkiyeti Belediyeye ait İsmet İnönü parkında hizmet veren yeme-içme birimi, özel işletme tarafından kiralanmıştır (Tunceli Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005).

Tunceli kentinin Tepebaşı mevkiinde, belediye tarafından yaptırılan park, Munzur suyuna manzaralı bir yamaçta teraslar oluşturularak düzenlenmektedir. Yapımı devam eden parkta oturma-dinlenme alanlarının yanı sıra çay bahçesi ve yeme-içme tesisleri de yer almaktadır. Uğur Mumcu Parkının Mülkiyeti Orman İşletmesine ait olup, Özel İşletme tarafından kiralanmıştır. Parkta lokanta ve çay bahçesi bulunmakta, yazın bahçesi nişan-düğün gibi amaçlarla kullanılmaktadır (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005). Ayrıca, Tunceli kenti dışında Pertek, Çemişgezek, Hozat ve Pülümür ilçelerinde küçük ölçekli park-çocuk oyun alanı ve çay bahçeleri bulunmaktadır.

2.8.15. Spor Müsabakaları – Etkinlikler

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü 2010 yılına verilerine göre TRB1 Bölgesinde 372 kulüp faaliyet göstermektedir. Bunlardan 111'i Malatya'da, 59'u Elazığ'da, 39'u Bingöl'de ve 21'i de Tunceli'de bulunmaktadır.

Tablo 13: TRB1 bölgesi İllerinde Türlerine Göre Spor Kulübü Sayıları, Haziran 2010

	Bingöl	**Elazığ**	**Malatya**	**Tunceli**	**TRB1**
İhtisas		4	9	3	16
Müessese	8	17	17	6	48
Okul	6	5	7	6	24
Diğer	25	33	78	6	142
Toplam	39	59	111	21	372

Kaynak: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, 2010

BİNGÖL

Kayak: Yolçatı Kayak Merkezi Bingöl'e 25 km'dir. Yolçatı köyü yakınında bulunan kayak merkezi gerekli alt ve üst yapıları tanımlanarak kış sporları için uygun hale getirilmiştir. %25'lik meyilli pisti 1 km uzunluğundadır. Sezonu Aralık ve Mart ayları arasındadır. Ayrıca, kayak merkezine 4 km mesafede kaymak ve bal ile yapılan kahvaltısı ile ünlü Kaymak evi vardır. Bingöl, yeryüzü şekilleri ve iklimi itibariyle kış sporlarına oldukça elverişlidir. İlde başlıca iki kayak tesisi mevcut olup, bunlardan Kiğı Kayak Evi 1988'de hizmete açılmış, bugün faal değildir. İlde yer alan diğer kayak evi Merkez Yolçatı Kayak Evi ve Tesisi ise sporcuların hizmetine açıktır (http://www.bingolkultur.gov.tr, 2011).

Bingöl'de Beden Terbiyesi Bölge Teşkilatı kuruluncaya kadar önemli bir spor faaliyeti olmamıştır. Bingöl'de fazla kar yağdığından kayak sporu devamlı bir gelişme göstermiştir. Bingöl'de yapılan kayak evi bu alanda yapılan çalışmaları hızlandırmıştır (Akbulut, 1995). Bingöl iline 22km uzaklıktaki Yolçatı köyünde 1970 yılında açılan kayak evi Gençlik Spor İl Müdürlüğüne ait olup, 50 yatak kapasitelidir. 1988 yılında İl Özel İdaresi tarafından açılan Kiğı Kayak Merkezi'ndeki tesis ve pist imkânları yetersizdir (Gülbay, 2010). Kar kalınlığı ve kalitesi açısından uygun bir coğrafyaya sahip olan kayak merkezi yöre insanına kış sporu

olanağı sunmaktadır (Gürdal, 2001). Bingöl'den milli kayakçılar çıkmıştır. Güneydoğu Anadolu Grup Birinciliği, Uluslararası çocuk kupası kayak turnuvası, K. Slalom Dünya Şampiyonasında Bingöl gençleri başarılara imza atmıştır (Akbulut, 1995).

Cirit Oyunu: Orta Asya'dan gelen bu oyun 30, 40 yıl evveline kadar Türkiye'nin hemen her yerinde oynanan bir ata oyunu iken son yıllarda kentlerin ancak, bazı köylerinde oynanır hale gelmiştir. Türk kahramanlığının bir sembolü olan bu ata sporu Bingöl köylerinde halen yapılmaktadır (Akbulut, 1995).

ELAZIĞ

Elazığ'da doğa sporları, su sporları, kış sporları, at yarışı, yelken sporları, off-shore yarışları (Tunceli-Pertek ve Elazığ'da) ve triatlon yarışları yapılmaktadır. Elazığ'da 12,500 kişilik bir stadyum, yüzme yarışlarına olanak veren Olimpik bir yüzme havuzu, atış poligonu ve çeşitli spor salonları mevcuttur (Elazığ Valiliği, 2011; İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü-Elazığ, 2011).

MALATYA

Ülkemizin geleneksel sporlarından "atlı cirit" Malatya'da sürdürülmektedir. Malatya'da bulunan spor kulüpleri bu sporu yaşatmak ve geliştirmek adına festivallerde cirit gösterileri yapmakta ve şampiyonalara katılmaktadır. Malatya'da yüzyıllardır oynanan ata sporu ilk kez 1988 yılında resmi kulüp bazında faaliyete başlamış ve halen devam etmektedir (http://www.malatyakulturturizm.gov.tr/belge/1-61767/cirit.html, 2011).

Cirit sporunun yanı sıra "Geleneksel Darende Zengibar Karakucak Güreş ve Kültür Festivali" de her yıl Darende'de 24-26 Ağustos tarihlerinde gerçekleştirilmektedir.

Sultansuyu Harası: Osmanlı döneminde kurulan Sultansuyu harası, günümüze kadar safkan arap atı yetiştiren önemli haralarımız arasındadır. Sultansuyu çayı boyunca geniş bir alanda yer alan hara, TİGEM'e bağlıdır. Binicilik sporunun bölgede gelişmesi için önemli bir potansiyel sağlamaktadır.

Kayak: Hekimhan ilçesinde yer alan Yamadağ, kar kalınlığı, kar kalma süresi gibi özellikleri ve farklı parkur seçenekleri ile kış turizmi açısından önemli potansiyel arz etmektedir. 2011

yılında bölgeye kayak tesisleri yapılması için çalışmalara başlanmıştır. Tesisin 2012'de tamamlanması planlanmaktadır.

TUNCELİ

Tunceli Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü tarafından basketbol, masa tenisi, voleybol vb spor dallarında çeşitli müsabakalar düzenlemekte ve diğer illerde yarışmalara katılmaktadır. Tunceli Pertek'te Elazığ iliyle birlikte off-shore yarışları düzenlenmiştir. Ayrıca, Tunceli futbol takımı 3. ligde oynamakta ve çalışmalarına devam etmektedir.

Tunceli kent merkezinde spor tesisleri olarak 1500 kişilik Atatürk Spor Salonu, çim sahalı bir stadyum ve kamuya ait bir halı saha, Çemişgezek ilçe merkezinde Belediyeye ait bir halı saha ve Ovacık girişinde "Köye Dönüş" Projesi kapsamında yapımı devam eden sosyal konut alanında bir halı saha bulunmaktadır. İlde yüzme havuzu yoktur (Tunceli İl Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2005).

2.9. KORUNAN ALANLAR

TRB1 Bölgesi ve çevresi genel olarak korunan alanlar bakımından zengin bir yapıya sahiptir. Bingöl'de Yüzen Adalar, Elazığ'da doğal sit alanları, Malatya il sınırında bulunan Nemrut Dağı Milli Parkı, Tunceli'de Munzur Vadisi Milli Parkı turizm açısından görülmeye değer eşsiz güzellikler sunmaktadır. Ayrıca, diğer bir korunan alan da Malatya'daki Turgut Özal Tabiat Parkıdır (Harita 10).

2.9.1. Milli Parklar

Munzur Vadisi Milli Parkı: Tunceli-Ovacık arasında uzanan Munzur Vadisinde, 42.000 hektarlık bir alan 1971 yılında Milli Park olarak ilan edilmiştir. Türkiye'nin en büyük milli parklarından biri olan "Munzur Vadisi Milli Parkı", Tunceli kent merkezine 8 km uzaklıktan başlayıp, vadi boyunca Munzur Dağlarına kadar uzanmaktadır. Kuzeyde 3.300 metreye kadar yükselen Munzur Dağları, Mercan ve Munzur Suyu vadileri tarafından parçalanmıştır (Tunceli İl Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2005).

Bu bölgenin milli park olarak ilan edilme sebebi, başta akarsu kaynakları ve gözeler olmak üzere zengin doğal kaynaklar, endemik bitki türleri ve yöreye özgü hayvan türleri ile zenginleşen bitki örtüsü ve yaban hayvan varlığıdır. Munzur Suyu ve Mercan Deresinde yaygın ve yoğun olarak bulunan yöreye özgü nadir alabalık türleri, çengel boynuzlu ve bezuvar adlarıyla bilinen iki tür dağ keçisi ile av kuşlarından ur kekliği yabanıl yaşamın önemli varlıklarıdır. Milli Parkın kuzeyinde, Munzur Dağlarının üzerinde 2.000-3.000 metrelik zirvelerde yer alan krater gölleri, Ovacık düzlüğünde kaynayan gözeler ve kanyonlar ile vadi boyunca dökülen şelaleler Parkın doğal değerlerini zenginleştirmektedir. Milli Parkın her köşesinden eşsiz doğal görünüm ve tüm yabanıl yaşam kolaylıkla izlenebilmektedir. Bu özellikleriyle Munzur Vadisi, gerek rekreasyonel etkinlikler, gerekse doğa araştırmaları için turizm açısından çok çekici potansiyel taşımaktadır (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005).

Munzur Vadisi ve çevresi av hayvanları bakımından oldukça zengin sayılır. Milli Parkta kurt, tilki, sansar, ayı, vaşak, su samuru, porsuk, sincap, tavşan, yaban domuzu ve yaban keçisi

bulunmaktadır. Mağaralarda ve kaya kovuklarında yaşayan boz ayı, Munzur yaban hayatının önemli büyük memelilerinden biridir. Bölgenin diğer büyük memelileri orman içerisindeki kayalıklarda yaşayan vaşak, yaban domuzu ve kurttur. Kuş türleri bakımından da oldukça zengin olan Milli Parkta yırtıcı kuşlardan kartal, akbaba, doğan, şahin, atmaca, kerkenez, delice, çaylak nadir türlerden ise kaya kartalı bulunmaktadır. Gece yırtıcılarından puhu, baykuş ve yarasa yaygın türlerdendir. Milli Parkta bulunan diğer kuş türleri arasında keklik, çil keklik, toy, mezgeldek, turna, bıldırcın, çulluk, üveyik, tahtalı ve kaya güvercinleri, bazı ördek türleri ve ender olarak da kaz bulunmaktadır. Munzur Suyu Vadisinde çeşitli av hayvanları için bir koruma ve üretme alanı vardır (Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005).

Nemrut Dağı Milli Parkı: Adıyaman ilinin Kâhta ilçesi sınırlarında kalmasına rağmen Malatya'ya 98 kilometre mesafedeki Nemrut Dağı harabelerine Pütürge ilçesi Tepehan beldesi üzerinden ulaşmak mümkündür. Doğu ve Batı Medeniyetlerinin, iki bin metreden yüksek bir alanda kesişme noktası, yüksekliği on metreyi bulan büyüleyici heykelleri, metrelerce uzunluktaki kitabeleriyle önemli bir turizm çekim odağıdır.

UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası olarak ilan edilen Nemrut Dağı, çevresindeki Kommagene Uygarlığı eserleri ile birlikte ülkenin önemli Milli Parklarından biridir. Nemrut Dağındaki dev heykeller ve tümülüs, Arsameia (Eski Kale), Yeni Kale, Karakuş Tepesi ve Cendere Köprüsü Milli Park sınırları içerisinde yer almaktadır.

2.9.2. Tabiat Parkları ve Tabiat Anıtları

Yüzen Adalar Tabiat Anıtı: Bingöl ili Solhan ilçesinin Hazarşah köyü Aksakal mezrası mevkiinde bulunan Yüzen Ada tamamen doğal, üç tarafı dağlar ve tepeler ile çevrilmiş bir krater gölüdür. Yüzen Ada özelliğini üzerinde bulunan ve hareket edebilen iki adadan almaktadır. Bu özelliğinden dolayı 2003 yılında Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından Tabiat Anıtı olarak ilan edilmiştir (Şenol ve Aktaş, 2008). Günümüzde ise göl üzerinde üç adet adacık bulunmaktadır. Gölün alanı 300 m²'nin üzerinde ve derinliği ise 50 metreden fazladır. Üzerindeki adalar yaklaşık 10m²'dir. Adanın üzerinde 5 tane bodur dişbudak ağacı mevcuttur. Ada üzerinde bulunan ot köklerinin sarıcı olması nedeniyle toprak tamamen bitki kökleri ile kaynamış durumdadır (http://bingolkultur.gov.tr, 2011).

Turgut Özal Tabiat Parkı: Malatya ili Orduzu Beldesi, Pınarbaşı mevkiinde bulunan yaklaşık 39 hektar büyüklüğündeki alan, Turgut Özal Tabiat Parkı olarak tescil edilmiştir. Diğer tabiat alanları arasında Arapgir Osmansırtı Mağaraları ve Arapgir İndere Mağarası sayılabilir (http://malatya.cevreorman.gov.tr/Malatya/AnaSayfa/MalatyaTabiatParki.aspx?sflang=tr, 2011).

2.9.3. Sit Alanları

TRB1 Bölgesinde toplamda 121 adet arkeolojik sit alanı, 10 adet doğal sit alanı, 1 adet arkeolojik ve doğal sit alanı, 1 adet arkeolojik ve kentsel sit alanı ve 1 adet arkeolojik ve tarihi sit alanı bulunmaktadır. Bölgede bulunan başlıca doğal sit alanları Hazar Gölü (Elazığ), Güney Keban Barajı (Elazığ), Keban Adalarıdır (Elazığ-Tunceli).

Tablo 14: TRB1 Bölgesi İllerinde Tescilli Sit Alanları

	Bingöl	**Elazığ**	**Malatya**	**Tunceli**	**TRB1**
Arkeolojik Sit Alanı	7	49	54	11	121
Doğal Sit Alanı	1	6	2	1	10
Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı	-	1	-	-	1
Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanı	-	1	-	-	1
Arkeolojik ve Tarihi Sit Alanı	-	-	1	-	1
TOPLAM	8	57	57	12	134

Kaynak: Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2011.

Hazar Gölü Havzası: Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Bölümünde Elazığ İl'i sınırları içerisinde bulunmaktadır. Sağladığı uluslararası kriterler nedeniyle Ülkemizin Ramsar Alanı adayı 122 alanından birisi Hazar Gölü, barındırdığı doğal ve kültürel zenginlikleri nedeniyle çeşitli koruma statülerine sahiptir. Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 11.07.1991 tarih ve 856 sayılı kararıyla; Yılanlı Ada 1. Derece Doğal Sit Alanı, Kilise Adası ve çevresi (Batık Kent) ile Göl'ün doğu yakasındaki Yarım Ada 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı, Göl'ün çevresini dolaşan mevcut karayolu ile Göl arasındaki bölge 2. Derece Doğal Sit Alanı ve Karayolunun üst kısmında kalan alanlar ise 3. Derece Sit Alanı olarak kabul edilmiştir (Elazığ İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2011).

Ovacık Şahverdi Arkeolojik Sit Alanı: Günümüze kadar ulaşan eski uygarlıkların yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan bulgulara rastlanması nedeniyle söz konusu alan 2002 yılında Erzurum Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak ilan edilmiştir (Tunceli Valiliği, 2009).

Atlantı Köyü Tarihi Yerleşim Kalıntıları: Tunceli merkez, Atlantı Köyü, Pah mezrasında bulunan tarihi yerleşim yerine ait bina kalıntıları Sivil Mimari Örneği olarak Erzurum Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 1991 yılında tescil edilerek koruma altına alınmıştır (Tunceli Valiliği, 2009).

2.9.4. Höyükler

Aslantepe Höyüğü: Son Kalkolitik Çağdan Yeni Hitit Çağı'na kadar uzun bir dönem kesintisiz yerleşim yeri olmuştur. Ayrıca, höyüğün tepesinde Roma-Bizans ve İslam çağlarına ait kalıntılar ortaya çıkmıştır. Malatya Orduzu semtinde yer alan tepe, şehre 4 km uzaklıktadır. 1932 yılında Aslantepe kent girişi kapılarında bulunan iki aslan heykeli ile Kral Tarhunza heykeli ve rölyefler Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ne götürülmüştür.

Ovacık Efkar Tepesi Höyüğü: Ovacık ilçe merkezinin güneyinde Köyönü mevkiinde yer alan Efkar Tepesi Ören Yeri, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 1994 yılında II. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak ilan edilmiş, bugüne kadar bu höyükte de herhangi bir kazı çalışması yapılmamıştır (Tunceli Valiliği, 2009).

Pertek Pınarlar Kaynar Höyük: Pertek İlçesinin, Pınarlar Bucağında yer alan Kaynar Höyüğü, Kültür varlığı özelliği göstermesi nedeniyle 3386 sayılı yasayla değişik 2863 sayılı yasa gereğince I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak ilan edilmiştir. Bu höyükte bugüne kadar herhangi bir kazı çalışması yapılmamıştır (Tunceli Valiliği, 2009).

Pertek Pınarlar Kaynar Höyük Kalecik Tepesi: Pertek ilçesinin, Pınarlar bucağında yer alan Kaynar Höyüğü, kültür varlığı özelliği göstermesi nedeniyle 3386 sayılı yasayla değişik 2863 sayılı yasa gereğince I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak ilan edilmiştir. Bu höyükte bugüne kadar herhangi bir kazı çalışması yapılmamıştır (Tunceli Valiliği, 2009).

Ören Höyük: Ören beldesindeki höyük Tunç Çağına aittir. Bilimsel çalışma yapılmayan höyük iyi korunmuştur.

İkinciler Höyük: İkinciler köyünde tarlalar arasında kalan Tunç ve Demir Çağına ait höyükte yoğun tahribat olmuş, bilimsel kazı yapılmamıştır

Merkez Höyük: Eski Darende'dedir ve Roma dönemine ait olduğu düşünülmektedir.

Arga Tepesi Höyüğü: Arguvan ilçe merkezinde yer alan höyük Eski Tunç Çağı ve Hitit kültürlerini barındırır.

Kara Höyük: Karahöyük köyündedir. Tarlalarla çevrili höyükte bilimsel çalışma yapılmamış, ancak iyi korunmuştur. Tunç Çağı ve Hitit dönemine ait yerleşime rastlanmıştır.

İsa Höyük: Malatya-Arguvan karayolu üzerindeki İsa Köydedir. Eski Tunç Çağına ait olduğu sanılmaktadır. Bilimsel çalışma yapılmamış olup, iyi haldedir.

Morhamam Höyük: Fırat Nehri kenarındaki höyük Morhamam Köyündedir ve "Uzunoğlan Höyük" diye de bilinir. İlk Tunç Çağından başlayarak yerleşim görmüş olan höyük, kaçak kazılarla tahrip edilmiştir.

Eşref Höyük: Kuluncak ilçesi Konak Tepe sınırları içerisinde yer alan höyük Tunç Çağına aittir ve tahribata uğramıştır.

Güzelyurt Höyük: Hekimhan-Güzelyurt yolu üzerinde Tunç çağına ait olan höyük ciddi bir tahribata uğramıştır.

Fethiye Höyük: Yazıhan ilçesi Fethiye beldesinde merkezinde yer alan höyük, yüzey buluntularına göre Kalkolitik çağdan başlayarak Roma dönemine kadar iskân görmüştür. Selçuklu ve Osmanlı dönemi köy yerleşime açıldığından höyük kullanılmamıştır. Bilimsel kazı yapılmayan höyükte tahribat fazladır.

Kuruçay Höyük: Hacı Höyük diye de bilinen alan Yazıhan ilçesi sınırları içerisinde, Karaca Köyü Kuruçay mevkiindedir. Roma, Bizans, Osmanlı kültürlerini kapsar. Bilimsel çalışma yapılmamış olmakla beraber oldukça iyi korunmuş bir durumdadır.

Kaletepe Höyük: Yeşilyurt ilçesinde Şaban Dede mevkiinde yer almaktadır. Höyüğün yüzey araştırmalarından, Bizans ve Roma dönemini barındırdığı tespit edilmiştir. Höyükte bilimsel kazı yapılmamış, kaçak kazılarla tahrip edilmiştir (Malatya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2011).

Mazgirt Akpazar Til Höyüğü: Mazgirt'e bağlı Kuşçu köyünde bulunan Til Höyüğü, karayolunun yaklaşık 1 km güneyinde yer almaktadır. Toprak bir yolla ulaşılan Til Höyüğü, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 1996 yılında I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak ilan edilmiş, ancak, burada bugüne kadar herhangi bir kazı çalışması yapılmamıştır (Tunceli Valiliği, 2009).

Mazgirt Göktepe Höyüğü: Tunceli-Elazığ karayolu üzerinde, Malazgirt'e bağlı Göktepe köyünün yaklaşık 500 metre güneyinde yer almaktadır. Yaklaşık olarak 2575 m² alan üzerinde bulunan Göktepe Höyüğüne toprak bir yolla ulaşılmaktadır. Höyükte bugüne kadar herhangi bir kazı çalışması yapılmamıştır (Tunceli Valiliği, 2009).

2.10. ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR

Dokuzuncu Kalkınma Planı: Dokuzuncu Kalkınma Planı (DKP) 2007-2013 (26215 sayılı ve 1 Temmuz 2006 tarihli resmi gazete) genel hatlarıyla turizm sektörünün profilini ve Türkiye için makrohedefleri sıralamaktadır. Sayfa 36'daki 206, 207 ve 208 nolu paragraflar sektörün profilini ortaya koymaktadır. Sayfa 62'deki 347 ve 348 nolu paragraflar niceliksel hedefleri açıklamaktadır. Sayfa 82-83'deki 547-554 nolu paragraflar ise niteliksel politikalara ilişkindir. Bunlar arasındaki 547, 548, 550 ve 551 nolu paragraflar TRB1 Bölgesini ilgilendirmektedir.

> "547. Turizm sektörü, ülkedeki refah ve gelişmişlik dengesizliklerini azaltıcı doğrultuda yönlendirilecek, turizm potansiyeli olan ancak, bugüne kadar yeterince ele alınmamış yörelerde turizm geliştirilerek ekonomik ve sosyal kalkınma sağlanacaktır.
>
> 548. Sektörle ilgili tüm yatırımların doğal, tarihsel ve sosyal çevreyi kollayıcı, koruyucu ve geliştirici bir yaklaşım içinde olmasına azami özen gösterilecektir.
>
> 550. Turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirmek ve dış pazarlarda değişen tüketici tercihleri de dikkate alınarak yeni potansiyel alanlar yaratmak amacıyla varış noktası yönetimine ağırlık verilerek golf, kış, dağ, termal, yat, kongre turizmi ve ekoturizm ile ilgili yönlendirme faaliyetleri sürdürülecektir.
>
> 551. Türkiye'nin fiyat, hizmet kalitesi ve jeotermal kaynaklar açısından rekabet üstünlüğü göz önüne alınarak, sağlık hizmetleri turizmi desteklenecektir" (DPT, 2006).

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı 2007-2013: TRB1 Bölgesine Türkiye turizm stratejisi 2023'de fazla atıfta bulunulmamaktadır. TRB1 Bölgesine zımnen (şehir adları ifade edilmeksizin) eko-turizm bölgeleri arasında değinilmektedir. Buna göre GAP Koridoru ile Kış Koridorunu birleştiren "GAP Eko-Turizm Koridoru" biyolojik çeşitlilik açısından ve eko turizm potansiyeli açısından Türkiye Turizm Stratejisinde öncelikle eko-turizmin geliştirileceği bölgeler olarak belirlenmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007). Söz konusu çalışmada yer alan kavramsal eylem planı haritasında ise TRB1 Bölgesi eko-turizm bölgesi

olarak kış turizm koridoru (Erzurum ve Erzincan) ile GAP bölgesi (Adıyaman, Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin) arasında elips şeklinde gösterilmektedir.

TRB1 Bölge Planı 2010-2013: Fırat Kalkınma Ajansı'nın 2010-2013 yıllarını kapsayan TRB1 Bölge Planı'nın 157. sayfasında Amaç 3. Sanayi ve Hizmet Sektörlerinin Geliştirilmesi başlığı altında Hedef 3.4.'de turizmin geliştirilmesi konusuna yer verilmektedir. Söz konusu hedefin altında 6 farklı stratejiye yer verilmektedir.

Strateji 3.4.1. Spor turizmi geliştirilecektir.

Strateji 3.4.2. Jeotermal su kaynaklarının turizme kazandırılması amacı ile mevcut tesisler iyileştirilecek ve yeni tesisler kurulacaktır.

Strateji 3.4.3. Sağlık turizmi geliştirilecektir.

Strateji 3.4.4. Kültür, sanat ve kongre turizmi potansiyeli harekete geçirilecektir.

Strateji 3.4.5. Flora ve fauna izleme ve araştırmaya yönelik turizm olanakları geliştirilecektir.

Strateji 3.4.6. Yenilikçi yöntemlerle tanıtımlar gerçekleştirilecektir.

2.10.1. Bölgeye İlişkin Diğer Planlar

İL STRATEJİ PLANLARI

İl strateji planları üst ölçek planlar olmamasına rağmen kamu yatırımları ve kamu eliyle yapılması planlanan faaliyetlerin bilinmesi açısından önemli araçlardır.

Bingöl Valiliği İl Özel İdaresi Stratejik Planı 2007-2011: Söz konusu çalışmada Tablo 3 Paydaş Hizmet Matrisinde Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün hizmetleri 10 ayrı madde olarak verilmekte ve bu hizmetlerin etkileme gücünün yüksek olacağı belirtilmektedir (Bingöl Valiliği, 2006). Çalışmanın Stratejik Alanlar kısmında (Tablo 6) turizmle ilgili olarak 1. jeotermal kaynak, 2. güneşin doğuşu ve yüzen ada, 3. turizmin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi, 4. kültürel yaşamın zenginleştirilmesi başlıklarına yer verilmektedir. Ayrıca, çalışmanın Stratejik Amaç, Hedef ve Faaliyetler kısmında V.3. Turizmin Geliştirilmesi ve Jeotermal Kaynakların Değerlendirilmesi alt amaçlarına (Stratejik Amaç 13, genelde turizmin

geliştirilmesi, Stratejik Amaç 14, güneşin doğuşu ve yüzen ada gibi değerlerin korunarak kullanılması ve Stratejik Amaç 15 jeotermal enerji kaynağının sağlık turizminde kullanımı) yer verilmektedir (Bingöl Valiliği, 2006).

Elazığ İl Özel İdaresi Stratejik Planı 2007-2011: Söz konusu çalışmanın VI. Bölümü stratejik amaçlar, hedefler ve faaliyetlere ayrılmış olup, bu bölümün 4 alt başlığı turizmi ilgilendirmektedir. Kültür ve turizmin geliştirilmesi stratejik amaç, hedef ve faaliyetler ayrıntılı olarak 54. ve 58. sayfalarda ortaya konulmaktadır.

Hedef 11.1. Çok sayıda medeniyetin yaşadığı Harput'ta başlatılan arkeolojik kazılar devam ettirilerek tarihi değerler gün ışığına çıkartılacak, müzelerde veya bulundukları mekânda sergilenecektir.

Hedef 11.2. Hazar gölünde sular altında kalmış olan eski çağlara ait mimari yapı ve kalıntılarla ilgili başlatılmış olan çalışmalar desteklenecektir.

Hedef 11.3. Osmanlı sivil mimarisinin örneklerinden biri olan Eski Hükümet Konağı, arkeolojik eserlerin ve mahalli ürünlerin sergilendiği, küçük boyutlu toplantıların yapılabildiği, insanların dinlenme vb. ihtiyaçlarını karşılayabildiği bir kent müzesine dönüştürülecektir.

Hedef 11.4. İlimizin turizm değerlerini (tarihi ve doğal) ulusal ve uluslararası alanda tanıtmak amacıyla belediyelerin, sivil toplum kuruluşlarının, turizm sektörünün ve diğer kurumların katılımı ile etkin bir pazarlama faaliyeti yürütülecektir.

Hedef 11.5. Alternatif turizm alanlarından; turizm amaçlı sportif faaliyetlere öncelik verilecek, bu kapsamda kayak ve su sporları, kamp turizmi, golf sahası vb. alanların alt yapı çalışmaları plan dönemi sonuna kadar tamamlanacaktır.

Hedef 11.6. Her yıl düzenlenen Uluslararası Hazar Şiir Akşamları, kurumsallaştırılarak, ülkemiz ve uluslararası kültür ve sanat çevrelerinden daha geniş katılım sağlanacaktır.

Hedef 11.7. Kültürel varlıklarımızın tespiti yapılarak, halkımızın faydalanmasına sunulacaktır.

Hedef 11.8. Halkın kültür, sanat ve spor faaliyetlerine katılımını sağlamak amacıyla konser, tiyatro vb. faaliyetler desteklenecek, bu faaliyetlerin sayısının artması teşvik edilecektir (Elazığ Valiliği, 2006).

Tunceli Valiliği, İl Özel İdaresi Stratejik Planı 2010-2014: Söz konusu çalışmada Tablo 3 Paydaş Hizmet Matrisinde Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün hizmetleri 10 ayrı madde olarak verilmekte ve bu hizmetlerin etkileme gücünün yüksek olacağı belirtilmektedir (Tunceli Valiliği, 2010). Çalışmanın Stratejik Alanlar kısmında 5. maddede Kültür ve Turizmin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi başlığına yer verilmektedir. Bu başlık daha sonra stratejik amaçlar, hedefler ve faaliyetlere bölünerek eylem planına dönüştürülmüştür (Tunceli Valiliği, 2010).

Malatya Belediyesi Stratejik Planı 2010-2014: Malatya Stratejik Planında doğrudan turizm sektörüne atıf bulunmamaktadır. Ancak, stratejik alanlar arasında sıralanan (2.2.2) Malatya Kentsel Yaşam Kalitesini Yükseltmek ve Sürdürülebilir Kentsel Gelişimi Sağlamaktır (Malatya Belediyesi, 2010).

2.11. BÖLGENİN TURİZM DURUMU

2.11.1. Ziyaretçi Sayıları

TRB1 Bölgesine 2010 yılı içerisinde belediye belgeli tesislerde 195.721 kişi konaklamıştır. Malatya ili hem yerli hem de yabancı ziyaretçi sayısında TRB1 Bölgesi içinde ön sırada yer almaktadır. Bölgeye gelen ziyaretçilerin %49,7'si Malatya'da, %31,1'i ise Elazığ'da konaklamaktadır. Bölge genelindeki gecelemelerin %47'si Malatya'da, %33'ü Elazığ'da yapılmaktadır.

Tablo 15: TRB1 Bölgesi İllerinde Belediye Belgeli Tesislerde Konaklama İstatistikleri, 2010

TRB1 Bölgesi	Tesise Geliş Sayısı				Geceleme				Ort. Kalış Süresi	
	Yerli	Yabancı	Toplam	Oran (%)	Yerli	Yabancı	Toplam	Oran (%)	Yerli	Yabancı
Bingöl	26.036	63	26.099	13.3%	27.481	77	27.558	11.9%	1,1	1,2
Elazığ	60.580	290	60.870	31.1%	76.821	644	77.465	33.4%	1,3	2,2
Malatya	96.066	1.240	97.306	49.7%	106.436	2.632	109.068	47.0%	1,1	2,1
Tunceli	11.424	22	11.446	5.8%	18.065	39	18.104	7.8%	1,6	1,8
Toplam	194.106	1615	195.721	100.0%	228.803	3.392	232.195	100.0%	1,3	1,8

Kaynak: http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/belge/1-63776/belediye-belgeli-tesisler.html, 2011

Bölgede işletme belgeli tesislerde 2010 yılı içinde 160.948 kişi konaklamıştır. Ziyaretçilerin %64,6'sı Malatya ve %29,5'i Elazığ'da konaklamaktadır. Gecelemelerin ise %61,5'i Malatya'da, %32,4'ü ise Elazığ'da yapılmaktadır.

Tablo 16: TRB1 Bölgesi İllerinde İşletme Belgeli Konaklama İstatistikleri, 2010

TRB1 Bölgesi	Tesise Geliş Sayısı				Geceleme				Ort. Kalış	
	Yerli	Yabancı	Toplam	Oran (%)	Yerli	Yabancı	Toplam	Oran (%)	Yerli	Yabancı
Bingöl	6.773	56	6.829	4.2%	8.202	106	8.308	3.7%	1,2	1,9
Elazığ	46.293	1.167	47.460	29.5%	68.726	4.201	72.927	32.4%	1,5	2,1
Malatya	101.406	2.625	104.031	64.6%	134.411	4.065	138.476	61.5%	1,5	1,3

Tunceli	2.571	57	2.628	1.6%	5.259	126	5.385	2.4%	2.2	2.0
Toplam	157.043	3.905	160.948	100.0%	216.598	8.498	225.096	100.0%	1.5	1.8

Kaynak: http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/belge/1-63775/isletme-belgeli-tesisler.html, 2011

2010 yılında bölge genelini toplam 356669 kişi ziyaret etmiştir. Ziyaretçilerin %56,4'ü Malatya'da, %30,4'ü ise Elazığ'da konaklamıştır. Gecelemelerin %54,1'i, Malatya'da, %32,9'u Elazığ'da yapılmıştır. Ortalama kalış süresi 1,3 gündür.

Tablo 17: TRB1 Bölgesi İllerinde Konaklama İstatistikleri, 2010

TRB1 Bölgesi	**Tesise Geliş Sayısı**				**Geceleme**				**Ort. Kalış Süresi**
	Yerli	**Yabancı**	**Toplam**	**Oran (%)**	**Yerli**	**Yabancı**	**Toplam**	**Oran (%)**	**Toplam**
Bingöl	32.809	119	32.928	9.2%	35.683	183	35.866	7.8%	1.1
Elazığ	106.873	1.457	108.330	30.4%	145.547	4.845	150.392	32.9%	1.4
Malatya	197.472	3.865	201.337	56.4%	240.847	6.697	247.544	54.1%	1.2
Tunceli	13.995	79	14.074	3.9%	23.324	165	23.489	5.1%	1.7
Toplam	351.149	5.520	356.669	100.0%	445.401	11.890	457.291	100.0%	1.3

2010 yılı istatistiklerine göre bölge genelinde konaklamaların ve gecelemelerin büyük bir bölümü Malatya'da yapılmaktadır. Malatya ilini Elazığ takip etmektedir. Bu iki ilin konaklama ve gecelemelerinden aldıkları pay bölge genelinin yaklaşık %85'ini oluşturmaktadır. Malatya bölgenin turizm konusunda en gelişmiş ilidir.

2.11.2. Konaklama Envanteri

Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2010 yılı verilerine göre bölgede toplamda 5907yatak kapasiteli 62 adet tesis bulunmaktadır. Malatya 30 tesis ile hizmet vermektedir ve en fazla tesise sahip ildir. Bölge genelinde yatak kapasitesinin %45,1'i Malatya'da, %33,8'i Elazığ'da, %13,8'i Tunceli'de ve %7,3'ü Bingöl'de bulunmaktadır.

Tablo 18: TRB1 Bölgesi İllerinde Turizm Yatırım Belgeli, Turizm İşletme Belgesi, Belediye Belgeli Tesis ve Yatak Sayısı, 2010

	Turizm Yatırım Belgeli		Turizm İşletme Belgeli		Belediye Belgeli		Bölge Geneli	
	Tesis Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Yatak Sayısı	Toplam	Oran (%)
Bingöl	2	158	2	129	2	145	432	7,3
Elazığ	4	1.043	6	639	5	315	1.997	33,8
Malatya	5	965	11	1.342	9	358	2.665	45,1
Tunceli	1	64	3	356	12	393	813	13,8
Toplam	12	2.230	22	2.466	28	1.211	5.907	100

Kaynak: http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/belge/1-63769/tesis-istatistikleri.html, 2011

İller bazında öne çıkan konaklama tesislerinin listesi, sınıfı, oda sayısı ve yatak kapasiteleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 19: TRB1 Bölgesi İllerinde Bulunan Yatırım Belgeli Konaklama Tesisleri

İller	Otel Adı	Sınıfı (yıldız)	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Bingöl	Büyük Bingöl Otel	3	39	78
	Binkap	3	40	80
	Toplam		**79**	**158**
Elazığ	Mirbeyus Otel	3	50	100
	Dervişoğulları Otel	4	85	178
	Yumakgil Otel	4	181	615
	Runo Otel	4	75	150
	Toplam		**391**	**1.043**
Malatya	MG Otel	4	58	106
	Kapusuz Otel	4	57	111
	Malatyapark Otel	4	195	315
	Hotel Mentalite	4	60	126
	Toplam		**370**	**658**
Tunceli	Royal Demir Otel	3	**32**	**64**
TRB1 Toplam	**11**		**872**	**1.865**

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2011

Bingöl'de 2, Elazığ'da 4, Malatya'da 5 ve Tunceli'nde 1 olmak üzere bölge genelinde toplam 12 yatırım işletme belgeli konaklama tesisi bulunmaktadır. Bu tesislerde toplam 1014 oda ve 2230 yatak bulunmaktadır (Bkz.,Tablo 19).

Bingöl'de 2, Elazığ'da 6, Malatya'da 11, Tunceli'nde 3 olmak üzere bölge genelinde 22 turizm işletme belgeli konaklama tesisi bulunmaktadır. Bu tesislerde 1144 oda ve 2466 yatak bulunmaktadır (Bkz.,Tablo 20).

Tablo 20: TRB1 Bölgesi Kültür ve Turizm Bakanlığından İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri

İller	Otel Adı	Sınıfı (yıldız)	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Bingöl	Büyük Bingöl Otel*	3	39	78
	Sarıoğlu Otel	3	34	56
	Toplam		**74**	**129**
Elazığ	Akgün Otel	4	142	258
	Marathon Otel	4	60	123
	Mavigöl Otel	2	34	77
	Tur-Pol	Motel	39	81
	Mayd Otel	2	11	20
	Subartu Otel	3	40	80
	Toplam		**326**	**639**
Malatya	Aksaç Otel	3	46	92
	Anemon Otel	5	187	374
	Avşar Otel	3	66	135
	Beydağı Otel	2	30	56
	Bezginler Otel	3	56	112
	Büyük Malatya Otel	2	52	107
	GAP Royal	3	48	96
	Grand Akkoza	3	57	106
	Tiryandafil Otel	3	69	158
	Yeni Otel	2	32	42
	Toplam		**693**	**1.358**
Tunceli	Grand Şaroğlu Otel	4	67	148
	Pertek Termal Otel	3	12	172
	Dersim Pansiyon		18	36
	Toplam		**97**	**356**
TRB1 Toplam	**22**		**1.190**	**2.482**

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2011
Not: Bingöl İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü yetkilileri ile yapılan görüşme sonucu elde edilen veriler tabloda verilmiştir.
* Deneme aşamasındadır.

Tablo 21: TRB1 Bölgesi Belediye İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri

İller	Otel Adı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Bingöl	Atlı Otel	21	91
	Çınar Otel	31	54
	Toplam	**52**	**145**
Elazığ	Varan	36	65
	Divan	27	57
	Çınar	40	70
	Turistik	48	85
	Zafer	18	38
	Toplam	**169**	**315**
Malatya	Pazarbaşı Otel	14	14
	Tahran Otel	20	41
	Pehlivan Otel	23	28
	Huzur Otel	20	40
	Mimar Sinan Otel	22	40
	Yenikent Otel	26	60
	Butik Anatolia Otel	56	70
	Merkez Otel	16	31
	Park Otel	20	34
	Toplam	**217**	**358**
Tunceli	Demir Otel	28	65
	Has Otel	20	33
	Yüksel Otel	21	42
	Belediye Otel	8	16
	Akar Otel	9	26
	Divan Otel	8	24
	Belediye Otel	16	45
	Kent Otel	11	39
	Kent Otel	3	9
	Park Otel	7	14
	Işıklar Otel	12	36
	Beyazgül Otel	22	44
	Toplam	**165**	**393**
TRB1 Toplam	**28**	**603**	**1.211**

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2011
Not: Bingöl İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü yetkilileri ile yapılan görüşme sonucu elde edilen veriler tabloda verilmiştir.

Bölge genelinde 28 belediye işletme belgeli konaklama tesisi bulunmaktadır. Bingöl'de 2, Elazığ'da 5, Malatya'da 9, Tunceli'de 12 belediye işletme belgeli konaklama tesisi yer almaktadır. Bu tesislerde toplam 603 oda ve 1211 yatak bulunmaktadır.

3. TRB1 BÖLGESİ TURİZM POTANSİYELİ

Turizm sektörü hem ülkesel hem de bölgesel kalkınmada en önemli araçlardan biridir. Bu nedenle turizm potansiyeli bulunan gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler özellikle uluslararası turizm faaliyetlerine ağırlık vererek ülkelerindeki refah düzeyini yükseltmeyi amaçlamaktadırlar (Çetintaş ve Bektaş, 2008).

Turizm, küresel dünya ekonomisinin en dinamik sektörüdür ve döviz gelirlerinin önemli kaynaklarından birisidir. Diğer sektörlerle karşılaştırıldığında bulunduğu ülkeye daha az kaynak ve çaba harcayarak daha kısa sürede döviz sağlayabilmektedir. Girdilerin büyük kısmı doğal, tarihi ve kültürel nitelikli olduğundan dışa bağımlılığı azdır (Değer, 2006; Pekin, 2011).

Turizm sektörünün ekonomik gelişmeyi sağlayabilecek birçok ekonomik faaliyetle doğrudan ve dolaylı bağlantısı bulunmaktadır. Turizm, birbirinden farklı çok sayıda üretim biriminin bir araya gelebildiği ender sektörlerden biridir. 38 farklı sektörü ve farklı özellikteki üretim birimlerini yan yana getirmesi ile ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte iş hacmini arttırırken yeni pazarların gelişmesine de katkı sağlamaktadır (Anonim, 2011). Ancak turizmin ekonomik etkileri her yerde aynı olmamaktadır. Avcıkurt (2009); turizmin ekonomik etkilerini belirleyen başlıca faktörleri aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Çekim alanının ekonomik yapısı,
- Yabancı sahiplik düzeyi,
- Altyapı ve teşviklerin sağlanmasında kamu yönetimin rolü,
- Çekim alanının ekonomik kalkınma düzeyi,
- Turist harcamalarının miktarı ve yoğunluğu,
- Turistik donanımların ve çekiciliklerin yapısı,
- Turizmde istihdam,
- Çekim alanının mevsimsel dalgalanmaya uyum sağlama düzeyi ve
- Turist harcamalarının tekrar dağılım düzeyi şeklinde açıklamıştır.

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) verilerine göre; 1950 yılında tüm dünyadaki uluslararası turist varışları 25 milyonken, 1980 yılında 277 milyona, 1990'da 435 milyona, 2000 yılında 675 milyona ve 2007 yılında 903 milyona ulaşmıştır (UNWTO, 2011).

2008 yılında yaşanan küresel ekonomik kriz, diğer sektörlerin yanı sıra turizm sektörünü de etkilemiştir. Bu doğrultuda, 2008 yılında uluslararası turist varışları yalnızca %2 artış göstermiş ve 922 milyona ulaşmıştır. Uluslararası turizmden elde edilen toplam gelir ise 944 milyar dolar (642 milyar Euro) olmuştur (UNWTO, 2009). 2009 yılının son çeyreğine kadar krizin etkileri devam etmiştir. Ancak yılın son çeyreğinde turizm sektörü yeniden canlanmaya başlamış, uluslararası turizmden elde edilen gelir 851 milyar dolar (610 milyar Euro) olmuştur (UNWTO, 2010). 2010 yılı içinde ise, uluslararası turist varışlarında %6.6'lık bir artış yaşanmış ve 940 milyona ulaşılmıştır. Uluslararası turizmden elde edilen gelir 919 milyar dolar (693 milyar Euro)'dır. 2009 yılına kıyasla %4.7'lik bir artış yaşanmıştır.

2011 yılında dünya turizminde krizin etkilerine ek olarak, Orta Asya ve Kuzey Afrika'da yaşanan politik değişimler ve Japonya'daki doğal afetin etkileri hissedilmiştir. Diğer yandan 980 milyon ile uluslararası turist varışlarında bir önceki yıla kıyasla %4,4'lük bir artış yaşanmıştır (UNWTO, 2012).

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) tahminlerine göre 2012 yılında %3-4 lük bir büyüme ile uluslararası turist varışlarının 1 milyara ulaşacağı beklenmektedir (UNWTO, 2012).

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün dünya turizminin gelişimi konusundaki uzun vadeli öngörüsünde; 2020 yılına kadar uluslararası seyahatin yaklaşık %4,1'lik bir hızla büyüyeceğini ve tüm dünyada uluslararası turist varışlarının 1,6 milyara ulaşacağı ifade edilmektedir (UNWTO, 2011).

Turizm sektörü, gelişmekte olan bir ülke olarak ülkemiz için de oldukça önemlidir. Ülkemiz şu an turist varışları açısından dünya sıralamasında altıncı sırada yer almaktadır. Diğer yandan Kültür ve Turizm Bakanlığına göre; Türkiye'nin 2023 yılına kadar uluslararası pazarda turist sayısı ve turizm geliri bakımından ilk beş ülke arasında yer alması hedeflenmektedir.

Ülkemiz turizmi 1980'lerden sonra büyük devlet desteği ile dünya turizm pazarından pay almak için atağa kalkmış, yatak-tesis sayısını ve turist girişlerini artırma politikasında kısmen başarı sağlanmıştır. 1960'lardan sonra turist sayısı bazı istisnalar dışında sürekli artış göstermiştir. 1963'te 200.000'e yaklaşan turist sayısı, 1990'da 5.389.000'e içinde bulunduğumuz 2000'li yılların başında 10–12 milyonu bulmuş; günümüzde ise 29 milyona

ulaşmıştır. Sektörde doğrudan istihdam ile 3,2 milyon kişi yer almaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2011; TYD, 2012).

Son yıllarda TRB1 bölgesinin kalkınma sürecinde turizm sektörü önem kazanmıştır. Bölgenin sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel doğal değerler bölge turizminin gelişmesinde önemli potansiyelleridir. Bölgede özellikle tarih ve kültür, doğa, sağlık ve termal, inanç ve kış turizmi türleri öne çıkmaktadır.

3.1. TURİZM ÇEŞİTLERİ

TRB1 bölgesinde gerçekleştirilebilecek turizm türleri, tarih ve kültür turizmi, doğa turizmi, sağlık ve termal turizm, kış turizmi ve inanç turizmi olarak belirlenmiştir.

Tarih ve Kültür Turizmi: Sanat eserlerinin, tarihi yapıların, antik kentler gibi eski uygarlıklara ilişkin kalıntıların görülmesi ve yöre kültürünün incelenmesi amacıyla yapılan faaliyetlerdir.

İnanç Turizmi: Dini açıdan kutsal sayılan ya da önemli görülen mekânları görmek ve/veya ibadet etmek için yapılan faaliyetlerdir.

Doğa Turizmi: Belirli bir bölgede yetişen bitki ve hayvan çeşitlerinin, görsel peyzaj değerlerinin ve mağara, vadi gibi doğal oluşumların görülebilmesi, incelenmesi için gerçekleştirilen gezi, yürüyüş, fotoğrafçılık, kamping gibi etkinlikleri de kapsayan faaliyetlerdir.

Sağlık ve Termal Turizm: Sağlık turizmi tedavi amaçlı kaplıca veya diğer sağlık merkezlerine seyahat eden kişinin fiziksel iyilik halini geliştirmek amacıyla veya estetik cerrahi operasyonlar, organ nakli, diş tedavisi fizik tedavi, rehabilitasyon vb. gereksinimi olanlarla birlikte uluslararası hasta potansiyelini kullanarak sağlık kuruluşlarının büyümesine olanak sağlayan turizm türüdür.

Farklı tanımları olsa da, sağlık turizmini, ikamet edilen yerden başka bir yere (yurtiçi veya yurtdışı) her hangi bir sağlık sebebiyle hizmet almak için yapılan seyahatler olarak tanımlanmaktadır (http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/belge/1-97119/saglik-ve-termal-turizmi-tanimi.html).

Kış Turizmi: Yaz-kış ya da belirli bir dönem üzerinde sürekli kar bulunduran dağlarda kurulan kayak merkezlerinde veya konaklama tesislerinde gerçekleştirilen faaliyetlerdir.

3.2. ÖNEMLİ TURİZM DEĞERLERİ

Turizm ürünü, doğal ve kültürel zenginlikler ile sosyal örgütlenmeler sonucu olarak ortaya çıkmış "çekim odakları" merkezinde şekillenir. Turizmde sürdürülebilirliğin sağlanması öncelikle söz konusu çekim odaklarının tespit edilmesini gerektirir. Turizm ürününün merkezinde çekim odaklarına yapılan ziyaret ve çekim odağının niteliği ile ilgili bir dizi rekreasyonel veya sosyal aktivite bulunmaktadır. Söz konusu aktivitelerle ilgili kolaylaştırıcı ve zenginleştirici her türlü mal ve hizmetin eklenmesiyle turizm ürünü ortaya çıkar, ancak turizm ürününün son hali bunlarla da sınırlı değildir. Ziyaretçi veya kullanıcı açısından, turizm ürünü tüketim karar aşamasında gündeme gelen, ziyaretçi veya kullanıcı evden çıktığında başlayıp eve döndüğünde sona eren bir süreç, bir tecrübedir

Bu kapsamda mevcut durum analizi ve paydaşlar ile yapılan görüşmeler sonucunda potansiyel taşıyan ve turizm konusunda öne çıkan 61 adet "Önemli Turizm Değeri" (ÖTD) belirlenmiştir (Harita 11).

Harita 11: Önemli Turizm Değerleri Haritası
- *Rapor ekinde verilmiştir.*-

Tablo 22: TRB1 Bölgesi Önemli Turizm Değerleri Tablosu

ÖTD No	ÖTD'ler	Sağlık & Termal Turizmi	Doğa Turizmi	Kış Turizmi	İnanç Turizmi	Tarih&Kültür Turizmi
BİNGÖL						
ÖTD1	Çır Şelalesi		+			
ÖTD2	Karlıova – Kalatepe (Güneşin Doğuşu)		+			
ÖTD3	Kös Kaplıcaları	+	+			
ÖTD4	Şeytan Dağları		+			
ÖTD5	Yolçatı Mevkii – Kayak Merkezi		+	+		
ÖTD6	Yüzen Adalar		+			
ELAZIĞ						
ÖTD7	Ağın Bademli Kaya Mezarları		+			+
ÖTD8	Ağın (Hastek) Kalesi		+			+
ÖTD9	Çırçır Şelalesi		+			

ÖTD No	ÖTD'ler	Sağlık & Termal Turizmi	Doğa Turizmi	Kış Turizmi	İnanç Turizmi	Tarih&Kültür Turizmi
ÖTD10	Golan Kaplıcaları	+	+			
ÖTD11	Harput – Arap Baba ve Diğer Türbeler				+	
ÖTD12	Harput – Buzluk Mağarası		+			
ÖTD13	Harput – Cemşit Hamamı					+
ÖTD14	Harput Kalesi					+
ÖTD15	Harput – Ulu Cami				+	+
ÖTD16	Hazar Baba Dağı		+	+		
ÖTD17	Hazar Gölü		+			+
ÖTD18	Keban Baraj Gölü		+			
ÖTD19	Meryem Ana Kilisesi				+	+
ÖTD20	Palu Kalesi		+			+
ÖTD21	Palu Köprüsü					+
ÖTD22	Palu Tarihi Yapılar				+	+
MALATYA						
ÖTD23	Ansur Mağaraları		+			+
ÖTD24	Arapgir – Kayaarası Kanyonu		+			
ÖTD25	Arapgir – Millet Han					+
ÖTD26	Arapgir Köprüleri		+			+
ÖTD27	Arapgir – Ulu Cami				+	+
ÖTD28	Aslantepe Höyüğü					+
ÖTD29	Battalgazi – Eski Malatya Şehir Surları					+
ÖTD30	Battalgazi – Metin Sözen Sokağı					+
ÖTD31	Battalgazi Türbeleri				+	+
ÖTD32	Battalgazi – Ulu cami				+	+
ÖTD33	Darende – Balaban Tarihi Kerpiç Evler					+
ÖTD34	Darende – Zengibar Kalesi					+
ÖTD35	Eski Arapgir Kalesi					+
ÖTD36	Fethiye Höyük					+

ÖTD No	ÖTD'ler	Sağlık & Termal Turizmi	Doğa Turizmi	Kış Turizmi	İnanç Turizmi	Tarih&Kültür Turizmi
ÖTD37	Girmana Vadisi		+			
ÖTD38	Günpınar Şelalesi		+			
ÖTD39	Hekimhan - Yamadağ		+	+		
ÖTD40	İspendere Kaplıcaları	+				
ÖTD41	Karakaya Baraj Gölü		+			
ÖTD42	Levent Vadisi		+			
ÖTD43	Nemrut Dağı Milli Parkı		+			+
ÖTD44	Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayı					+
ÖTD45	Somuncu Baba Camisi				+	+
ÖTD46	Sultansuyu Harası		+			
ÖTD47	Taşhan					+
ÖTD48	Tohma Çayı Kanyonu		+			
ÖTD49	Yeşilyurt Mesire Yeri		+			
TUNCELİ						
ÖTD50	Bağın (Dedeağaç) Kaplıcaları	+	+			
ÖTD51	Çemişgezek Derviş Hücreleri (İn Delikleri)		+			+
ÖTD52	Düzgün Baba Ziyareti				+	
ÖTD53	Mazgirt Elti Hatun Türbesi				+	+
ÖTD54	Mazgirt Kalesi					+
ÖTD55	Mercan Vadisi		+			
ÖTD56	Munzur Vadisi		+	+		
ÖTD57	Munzur Baba Ziyareti				+	+
ÖTD58	Peri Suyu Vadisi		+			
ÖTD59	Pertek Camileri				+	+
ÖTD60	Pertek Kalesi					+
ÖTD61	Pülümür Çayı Vadisi		+			

ÖTD1: Çır Şelalesi

İl(ler): Bingöl

İlçe(ler): Merkez

Alanın Tanımı: Bingöl'ün Merkez ilçesi Ilıcalar beldesi merkezine 8 km mesafede yer almaktadır.

Turizm Potansiyeli: Yaklaşık 100 m yüksekliğindeki Çır Taşı olarak bilinen kayalıkların arasından süzülerek 50 metre yükseklikten aşağıya akan Uzundere'nin suyu ve çevresi, Bingöl'ün görülmesi gereken önemli doğa harikalarından biridir. Şelale, bölge insanı tarafından rekreasyon amaçlı kullanılmaktadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Turizm açısından herhangi bir yatırım bulunmamaktadır.

ÖTD2: Karlıova – Kalatepe (Güneşin Doğuşu)

İl(ler): Bingöl

İlçe(ler): Karlıova

Alanın Tanımı: Karlıova ilçesi Bingöl iline 75 km mesafede olup, deniz seviyesinden yüksekliği 1940 metredir. Bingöl ve Şeytan Dağları'nın arasındaki ovada kurulan ilçenin büyük bir bölümü dağlık ve engebeli arazilerle çevrelidir.

Turizm Potansiyeli: Karlıova ilçesinde, 3250 m yükseklikteki Bingöl Dağlarının Kala tepesi, güneşin doğuşunu normal durumundan çok farklı seyretme imkânı sunmaktadır. Kala tepesi güneşin doğuşunu izlemek üzere bölgeden ziyaretçi alan bir çekim noktası olma özelliğine sahiptir. Bunun yanı sıra Bingöl – Karlıova ilçesi güzergahı, Kös kaplıcaları da dahil olmak üzere zengin doğal kaynaklara ve güzelliklere sahiptir. Dağın eteklerine kadar arabayla gidildikten sonra zirveye 25-30 dakikada yaya olarak çıkılmaktadır. 21 Temmuz – 21 Ağustos tarihleri arasında doğaseverler için önemli bir çekim noktası olma özelliğindedir. 20 Temmuz tarihinde "Güneşin Doğuşu Festivali" düzenlendiği ve bu festivale yaklaşık 5-6 bin kişinin

katıldığı ifade edilmektedir. Doğal güzellikleri ile doğa yürüyüşleri, yaban hayat gözlemi ve kampçılık faaliyetleri için uygun imkânlar sumaktadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Karlıova ilçesine kadar yol asfalt, dağın zirvesine kadar stabilizedir. İlçenin %80'ininde kanalizasyon sistemi bulunmakla birlikte iyileştirme ve sistemi tamamlamak amacıyla 2,5 milyon TL'lik bir yatırımın gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Atık su arıtma tesisinin %50'si tamamlanmıştır. Söz konusu yatırımın geri kalan kısmının tamamlanması için 500 milyon TL'lik, su ihtiyacının karşılanması için ise 2,5 milyon TL'lik bir finansa ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. İlçe merkezinde belediye belgeli 3 adet konaklama tesisi toplam 60 yatağıyla hizmet vermektedir. Ayrıca ilçede 7 adet lokanta bulunmaktadır.

ÖTD3: Kös Kaplıcaları

İl(ler): Bingöl

İlçe(ler): Merkez/Ilıcalar

Alanın Tanımı: Bingöl iline bağlı Ilıcalar Beldesinde yer alan Kös Kaplıcaları, Bingöl – Karlıova karayolunun 20. km. yer almaktadır. 47 °C sıcaklığa sahip ve pH'ı 7,2 termal suları ile önemli bir doğal değerdir. Alanda kurulu termal tesis, saunası ve hamamlarının yanı sıra ziyaretçilerine zengin bir doğal peyzaj ve huzurlu bir ortam sağlamaktadır. Alan, TRB1 bölgesinde yer alan ve Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ilan edilen üç Turizm Merkezi'nden biridir.

Turizm Potansiyeli: Bölgede kurulu termal tesislerin yanı sıra ziyaretçilere konaklama ve yeme-içme imkânları sunulmaktadır. Kaplıcanın bulunduğu alan, temelde termal turizme hizmet vermekle birlikte, doğal güzellikleri ile doğaseverler için de alternatifler sunabilecek bir potansiyele sahiptir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Kaplıcaların 1 moteli, 1 oteli, 1 pansiyonu ikisi kapalı olmak üzere 3 yüzme havuzu, lokantası, çay bahçesi, araç park yeri mevcuttur.

ÖTD4: Şeytan Dağları

İl(ler): Bingöl, Tunceli

İlçe(ler): Adaklı, Karlıova, Kiğı, Pülümür, Yedisu

Alan Tanımı: Peri Suyu Vadisi'nin güneydoğusu boyunca uzanan ve Şeytan Dağları, Bingöl'ün Kiğı ve Yedisu ilçelerinin içerisinde yer alır. Bölge doğal kaynaklar açısından zengindir. Genel olarak dağ bozkırı habitatları, meşe ormanları ve dağ çayırlarıyla kaplı alanda yer alan ıslak çayırlar ise bazı özel kuş türlerinin üreme alanı olması açısından önemlidir. Alanın büyük kısmı el değmemiş durumdadır. Yaban Hayatı Geliştirme Sahası olarak ilan edilen alanda birçok yabani hayvan gözlenebilmektedir.

Alanın Turizm Potansiyeli: Alan doğa turizmine yönelik olarak uzun ölçekli projeksiyonda çok çeşitli faaliyetlerin yapılmasına imkân sağlayacak özellikler barındırmaktadır. Bölgenin batı kısımlarında yer alan ıslak çayırlar biyolojik çeşitlilik açısından çok önemli bir tür olan toyları barındırması açısından önemlidir. Alanda dağcılık, doğa yürüyüşü, doğa fotoğrafçılığı, yaban hayatı gözlemi için çok zengin değerler bulunmaktadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Yaban Hayatı Geliştirme Sahası ve doğal yaşamın koruma altında olması bölgenin en önemli pozitif özelliklerindendir. Bununla birlikte bölgede turizme yönelik herhangi bir yatırım bulunmamakta, ulaşımda sıkıntılar yaşanmaktadır.

ÖTD5: Yolçatı Mevkii – Kayak Merkezi

İl(ler): Bingöl

İlçe(ler): Merkez

Alanın Tanımı: Yolçatı Kayak Merkezi (Kış Turizmi) Yolçatı Köyü yakınında olup, Bingöl'e uzaklığı yaklaşık 25 km'dir.

Turizm Potansiyeli: Bingöl, yeryüzü şekilleri ve iklimi itibariyle kış sporlarına oldukça elverişlidir. Yolçatı köyü yakınında bulunan kayak merkezi ilde mevcut iki kayak merkezinden biridir. Alanın alt ve üst yapı gereksinimleri tamamlanarak kış sporları için

uygun hale getirilmiştir. %25'lik meyilli pisti 1 km uzunluğundadır. Ayrıca, kayak merkezine 4 km mesafede kaymak ve bal ile yapılan kahvaltısı ile ünlü Kaymak evi vardır. Alan, özellikle Aralık ve Mart ayları arasında yoğun olarak kayak için ve diğer zamanlarda da günübirlik etkinlikler için kullanılmaktadır. Kış turizmi açısından bölge için önem arz etmektedir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Alanda 50 yatak kapasiteli bir kayak evi bulunmaktadır.

ÖTD6:Yüzen Adalar

İl(ler): Bingöl

İlçe(ler): Solhan

Alanın Tanımı: Bingöl – Muş karayolunun yaklaşık olarak 46. kilometresinden ayrılan tali yol yaklaşık olarak 5 km takip edilerek Hanzarşah Köyü Aksakal Göl Mezrasına ulaşım sağlanmaktadır. Alan Tabiat Anıtı statüsü ile koruma altındadır.

Turizm Potansiyeli: Bingöl ilinin en önemli turizm çekim odaklarından birisidir. Göl yaklaşık 300 m^2 alana ve 50 m derinliğe sahiptir. Göl üzerinde 4 tane küçük adacık ve adacıklar üzerinde bulunan dişbudak ağaçları görülmeye değer bir doğa harikasıdır. Yol boyunca meşelik alanların oluşturduğu peyzaj değerleri fotoğrafçılık için önemli bir potansiyel sunmaktadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Alanda Yüzen Adaların arazi sahibi tarafından işletilen küçük bir kafeterya bulunmaktadır.

ÖTD7: Ağın Bademli Kaya Mezarları

İl(ler): Elazığ

İlçe(ler): Ağın

Alanın Tanımı: Bademli Kaya Mezarları Ağın'ın Bademli köyü yakındadır. Ağın, Elazığ şehir merkezine 130 km mesafededir. Feribotla Keban üzerinden ise 80 km uzaklıktadır.

Turizm Potansiyeli: Roma dönemine ait olduğu düşünülen kaya mezarları bölgenin önemli tarihi ve kültürel yapıları arasındadır. Bölge güzel doğası ile hem doğa turizmine, hem de tarih ve kültür turizmine yönelik faaliyetler için uygundur.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Turizme yönelik önemli bir yatırım bulunmamaktadır.

ÖTD8: Ağın (Hastek) Kalesi

İl(ler): Elazığ

İlçe(ler): Ağın

Alanın Tanımı: Kale, Ağın'ın Yenipayam köyü sınırları içindedir. Keban Baraj Gölü'nün altında kalan kale, son yıllarda su seviyesinin azalmasıyla tekrar ortaya çıkmıştır. Kaleye tekne turu veya doğa yürüyüşü yapılarak ulaşılabilmektedir.

Turizm Potansiyeli: Keban Baraj Gölü'nün hemen yanında kalması kaleyi bilinir ve ilgi çekici kılmaktadır. Kale, tarih ve kültür turizminin yanı sıra çevresinin doğal güzelliği ile de doğa turizmi açısından iyi bir potansiyel içermektedir. Kale ve çevresi doğa ve kültür fotoğrafçılığı açısından önemli bir potansiyele sahiptir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Turizme yönelik bir yatırım yapılmamıştır.

ÖTD9: Çırçır Şelalesi

İl(ler): Elazığ

İlçe(ler): Keban

Alanın Tanımı: Elazığ'a yaklaşık 50 km mesafede Keban ilçesinde yer almaktadır. Keban Baraj Gölü yapımından sonra ortaya çıkmıştır.

Turizm Potansiyeli: Çırçır Şelalesi dünyanın en genç şelalesi olarak bilinir. Doğal peyzaj açısından oldukça etkileyici olan şelale, etrafında bulunan alabalık tesisleri ve balık restoranları ile bölge adına önemli bir cazibe merkezi konumundadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Şelaleye, Elazığ merkezden karayoluyla ulaşım oldukça kolaydır. Alanda birçok yeme-içme mekânı bulunmaktadır.

ÖTD10: Golan Kaplıcaları

İl(ler): Elazığ

İlçe(ler): Karakoçan

Alanın Tanımı: Elazığ'a bağlı Karakoçan ilçesinde yer alan Golan Kaplıcaları Elazığ'a 104 km, Tunceli'ye 55 km ve Bingöl'e 51 km uzaklıktadır. Peri Suyu Vadisi kenarındaki kaplıcalar, TRB1 bölgesinde bulunan üç Turizm Merkezinden biridir.

Turizm Potansiyeli: Termal turizm açısından bölge için önemli bir çekim merkezidir. Ayrıca, Peri Suyu Vadisi içerisinde yer alması nedeniyle, alanda yapılabilecek faaliyetler oldukça çeşitlenmektedir. Doğal kaynakların ve peyzajın çok iyi olduğu bölge, doğa turizmine yönelik faaliyetlere olanak sağlamaktadır. Kolaylıkla görülebilen dağ keçileri alanın cazibesini arttırmaktadır. Doğa yürüyüşü, yaban hayatı gözlemi, sportif balıkçılık gibi faaliyetler termal turizmin yanında alanı zenginleştirebilecek turizm türleridir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Ulaşım karayolu ile rahatlıkla sağlanabilmektedir. Alanda 120 yatak kapasiteli bir tesis ve restoran vardır.

ÖTD11: Harput - Arap Baba ve Diğer Türbeler

İl(ler): Elazığ

İlçe(ler): Merkez

Alanın Tanımı: Elazığ şehir merkezine 5 km mesafede yer alan Harput'ta bulunmaktadır.

Turizm Potansiyeli: 1279 yılında yapılan Arap Baba Türbesi inanç turizmi açısından önemli bir çekim noktasıdır. Restorasyonu yapılan türbe, her yıl birçok yerli turist tarafından ziyaret edilmektedir. Bunun yanı sıra Harput ve çevresinde yer alan Üryan Baba, Fatih Ahmet Baba,

Anguzu Baba gibi türbeler bölge halkı tarafından ziyaret edilmekte ve inanç turizmi açısından önemli değer oluşturmaktadırlar.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Harput içerisinde yer alan türbeler için ulaşım sorunu bulunmamakla beraber Anguzu Baba Türbesi gibi bazı türbelerin ulaşımının iyileştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Çevre düzeni açısından Harput içerisinde yer alan türbeler iyi durumda iken Harput'un çevresinde kalan diğer türbeler için çevre düzenlemesine ihtiyaç duyulmaktadır.

ÖTD12: Harput - Buzluk Mağarası

İl(ler): Elazığ

İlçe(ler): Merkez

Alanın Tanımı: Elazığ şehir merkezine yaklaşık 10 km mesafede bulunmaktadır.

Turizm Potansiyeli: Konumu itibarı ile Keban baraj gölü ve Munzur dağlarını gören Buzluk mağarası, doğal peyzaj açısından oldukça etkileyicidir. Mağaranın en önemli özelliği, jeomorfolojik yapısı nedeniyle yazın en sıcak dönemlerinde bile buz oluşturmasıdır. Işıklandırılan mağarada buzlar üzerinde oluşan ışık yansımaları fotoğrafçılar için güzel kareler sunmaktadır. Ayrıca Harput da gün batımının izlenmesi açısından oldukça güzel bir noktada olan Buzluk Mağarası, yazın mesire alanı olarak yöreden çok sayıda ziyaretçi çekmektedir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Mağaranın bulunduğu alana kadar araçla gidilebilmektedir. Mağaraya inmek için sınırlı bir imkân vardır. Mağara çevresinde ise herhangi bir tesis bulunmamaktadır.

ÖTD13: Harput - Cemşit (Cimşit) Hamamı

İl(ler): Elazığ

İlçe(ler): Merkez

Alanın Tanımı: Harput'ta yer alan Cemşit Hamamı, Sara Hatun Caminin yanında bulunmaktadır.

Turizm Potansiyeli: Osmanlı mimarisini yansıtan hamam yerli ve yabancı turistler için önemli bir tarihi çekim odağıdır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Hamam restore edilerek hizmete açılmıştır.

ÖTD14: Harput Kalesi

İl(ler): Elazığ

İlçe(ler): Merkez

Alanın Tanımı: Elazığ şehir merkezine 5 km mesafedeki Harput mahallesinde bulunan kale, Elazığ ovasına doğru bakan dik bir yamacın eteğine kurulmuştur. Harput'un kelime anlamı olarak taş kaledir.

Turizm Potansiyeli: Elazığ Ovasını tepeden gören Harput Kalesi tarihi ve kültürel açıdan önemli bir alandır. Urartu izlerini taşıyan kalede bulunan oyulmuş merdivenler ve suyolları, ziyaretçileri için güzel manzaralar sunmaktadır. Süt Kalesi olarak bilinen Kale, inşasında kullanılan süt nedeniyle ziyaretçiler için ilgi çekicidir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Kale, devam eden restorasyon çalışmaları nedeniyle ziyarete kapalıdır.

ÖTD15: Harput - Ulu Cami

İl(ler): Elazığ

İlçe(ler): Merkez

Alanın Tanımı: Elazığ şehir merkezine 5 km mesafede Harput Mahallesinde, Keşoğlu Meydanından Kazı Bahçesine giden yol üzerinde bulunmaktadır. Harput Kalesinin kuzeyinde yer alan Ulu Cami, dikdörtgen planlıdır ve eğri minarelere sahiptir. Cami, Anıtsal Kültür Varlığı olarak tescil edilmiştir.

Turizm Potansiyeli: İran –Selçuklu ve Anadolu mimari özelliklerini taşıyan Ulu Cami, eğri minaresi ile ilgi çekicidir. İbadete açık olan tarihi cami, her yıl yerli ve yabancı turistlerce ziyaret edilmektedir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Elazığ merkezden kolayca ulaşılan Ulu Cami'ni çevresinde yeme-içme mekânları bulunmaktadır.

ÖTD16:Hazar Baba Dağı

İl(ler): Elazığ

İlçe(ler): Sivrice

Alanın Tanımı: Güneydoğu Torosların önemli yükseltisine sahip Hazar Baba dağı, Elazığ'ın Sivrice ilçe merkezine 6 km mesafede, Hazar Gölü kıyısından 2347m yüksekliktedir.

Turizm Potansiyeli: Hazar Baba dağı gerek doğa yürüyüşü ve dağcılık benzeri doğa sporları, gerekse kış turizmi bakımından uygun özelliklere sahiptir. Hazar Baba Dağı ve çevresinin yaban hayatı ve kuş türleri bakımından zengin oluşunun yanı sıra bitki çeşitliliğinin de bulunması, burayı turizm potansiyeli bakımından önemli kılmaktadır. Dağın, Hazar Gölü ile olan birlikteliği görsel anlamda da oldukça cezbedicidir. Hazar Baba Dağı'nda son yıllarda kış turizmi oldukça gelişmiştir. Hazar Baba kayak merkezi Dağın Hazar Gölü'ne bakan yamaçlarında yer almaktadır ve 1100 m. uzunluğundadır. 1999 yılında kullanıma açılmıştır. 1800-2000 m yükseltileri arasındaki tesisler %22 eğimli bir yamaçta bulunmaktadır. Kayak merkezinde kayak yaparken, Hazar Gölü'nün yanı sıra Keban Baraj Gölü ve Munzur Dağlarını görmek mümkündür. Ayrıca Hazar Baba dağında trekking ve tırmanma benzeri doğa sporlarını yapmaya gelen ve Hazar Baba tepesinde yer alan ve çevre halkınca kutsal sayılan Hazar Baba'ya gelen ziyaretçiler de olmaktadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Alanda günübirlik kullanıma uygun kayak tesisi ve kafeterya bulunmaktadır. Konaklama tesisi bulunmamaktadır. En yakın konaklama tesisleri Hazar Gölü kıyısında yer alan tesislerdir. Kayak merkezine kadar olan yol stabilizedir.

ÖTD17: Hazar Gölü

İl(ler): Elazığ

İlçe(ler): Maden, Sivrice, Merkez

Alanın Tanımı: Hazar Gölü, Elazığ şehir merkezine 22 km, Elazığ havalimanına 35 km, Diyarbakır'a 100 km uzaklıktadır. Gölün kuzeyinden Elazığ – Diyarbakır karayolu geçmektedir. Hazar Gölü, ülkemizin uluslararası öneme sahip sulak alanlardan biridir. Ayrıca Hazar Gölü, TRB1 bölgesinde ilan edilen üç Turizm Merkezi'nden biridir.

Turizm Potansiyeli: Hazar Gölü sahip olduğu doğal ve kültürel değerler nedeniyle hem doğa hem de tarih ve kültür turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Yaz aylarında tatilini su kenarında geçirmek isteyen TRB1 Bölgesi ve çevre illerden gelen turistler için önemli bir cazibe noktasıdır. Diğer taraftan Hazar Gölü ve çevresinde su sporları, rekreatif balıkçılık, kampçılık, fotoğrafçılık gibi birçok etkinlik gerçekleştirilebilir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Gölün etrafında özel sektör ve kamuya ait birçok tesis, düzenli kamp alanları, ikincil konutlar, restoranlar vb. bulunmaktadır.

ÖTD18:Keban Baraj Gölü

İl(ler): Elazığ, Tunceli

İlçe(ler): Ağın, Çemişgezek, Keban, Merkez, Pertek

Alanın Tanımı: Elazığ ilinin kuzeyinde, İlin Erzincan ve Tunceli İlleri ile sınırını oluşturan baraj gölü 675 km^2'lik bir alan kaplamaktadır. Elazığ şehir merkezinden araçla 10 dakika içinde ulaşılabilecek mesafede yer alan kıyıları bulunmaktadır. Ağın ilçesi ile Tunceli'nin Pertek ve Çemişgezek ilçelerine feribot ile ulaşım sağlanmaktadır.

Turizm Potansiyeli: Keban Baraj Gölü, yarattığı doğal peyzaj, iklimsel özellikleri ile bölgenin öne çıkan alanlarındandır. Turizm açısından göl üzerinde yapılmış önemli bir yatırım olmamakla beraber kıyısındaki restoranlar ile halkın günübirlik kullanımları ile rekreasyon alanı olarak kullanılmaktadır. Su sporları, sportif balıkçılık gibi etkinliklerin için önemli bir potansiyele sahiptir. 2011 yılı içerisinde Keban Gölü off-shore yarışları yapılması bölge açısından önemlidir. Bölgenin Yukarı Fırat Havzası Kültür ve Turizm Koruma ve

Geliştirme Bölgesi olarak ilan edilmesi ile birlikte Keban Gölü çevresindeki ilçelerde turizm altyapısının geliştirilmesi ve tekneler ile ilçeler arası ulaşım sağlanarak Keban boyunca bir güzergâh oluşturulması yolundaki çalışmalar başlatılmıştır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Keban gölünün en önemli sorunu, Murat Nehri'nin getirdiği ve göl çevresindeki yerleşimlerin oluşturduğu kirlilik tehdidi ile karşı karşıyadır. Bununla beraber bölgenin Yukarı Fırat Havzası Kültür ve Turizm Koruma ve Geliştirme Bölgesi ilan edilmesi ile birlikte Fırat Kalkınma Ajansı, Elazığ Valiliği ile Kültür ve Turizm Bakanlığı ortaklığı ile Keban Baraj Gölü çevresindeki ilçelerin arıtma tesisi ve altyapılarının tamamlanması yolunda çalışmalara başlanacaktır.

ÖTD19: Meryem Ana Kilisesi

İl(ler): Elazığ

İlçe(ler): Merkez

Alanın Tanımı: Meryem Ana Kilisesi, Harput'ta yer alan bir diğer önemli tarih ve inanç merkezidir. Kilise, Harput Kalesinin sol kısmında bulunmaktadır.

Turizm Potansiyeli: Kilise, Anadolu'nun bilinen en eski Süryani kiliseleri arasında ve günümüze kadar gelebilen en önemli kültür miraslarımızdan biridir. Hem inanç, hem de tarih ve kültür turizmi potansiyeline sahip bir çekim noktasıdır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Ulaşım, bölgede konaklama, yeme-içme yerleri açısından Harput genelinde olduğu gibi altyapı sorunu bulunmamaktadır. Ancak, ziyarete açık olan kilisenin bakıma ihtiyacı vardır.

ÖTD20: Palu Kalesi

İl(ler): Elazığ

İlçe(ler): Palu

Alanın Tanımı: Elazığ il merkezinden 77 km uzaklıkta Palu'ya doğru bakan bir tepe üzerinde kuruludur. Yamaçlarında ve Murat Nehrine doğru yayılmış olan birçok tarihi kalıntı bulunmaktadır.

Turizm Potansiyeli: Birçok medeniyetin etkisi altında kalan Palu Kalesi, en uzun hâkimiyet dönemini Urartular döneminde yaşamıştır. Yaklaşık 1100 m yükseklikte bulunan kale bölgeye oldukça hâkim bir konumdadır. Kale ve çevresinde farklı dönemlere ait eserler görmek mümkündür. Tamamı çevrilememiş bir kitabesi vardır. Harika manzarası ile hem tarih hem de doğa tutkunlarına yönelik rotaların içerisinde kalabilecek Kale, fotoğrafçılık için de iyi bir potansiyele sahiptir. Kale yolu ve Murat Nehri boyunca bisiklet sporu için güzel ve alternatif parkurlar düzenlenmesi mümkündür.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Palu yönünde stabilize bir yola dönülerek ulaşılabilen kalenin restorasyona ihtiyacı bulunmaktadır. Çevresinde konaklama, yeme-içme gibi tesisler bulunmamaktadır.

ÖTD21: Palu Köprüsü

İl(ler): Elazığ

İlçe(ler): Palu

Alanın Tanımı: Palu'nun tarihi yapılarından biridir. Murat Nehri üzerinde Palu ilçesinin doğusunda yer alan tarihi Palu Köprüsü, Selçuklu dönemi eserlerindendir. Uzunluğu 200, genişliği ise 4 metredir. Günümüzde onarımı yapılmış ve ulaşım amaçlı kullanılmaktadır.

Turizm potansiyeli: Özellikle turist çekmemesine rağmen Palu'nun diğer tarihi yapılarıyla birlikte bölgenin tarihi ve kültürel zenginliğini arttırmaktadır. Bölgenin önemli köprüleri arasında yer almaktadır. Murat Nehri sunduğu zengin doğal peyzajı ile doğaseverler ve fotoğrafçılık için önemli bir alan olarak ortaya çıkmaktadır. Nehrin diğer yakasına geçiş imkânı bisikletçiler için de imkân sağlamaktadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Köprü onarımlardan sonra iyi durumda olmasına rağmen, orijinal hali değiştirilmiştir. Turizme yönelik alt yapı durumu ise Palu'nun diğer tarihi eserleri ile aynı durumdadır.

ÖTD 22: Palu Tarihi Yapılar

İl(ler): Elazığ

İlçe(ler): Palu

Alanın Tanımı: Palu, Elazığ'ın ilçelerinden biri olup, il merkezinin doğusunda merkeze 77 km uzaklıkta yer alır. Palu'da yer alan tarihi yapıların en önemlileri; Palu Kalesi, Alacalı Mescid, Şeyh Samini Türbesi, Cemşit Rüstem Paşa Cami, Küçük Cami, Ulu Cami, Kiliseler ve Tarihi Palu Hamamıdır.

Turizm potansiyeli: Tarihi Kentler Birliği'ne üye olan ilçede yer alan taşınmaz kültür varlıkları genel olarak iyi bir durumda olmakla birlikte turistlerin ziyaretine yeterince sunulamadığını söylemek mümkündür. Bu nedenle, ilçede turizm gelişimi oldukça yenidir ve yöreye ziyaretler daha çok günübirlik, konaklamasız olarak gerçekleşmektedir. Palu tarih ve kültür turizminin yanı sıra doğa turizmi açısından da değer arz etmektedir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Tarihi yapıların restorasyona ve korunmaya ihtiyaçları vardır. Bölgede konaklama ve yeme-içme hizmeti sunan herhangi bir tesis bulunmamaktadır.

ÖTD23: Ansur Mağaraları – Buzluk Oluşumları

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Yazıhan

Alanın Tanımı: Malatya'nın Yazıhan ilçesi sınırlarında yer alan Ansur (Buzluk) Mağaraları Malatya şehir merkezine yaklaşık 50 km uzaklıktaki Buzluk Köyü'nde bulunmaktadır.

Turizm Potansiyeli: Çevresinde çeşitli mezarlar bulunan Mağaraların tarihi geçmişinin M.Ö. 10.000'li yıllara kadar uzandığı tahmin edilmektedir. Mağara ve çevresinde kalan izlerin tam olarak anlaşılabilmesi için Yazıhan Kaymakamlığı ve Belediyesinin bir proje hazırlığı vardır. Oldukça sarp bir kayalık üzerinde yer alan üç mağara ve daha ufak girişlerin bulunduğu küçük odacıklara ulaşmak için yaklaşık 50 dakika süren bir tırmanış gerekmektedir. Günümüzde doğal etkenler nedeniyle bozulan mağaralar, tarih meraklıları ve doğa yürüyüşü yapmak isteyenler için önemli bir potansiyel arz etmektedir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Mevcut durumda ulaşım oldukça zordur. Turizme yönelik bir yatırım yapılmamıştır.

ÖTD24: Arapgir - Kayaarası Kanyonu

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Arapgir

Alanın Tanımı: Malatya'nın Arapgir ilçesi içinden geçen Kozluk Çayı boyunca uzanır.

Turizm potansiyeli: Kanyon yaban hayatı açısından oldukça zengindir. Yöre insanının geyik dediği yaban keçileri rahatlıkla görülebilmektedir. Yüksek debili su nedeniyle rafting için potansiyel oluşturabilir. Özellikle doğa yürüyüşleri, yaban hayatı gözlemi, sportif balıkçılık vb. faaliyetler için önemli bir potansiyele sahiptir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Turizm amaçlı bir yatırım bulunmamaktadır.

ÖTD25: Arapgir-Millet Han

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Arapgir

Alanın Tanımı: Han, Malatya'ya 116 km mesafede yer alan Arapgir ilçe merkezinde yer almaktadır.

Turizm Potansiyeli: Osmanlı döneminde önemli bir yeri olan Arapgir'in konaklama ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanılan Han, 1889 yılında inşa edilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın katkılarıyla 2011 yılında restore edilerek konaklamaya uygun hale getirilmiştir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Restorasyon çalışmaları tamamlanmış ve konaklanacak hale getirilmiş Han, işletmeye açılmayı beklemektedir.

ÖTD26: Arapgir Köprüleri

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Arapgir

Alanın Tanımı: Malatya'nın Arapgir ilçesinin yaklaşık 4 km ilerisinde yer alan vadi boyunca irili ufaklı 10'un üstünde köprü sıralanmaktadır. Meydan köprüsü, Sultan Murat köprüsü, Kozluk köprüsü, Eski Arapgir köprüsü bunların arasında en önemli olanlarıdır.

Turizm Potansiyeli: Arapgir Köprüleri ve çevresi harika doğal peyzajı ve tarihi dokusuyla önemli bir turizm çekim potansiyeline sahiptir. Doğa yürüyüşü, bisiklet, fotoğrafçılık gibi farklı faaliyet alanları sunan alan, bölge halkı tarafından yoğun olarak mesire yeri olarak kullanılmaktadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Bir kısmı halen kullanılan köprülerden Meydan Köprüsü, 2010 – 2011 yılları arasında onarılmıştır. Arapgir'de artan konaklama imkânları ile birlikte ziyaretçilerin de artacağı tahmin edilmektedir. Alanda turizme yönelik başka bir yatırım bulunmamaktadır.

ÖTD27: Arapgir - Ulu Cami

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Arapgir

Alanın Tanımı: Malatya'nın Arapgir ilçesinde, Osmanpaşa mahallesinde bulunmaktadır.

Turizm Potansiyeli: Kitabesi olmadığından inşa tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte, mimari tarz nedeniyle 14. yüzyılda yaptırıldığı tahmin edilmektedir. Minaresi bulunmayan cami külliye tarzında inşa edilmiştir. Taş kapısı ve mihrabındaki taş işçiliği dikkat çekicidir. Tarih ve kültür turizmi açısından ilçenin önemini arttıran yapılar arasındadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Arapgir genelinde turizme yönelik altyapı ve üst yapı olanakları gelişmektedir. Röleve çalışması tamamlanan caminin restorasyona ihtiyacı bulunmaktadır.

ÖTD28: Aslantepe Höyüğü

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Merkez, O

Alanın Tanımı: Aslantepe Höyüğü, Malatya'nın 6 km kuzeydoğusunda yer almakta olup, O beldesi sınırları içinde yığma toprakla meydana getirilmiş on höyükten biridir.

Turizm Potansiyeli: Aslantepe Höyüğü, Malatya şehrinin ilk kuruluş yeri olarak bilinmektedir. M.Ö. 1900-1200 yılları arasında kullanılan bir Hitit yerleşme yeridir. İlk kazılar 1937 yılında başlamış ve Fransız arkeologlar tarafından yapılmıştır. Höyükte halen devam etmekte olan kazılardan elde edilen bilgilerden, Höyüğü binlerce yıl üst üste yığılan pek çok yerleşim tabakasının oluşturduğu anlaşılmaktadır. Kazılarda taş üzerine alçak kabartma ile dekore edilmiş avlu ve giriş kapısının iki yanında iki aslan heykeli ve karşısında devrilmiş bir kral heykeli ile Geç-Hitit Sarayı bulunmuştur. Bu eserler Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesinde sergilenmektedir.

Kazıların halen devam ettiği Aslantepe'de ortaya çıkarılan sarayın olduğu bölüm, açık hava müzesine dönüştürülüp kerpiçten yapılan bir dinlenme yapısı ve taş kaplama bahçesi ile 2011 yılında ziyarete açılmıştır. Açık hava müzesinde, kazılara ilişkin görüntülerin yer aldığı panolar ve yürüyüş güzergâhları oluşturulmuş, Aslantepe'de bulunan ve halen Ankara'da Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde sergilenen eserlerin kopyaları yapılıp, bunlar da Aslantepe'de sergilenmeye başlanmıştır. Aslantepe'ye ilişkin İtalyanca, İngilizce ve Türkçe broşürler de 2011 yılı içinde basılmıştır. Aslantepe Höyüğü, gerek yerli gerekse İtalyan, Hollandalı ve Alman turistler gibi yabancı turistler tarafından ilgi görmektedir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Höyüğün saray kısmı 2011 yılında açık hava müzesi ilan edilmiştir. Yine 2011 içerisinde kazıların 50. Yılı olması nedeniyle bilgilendirme panoları asılmış, açık hava müzesi olan kısmın üzeri çatıyla kapatılmıştır. Bunların dışında turizme yönelik bir yatırım bulunmamaktadır.

ÖTD29: Battalgazi - Eski Malatya Şehir Surları

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Battalgazi

Alanın Tanımı: Malatya'nın Battalgazi ilçesinin girişi boyunca uzanan surlar, oldukça geniş bir alanı kapsamaktadır. Günümüzde harap halde bulunan surların restorasyon çalışmaları başlamış ve 2011 sonu itibariyle surların giriş kapılarının restorasyonu tamamlanmıştır. Surların 95 burç ve 11 kapısı olduğu tahmin edilmektedir.

Turizm potansiyeli: Roma İmparatoru I. Titus zamanında inşasına başlanan surlar, Bizans İmparatoru Justinianus (522-565) zamanında tamamlanmıştır. Surların restorasyon çalışmaları ilerledikçe, tarih ve kültür turizmine kazandırılarak önemli bir turizm çekim noktası olarak değerlendirilebilecektir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Battalgazi ve Malatya'nın turizm altyapısı ve imkânlarının kullanılabileceği surlar için başlatılan restorasyon çalışmaları devam etmektedir.

ÖTD30: Battalgazi - Metin Sözen Sokağı

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Battalgazi

Alanın Tanımı: Battalgazi ilçe merkezinde, Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayının karşısından başlamaktadır. Malatya'ya yakınlığı ile önemli bir turistik ve kültürel değerdir.

Turizm Potansiyeli: Türkiye'nin en uzun sokak iyileştirmesi ve en iyi projeler arasında yer almaktadır. Geleneksel mimari korunarak iyileştirilen binalar ve sokaklarda halen bina sahipleri ikamet etmektedir. Tarihi değerlerinin yanı sıra böyle bir alana sahip olması Battalgazi'ye başlı başına bir cazibe merkezi olabilme potansiyeli kazandırabilecektir. Sokakta bir konuk evi, seramik atölyesi, sanat evi gibi alanlar düzenlenmiştir. Sokak sakini kadınların ürettiği çeşitli el ürünleri ve yerel yiyeceklerin satıldığı alanların olması turistik açıdan değerlidir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Alanın düzenlemesi ve altyapı koşulları iyi durumda olmakla birlikte, nitelikli konaklama ve yeme-içme tesislerine olan ihtiyaç devam etmektedir.

ÖTD 31: Battalgazi Türbeleri

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Battalgazi

Alanın Tanımı: Malatya şehir merkezine 10 km mesafede yer alan Battalgazi ilçesinin farklı noktalarında 10 kadar türbe bulunmaktadır.

Turizm Potansiyeli: Çoğu tarihi önemi olan türbeler tarih ve kültür turizmi ile inanç turizmi açısından ilçenin ziyaret edilmesini sağlayan önemli değerlerdendir. Emir Ömer Türbesi**,** Kabak Abdal Türbesi, Ahmed Duran Mescidi ve Türbelerinin yanı sıra Kırk Kardeşler, Hötüm Baba (Dede), Hasan Basri Ziyareti (Korucuk Türbesi), Vaiz Baba (Vaiz Ocağı) Melik Sunullah Camii, Sıddı Zeyneb Türbesi, Hırslı Baba, Edir İle Bedir Türbesi gibi türbeler çeşitli yerlerden turistleri ilçeye çekmektedir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Ulaşımları kolaylıkla sağlanabilen türbelerin çoğu iyi durumdadır.

ÖTD32: Battalgazi - Ulu Cami

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Battalgazi

Alanın Tanımı: Malatya'ya 10 km mesafede bulunan ve Eski Malatya olarak da bilinen Battalgazi ilçesi ilin en öneli ilçelerinin başında gelir. Battalgazi Ulu caminin de aralarında bulunduğu birçok tarihi esere ev sahipliği yapmaktadır.

Turizm potansiyeli: 1224 yılında tuğla olarak inşa edilen caminin daha sonra 1247'de taş kısımları yapılmıştır. İran cami mimarisinin Anadolu'daki tek örneğidir. Cami'de görülen hat işlemeleri, kemerleri, mihrap önü kubbesi, avlu ve eyvanı ile diğer cami örneklerinden

ayrılmaktadır. Diğer önemli tarihi ve doğal güzellikleri ile birlikte Battalgazi'nin turizm potansiyelini önemli ölçüde arttırmaktadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Malatya'ya olan yakınlığı nedeniyle ulaşım konusunda sıkıntı yaşanmamaktadır. Caminin restorasyon çalışmaları yapılmış olmakla birlikte, ziyaretçileri için uygun konaklama ve yeme-içme imkânları bulunmamaktadır.

ÖTD33: Darende – Balaban Tarihi Kerpiç Evler

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Balaban, Darende

Alanın Tanımı: Kerpiç evler, Malatya'nın Darende ilçesi ve Darende'ye bağlı Balaban beldesi içerisinde çoğu halen kullanımda olan yapılardan oluşmaktadır. Balaban, Malatya – Kayseri karayolunun 94. km'sinde yer almaktadır. Darende'ye ise 14 km mesafededir.

Turizm potansiyeli: Kerpiç evler bölgenin tarihini ve mimarisini yansıtması açısından önemli tarihi ve kültürel değerlerdir. Balaban'da başlayan sokak iyileştirme projeleri ile yenilenen ve sağlamlaştırılan yapılar tarih ve kültür turizmi açısından değerlidir. Özellikle Balaban'da yer alan binalar turizm açısından yeni yeni kazanılmaktadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Darende, Somuncu Baba Camisi, Tohma kanyonu gibi değerleri ile turizmle tanışmış bir ilçeyken, Balaban için bu kavram oldukça yenidir. Balaban'da yapılan sokak iyileştirmeleri bu konuda beklenti yaratmıştır. Darende'de yer alan yapıların ise iyileştirilmeye ihtiyacı vardır. Darende'nin konaklama imkânlarının ve şehir içi yeme-içme yerlerinin arttırılması bölge için faydalı olacaktır. Balaban'da ise konaklama, yeme-içme yeri olarak turizme yönelik tesisler bulunmamaktadır.

ÖTD34: Darende - Zengibar Kalesi

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Darende

Alanın Tanımı: Malatya'nın Darende ilçesinde yer alan kale, bölgeye hâkim yüksek bir tepeye inşa edilmiştir. Tohma Vadisi'nin girişinde yer alan kale, döneminin en önemli kalelerindendir.

Turizm Potansiyeli: Darende'nin zengin tarihi ve doğal güzellikleriyle birlikte önemli bir yapıt olarak karşımıza çıkan Zengibar Kalesi, günümüzde oldukça kötü bir durumdadır. Hitit ve Asur dönemine kadar geçmişi olduğu sanılan kale tarih ve kültür turizmine yönelik olarak ilçeye gelenler için önemli bir çekim merkezi olma potansiyelindedir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Kale harap durumdadır. Sadece giriş kapısı restore edilmiştir. Halen devam eden çalışmalar ile çevre düzenlemesi, otopark ve bank gibi unsurlar yapılmaktadır. Kale, ziyaretçileri için Darende'de bulunan konaklama ve yeme-içme imkânlarını sunmaktadır.

ÖTD35: Eski Arapgir Kalesi

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Arapgir

Alanın Tanımı: Arapgir'in Osmanpaşa mahallesi içerisinde yüksek bir tepede yer alan kale, Malatya'ya yaklaşık 120 km uzaklıktadır. Yüksek bir noktada kayalar oyularak inşa edilmiştir.

Turizm Potansiyeli: Kale ve kale yakınlarında yer alan gözetleme mağaraları ile döneminin önemli kalelerinden olan Eski Arapgir Kalesi, tahminen İslamiyet öncesi dönemde inşa edilmiştir. Hakkında çok fazla bilgi bulunmayan kale günümüzde harap bir haldedir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Oldukça kötü halde ve sadece üç burcu ayakta kalan kale mevcut hali ile turizme katkı sağlamaktan uzak durumdadır.

ÖTD36: Fethiye Höyük

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Yazıhan

Alanın Tanımı: Malatya şehir merkezine 42 km mesafedeki Fethiye köyünde yer alan höyük tarihi açıdan önemli kabul edilmektedir.

Turizm Potansiyeli: Kalkolitik çağlardan Roma dönemine kadar kullanıldığı tahmin edilen höyük günümüzde tahrip edilmiş durumdadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Herhangi bir kazı çalışması yapılmamıştır.

ÖTD37: Girmana Vadisi

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Hekimhan

Alanın Tanımı: Malatya'nın Hekimhan İlçesi sınırları içerisinde kalan Girmana Vadisi, yüksek debiyle akan suyu nedeniyle su sporları ve özellikle rafting için önemli bir potansiyele sahiptir.

Turizm Potansiyeli: Yüksek turizm potansiyeline sahip vadinin turizme kazandırılması için; raftingin yanı sıra doğa yürüyüşleri, doğa fotoğrafçılığı gibi alternatif faaliyetler için çeşitli projeler yürütülmeye başlanmıştır. Yüksek turizm potansiyeline sahip bu alanın turizm altyapısı ve rafting yapılabilmesi için çalışmalar devam ederken tanıtıma yönelik çalışmaların yapılması bölge açısından önemlidir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Vadide rafting yapılabilmesi için yürütülen çalışmalar dışında herhangi bir turizm altyapısı bulunmamaktadır.

ÖTD38:Günpınar Şelalesi

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Darende

Alanın Tanımı: Malatya'ya 116 km mesafede Darende İlçesi'nin Günpınar Köyünde yer alan Günpınar Vadisi ve Şelalesi, görülmeye değer önemli doğal değerler arasındadır. Malatya - Ankara karayoluna 5 km uzaklıkta yer alır.

Turizm Potansiyeli:

Kolay ulaşımı ve doğal güzellikleri ile bölgenin önemli dinlence alanlarının başında gelir. Yaklaşık 2 km. uzunluğundaki vadi, kanyon şeklinde ilerler. Ayrıca vadi boyunca çeşitli mağaraları görmek de mümkündür. Doğa yürüyüşü ve doğa fotoğrafçılığı gibi faaliyetler için oldukça elverişlidir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Turizm açısından herhangi bir yatırım bulunmamaktadır.

ÖTD39: Yamadağ – Kayak Merkezi

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Hekimhan

Alanın Tanımı: Yamadağ, Hekimhan ilçesinin Sivas sınırında yer almaktadır.

Turizm Potansiyeli: Kar kalınlığı, kar kalma süresinin uzunluğu, farklı parkur seçenekleri ile Yamadağ Kayak Merkezi kış turizmi için önemli bir potansiyel taşımaktadır. 2011 yılı içinde başlayan tesis çalışmalarının 2013 yılı sonunda tamamlanması beklenmektedir. Kış sporları için bölgenin önemli çekim merkezleri arasında yer alması beklenmektedir. Ayrıca, Malatya'da başlayan kayak pistinin Sivas sınırlarında bitmesi de merkezin farklı bir özelliği olarak öne çıkmaktadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Alanda turizme yönelik altyapı ve üstyapı çalışmaları 2011 yılı sonunda başlamıştır. 2012'de bitirilecek tesislerde 50 yatak kapasitesi, otopark ve teleferik,

teleski gibi imkânlar bulunacaktır. Mevcut parkura ileride 2 parkurun daha eklenmesi planlanmaktadır.

ÖTD40: İspendere Kaplıcaları

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Merkez

Alanın Tanımı: Malatya şehir merkezine 28 km uzaklıkta bulunan İspendere Kaplıcaları, Elazığ istikameti üzerinde bulunmaktadır.

Turizm Potansiyeli: Sağlık Bakanlığı onaylı şifalı suları ile birçok rahatsızlığa iyi gelmesi ile bilinen kaplıcalar, bölge halkı tarafından kullanılmaktadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Malatya şehir merkezine yakınlığı, ulaşım sıkıntısının olmaması avantajlarının yanı sıra hali hazırda bir tesis konaklama, havuz, hamam gibi imkânları ziyaretçilere sunmaktadır. Alanın bilinirliğinin ve mevcut tesisin kapasitesinin arttırılması gerekmektedir.

ÖTD41: Karakaya Baraj Gölü

İl(ler): Elazığ, Malatya

İlçe(ler): Arguvan, Battalgazi, Baskil, Doğanyol, Kale, Yazıhan

Alanın Tanımı: Malatya ilinin doğu kısmında uzanan Karakaya Baraj Gölü, ilin Elazığ ile sınırının büyük kısmını oluşturarak Diyarbakır'a uzanmaktadır. İki ilden birçok ilçenin kıyısı bulunan Karakaya Baraj Gölüne, Malatya'ya 10 km uzaklıktaki Battalgazi ilçesi veya 44 km uzaklıktaki Kale ilçesinden rahatlıkla ulaşılabilmektedir.

Turizm Potansiyeli: Karakaya Baraj Gölü su sporları, sportif balıkçılık, tekne turları, yüzme gibi turizme yönelik farklı faaliyetler için önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Doğal peyzajı ile önemli bir turizm değeri yaratmaktadır. Malatya'nın Battalgazi ile Kale ve Elazığ'ın Baskil ilçeleri arasında feribot ile ulaşım mümkündür. Bu ise, yolculuk yapanlara baraj gölünün manzarasının sunduğu turizm cazibesinden yararlanma imkânı sağlamaktadır.

Kale ilçesinde yüzme, su sporları vb. faaliyetler için altyapı çalışmaları ile birlikte turizme yönelik bir tesis inşası da sürmektedir. Malatya Valiliği'nin desteği ile baraj gölünde faaliyet gösterecek bir gezi teknesi inşası devam etmektedir. Bu yolla yatırımcıların ilgisini bölgeye çekmek ve Nemrut Dağı Milli Parkı'na kadar uzanacak yeni bir güzergâhın oluşturulması planlanmaktadır. Bu gibi alternatif faaliyetler Gölde turizmin çeşitlenmesine fayda sağlayacaktır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Karakaya üzerinde turizme yönelik önemli bir yatırım bulunmamaktadır. Ancak, Kale Kaymakamlığının yüzme ve bazı su sporlarına ilişkin bir girişimi vardır. Kale'de halen bir otel inşaatı devam etmektedir.

ÖTD42: Levent Vadisi

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Akçadağ

Alanın Tanımı: Malatya'nın Akçadağ ilçesi içinde yer alan Levent Vadisi, Malatya şehir merkezine yaklaşık 45 km mesafede yer almaktadır. Vadinin en önemli özelliği, çeşitli jeolojik devirlere ait oluşumlar ile irili ufaklı mağaralara sahip olmasıdır.

Turizm Potansiyeli: Alanda Fırat Kalkınma Ajansı desteği ile Malatya Valiliği tarafından bir jeopark ve seyir terası projesi yapılmaktadır. Levent Vadisi, doğa tabanlı turizm faaliyetleri için oldukça yüksek bir potansiyele sahiptir. İyi bir bisiklet parkuru olma potansiyeline de sahip alan, yapılacak bir etüt çalışması ile turizme kazandırılabilir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Malatya Valiliği, Fırat Kalkınma Ajansı desteği ile alanda bir jeopark ve seyir terası projesi yürütmektedir. Alanda turizm amaçlı yürütülen çalışmalar dışında herhangi bir yatırım bulunmamaktadır.

ÖTD43: Nemrut Dağı Milli Parkı

İl(ler): Adıyaman, Malatya

İlçe(ler): Pütürge, Kahta

Alanın Tanımı: Malatya'ya 94 km mesafede yer alan Nemrut Dağı Milli Parkı, Malatya'nın Pütürge ilçesi ve Adıyaman'ın Kahta ilçesi sınırları içerisinde, Ankar Dağları üzerinde yer almaktadır. 1987 yılında UNESCO'nun Dünya Mirasları listesine girmiştir.

Turizm Potansiyeli: Nemrut Dağı yamaçlarına yapılan mezar ve anıt heykeller dünyanın her köşesinden turist çeken çok önemli tarihi yapılardır. Milli parkın Adıyaman kısmında otel, pansiyon gibi turizm tesisleri yer alırken, 2011 sonu itibarı ile Malatya kısmında da turizm yatırımı yapılmasına izin verilmiştir. Nemrut ile ilgili bu gelişmelerin TRB1 bölgesindeki turizm gelişimine olumlu katkılar sağlayacağı şüphesizdir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Malatya havalimanı nedeniyle ulaşım oldukça rahat yapılabilecektir. Bölge içerisinde kalan alanda henüz herhangi bir turizm yatırımı yapılmamakla birlikte, Milli Parkın Malatya – Pütürge – Büyüköz karayolunun öncelikli olarak iyileştirilmeye ihtiyacı vardır.

ÖTD44: Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayı

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Battalgazi

Alanın Tanımı: Malatya'ya 10 km uzaklıktaki Battalgazi ilçesinin Alacakapı mahallesindedir. Battalgazi'de yer alan birçok önemli tarihi eser arasında olup, ipek yolu projesi üzerindeki 11 önemli kervansaraydan birisidir.

Turizm Potansiyeli: 1637 yılında Padişah IV. Murat'ın silahtarı Bosnalı Mustafa Paşa tarafından yaptırılmıştır. Doğu'ya giden yollar üzerinde bulunan bu Kervansaray, şehrin ticari yoğunluğunu göstermesi açısından önem taşımaktadır ve bu hanın ticari olduğu kadar askeri fonksiyonu da bulunmaktadır. Kervansaray günümüzde hem eğitim hem de turizm amaçlı kullanılmaktadır. Burada yerel halka hat ve çini benzeri el sanatları kursları verilmekte,

sergiler açılmaktadır. Ayrıca, her yıl Eylül ayında Melita'dan Battalgazi'ye Tarih, Arkeoloji, Kültür Sanat Günleri' kapsamında kervansaray buluşmaları burada gerçekleştirilmektedir. Kervansaray 2010 yılında turistik ziyarete açılmıştır. Özellikle yaz aylarında ziyaret edilmektedir. 2011 yılı eylül ayında, IV. Kervansaray buluşması gerçekleştirilmiştir. Kervansaray bu anlamda her yıl uluslararası sanatsal ve kültürel toplantıların buluşma yeri olmaktadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Kervansaray iyi bir restorasyondan geçmiş olup, ulaşım sorunu bulunmamaktadır. Kervansaray ve çevresi yeme-içme ve konaklama tesisleri açısından yetersizdir.

ÖTD45: Somuncu Baba Cami

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Darende

Alanın Tanımı: Malatya'nın Darende ilçesinde yer alan Somuncu Baba Camiinin 1596 yılında yapıldığı tahmin edilmektedir. Tohma Kanyonu'nun hemen girişinde bulunmaktadır.

Turizm Potansiyeli: Cami ve yanında bulunan külliyesi, Hulusi Efendi Vakfı tarafından restore edilmiştir. Alan içerisinde bir müze ve yine kanyon girişinde dinlenme tesisleri ve restoranlar bulunmaktadır. Tohma Çayı ve kanyonun yarattığı harika doğal peyzajın yanı sıra restorasyon sonrası oldukça iyi durumda olan cami ve külliye ziyaretçiler açısından büyük ilgi görmektedir. Somuncu Baba Camisi ülkenin inanç turizmi açısından en önemli çekim odakları arasındadır. Yıllık yaklaşık olarak 300.000 ziyaretçiyi ilçeye çektiği söylenmektedir. İyi bir çevre düzenine sahip olması ve külliyenin etrafındaki alanda koruma amaçlı imar planı çalışmasının yapılması alanın korunması açısından oldukça önemli gelişmelerdir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Restorasyon, çevre düzeni, konaklama ve yeme-içme tesisi gibi olanakların tamamı bulunmaktadır.

ÖTD46: Sultansuyu Harası

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Akçadağ

Alanın Tanımı: Malatya şehir merkezine yaklaşık 25 km mesafede, Malatya – Kayseri karayolu üzerinde yer alan Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı Sultansuyu Harası, Sultansuyu çayı ve devamında Sultansuyu Baraj Gölü kenarında yer almaktadır.

Turizm Potansiyeli: Sultansuyu Harası, Osmanlı döneminde kurulup günümüze kadar safkan Arap atları yetiştiren önemli haralarımız arasındadır. Yarış kazanan birçok tay yetiştiren işletme, turizme yönelik olarak günümüze kadar fazlaca bir işlerlik kazanmamıştır. Hara içerisinde binicilik gibi kurslar verilebileceği gibi, Levent Vadisi ve yakın çevresinde at ile gezinti yapılması için çalışmalar da yapılabilir. Hem binicilik sporunun gelişmesine, hem de bölge adına turizm çeşitliliği yaratması açısından önemli bir potansiyele sahiptir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Alanın düzenlemesi ve altyapı koşulları iyi durumda olmakla birlikte nitelikli konaklama ve yeme-içme tesislerine olan ihtiyaç devam etmektedir.

ÖTD47: Taşhan

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Hekimhan

Alanın Tanımı: Taşhan, Malatya'ya 78 km mesafede bulunan Hekimhan İlçesindedir. İstanbul – Bağdat kervan yolu üzerinde önemli konaklama noktaları arasında yer almıştır. İlçede bulunan az sayıdaki tarihi yapılardandır. Hemen yanında Köprülü Mehmet Paşa Cami bulunmaktadır.

Turizm Potansiyeli: İlk bölümünde Ermeni, Selçuklu ve Süryani dillerinde üç kitabenin olması en önemli özelliklerindendir. İki bölüm halinde inşa edilmiştir. Kitabelerde, hanın dönemin ünlü hekimlerinden El Malati tarafından yaptırıldığı ve ismini buradan aldığı anlatılmaktadır. Handa iki kitabe daha vardır. Bunlardan ilki hanın ikinci kısmının inşası ve son kitabe de Osmanlı döneminde gördüğü tamirat kitabesidir. Türkiye'de yer alan en önemli

10 handan birisi olarak gösterilen Taşhan, Selçuklu dönemine ait kapalı avlulu han örneklerindendir. Mimari açıdan görülmesi gereken önemli yapılar arasında olup, tarihi Köprülü Mehmet Paşa Cami ile birlikte görülebilir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Restorasyon çalışmaları tamamlanan han, belediye tarafından düğün vb. organizasyonlar için kullanılmaktadır.

ÖTD48: Tohma Çayı Kanyonu

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Darende

Alanın Tanımı: Sivas sınırlarında doğan Tohma Çayı'nın iki kolu, Malatya sınırları içerisinde birleşmektedir. Malatya'ya 108 km mesafedeki Darende ilçesinde başlayan Tohma Çayı Kanyonu yaklaşık 20 km ilerledikten sonra Köprügözü Köprüsü mevkiinde sonlanmaktadır.

Turizm Potansiyeli: Fırat Nehrini besleyen en önemli akarsulardan olan Tohma Çayı, güçlü akan suyu, kanyon boyunca oluşturduğu doğal güzellikleri ile özellikle doğa turizmine yönelik olarak turist çeken bir alandır. Çayın yaklaşık 4 km'lik kısmında rafting yapılabilmektedir. Bununla ilgili bir rafting kulübü Darende'de hizmet vermektedir. Kanyon boyunca trekking ve doğa gözlemi yapmak isteyenler için oldukça güzel parkurlar mevcuttur. Bunların yanı sıra özellikle yakın çevreden günübirlik kullanıcıların kullandığı Kudret Hamamı yine Tohma Kanyonunun Darende girişine yakın bir noktasında turist çekmektedir. Yaz kış 22 ˚C sıcaklığında akan suyu ile ilgi odağı olan doğal havuzun çevresinde soyunma kabinleri bulunmaktadır. Kanyon, barındırdığı özelliklerle su sporları ve doğa turizmi açısından bölgenin öne çıkan alanlarından biri olmaktadır. Çay üzerinde Taşköprü, Kavlak ve Nadir köprüleri, kanyonun turizm potansiyelini arttıran diğer değerlerdir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Darende'de kanyonun başlangıç noktasındaki Somuncu Baba Cami'nin etrafında bulunan tesisler ve çevre düzenlemeleri oldukça iyi durumdadır.

ÖTD49: Yeşilyurt Mesire Yerleri

İl(ler): Malatya

İlçe(ler): Yeşilyurt

Alanın Tanımı: Yeşilyurt Mesire Yerleri Malatya şehir merkezine 9 km mesafedeki Yeşilyurt ilçesi çevresinde yer alır. İlçe Dalbastı kirazı ile ünlüdür.

Turizm Potansiyeli: Derme Suyu'nun kaynağı Pınarbaşı ve çayın geçtiği Gündüzbey bahçeleri ile Yakınca, Şabandede ve İnekpınarı bölgede kullanılan başlıca mesire yerleridir. Bunların yanı sıra Atmalı Vadisi, Koru Deresi, Karlık Yaylası görülmeye değer yerler arasındadır. Bölgenin doğa, tarih ve kültür turizmi açısından yönelik önemli potansiyele sahip alanları arasında yer alır. Tarihi dokunun korunmasına yönelik çalışmalar tamamlandığında bölgenin cazibesi artacaktır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Yeşilyurt ve çevresinin mevcut mesirelik alanları iyi durumda ve bölgede bilinmektedir.

ÖTD50: Bağın (Dedeağaç) Kaplıcaları

İl(ler): Tunceli

İlçe(ler): Mazgirt

Alanın Tanımı: Mazgirt İlçe merkezine 65 kilometre uzaklıkta, Peri Suyu kenarında yer alan Kaplıcalar, III. öncelikli kaplıca sınıfına girmektedir.

Turizm Potansiyeli: Peri Suyu kenarında yer alan kaplıcalar bölgede turizm adına fark yaratacak alanlardandır. Termal turizme yönelik yatırımların yanı sıra doğal güzellikleriyle doğa turizmine yönelik potansiyele de sahiptir. Yoğun olarak bölge insanı tarafından kullanılmaktadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: İmkânları oldukça kısıtlı bir tesis bulunmaktadır. Bununla birlikte Bağın – Dedeağaç kaplıcaları için Fırat Kalkınma Ajansı desteği ile Tunceli Valiliği İl

Özel İdaresi tarafından kaplıcanın turizme yönelik altyapısını oluşturma çalışmaları başlamıştır.

ÖTD51: Çemişgezek Derviş Hücreleri (in Delikleri)

İl(ler): Tunceli

İlçe(ler): Çemişgezek

Alanın Tanımı: Tunceli şehir merkezine 90 km, feribot kullanılarak Elazığ'a ise yaklaşık olarak 40 km mesafede bulunan Çemişgezek ilçesinde yer almaktadır. Çemişgezek'in batısında yer alan Tahar Vadisi üzerinde bulunmaktadır.

Turizm Potansiyeli: Derviş Hücreleri vadinin kalker kayaları içerisine ikamet amaçlı oyulmuş 20 kadar odadan oluşmaktadır. Sıralı halde bulunan odalar ve bu odaları aydınlatan büyük pencereleri bulunmaktadır. Odalar uzun koridorlar, merdiven ve galeriler ile bağlanmıştır. Kimler tarafından yapıldığı bilinmemekle birlikte, doğa ve tarih turizmi açısından bölgenin önemli noktaları arasındadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Turizm amaçlı yapılmış önemli bir yatırım bulunmamaktadır.

ÖTD52: Düzgün Baba Ziyareti (Türbesi)

İl(ler): Tunceli

İlçe(ler): Nazimiye

Alanın Tanımı: Tunceli'nin Nazimiye ilçesinde yer alır. İlçe merkezine 15 km uzaklıkta olan alana ulaşım oldukça zordur. Düzgün Baba Dağı zirvesine yakın bir noktada bulunmaktadır. Toprak yollar izlenerek Tunceli tarafından Kılköyü, Nazimiye tarafından ise Gülünce ve Çevrecik köyleri üzerinden belli bir noktaya kadar araba ile gelinebilen türbeye ancak yaya olarak ulaşılabilmektedir.

Turizm Potansiyeli: Tunceli'nin en önemli inanç merkezlerinden birisi olarak özellikle yaz aylarında büyük ilgi gösterilen alan, inanç turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Bu yıl sekizincisi yapılması planlanan festivale son yıllarda en az 70-80 bin ziyaretçinin

geldiği ifade edilmektedir. Bölgede ayrıca Gelin Şelale, Doluca Kaplıcası (tesis yok), Kureyş Baba Türbesi, Kerferet Türbesi ile 150 yıllık bir cami Nazimiye'deki Düzgün Baba ziyaret yerine katkı yapacak diğer değerlerdendir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Ulaşım en büyük sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle yurtdışında yaşayan Nazımiyelilerin maddi katkılarıyla bölgeye yapılan cemevi inananların önemli bir ihtiyacını karşılamıştır. Beldede ayrıca 30 yataklı bir otel, 3 adet lokanta ve pansiyon olarak da yararlanılan yatılı okul (YİBO) ziyaretçilere hizmet vermektedir. Buna karşın Nazımiye'de kanalizasyon ve arıtma tesislerinin yetersiz olduğu öğrenilmiştir.

ÖTD53: Mazgirt Elti Hatun Türbesi

İl(ler): Tunceli

İlçe(ler): Mazgirt

Alanın Tanımı: Elti Hatun Türbesi, Tunceli şehir merkezine 20 km mesafedeki Mazgirt ilçesinde yer alır. Mazgirt ilçe merkezinde yer alan sekizgen biçimli türbenin, Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın kız kardeşi Elti Hatun adına yapıldığı sanılmaktadır.

Turizm Potansiyeli: Yapım tarihi belli olmayan türbenin 13. yüzyılda yapıldığı tahmin edilmektedir. Tunceli'de tarihi ve kültürel bir değer olarak önemli ziyaret alanları arasında yer alır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Herhangi bir turizm altyapısı bulunmamaktadır.

ÖTD54: Mazgirt Kalesi

İl(ler): Tunceli

İlçe(ler): Mazgirt

Alanın Tanımı: Tunceli'ye 20, Elazığ'a 121 km mesafede bulunan Mazgirt ilçesinin kuzeyinde, ilçeye hâkim bir tepe üzerinde kurulmuştur.

Turizm Potansiyeli: Büyük ölçüde yıkılmış olan kale surlarının bir kısmı halen ayaktadır. Yapım tarihi bilinmemekle birlikte, Urartu döneminde yapılmış olabileceği tahmin edilmektedir. Bir mağara ve sonrasında yer alan 40 basamaklı bir merdiven ile ulaşılan kalenin iç kısımlarında çeşitli tarihi eserler bulunmaktadır. Tarih ve kültür turizmi açısından Tunceli'de ziyaret edilebilecek önemli alanlar arasında yer almaktadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Hem Mazgirt ilçesinin, hem de kale çevresinin turizme yönelik alt yapısı hazır değildir. Kalede araştırma ve restorasyon çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

ÖTD55: Mercan Suyu Vadisi

İl(ler): Tunceli

İlçe(ler): Hozat, Ovacık

Alanın Tanımı: Tunceli şehir merkezine yaklaşık olarak 58 km mesafedeki Ovacık ilçesi sınırlarında Munzur Suyu'na katılan Mercan Deresi ve Vadisi, doğal yapısıyla ön plana çıkmaktadır.

Turizm Potansiyeli: Vadi boyunca küçük şelaleler, zengin bitki örtüsü ve yaban hayatı ile Tunceli'de görülmeye değer yerler arasındadır. Doğa yürüyüşçüleri, yaban hayatı gözlemcileri, sportif balıkçılık ve maceraperestler için uygun alanlar sunan vadi, daha çok bölge halkı tarafından mesire yeri olarak kullanılmaktadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Alanın turizme yönelik herhangi bir turizm altyapısı bulunmamaktadır.

ÖTD56: Munzur Vadisi Milli Parkı

İl(ler): Tunceli

İlçe(ler): Merkez, Ovacık

Alanın Tanımı: Tunceli şehir merkezinden Ovacık yönünde 8 km. uzaklıkta başlaya Munzur Vadisi Milli Parkı, Munzur Dağlarına kadar uzanmaktadır. 1971 yılında milli park ilan edilmiştir.

Turizm Potansiyeli: Munzur Vadisi Milli Parkı muazzam biyolojik çeşitliliği ve barındırdığı birçok endemik bitki, doğal oluşumlar, doğal kaynaklar, yörede bulunan yaban hayvanlarının bolluğu nedeniyle her kesimden turiste hitap eden eşsiz bir alandır. Milli park içerisinde Munzur Dağları, Munzur Gözeleri ve Halbori Gözeleri biyolojik çeşitlilik ve doğal güzellikleri ile ön plana çıkmaktadır. Gözeler yöre halkı tarafından yoğun şekilde mesire yeri olarak kullanılırken, Munzur Dağları yaban hayatı ve doğa yürüyüşleri için önemli rotalar sunmaktadır. Sahip olduğu bu değerleriyle Munzur Vadisi Milli Parkı doğaseverler ve doğa sporları tutkunları için önemli bir turistik cazibe noktası olmaktadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Turizm amaçlı olarak yapılan tek yatırım Ovacık'ta bulunan bir kamp alanıdır. Bunun dışında akarsuların kenarlarında alabalık yenilebilecek az sayıda restoran vardır. Ovacık'ta bir kayak tesisinin altyapısının oluşturulması çalışmaları halen devam etmektedir.

ÖTD57: Munzur Baba Ziyareti (Türbesi)

İl(ler): Tunceli

İlçe(ler): Ovacık

Alanın Tanımı: Tunceli şehir merkezine yaklaşık 58 km, Ovacık ilçesine ise 17 km uzaklıktaki Ziyaret Köyünde bulunmaktadır.

Turizm Potansiyeli: Tunceli'de Düzgün Baba ile birlikte inanç turizmi açısından en önemli iki noktadan birisidir. İnanç turizmi açısından önemli bir ziyaret noktasıdır. Özellikle yaz ayalarında bölgeden ve civardaki illerden birçok kişi Munzur Baba'yı ziyaret etmektedir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Karayolu ile ulaşımı kolay olmakla birlikte, alanda turizm altyapısı bulunmamaktadır.

ÖTD58: Peri Suyu Vadisi

İl(ler): Elazığ, Tunceli

İlçe(ler): Nazimiye, Mazgirt, Karakoçan

Alanın Tanımı: Peri Suyu Çayı Tunceli, Bingöl ve Elazığ arasında doğal bir sınır oluşturmaktadır. Yer yer çok dikleşen vadi yamaçları zengin bitki örtüsüyle kaplıdır. Bölgenin üç ilinden de geçerek Keban Gölü'ne ulaşır.

Turizm Potansiyeli: Yaban hayatı açısından zengin olan Peri Suyu Vadisi boyunca yaban keçileri oldukça rahat bir şekilde gözlenebilir. Kaya tırmanışı, doğa yürüyüşü, doğa gözlemi ve sportif balıkçılık gibi faaliyetler için oldukça uygundur. Bazı bölgelerinde suyun artan debisi rafting yapılmasına elverişli alanlar oluşturmaktadır. Bağın – Dedeağaç'ta çay kenarında çıkan termal sular turizme kazandırılmaya çalışılmaktadır. Nazimiye'de yer alan Dereova şelalesi Peri Suyu boyunca görülmesi gereken en güzel doğal oluşumlardandır. Bölge insanı alanı mesire yeri olarak kullanmaktadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Alanda turizme yönelik ciddi bir yatırım bulunmamaktadır. Ancak, Fırat Kalkınma Ajansı desteği ile Tunceli Valiliği İl Özel İdaresi tarafından Bağın – Dedeağaç kaplıcalarının turizm altyapısını oluşturma çalışmaları başlamıştır.

ÖTD59: Pertek Camileri

İl(ler): Tunceli

İlçe(ler): Pertek

Alanın Tanımı: Pertek, Elazığ ve Tunceli arasında yer alan, önceden Elazığ iline, şimdi ise Tunceli'ye bağlı bir ilçedir. İlçe Tunceli'nin güneyinde ve 52 km mesafededir. Elazığ'a ise karayolu ile 30 km mesafededir. Ulaşım çoğunlukla Elazığ'dan feribotla sağlanmaktadır.

Turizm Potansiyeli: Eskiden Fırat'ın kıyısında olan ilçe merkezi, Keban Barajı yapımından sonra Keban Baraj Gölü altında kalmış, geriye sadece ada görünümündeki Pertek Kalesi ile Çelebi Ağa ve Sungurbey (Baysungur) camileri kalmıştır. Sular yükselmeye başlayıp yerleşimin büyük kısmı sular altında kalınca ilçe merkezi yukarılara taşınmıştır. Çemişgezek'ten sonra Pertek, Tunceli'nin en çok tarihi esere sahip olan ilçesidir. İlçede bulunan tarihi eserler daha çok Mengüçlüler ve Osmanlıların izlerini taşımaktadır. İlçede bulunan başlıca tarihi eserler; Pertek Kalesi, Çelebi Ağa Camii, Sağman Camii, Sungurbey Camii ve Sağman Kalesi olarak sıralanabilir. Çelebi Ağa Camisi, 1971 yılında Keban baraj yapımı nedeniyle Ortadoğu Teknik Üniversitesi Restorasyon Bölümü tarafından numaralandırılarak, şimdi bulunduğu Soğukpınar Mahallesi' ne taşınıp, yeniden monte edilerek ibadete açılmıştır.

Pertek'teki söz konusu taşınmaz kültür varlıklarının yanı sıra Elazığ-Pertek karayolu feribot geçişi sırasındaki doğa cazibesi, Pertek Kalesi, Keban Baraj Gölü'nden elde edilen su ürünleri ve kıyısında bulunan Pertek Termal Otel bu bölgenin diğer turistik cazibelerini oluşturmaktadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Karayolu ile kolaylıkla ulaşım sağlanabilen camilerin bazıları halen ibadete açık ve iyi durumdadır. Pertek dışında kalan camilerin ise korunmaya ve bakıma ihtiyacı vardır.

ÖTD60: Pertek Kalesi

İl(ler): Tunceli

İlçe(ler): Pertek

Alanın Tanımı: Pertek ilçesinin güneyinde, Murat Irmağının kıyısındaki bir tepenin üzerinde inşa edilen Pertek Kalesi, Tunceli'ye 51 km, Elazığ'a 24 km uzaklıktadır. Bu bölgenin Keban Baraj Gölü suları altında kalması nedeniyle, Kalenin bulunduğu alan bugün bir ada görünümündedir.

Turizm Potansiyeli: Doğa, tarih ve kültür turizmi türlerine hitap eden Kale, Keban gölünün zengin peyzajı ile birlikte fotoğrafçılık için de bir potansiyel oluşturmaktadır. Son dönemde

çok yoğun olmamakla birlikte, Gölün Pertek tarafından kalkan tekneler ile adaya çıkılman Kale ziyaret edilmeye başlanmıştır. Pertek tarafında bir otelin bulunması ve Elazığ'a yakınlığı konaklamalı ziyaretlere de imkân sağlamaktadır.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Keban Baraj Gölü kıyısına kadar Elazığ ve Tunceli'den Karayoluyla kolaylıkla ulaşım sağlanabilmektedir. Daha sonra yaklaşık 10 dakika süren bir tekne gezisi ile kaleye ulaşılabilir. Adanın ışıklandırılması ve peyzajının yapılması yönünde çalışmalar bulunmaktadır.

ÖTD61: Pülümür Çayı Vadisi

İl(ler): Tunceli

İlçe(ler): Pülümür, Merkez

Alanın Tanımı: Pülümür Çayı, Tunceli'nin kuzeyinde Erzincan sınırına doğru yer alan Avcı Dağları'ndan doğar ve Tunceli'de Munzur Çayı ile birleşir. Dik ve kayalık yamaçlara sahip Pülümür Vadisi ise Tunceli – Pülümür karayolunun 20. km'sinden başlar.

Turizm Potansiyeli: Vadi boyunca yoğun bir bitki örtüsü vardır. Çevreden çok sayıda dere ile beslenen Pülümür Çayı'nın oluşturduğu vadi boyunca çok sayıda şelaleye rastlanmaktadır. Bunların arasında Tunceli şehir merkezine 40 km mesafede yer alan Zenginpınar (Zağge) Şelalesi kolay ulaşımı ve doğal güzelliği ile bölgenin önemli mesirelik alanlarındandır. Vadi, Pülümür Çayı boyunca rekreasyonel amaçlı kullanımlar için oldukça zengin değerlere sahiptir.

Altyapı – Üstyapı Durumu: Pülümür Çayı boyunca yer alan birkaç restoran dışında turistik tesis ve turizm altyapısı bulunmamaktadır.

3.3. ÖNEMLİ TURİZM ALANLARI

TRB1 Bölgesi içerisindeki önemli turizm değerleri değerlendirildiğinde doğal ve kültürel varlıklar bakımından bazı alanlarda yoğunlaşmaların olduğu görülmektedir. Bu alanlar "Önemli Turizm Alanları" tanımlanmıştır. TRB1 bölgesi içerisinde 6 adet Önemli Turizm Alanı belirlenmiştir. Bu alanlar: Tohma Çayı, Karakaya Baraj Gölü, Keban Baraj Gölü, Munzur – Pülümür Vadileri, Peri Suyu Vadisi ve Murat Nehridir (Harita 11).

ÖTA 1: Tohma Çayı Önemli Turizm Alanı

Alan Tanımı: Tohma Çayı'nın güneyinde ve kuzeyinde kalan alanları kapsamaktadır. Tohma Çayı üzerinde Darende ve devamında Hekimhan, güneyde Akçadağ ve Doğanşehir ve kuzeyde ise Kuluncak ilçeleri bu alan içerisinde yer almaktadır.

Alanın Turizm Potansiyeli: Alanın turizm değerleri göz önünde bulundurulduğunda, tarih ve kültür, doğa ve kış turizmine yönelik faaliyetler gerçekleştirilebilir (Bkz.,Şekil 4)

Şekil 4: Tohma Çayı Önemli Turizm Alanında Yapılabilecek Turizm Faaliyetleri

Bölgede yapılabilecek turizm türlerine göre ön plana çıkan önemli turizm değerleri (ÖTD) Tablo 23'de verilmiştir.

Tablo 23: Tohma Çayı Önemli Turizm Alanında Yer Alan Önemli Turizm Değerleri

Doğa Turizmi	Tarih ve Kültür Turizmi	İnanç Turizmi	Kış Turizmi
Tohma Kanyonu	Darende – Balaban Tarihi Kerpiç Evler	Somuncu Baba Camisi ve Külliyesi	Yamadağ
Günpınar Şelalesi	Darende – Zengibar Kalesi		
Günpınar Vadisi	Taşhan		
Girmana Vadisi			
Levent Vadisi			
Sultansuyu Harası			

ÖTA 2: Karakaya Baraj Gölü Önemli Turizm Alanı

Alan Tanımı: Karakaya Baraj Gölü'nün oluşturduğu havza içinde kalan Malatya iline bağlı Battalgazi, Yeşilyurt, Pütürge, Yazıhan ve Doğanyol ilçeleri ile Elazığ iline bağlı Baskil ilçesini kapsamaktadır.

Alanın Turizm Potansiyeli: Karakaya Baraj Gölü önemli turizm alanı sahip olduğu değerleri ile tarih ve kültür, doğa ve inanç turizmine yönelik potansiyel taşımaktadır (Bkz.,Şekil 5).

Tablo 24: Karakaya Baraj Gölü Önemli Turizm Alanında Yer Alan Önemli Turizm Değerleri

Doğa Turizmi	Tarih ve Kültür Turizmi	İnanç Turizmi
Karakaya Baraj Gölü	Nemrut Dağı Milli Parkı	Battalgazi Türbeleri
	Aslantepe Höyüğü	Battalgazi Ulu Cami
Yeşilyurt Mesire Yerleri	Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayı	
Ansur Mağaraları	Ansur Mağaraları	
	Eski Malatya Surları	
	Metin Sözen Sokağı	
	Battalgazi Ulu Cami	

Şekil 5: Karakaya Baraj Gölü Önemli Turizm Alanında Yapılabilecek Turizm Faaliyetleri

ÖTA3: Keban Baraj Gölü Önemli Turizm Alanı

Alan Tanımı: Elazığ'ın kuzeyinden doğusuna uzanan Keban Baraj Gölü, çevresindeki doğal güzellikler ve tarihi dokusuyla TRB1 Bölgesinin en önemli değerlerinden biridir. Alana yakınlığı ve aynı havza içerisinde bulunması nedeniyle Hazar Gölü ve Hazar Baba Dağı da bu alanda tanımlanmıştır. Bölge içerisinde yer alan ilçeler: Elazığ'ın Ağın, Sivrice, Maden, Palu, Kovancılar ilçeleri ile Tunceli'nin Çemişgezek ve Pertek ilçeleridir. Ayrıca, Malatya'nın Arapgir ve Erzincan'ın Kemaliye ilçeleri de bölgeye olan coğrafi ve kültürel yakınlıkları nedeniyle bu alanda tanımlanmışlardır.

Alanın Turizm Potansiyeli: Kaynak değerleri ve barındırdığı zenginlikleri ile tarih ve kültür turizmi, doğa turizmi, inanç turizmi ve kış turizmine yönelik birçok faaliyet gerçekleştirilebilir (Bkz.,Şekil 6).

Şekil 6: Keban Baraj Gölü Önemli Turizm Alanında Yapılabilecek Turizm Faaliyetleri

Tablo 25: Keban Baraj Gölü Önemli Turizm Alanında Yer Alan Önemli Turizm Değerleri

Doğa Turizmi	**Tarih ve Kültür Turizmi**	**İnanç Turizmi**	**Kış Turizmi**
Keban Baraj Gölü	Harput Kalesi	Harput Arap Baba Türbesi	Hazar Baba Dağı
Hazar Gölü	Palu Kalesi	Harput Ulu Cami	
Hazar Baba Dağı	Palu Tarihi Yapılar	Arapgir Ulu Cami	
Harput – Buzluk Mağarası	Palu Köprüsü	Meryem Ana Kilisesi	
Arapgir Kayaarası Kanyonu	Arapgir Millet Han	Üryan Baba Türbesi	
Çırçır Şelalesi	Arapgir Ulu Cami	Anguzu Türbesi	
	Arapgir Köprüleri	Fatih Ahmet Baba Türbesi	
	Eski Arapgir Kalesi		
	Harput Cemşit Hamamı		
	Meryem Ana Kilisesi		
	Ağın (Hastek Kalesi)		
	Çemişgezek Derviş Hücreleri		
	Pertek Kalesi		
	Pertek Camileri		

ÖTA4: Munzur – Pülümür Vadileri Önemli Turizm Alanı

Alan Tanımı: Bölgenin doğal kaynaklar ve biyolojik zenginlik açısından en zengin alanı olarak ön plana çıkmaktadır. Alanın en önemli kaynağı Munzur Vadisi Milli Parkıdır. Milli Park dışında yer alsa da coğrafi konumu ve zengin doğal kaynakları nedeniyle Pülümür Çayı Vadisi de bu alan içerisinde değerlendirilmiştir. Tunceli'ye bağlı Ovacık başta olmak üzere Pülümür, Hozat ve Mazgirt ve Nazimiye'nin bir kısmı bu bölge içerisindedir.

Alanın Turizm Potansiyeli: Alanda doğa turizmi başta olmak üzere, tarih ve kültür turizmi, kış turizmi ve inanç turizmi yapılabilir (Bkz., Şekil 7).

Şekil 7: Munzur – Pülümür Önemli Turizm Alanında Yapılabilecek Turizm Faaliyetleri

Tablo 26: Munzur – Pülümür Vadileri Önemli Turizm Alanında Yer Alan Önemli Turizm Değerleri

Doğa Turizmi	İnanç Turizmi	Kış Turizmi
Keban Gölü	Munzur Baba Ziyareti	Ovacık
Mercan Vadisi		
Munzur Vadisi Milli Parkı		
Pülümür Vadisi		

ÖTA5: Peri Suyu Vadisi Önemli Turizm Alanı

Alan Tanımı: Peri Suyu Vadisi bölgenin doğal kaynaklar açısından zengin alanlarından biridir. Ayrıca termal turizm ve inanç turizmi açısından önemli değerleri bulunmaktadır. Tunceli'nin Nazimiye ve Mazgirt ilçelerinin bir kısmı, Bingöl'ün Yedisu, Kiğı, Yayladere ve Karlıova ilçeleri ile Elazığ'ın Karakoçan ilçesine bağlı Golan Kaplıcaları bu alan içerisinde tanımlanmıştır.

Alanın Turizm Potansiyeli: Alanda tarih ve kültür, inanç, doğa, sağlık ve kaplıca turizmine yönelik faaliyetler yapılabilir (Bkz.,Şekil 8).

Tablo 27: Peri Suyu Önemli Turizm Alanında Öne Çıkan Önemli Turizm Değerleri

Doğa Turizmi	**Tarih ve Kültür Turizmi**	**İnanç Turizmi**	**Sağlık – Termal Turizm**
Peri Suyu Vadisi	Mazgirt Kalesi	Düzgün Baba Türbesi	Bağın (Dedeağaç) Kaplıcaları
Karlıova		Mazgirt Elti Hatun Türbesi	Golan Kaplıcaları
Şeytan Dağları			

Şekil 8: Peri Suyu Vadisi Önemli Turizm Alanında Yapılabilecek Turizm Faaliyetleri

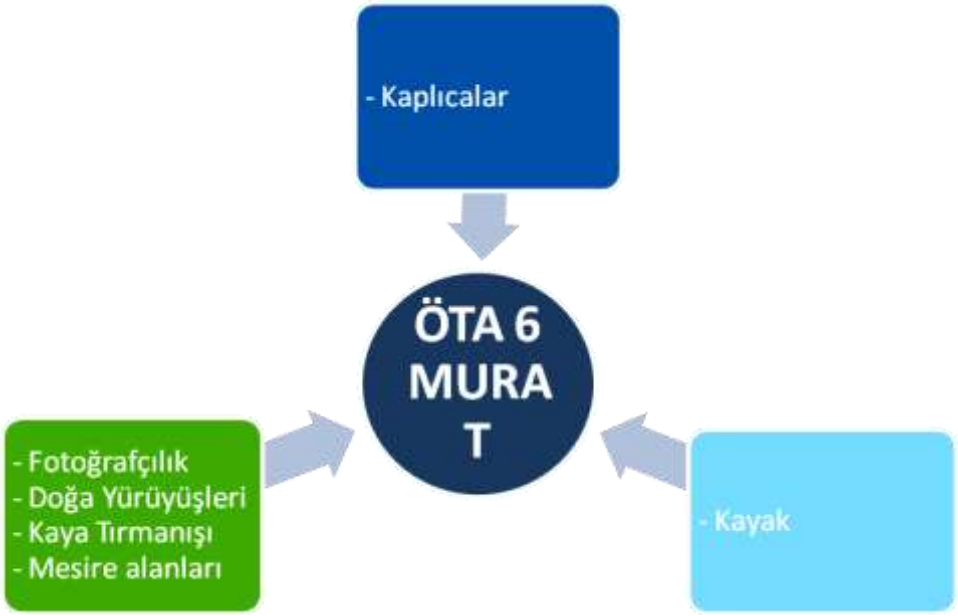
ÖTA6: Murat Nehri Önemli Turizm Alanı

Alan Tanımı: TRB1 Bölgesinin en doğusunda yer alan Bingöl ili Karlıova ilçesi dışında kalan Murat Nehri Vadisi bu alan içerisinde değerlendirilmiştir. Doğal ve tarihi değerleri ile önemli bir turizm alanıdır. Solhan, Genç, Bingöl – Merkez ilçeleri ve Merkez'e bağlı Ilıcalar Beldesi bu alanın içerisinde yer almaktadır.

Alanın Turizm Potansiyeli: Murat Nehri önemli turizm alanı, doğa, termal ve kış turizmi türleriyle öne çıkmaktadır (Bkz.,Şekil 9).

Tablo 28: Murat Nehri Önemli Turizm Alanında Öne Çıkan Önemli Turizm Değerleri

Doğa Turizmi	Kış Turizmi	Sağlık – Termal Turizmi
Yüzen Adalar	Yolçatı Mevkii	Kös Kaplıcaları
Çır Şelalesi		

Şekil 9: Murat Nehri Önemli Turizm Alanında Yapılabilecek Turizm Faaliyetleri

3.4. ÖNEMLİ TURİZM ROTALARI

Bölge genelinde 3 ile 7 gün arasında sürebilecek 17 tur güzergâhı belirlenmiştir (Harita 10).

ROTA 1 (*kültür-tarih turu*)

Görülecek Yerler: Malatya – Darende – Battalgazi – Arapgir

Süre: 4 Gün

İlk gün Malatya'ya geldikten sonra konaklanacak otele yerleşilir ve şehir içerisinde Şire pazarı, Beşkonaklar gibi alanlar gezilir.

İkinci gün karayolu ile Darende ve Balaban'daki kerpiç evler, Somuncu Baba, Zengibar Kalesi gibi tarihi yerler ve doğal güzellikler gezilerek Malatya'ya geri dönülür.

Üçüncü gün Arapgir'e gidilerek Ulu Cami, Millet Han ve diğer tarihi eserleri ziyaret edilir ve çevredeki doğal güzellikler gezilir. Gece konaklama Arapgir'de yapılır.

Dördüncü gün Battalgazi'ye geçilir. Öncelikle Aslantepe ziyaret edildikten sonra Battalgazi'nin tarihi yerleri, Metin Sözen sokağı gezilir. Karakaya kıyısında yemek yendikten sonra Malatya'ya geri dönülür. Konaklama Malatya'da yapılır ve rota tamamlanmış olur.

ROTA 2 (*kültür-tarih turu*)

Görülecek Yerler: Malatya – Battalgazi – Kale – Nemrut Dağı – Elazığ – Harput – Hazar Gölü – Palu

Süre: 4 Gün

İlk gün Malatya'ya geldikten sonra konaklanacak otele yerleşilir ve şehir içerisinde Şire pazarı, Beşkonaklar gibi alanlar gezilir.

İkinci gün Battalgazi'den gezi teknesi ile Karakaya Baraj Gölü üzerinden Kale'ye uğranarak Pütürge'ye geçilir. Pütürge'den Nemrut Dağı Milli Parkı'na geçilir. Dönüş karayoluyla Elazığ'a yapılır.

Üçüncü gün Harput'un tarihi yerlerinin ziyareti ile başlayan gezi öğleden sonra Hazar Gölü'nün kıyısında yapılacak yürüyüş ve akşam yemeği ile bitirilir. Elazığ'a geri dönülerek konaklama burada yapılır.

Dördüncü gün sabah Palu'ya gidilir. Palu kalesi ve çevresindeki tarihi yapılar gezilir. Öğleden sonra Elazığ'a dönülür ve şehir turu ile birlikte rota tamamlanır.

ROTA 3 (*kültür-tarih turu*)

Görülecek Yerler: Malatya – Aslantepe – Nemrut - Arapgir

Süre: 4 Gün

İlk gün Malatya'ya geldikten sonra konaklanacak otele yerleşilir ve şehir içerisinde Şire pazarı, Beşkonaklar gibi alanlar gezilir.

İkinci gün sabahı Aslantepe Höyüğü gezilir. Ardından Karakaya üzerinden Nemrut'a geçilir. Akşam Malatya'da konaklanır.

Üçüncü gün Arapgir'e geçilir ve Arapgir'de Ulu Cami, Millet Han ve diğer tarihi eserleri ve doğal güzellikleri gezilir. Akşam burada konaklandıktan sonra Malatya'ya dönülür ve rota tamamlanır.

ROTA 4 (*doğa turu*)

Görülecek Yerler: Malatya – Darende – Günpınar Şelalesi – Tohma Vadisi – Levent Vadisi

Süre: 3 Gün

İlk gün Malatya'ya geldikten sonra konaklanacak otele yerleşilir ve şehir içerisinde Şire pazarı, Beşkonaklar gibi alanlar gezilir.

İkinci gün Günpınar şelalesi ve Tohma Kanyonu gezilir. Darende'de konaklanır. İsteyenler için Tohma Kanyonu'nda rafting yapılabilir.

Üçüncü gün Levent Vadisi boyunca gezilir. Levent Vadisi'nde yürüyüş, bisiklet veya at ile gezmek mümkündür. Malatya'ya dönülerek rota tamamlanır.

ROTA 5 (*kültür-doğa turu*)

Görülecek Yerler: Malatya – Arapgir – Kemaliye – Ağın – Elazığ – Harput

Süre: 4 Gün

İlk gün Malatya'ya geldikten sonra konaklanacak otele yerleşilir ve şehir içerisinde Şire pazarı, Beşkonaklar gibi alanlar gezilir.

İkinci gün Arapgir'e gidilerek tarihi yerler ve doğal güzellikler gezilir. Akşam burada konaklanır.

Üçüncü gün Kemaliye'ye gidilir. Kemaliye'nin doğa güzellikleri ve ardından ilçenin kültürel mirasları gezilir. Son olarak doğa tarihi müzesi gezilir ve Kemaliye'de konaklanır.

Dördüncü gün Ağın'a geçilir. Ağın'da kaya mezarları ve Hastek Kalesi gezildikten sonra Elazığ'a geçilir. Akşam yemeği Harput'ta yenilerek rota tamamlanır.

ROTA 6 (*doğa-kültür turu*)

Görülecek Yerler: Elazığ – Harput – Hazar Gölü – Keban – Palu

Süre: 4 Gün

İlk gün Elazığ'a gelinir. Elazığ'da yerleştikten sonra şehir turu yapılır.

İkinci gün sabah Harput gezisi yapılır. Ardından Hazar Gölü'ne geçilir ve akşam yemeğinin ardından Elazığ'a geri dönülür.

Üçüncü gün Keban gölü boyunca doğa gezisi yapılır ve Keban'da Çırçır Şelalesi'nde tur bitirilir.

Dördüncü gün Palu'ya gidilir ve tarihi yapılar ile Palu Kalesi gezilir ve rota böylece tamamlanır.

ROTA 7 (*doğa-tarih turu*)

Görülecek Yerler: Malatya – Arapgir – Kemaliye – Ağın – Çemişgezek – Pertek - Elazığ

Süre: 6 Gün

İlk Gün Malatya'ya gelinir ve konaklanacak otele yerleşilir. Şehir turu yapılarak gün tamamlanır.

İkinci gün Arapgir'e gidilerek, Arapgir'in tarihi ve doğal güzellikleri gezilir. Gece Arapgir'de konaklanır.

Üçüncü gün Kemaliye'ye geçilir. Kemaliye'nin tarihi ve doğal alanları gezilir. Gece burada konaklanır.

Dördüncü gün tekne ile Ağın'a geçilir. Ağın'ın tarihi ve kültürel alanları gezilir. Buradan yine tekne ile Çemişgezek'e geçilir ve burada konaklanır.

Beşinci gün Çemişgezek'in tarihi ve doğal değerleri ziyaret edilir. Akşam tekne ile Pertek'e geçilir.

Altıncı gün Pertek'in tarihi alanları gezilir. Öğle yemeğinde Keban kıyısında balık yenilerek gezi tamamlanır ve feribot ile Elazığ'a geçilerek rota tamamlanır.

ROTA 8 (*rafting turu*)

Görülecek Yerler: Malatya – Darende – Tunceli – Ovacık – Elazığ

Süre: 3 Gün

Birinci gün Malatya'ya gelinir ve otele yerleşildikten sonra şehir turu yapılır.

İkinci gün Tohma Kanyonu'na gidilerek Rafting yapılır. Gün sonunda Darende'de dinlendikten sonra Tunceli'ye geçilir.

Üçüncü gün Munzur Vadisi'nde rafting yapılır ve Munzur Vadisi boyunca gezi düzenlenir. Elazığ'a geçilerek rota tamamlanır.

ROTA 9 (*doğa turu*)

Görülecek Yerler: Bingöl – Solhan; Yüzen Adalar – Çır Şelalesi – Karlıova - Ilıcalar

Süre: 4 Gün

İlk gün Elazığ'a havayolu ile gelinir ve ardından Bingöl'e geçilir ve konaklama burada yapılır.

İkinci gün Yüzen Adalar ve sonrasında Çır Şelalesi gezilir. Konaklama Karlıova'da yapılır.

Üçüncü gün Karlıova'da güneşin doğuşu izlendikten sonra Ilıcalardaki Kös Kaplıcalarına gidilir. Burada termal tesislerde dinlenilir ve istenirse doğa yürüyüşü gerçekleştirilir. Elazığ'a geçilerek havayoluyla dönülür.

ROTA 10 (*doğa turu*)

Görülecek Yerler: Elazığ – Golan – Ovacık – Pülümür

Süre: 4 Gün

İlk gün Elazığ'a gelinerek otele yerleşilir, şehir turu yapılarak burada konaklanır.

İkinci gün Golan doğası ve yaban hayatı gezilir. Gün sonunda Tunceli'ye geçilir.

Üçüncü gün Munzur Vadisi, Gözeler ve Munzur Dağları rotasında doğa turu yapılır ve akşam Ovacık'ta konaklanır.

Dördüncü gün Pülümür'e geçilir ve Pülümür Vadisi boyunca doğa turu düzenlenir. Konaklama Tunceli'de yapılır ve rota tamamlanır. Dönüş Elazığ üzerinden havayoluyla yapılır.

ROTA 11 (*doğa turu*)

Görülecek Yerler: Elazığ-Pertek-Tunceli-Ovacık-Mazgirt-Ovacık-Elazığ

Süre: 4 Gün

İlk gün Elazığ'a gelinerek, karayolu ve feribot ile Pertek'e geçilerek burada konaklanır.

İkinci gün Pertek'in kaleleri ve camileri ziyaret edilir. Ovacık'a doğru bir rota ile doğası da görülür ve akşam Ovacık'ta konaklanır.

Üçüncü gün Munzur Vadisi ve Gözeler görülür. Ovacık'ta konaklanır.

Dördüncü gün Mazgirt'e gidilir ve Mazgirt'in tarihi ve doğal güzellikleri gezilir. Akşam Elazığ'a gidilir ve rota tamamlanır.

ROTA 12 (*doğa turu*)

Görülecek Yerler: Malatya-Elazığ-Pertek-Tunceli-Ovacık-Munzur Vadisi Milli Parkı

Süre: 7 Gün

İlk gün Malatya'ya gelinir. Malatya Şire pazarı, Beşkonaklar gibi yerler gezilerek şehir turu yapılır ve ilk gece Malatya'da geçirilir.

İkinci gün Elazığ'a geçilir ve Harput başta olmak üzere bölge gezilir. İkinci konaklama Elazığ veya Pertek'te yapılır. Pertek'te Keban baraj gölü gezilir.

Üçüncü gün Tunceli kent merkezine varılır ve burada konaklanır.

Dördüncü gün Ovacık'a gidilir ve 4. geceleme Ovacık'ta yapılır. İzleyen 2 günlük süre Munzur Vadisi Milli Parkı'na ayrılır. Dönüş Elazığ'dan yapılır.

ROTA 13 (*kültür-tarih turu*)

Görülecek Yerler: Sivas – Kemaliye – Elazığ – Malatya – Kâhta Turu

Süre: 7 Gün

İlk gün Sivas Divriği'ye gelinir ve gece burada konaklanır.

İkinci gün Divriği'de UNESCO Kültür mirası listesinde yer alan Ulu Camii ziyaret edilir.

Üçüncü gün, Kemaliye ve Karanlık Kanyonu ziyaret edilir.

Dördüncü gün Ağın veya Arapgir ziyaret edilir.

Beşinci gün Keban, Harput, Elazığ ve Kale üzerinden Malatya'ya ulaşılır.

Altıncı gün Kâhta ve Nemrut Milli Parkı ziyaret edilir.

Yedinci Elazığ'dan dönülerek tur tamamlanır.

ROTA 14 (*kültür turu*)

Görülecek Yerler: Elazığ – Malatya – Adıyaman – Maraş – Antep – Antakya

Süre: 7 Gün

Söz konusu tur ile Elazığ-Antakya arasında doğrusal bir rota izlenecektir.

Sırasıyla Elazığ, Malatya, Adıyaman, Maraş, Antep ve Antakya ziyaret edilecektir ve tahminen her ile birer gün ayrılacaktır. Tur Elazığ'dan veya Antakya'dan başlayabilecektir.

ROTA 15 (*kültür turu*)

Görülecek Yerler: Van-Bingöl-Tunceli-Elazığ-Malatya

Süre: 7 Gün

İlk gün Van'a gelindikten sonra Van ve Van Gölü iki gün süre ile gezilir. Daha sonra Bitlis ve Muş geçildikten sonra Bingöl-Tunceli-Elazığ ve Malatya gezilerek rota sona erer.

ROTA 16 (*tarih-kültür turu*)

Görülecek Yerler: Malatya – Elazığ – Diyarbakır – Batman – Hasankeyf – Midyat – Mardin – Urfa – Birecik – Antep

Süre: 7 Gün

GAP turunun başlangıcı Malatya ve Elazığ illerinden yapılıp, daha sonra Diyarbakır, Batman-Hasankeyf, Midyat, Mardin, Urfa, Birecik ve Antep ziyareti ile tur sona erer.

ROTA 17 (*tarih-kültür turu*)

Görülecek Yerler: Erzurum-Malatya-Elazığ-Bingöl-Tunceli-Kâhta

Süre: 7 Gün

İlk gün Erzurum'a gelinir. Daha sonra, Bingöl-Tunceli-Pertek-Elazığ ve Malatya'dan sonra Kâhta ve Nemrut Milli parkı ziyaret edilerek tur sona erer.

4. PAYDAŞ VE SORUN ANALİZİ

4.1. PAYDAŞ ANALİZİ

Paydaş analizinin temel amacı, "Sürdürülebilir Turizm Stratejisi Eylem Planından" kimlerin etkileneceği sorusuna yanıt aramaktır. Paydaş analizini anlayabilmek için öncelikle paydaş kavramını tanımlamak gerekir.

Paydaş: Alan yönetiminden doğrudan ya da dolaylı, olumlu ya da olumsuz etkilenebilecek ve yönetimi etkileyebilecek bireyler, topluluklar, örgütler, kurum ve kuruluşlardır.

Ana paydaş: Proje, plan ya da alan yönetiminde sorunun çözümünde önemli rol oynayabilecek birey veya gruplardır.

Paydaş analizi: Paydaş veya ana paydaşları tanımlayarak, onların özelliklerini, alanla olan çıkarlarını ve katılımlarını ortaya çıkarmaya yardımcı olur. Belirli kaynaklara bağlı olarak paydaşların özelliklerini, aralarındaki ilişkileri ve çıkarlarını anlamayı sağlar.

Bu aşamada; TRB1 Bölgesinin ana sorunları ile bunların arasındaki neden-sonuç ilişkileri, bu sorunların gerçekte en çok kimi etkilediği sorularına yanıt verip çözümlere ulaşırken, farklı paydaşların rollerinin ve çıkarlarının neler olduğu incelenmiştir. Bu nedenle, Paydaş Analizi planlamanın en önemli öğelerinden birini oluşturur. Projenin hedeflerine ulaşılması, tehditlerin azaltılması ve önlenmesinde paydaşların belirlenmesi ve onlarla ortak çalışma, projenin başarısı ve etkinliği için vazgeçilmezdir.

Paydaş analizlerinin yapılmasında birçok farklı yöntem bulunmaktadır. Bu çalışmada "Paydaş Analizi Tablosu" kullanılmıştır. Bu tablo ile proje alanında bulunan farklı ilgi gruplarının özellikleri, turizm açısından önemli değerler, bölgenin sorunları ve sorunların çözümü için geliştirilen öneriler belirlenmiştir. Paydaş analizi tablosu kapsamında paydaşlarla "birebir görüşmeler" gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sonucunda paydaşların bölgeye ilişkin algıları ve değerlendirmeleri "turizm açısından belirledikleri önemli değerler", "turizm sektöründe karşılaşılan sorunlar" ve "öneriler" başlıkları altında verilmiştir.

Genel Değerlendirme

Yapılan tüm paydaş görüşmelerinde istisnai durumlar dışında genel anlamda, paydaş temsilcilerinin iletişime açık, işbirlikçi ve paylaşımcı oldukları gözlemlenmiştir. Bu durum, bölgenin turizm gelişimine yönelik çalışmalarda ilgi gruplarının desteğinin alınabilecek olması açısından son derece önemlidir.

Proje kapsamında 5 paydaş grubu belirlenmiştir:

- Kamu kurum ve kuruluşları
- Yerel yönetimler
- Üniversiteler
- Sivil toplum kuruluşları ve meslek örgütleri
- Özel sektör temsilcileri

Kamu Kurum ve Kuruluşları:

Mülki İdare Yöneticileri:

Her dört ilin Sayın Valileri de mevcut doğal, kültürel ve tarihi turizm kaynaklarının, turizm ürününe dönüştürülmesi ve koruma kullanma dengesinin kurularak, yönetimi konusunda olumlu görüş belirtmişlerdir. Diğer yandan bölgesel anlamda Elazığ ve Malatya illerinin turizm gelişimini Bingöl ve Tunceli'ye oranla daha öncelikli olarak ele aldıkları gözlenmektedir. Bunun temel nedeni; Bingöl ve Tunceli'de il düzeyinde öncelikli konuların başında güvenliğin gelmesidir. Dört ilin Sayın Valileri ile yapılan görüşmelerin genel değerlendirmesi bir özet niteliğinde olup, detaylar için çizelgede yer alan bilgilere bakılabilir.

Gerek Malatya gerekse Elazığ Valiliğinin ilçelerle bağlarının oldukça kuvvetli olduğu gözlemlenmiştir. Elazığ Valiliği turizm gelişimi konusundaki istekliliğini önemle vurgulamıştır. Bu anlamda, tarihi ve kültürel değerler; doğal güzelliklere sahip alanlar; günümüze ulaşan gelenek ve görenekler; üzüm, dut ve baldan elde edilen ürünler ve yöreye ait diğer tarımsal ve hayvansal ürünler ilin turizm gelişimi konusunda ana unsurlar olarak ön plana çıkmaktadır. Görüşmelerde, ilin turizm gelişiminde; söz konusu mevcut değerlerin kaliteli bir turistik ürüne dönüştürülmesi, konaklama ve yiyecek-içecek işletmelerinin hizmet kalitesinin artırılması, doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunarak kullanımı konusunda

farkındalık yaratılması ve iyi yönetilen bir turizm gelişiminde ana unsurlar olan katı ve sıvı atık yönetiminin sağlanması gerekliliği vurgulanmıştır.

Malatya Valiliği de Elazığ gibi turizm gelişimi konusunda oldukça isteklidir. Turizm projelerinin teşvik edilmesi konusunun önemini vurgulayan Sayın Vali, Malatya'nın yalnızca kayısı ile özdeşleştirilen bir il olmaması gerektiğini; turizme sunulan ürünlerin çeşitlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. İlin turizm gelişiminde Levent Vadisi gibi doğal değerlerin ve Nemrut Dağı Milli Parkı'nın önemi vurgulanmıştır. İlde turizm yatırımı ve turizm alanında yetişmiş eleman konularında sıkıntı yaşandığı belirtilmiştir. Malatya'da yöresel mutfağın sunumu konusunda iyi uygulama örnekleri başlamış durumdadır. *Burada belki de önemle vurgulanması gereken bir konu, yöresel mutfağın sunulduğu Malatya Mutfağı benzeri veya Arapgir'deki sokak iyileştirme çalışmaları ve kırsalda kadının turistik ürün üretmeye teşvik edilmesi, eğitimlerle desteklenmesi gibi benzeri örneklerin TRB1 bölgesi içindeki diğer illere de yaygınlaştırılmasının gerekliliğidir.* İl tüm ilçeleriyle bir arada değerlendirildiğinde; Elazığ'da olduğu gibi Malatya'da da turizme kaynak oluşturan değerlerin korunarak kullanımı konusunda bilinçlendirme, katı ve sıvı atık yönetimi, yetişmiş eğitimli personel eksikliğinin giderilmesi ve hizmet kalitesinin artırılması öncelikli gereksinimler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bingöl'de Sayın Vali, Yüzen Ada ve termal kaynakların önemli bir turizm potansiyeline sahip olduğunu belirtmiştir. Bunlardan Ilıcalardaki termal kaynakların şu an turistik amaçlı kullanıldığı, Karlıova bölgesi gibi alanlarda yeni termal kaynakların da potansiyel oluşturduğu vurgulanmıştır. Söz konusu alanların turizme açılabilmesi için altyapı, üstyapı, sermaye kaynakları, yetişmiş eleman gibi pek çok konuda giderilmesi gereken eksikliklerin bulunduğu aktarılmıştır. Bingöl'de öncelikli konunun güvenlik olması nedeniyle turizm sektörüne yatırımın olmadığı, bunun yanı sıra insan kaynakları ve yetişmiş eğitimli eleman bakımından da sıkıntılar yaşandığı aktarılan diğer görüşler arasındadır. Bu nedenlerledir ki, Bingöl Valiliğince ilin turizm gelişimi için il dışından deneyimli girişimcilerin yapacağı yatırımların önemsendiği belirtilmiştir.

Tunceli'de Sayın Vali Yardımcısı, ilin potansiyeli, sorunları ve çözüm önerileri konusunda Bölgeye oldukça hâkimdir. Bingöl de olduğu gibi, Tunceli'nin de öncelikli konusunun güvenlik olduğunu ifade etmiştir. Zira ilçelerde nüfusun azalması sorunu, bölge genelinde

mevcut nüfus içinde farklı nedenlerden dolayı uzlaşmacı bir tavrın sergilenememesi konusu ile birleştiğinde pek çok alanda olumsuz bir etki ortaya çıkmaktadır. Ancak Sayın Vali Yardımcısı, turizm gelişimi konusunda oldukça istekli olduklarını aktarmıştır. İlin turizm potansiyelinin tanıtımı çalışmalarına da önem verilmektedir. Tunceli Merkez ve Pertek'te yapılmaya başlanan otel yatırımları iyi değerlendirilebilecek başlangıçlar olup; bölge işadamlarının yatırım yapmaya teşvik edilmesi, gerek baraj göllerinin gerekse termal tesislerin turizme açılması, yörenin özgün tarımsal ve hayvansal ürünlerin alanda işlenerek turistik pazara sunulabilmesinin yanı sıra, il genelinde turistik proje deneyimine sahip kişilerin çalışmalara entegre edilmelerine önem verilmelidir.

Kaymakamlıklar

Dört il genelinde görüşülen kaymakamların hepsinin turizm gelişimi konusuna ilgili, açık fikirli, paylaşımcı ve yenilikçi oldukları gözlemlenmiştir. Ancak, alana ilişkin temel görevleri ile birlikte turizm değerleri ve gelişimi konusunda da bilgi edinen ve önemli katkılar koyabilecek kaymakamların, görev süresinin dolması nedeniyle alandan ayrılmaları gerekmektedir. Yapılan görüşmelerde bu durumun, özellikle devam etmekte olan projelerin bütçe kullanımı, bilgi aktarımı, işlerlik ve uygulanabilirlik konusunda aksamalara neden olduğu ifade edilmiştir. Bu anlamda kaymakamların yenilikçi fikirleri uygulamak konusunda tereddütleri bulunmaktadır.

Merkezi Yönetim Taşra Teşkilatı

Bölge genelinde yer alan İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri ile yapılan görüşmelerde; bazı Müdürlüklerin sürdürülebilir turizm gelişimi konusunda deneyimli, yetişmiş turizm personeli konusunda desteklenmelerinin fayda sağlayacağı anlaşılmıştır. Bunlar içinde deneyimli yönetici ve personel bakımından en öncelikli desteklenmesi gereken İl Bingöl'dür. Müdürlükte henüz başlangıç aşamasında olan, potansiyel turizm alanları ve kaybolma tehlikesi altındaki değerlere ilişkin envanter çalışmaları takdire değerdir. Ancak turizm alanında uzman kişilerden oluşan bir ekibin söz konusu Müdürlükte ve yapılan çalışmalarda görev alması oldukça önemlidir. Bu nedenledir ki paydaş görüşmesini yapan ekibimize aktarılan bilgiler ve iletilen dokumanlar daha çok varsayımlar ve sözlü ifadeler düzeyinde kalmıştır.

Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürünün, turizm gelişimi konusunda gerekli bilgi ve donanıma sahip olduğu görülmüştür. Diğer yandan kalifiye personelin Tunceli'de göreve devam etme konusundaki sıkıntıları paylaşmıştır. Görüşmeler esnasında gerek İlin Turizm Master Planına, gerekse detaylı bilgiler ışığında hazırlanmış bir taşınmaz Kültür Varlıkları Envanter çalışmasına ulaşılması, Müdürlüğün turizm gelişimine vermiş olduğu önemin göstergesidir.

Malatya ve Elazığ İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri de turizm gelişimi konusunda bilgili, iletişime açık ve yenilikçi yaklaşımlara sahip bir izlenim oluşturmuşlardır. Altyapı çalışmalarının geliştirilmesi, finansal destek, turizm eğitimi ve yetişmiş personel açığının giderilmesi her iki Müdürlüğün aktardığı konular arasındadır. Elazığ İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü özellikle turizm konusundaki toplumsal desteğin artırılması konusunun önemini vurgulamış ve turistik tesislerin altyapı, ulaşım, yetişmiş personel ve hizmet kalitesi bakımından güçlendirilmeleri gerektiğinin altını çizmiştir. Malatya'da ise ilin zenginliğine karşın sağlıklı bir turizm envanterinin olmayışı aktarılmıştır. Merkez ile taşra teşkilatı arasında koordinasyon eksikliği de vurgulanan eksiklikler arasındadır.

Görüşme yapılan diğer bazı kurum ve kuruluş temsilcilerinin, TRB1 bölgesinin turizm potansiyeli konusunda bilgi sahibi oldukları gözlemlenmiştir. Bu paydaşlardan bazıları Bakanlıklar düzeyinde yapılan yeni düzenlemeler nedeniyle bazı sıkıntılar yaşamakla birlikte, TRB1 bölgesinin turizm gelişimi konusunda iletişime ve işbirliğine açık olduklarını ve kendi üzerlerine düşen her türlü desteği verebileceklerini belirtmişlerdir.

Yerel Yönetimler:

Görüşme yapılan belediyelerin ise gerek kendi yetki alanları, gerekse bölgenin turizm potansiyeli konusunda sahip oldukları bilgi bakımından farklılık göstermektedir. Bu farklılığın ana kaynağının turizm konusunda yetişmiş eleman eksikliğinden kaynaklandığı gözlenmektedir.

Üniversiteler

Üniversitelerin gerek proje deneyimine sahip eleman kadroları gerekse alana ilişkin proje ve yayınları, bölgenin turizm gelişimine destek sağlayacak önemli hususlardır.

Sivil Toplum Kuruluşları ve Meslek Örgütleri

Sivil Toplum Kuruluşları ve meslek örgütleri alanda turizm gelişimi konusunda yapılacak çalışmaların desteklenmesi, yerel düzeyde farkındalığın ve turizm gelişimi konusunda yatırım desteğinin sağlanması bakımından önemli paydaşlar durumundadırlar.

Özel Sektör Temsilcileri

Özel sektör temsilcileri ile yapılan görüşmelerde, turizm sektöründe yetişmiş eleman konusu yeniden gündeme gelmiştir. Yöre insanının kendi insanına ve memleketine hizmet götürme anlayışı takdire değerdir. Özellikle konaklama sektöründe yaşanan olumlu gelişmeler ümit vericidir.

Tablo 29: Paydaş Analizi Tablosu

	Paydaş Özellikleri	**Turizm Açısından Önemli Değerler**	**Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar**	**Öneriler**
Kamu kurum ve kuruluşları:				
Mülki İdare Yöneticileri:				
Valilikler				
Bingöl Valiliği	• İlin en üst düzey karar vericisi ve FKA Yönetim Kurulu Dönem Başkanı olması • Bingöl ili için kış turizmini önemli görmesi	• Yüzen Adalar • Termal tesisler	• Güvenlik sorunları • Turizm sektörüne yatırım yapılmaması • Yeterli kalifiye insan kaynağının olmaması	• Karlıova bölgesinde MTA'nın bulduğu termal kaynakların değerlendirilmesi • Bu konuda il dışından tecrübeli yatırımcı ve sermaye girişinin sağlanması
Elazığ Valiliği	• Turizm projelerini teşvik etmesi • Kent Müzesi çalışmasının yapılması	• Palu • Ağın • Harput kalesi, bakırcılar çarşısı, kilise, mescit camii gibi kent içi tarihi ve kültürel	• İlin sürdürülebilir turizm gelişimi ve doğal, tarihi, kültürel kaynak değerlerinin korunması konusundaki ilginin yetersiz	• Arapgir (Malatya)-Ağın (Elazığ) ve Kemaliye (Erzincan) hattı üzerinde bir yavaş şehir rotasının oluşturulması

	Paydaş Özellikleri	Turizm Açısından Önemli Değerler	Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar	Öneriler
		zenginlikler • Golan termal turizm merkezi • Hazar Gölü • Hazar Baba kayak tesisleri • Sivrice batık kent • Baraj gölü civarı eşsiz peyzaj ve bozulmamış doğa • Yöresel müzik sunan musiki cemiyeti • Üzüm, dut ve baldan elde edilen ürünler ve gastronomi turizmine yönelik diğer tarımsal ve hayvansal ürünler	olması • Bölge genelinde flora ve fauna dahil tüm kaynak değerlerine yönelik envanter çalışmalarının yetersiz olması • İki adet 4 yıldızlı otel ve kurum misafirhaneleri haricinde konaklama imkânlarının yetersiz olması • Harput'ta yer alan birkaç lokanta dışında ve şehir içindeki lokantalar haricinde yiyecek-içecek işletmelerinin yetersiz olması • Yöresel müzik, yöresel mutfak ve yöresel el sanatlarının unutulmaya yüz tutmuş olması • Kültür ve doğa turizmi bakımından oldukça önemli bir destinasyon olabilecek Ağın'da envanter çalışmalarının (kültürel, doğal ve tarihi değerlere ilişkin) yetersiz düzeyde olması	• Bölge genelinde yiyecek-içecek işletmelerinde yöresel mutfağa yer verilmesi • Unutulmaya yüz tutmuş, özgün yöresel el sanatlarının turistik ürüne dönüştürülmesi • Flora ve faunaya ilişkin değerlerin envanter çalışması sonrasında doğaseverlerin bölgeyi ziyareti için çalışmalar yapılması (bitki ve kuş gözlemi, doğa yürüyüşleri vb.) • Hazar Gölü ve çevresinin doğa turları bakımından öne çıkarılması, günübirlik ve konaklamalı kullanımlar için gerekli altyapı ile desteklenmesi, su sporları ve su yüzeyinde rekreasyon için imkân sağlanması • Baraj göllerinde su sporları ve su yüzeyinde rekreasyon için imkân sağlanması • Turizm gelişiminde çevrenin göz ardı edilmemesi, düzenli çöp depolama alanları ve atık su bertaraf tesislerinin yapılması • Termal turizm gelişiminin söz konusu olduğu alanlarda koruma önlemleri, taşıma

	Paydaş Özellikleri	Turizm Açısından Önemli Değerler	Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar	Öneriler
				kapasitesi ve çevre yönetimini de içerecek yaklaşımların benimsenmesi • Ağın leblebisi gibi yöresel ve özgün tarımsal ürünlerin turistik ürüne dönüştürülmesi • Kent merkezinde bir Ziyaretçi merkezinin planlanması • Baraj gölü üzerine mümkün olduğunca köprü yapılmadan ulaşımın feribotla sağlanması (özellikle Ağın bölgesinde)
Malatya Valiliği	• Turizm projelerini teşvik etmesi	• Arapgir, Battalgazi • Kent içi, geleneksel Malatya sokakları ve mimarisi • Yeşilyurt • Kemal Sunal Evi • Karakaya Baraj Gölü • Orduzu'nde düzenlemesi devam eden Tabiat Parkı • Aslantepe • Nemrut • Levent Vadisi • Tohma Vadisi ve rafting imkânları	• Yeterli turizm yatırımının olmaması • Turizm sektöründe kalifiye personelin yetersizliği • Nemrut üzerinden Adıyaman ile birleşecek bir yolun yapılamaması (Bu konuda Doğa Koruma Milli Parklar Genel Müdürlüğünce 4 Ocak 2011 tarihli açıklama ile planlanan bir yol çalışması olduğu bildirilmiştir) • Yöresel ürünlerden en çok kayısının turistik ürüne dönüştürülebilmiş olması • Yöresel mutfağın sunulduğu işletmelerin az sayıda olması	• Kültür, gastronomi, inanç ve doğa turizmi yaklaşımlarının benimsenmesi • Kayısı dışındaki turistik ürünlerin artırılması • Her düzeyde tüm ilgi gruplarına yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının yapılması • Kongre turizminin geliştirilmesi • Arapgir'in, özgün unsurları ile inanç, doğa ve kültür turizmi bakımından öncelikli olarak değerlendirilmesi • Turizm gelişiminde çevrenin göz ardı edilmemesi, düzenli çöp depolama alanları ve atık su bertaraf tesislerinin yapılması

	Paydaş Özellikleri	Turizm Açısından Önemli Değerler	Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar	Öneriler
				• Battalgazi üzerinden başlayarak suyolu ve sonrasında karayolu ile Nemrut'a ulaşan bir turizm rotasının belirlenmesi
Tunceli Valiliği	• Tunceli'nin potansiyeli, sorunları ve çözüm önerileri konusunda bölgeye hâkim olması • Turizm projelerini teşvik etmesi • Turizm tanıtım filminin yaptırılmış olması	• Munzur Vadisi Milli Parkı • Pertek Kaplıcaları • Baraj gölü civarı feribot seferleri, kale gezisi, eşsiz peyzaj ve bozulmamış doğa • Keban'da balıkçılık • Mazgirt tarafında yeni yapılan alabalık tesisleri	• Güvenlik sorunları • İlçelerde nüfusun çok azalmış olması • Altyapı eksikliğinin olması • Süt ve et ürünlerinin, bal, pekmez vb. ürünlerin burada işlenerek turistik pazara sunulmasında yetersizliklerin olması • Baraj balıklarının tutularak sadece restoranlara verilmesi, bunları Pertek civarında pişiren ve sunan yerlerin olmaması • Konaklama imkânlarının yetersiz olması	• Tarım ve hayvansal ürünlerin paketleme, etiketleme ve kalite unsurları çerçevesinde turistik pazara sunulması • Kültür, sağlık, inanç ve doğa turizmi yaklaşımlarının benimsenmesi • Tanıtım materyallerinin hazırlanması • Termal turizm gelişiminin söz konusu olduğu alanlarda koruma önlemleri, taşıma kapasitesi ve çevre yönetimini de içerecek yaklaşımların benimsenmesi • Her düzeyde tüm ilgi gruplarına yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının yapılması • Baraj göllerinde su sporları ve su yüzeyinde rekreasyon için imkânların sağlanması • Baraj gölü üzerine mümkün olduğunca köprü yapılmadan ulaşımın feribotla sağlanması

	Paydaş Özellikleri	Turizm Açısından Önemli Değerler	Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar	Öneriler
				• Konaklama vb. alanlarda yatırımlara başlayan bölge işadamlarının teşvik edilmesi • İl turizminin geliştirilmesi için projeler üretilmesi
Kaymakamlıklar				
Bingöl				
Solhan Kaymakamlığı	• Turizm konusunda eğitim desteğine gereksinimi olması	• Ilıca termal tesisler (Kös Kaplıcaları-Solhan Yolu) • Solhan Yüzen Adalar	• Envanter çalışmalarının yetersiz olması • Sosyal hayattaki durgunluk • Bölgenin terör ile anılması • Yetişmiş eleman eksikliği • Yatırımcı ve sermaye eksikliği	• Yüzen Adaların ziyaretçi planının yapılması • Görünürlüğü arttırmak için bilgilendirme tabelası yapılarak Yüzen Adanın tanıtımına katkıda bulunulması • Dalış denemesi gibi spekülatif denemeler ile Yüzen Adaların ulusal ve uluslararası kamuoyuna tanıtılması • Alternatif tur rotaları içerisine Yüzen Adaların günübirlik alan olarak eklenmesi • Gençlerin ve kadınların sosyal hayata daha fazla katılmaları için istihdam yaratacak projelerin arttırılması (vakıf desteği ile açılan pizzacı örneğinde olduğu gibi)

	Paydaş Özellikleri	Turizm Açısından Önemli Değerler	Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar	Öneriler
Elazığ				
Baskil Kaymakamlığı	• Turizm gelişimine açık olması	• Baskil'in kuzey kesimlerinde yer alan kilise (ancak, mevcutta tahrip edilmiş durumda) • Feribot ile Malatya'nın Kale ve Battalgazi ilçelerine ulaşım imkânının olması	• Turizme yönelik herhangi bir yatırımın olmaması • Ekonomik faaliyetin tamamen tarım ve özellikle kayısı üzerinden yapılması	• Malatya ile olan ilişkilerin gelişmesi açısından 70 km'lik stabilize yolun yapılması • Baskil Kayısısını ön plana çıkarıp tanıtımı arttıracak organizasyonların yapılması • Baskil Festivalinin daha etkin hale getirilmesi
Malatya				
Akçadağ Kaymakamlığı	• Turizm gelişimine açık olması • Turizm amaçlı tanıtım materyallerinin olması	• Levent Vadisi ve Jeopark çalışması • Kayseri yolu üzerinde bulunarak kültür envanterine dahil edilen tarihi açıdan önemli mağara • Kaya mezarları • Taş atma yarışması • Tümülüsler	• Kaya mezarları ve höyüklerin olduğu alanlar ile mağaraların bulunduğu kısımlarda TOKİ inşaatının olması • Çatışma kültürünün "Argalı" ve "Kürneli" olarak ilçe genelinde görülmesi • Yetişmiş eleman eksikliğinin olması	• Mevcut tarihi değerlerin inceleme ve koruma altına alınarak tahrip edilmelerinin önlenmesi • Çevredeki potansiyel tarihi değerler için bir inceleme yapılması
Arguvan Kaymakamlığı	• Turizm gelişimine açık olması	• Baraj kıyısındaki balık restoranları • Arguvan türküleri • Arguvan festivali • Toplum bölge geneline göre daha açık ve okumuşluk oranı yüksek	• Turizm alt yapısı yok denecek kadar zayıf • Konaklama imkânı yok	• Arguvan türkülerinin derinlemesine araştırılması • Arguvan türkülerinin tanıtımı için kursların düzenlenmesi • Dünya çapında üne sahip Arguvanlıların Arguvan'ın tanıtımı için kullanılması • İstanbul'da

	Paydaş Özellikleri	Turizm Açısından Önemli Değerler	Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar	Öneriler
				yaşayan 35 bin Arguvanlı için etkinlikler düzenlenmesi
Darende Kaymakamlığı	• Turizm gelişimine açık olması • Proje konusunda deneyimli bir ekibe sahip olması • Envanter ve fotoğraf arşivi oluşturma çalışmalarının olması	• Somuncu Baba • Tohma Vadisi • Rafting • KUDEB tarafından tescillenmeye başlayan tarihi evler • Yöresel ürünler	• Turizm altyapısındaki eksiklikler • İnanç turizmi dışında bilinirliğin az olması	• Rafting ve Tohma Vadisinin tanıtılması için çalışmaların yapılması • İlçede bulunan tescilli tarihi bina sayısının arttırılması •
Kuluncak Kaymakamlığı	• Turizm konusunda yeniliklere, gelişime ve yatırımlara açık olması	• 2007 yılında bulunan ancak koruma konusunda çalışma olmayınca toprakla kapatılan mozaikler ve bazilika kalıntıları • Kaynarca Köyü, Tosunbükü bölgesinde yer alan bu alanın birinci derece sit ilan edilme çalışmaları • Çok önemli termal bir kaynak bulunmuş olması ve buraya yatırım yapmak isteyen bir yatırımcının olması • Bölgenin sağlık turizmi açısından önemi • Halkın misafirlere ve ziyaretçilere açık olması	• Turizm konusunda hiçbir yatırım ve alt yapının olmaması • Ulaşım sorununun olması • Konaklama için uygun mekânın olmaması Halkın kayısı üreticiliğinden yeterli kazanca sahip olması nedeniyle turizm sektörü ile ilgilenmemesi	• Sivas-Malatya yolunun hızlı bir şekilde tamamlanması • Termal tesislerin standardı yüksek işletmeler şekline dönüştürülerek turizm sektörüne kazandırılması (Örn. Nevşehir – Kozaklı)

	Paydaş Özellikleri	Turizm Açısından Önemli Değerler	Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar	Öneriler
Yazıhan Kaymakamlığı	• Turizm gelişimine açık olması	• Ansur mağaraları • Kırkgöz köprüsü • Buzluk (Ansur Mağaraları) • Fethiye Beldesi – Hasan Badırık (Uzun Hasan) Camii, • Fethiye Höyükleri, • Üçtepe Tümülüsleri • Tekkeönü Türbesi • Kaya mezarları • İri ağaç Köyü ve • Tonozlu yapı	• Bölgede turizm algısının hiç olmaması • Turizm konusunda hiçbir alt yapının olmaması • İlçenin kazancının tamamen tarım sektöründen sağlanması • Ansur Mağaralarına ulaşım sorununun olması	• Aslantepe kadar önemli Ansur mağaralarına gerekli ilginin gösterilmesi ve çalışmaların yapılması • İstanbul Üniversitesinden Uzmanların yürütmesi planlanan FKA'ya verilmiş projenin hayata geçirilmesi
Tunceli				
Pertek Kaymakamlığı	• Pertek'te turizmin gelişimi konusunda ilgili olması • Pertek turizmi konusunda paydaşların bir araya gelmelerini teşvik ediyor olması	• Su sporlarına olanak sağlayacak potansiyel var • Tekne gezintisi, • Off-shore yarışları, • Yazın kültür turizm festivali	• Keban Baraj Gölü üzerine yapılacak karayolu köprüsünün turizmin gelişimi açısından olumsuz etki yaratabilme potansiyeline sahip olması	• Koruma amaçlı imar planının yapılması • Yelken kulübünün kurulması • Amatör olta balıkçılığının teşvik edilmesi • Adalar ve Kale için peyzaj çalışmasının yapılması • Tekne turlarının bu bölgede yaygınlaştırılması • İlçedeki tüm evlerin beyaza boyanması
Merkezi Yönetim Taşra Teşkilatı				
Bingöl İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	• Turizm konusunda kapasite artırımına gereksinim olması	• Gün doğuşunun izlenmesi • Kığı Solhan yüzen ada • Kadayıf dolması • Termal turizmin bölgede gelişmesi • Solhan'a bağlı Kaleköy		
Elazığ İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	• İlde turizmin gelişimi için yeni projeler geliştirip uygulaması	• Harput Hazar Gölü (Batık Kent) • Keban Barajı ve Çırçır şelalesi • Golan Kaplıcası • Palu'daki tarihi yapılar • Hazarbaba Kayak Merkezi • Kürsübaşı geleneği	• Altyapı yetersizliği • Tesis yetersizliği • Turizmin toplumsal olarak yeterince benimsenmemesi • Ticari işletmelerin yeterince hazır olmaması,	• Toplumsal turizm eğitiminin yapılması • Altyapı yatırımlarının tamamlanması • Kalifiye elemen yetiştirilmesi, • Ulaşımın iyileştirilmesi

	Paydaş Özellikleri	Turizm Açısından Önemli Değerler	Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar	Öneriler
		ve zengin Elazığ Mutfağı	• Sektördeki kalifiye eleman yetersizliği • Sektörde sunulacak ürünlerin hazır olmayışı (sunum, ambalaj…)	• Çevre illerle işbirliği yaparak ortak strateji geliştirme ve ortak hareket etme • Yerel yönetimlerin tanıtım çalışmalarına daha fazla kaynak ayırması • Çevre kirliliğinin önlenmesi • Dünya kültür mirası listesine de giren "Kürsübaşı " programlarının sunulabilir ve rahat ulaşılabilir bir konseptte sunulması
Malatya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	• Müdürlüğün ana görevleri çerçevesinde İlde turizm gelişimine katkı sağlaması	• Aslantepe, Arapgir, Darende, Levent Vadisi, Battalgazi, Nemrut ve • Sokak iyileştirme projeleri ilin başlıca turizm değerleri	• Merkez ile taşra arasında koordinasyon açısından kopuklukların olması	• Tanıtım için çalışmalara hız verilmesi • Mevcut envanter çalışmalarının kapsamının genişletilerek devam ettirilmesi
Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	• Turizm gelişimi ile ilgili temel bilgi ve donanıma sahip olması	• Turizm master planının yapılmış olması • Detaylı bir taşınmaz kültür varlıkları envanteri kitabının olması	• Kalifiye personel ve devamlılığı en önemli sorun • Kültür ve Turizm Bakanlığından daha fazla otonomi ve destek sağlanmaması	• Bakanlığın daha çok özgürlük ve mali destek vermesi
İl Çevre ve Şehircilik Müdürlükleri	• Yeni Bakanlık yapılanması nedeniyle teşkilatın daha oluşturulamamış olması			
Tunceli DKMP Müdürlüğü	• Çevre durum raporu ve turizm değerlerine önem vermesi	• Munzur Vadisi Milli Parkı, • Yaban hayatı, • Kunkor orman mantarı, Av turizmi olanakları	Güvenlik sorunları	• Ankara çıkışlı hafta sonu ve haftalık turların organize edilmesi Genetik bitkilerin korunması için çalışmalar

	Paydaş Özellikleri	Turizm Açısından Önemli Değerler	Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar	Öneriler
				yapılması
Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri	• Yerel tarım ve hayvancılık potansiyeli konusunda bilgili olmaları • Yerel halkla proje yürütüyor olmaları	• Ceviz projesi (103 kişiye 1030 dekarda 16 bin fidan dağıtıldı) • Ovacıkta organik fasulye üretimi, • Yabani sarımsak ve ters lalenin varlığı	Ürün kalite ve hijyen şartlarının zaman içinde bozulması	• Yöresel tarımsal ürünlerin butik ürün olarak turiste sunulması
Yerel Yönetimler:				
İl Özel İdareleri				
Bingöl İl Özel İdaresi	• Strateji geliştirme konusunda önemli bir paydaş olması • Turizmin gelişimi konusunda kapasite artırımına ihtiyaç olması	• Yüzen Adalar	• Turizm sektörü üzerinde planlama yapılmadığı için güvenlik dışında bir sorun belirtilmedi	• Kültür ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğünün kurulması
Tunceli İl Özel İdaresi	• KÖYDES projeleri ve Tunceli köylerinin altyapısı konusunda çalışmalar yürütmesi	• Mazgirt ilçesinde Karakoçan'a yakın alanda 40 derece termal su olması • Termal tesis projelerinin olması	• Keban Baraj Gölü kıyısındaki köylerin atık sularının arıtılması için yeterli paralarının olmaması • Turizm Altyapı Birliğinin Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından finanse edilecek olması • Güvenlik sorunları ve ulaşım zorlukları nedeniyle yaylalara gidilemiyor olması	• HES projelerinin yapılmaması (karşı olduklarını yazılı olarak da bildirmişler)
Belediyeler				
Bingöl				

	Paydaş Özellikleri	Turizm Açısından Önemli Değerler	Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar	Öneriler
Bingöl Belediyesi	• Turizmin gelişimi konusunda kapasite artırımına ihtiyaç olması	• Gün doğuşunun izlenmesi • Solhan Yüzen Adalar • Et ve süt ürünleri gibi gastronomi turizmine yönelik ürünler	• Terör • Turizm altyapısının yetersiz olması • Konaklama ve yiyecek-içecek işletmelerinin yetersiz olması • Bölge genelinde flora ve fauna dahil tüm kaynak değerlerine yönelik envanter çalışmalarının yetersiz olması • Çevre yönetimi konusundaki yetersizlik • Atık su arıtma tesisi ve düzenli çöp depolama alanının olmaması • Süt ve et ürünlerinin, bal, pekmez vb.'lerinin burada işlenerek turistik pazara sunulmasındaki yetersizlikler	• Kültür, sağlık, inanç ve doğa turizmi yaklaşımlarının benimsenmesi • Her düzeyde tüm ilgi gruplarına yönelik doğal, tarihi ve kültürel kaynak koruma ve kullanma konularında eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının yapılması • Detaylı Envanter çalışmalarının yapılması • Festivaller ve gün doğuşu izlencelerinin yoğun olduğu dönem için doğa, kültür ve inanç turizmine yönelik turların düzenlenmesi • Bölgede turizm gelişimi açısından çevre yönetimi (atık, su, enerji tasarrufu) konularının göz ardı edilmemesi • Düzenli çöp depolama alanları ve atık su bertaraf tesislerinin yapılması • Termal turizm gelişiminin söz konusu olduğu alanlarda koruma önlemleri, taşıma kapasitesi ve çevre yönetimini de içerecek yaklaşımların benimsenmesi • Tarım ve hayvansal ürünlerin paketleme,

	Paydaş Özellikleri	Turizm Açısından Önemli Değerler	Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar	Öneriler
				etiketleme ve kalite unsurları çerçevesinde turistik pazara sunulmasının sağlanması
Servi Belediye Başkanlığı	• Turizmin gelişimi konusunda istekli olması • Kapasite artırımına ihtiyaç olması	• "Dıztı" ve "Sosun" kaleleri • Zengin tarım arazisi • Gastronomi turizmi için nitelikli yöresel ürünlerin olması	• Yeterli teknik personel ve kaynak eksikliğinin olması	• Uygulanabilir turizm projelerinin üretilmesi
Elazığ				
Ağın Belediyesi	• Turizm konusunda kapasite artırımına ihtiyaç olması	• Tarihi mağaralar, • Keban'ın altından su yüzeyine çıkmaya başlayan tarihi kale • Tarihi evler • Göl kıyısı • Sakin ve sessiz yapısı	• Turizmin bir potansiyel olarak görülmemesi • Turizm alt yapısı konusunda ciddi eksikliklerin olması	• Göl kıyısının turizm açısından bir potansiyel olarak değerlendirilmesi • Su yüzüne çıkan kale için incelemelerde bulunulması • Envanter çalışmalarının yapılması
Kovancılar Belediyesi	• Hizmet verme konusunda istekli olması			
Palu Belediyesi	• Belediyede turizm konusu ile ilgili ve istekli personel olması • Halkın belediye hizmetlerinden memnun olması	• Palu kalesi, • Murat Nehri kenarında ve Palu Kalesi etrafında bulunan tarihi cami, mescit ve kilise gibi çeşitli yapılar ve restore edilen tarihi taş köprü • Sakin, dinlendirici yapısı	• Turizm konusunda bilinç düzeyinin düşük olması • Turizm konusunda yatırımın olmaması • Tarihi eserlerin şu ana kadar kaderine terk edilmiş olması	• Tarihi alanların restorasyon ve koruma çalışmalarının hızlandırılması
Malatya				
Akçadağ Belediyesi	• Turizm konusunda kapasite artırımına ihtiyaç olması			
Arapgir Belediyesi	• Arapgir'de turizmin gelişmesine önem vermesi • Üniversiteler ile	• Tarihi evler • Restore edilmiş ve konaklamaya hazırlanan tarihi konak ve han	• İlçenin alt yapı sorunları yavaş yavaş giderilse de halen bu konuda sorunlar olması,	• Arapgir'in tur rotaları kapsamına alınması (Divriği, Arapgir ve Kemaliye)

	Paydaş Özellikleri	Turizm Açısından Önemli Değerler	Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar	Öneriler
	işbirliği içinde olması • Bölge yapısının korunmasına önem vermesi •	• Camiler • Köprüler • Hamamlar • İnanç turizmine yönelik türbeler • Bölgede yazın düzenlenen festivaller • Tarımsal ürünlerden üzüm çeşitleri ve ürünler ile Arapgir mutfağının zenginliği • Sakin ve ılımlı şehir yapısı • Doğal güzellikleri ile çok güzel trekking rotalarına sahip olması	• Yeterli eğitimli personelin olmaması • Bilinirliğin az olması ve • Tanıtım için yeni çalışmalara ihtiyaç olması	• İlçeye bir müzenin kurulması • Tarihi yapıların tescili ve restorasyonu konusunda yapılan çalışmaların devam ettirilmesi
Battalgazi Belediyesi	• Battalgazi'de turizmin gelişimine önem vermesi • Kaymakamlıkla uyum içinde çalışması	• İlçe turizm envanterinin yapılmış olması • Türkiye'nin en uzun sokak sağlıklaştırma çalışmasının burada yapılmış olması • Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayı • Tarihi camiler ve çok sayıda türbe • Kanlı Kümbet, Cafer Höyük ve Aslantepe'ye yakınlık, Karakaya Baraj Gölü • Bizans surları ve yapıları • Yüksek binalardan uzak, ağaçların hâkim olduğu şehir dokusu • Malatya Vagon Fabrikası	• Halkın yeni yeni turizm fikrine ısınması • Eğitimli turizm personeli sıkıntısı çekilmesi • İlçenin alt yapı sıkıntıları • Konaklama sıkıntısı olması	• Battalgazi'nin mutlak inanç turizmi rotası içerisine konulması, • Nemrut ile birlikte değerlendirilerek tarih turizmi için ön plana çıkarılması • İlde kayak tesisi kurmak yerine Battalgazi gibi mevcut değerlerin ön plana çıkarılması
Darende Belediyesi	• Turizmin öneminin farkında, ancak bu konuda kapasite artırımına ihtiyaç olması • Altyapı projelerinin	• Somuncu Baba ve tarihi evler • Günpınar Şelalesine yakınlık • Somuncu Baba Vakfı Festivali • Belediyenin	• Turizm konusunda yeterli eğitimli personelin olmaması • Tanıtım ile ilgili görsellerin olmaması	• Kentsel düzenlemelerin Somuncu Baba çevresi için yeni yapılan Koruma Amaçlı İmar Planına göre

	Paydaş Özellikleri	Turizm Açısından Önemli Değerler	Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar	Öneriler
	yapılıyor olması	düzenlediği Güreş Festivali • Tarihi kentler birliğine üye olması	• Tanıtım işlerinin tamamen vakıf tarafından yapılması • Yaz-kış nüfusunun farklı olması nedeniyle yapılaşmada yaşanan sorunlar (Nüfus yazın 30-40 bini bulabiliyor)	yapılması • Zengibar Kalesi eteklerindeki evlerin yıkılarak ahşap apartlara dönüştürülmesi
Kale Belediyesi	• Turizm konusunda kapasite artırımına ihtiyaç olması • Envanter çalışmalarına ihtiyaç olması	• İnönü Üniversitesi tarafından Karakaya Baraj Gölü kıyısına yapılmakta olan 4 yıldızlı otel • Elazığ karayolu üzerinde olması	• Tarımsal gelirin iyi düzeyde olması ve diğer sektörlere yönelimi engellemesi	• Battalgazi'den suyoluyla Nemrut'a geçilmesi noktasında bir durak olarak değerlendirilmesi
Yazıhan Belediyesi	• Yazıhan'da turizmin gelişimine önem vermesi	• Buzluk (Ansur Mağaraları) • Fethiye Beldesi – Hasan Badrık (Uzun Hasan) Camii, • Fethiye Höyükleri • Üçtepe Tümülüsleri • Kaya mezarları	• Turizm konusunda birikim veya alt yapının olmaması • Tamamen tarımdan gelir elde edilmesi • Proje geliştirme açısından personel sıkıntısı çekilmesi • Turizmin öncelikli konular arasında yer almaması • Fon kaynaklarını takip etme konusunda eksikliklerin olması • Kapasite artırımı için desteğe ihtiyaçlar olması	• Tarihi önemli alanlara ulaşım için yol yapılması •
Tunceli				
Tunceli Belediyesi	• Turizmin öncelikli konular arasında yer almaması	• Tulum peyniri • Arıcılık • Flora ve fauna, • Endemik bitkiler • Ekolojik tarım • Ahşap tatil köyü yapım projelerinin olması • Tunceli Belediyesi, halk ve Tunceli işadamı yeterli	• HES'lerin yapılması • Mevcut terör halinin Tunceli'yi yaşanmaz hale getirmesi • Köylerin boşalması • Canlı hayvan kalmaması • Munzur Festivali	• Atık su arıtma tesisinin tamamlanması • Katı atık ayrıştırmasının yapılması • Sulama kanalının yapılması • Afet etüdünün güncellenmesi

	Paydaş Özellikleri	Turizm Açısından Önemli Değerler	Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar	Öneriler
		görülüyor	organizasyonunda çekilen maddi sıkıntılar • Kent Konseyinin kurulamaması • İskân konusunda büyük sıkıntıların olması • TOKİ'ye halkın tepkili olması • Mevcut afet etüdünün eski ve yetersiz olması nedeniyle sıkıntıların çözülememesi	
Üniversiteler				
Bingöl Üniversitesi Konukevi	• İlin üniversitesi olması nedeniyle birçok akademisyeni bünyesinde barındırması	• Üniversite konukevinin konaklama imkânları bakımından iyi bir tesis olması		
Tunceli Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi	• Keban Baraj Gölüyle ilgili akademik ve endüstriyel çalışmalarda önemli rol oynayabilecek potansiyele sahip olması	• Keban Baraj Gölü ekosistemi	• Keban Baraj Gölünde atıksu kaynaklı Salmonella bakterisinin görülmesi	• Göl kirliliğinin önlenmesinin ciddiyetle ele alınması
Tunceli Üniversitesi Pertek MYO	• Proje hazırlama ve uygulama konusunda deneyimli ve istekli bir ekibin olması	• Pertek'te bulunan tarihi camiler • Çevredeki tarihi yapılar	• Halkın ekonomik sıkıntıları ve güvenlik endişesinin turizme yönelmeyi engellemiş olması • İlçenin Elazığ ile olan ilişkilerinin Tunceli'ye nazaran daha iyi durumda olması	
Tunceli Üniversitesi	• İlde turizmin gelişimi açısından önemli bir role sahip olması • İl dışından gelen öğrenciler ile şehrin kaynaşmasını	• Munzur • Keban Baraj Gölü • Yöreye özgü bazı tarımsal ürünlerin varlığı • Alevilik Araştırma Enstitüsünün bulunması, kültürel	• Mevcut güvenlik ve karşılıklı güven sorunlarının olması	• Bilimsel çalışmalar ile Tunceli'nin değerlerinin ön plana çıkarılması

	Paydaş Özellikleri	Turizm Açısından Önemli Değerler	Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar	Öneriler
	sağlayıp, turizm açısından hareketlilik yaratabilme potansiyeline sahip olması	açıdan önemli bir değere ev sahipliği yapması		
Sivil Toplum Kuruluşları ve Meslek Örgütleri:				
Ticaret ve Sanayi Odaları				
Bingöl Ticaret ve Sanayi Odası	• Yörede ticaret ve sanayiye ait her türlü faaliyetleri yürütmek, araştırma yapmak, yurtiçi ve dışı fuarlara katılmak, gerekli belgeleri onaylamak, meslek ahlakını korumak ve geliştirmek gibi önemli bir karar organının başında bulunması	• Güneşin doğuşu Kalatepe, Karlıova	• Yörenin terör ve dolayısıyla güvensiz oluşu yönündeki imajı • Turizm konusunda halkın bilinçsiz olması • Altyapı yetersizliğinin olması • Turistik enfrastrüktür ve süperstrüktür yatırımların olmaması Turizm konusunda eğitim kurumlarının olmaması	• Yüzen Adalar Tabiat Alanı'nın uygun bir turistik proje kapsamında yeniden ele alınması. • Burada yapılan mevcut yatırımların coğrafi yapı göz önüne alınarak yeniden değerlendirilmesi Yörede turizm sektörünün yöreye yapacağı fiziki, ekonomik ve sosyal katkıların halkı da içine alan çeşitli platformlarda ele alınması • Bingöl üniversitesi bünyesinde en azından ön lisans eğitimi veren bir turizm bölümünün meslek yüksekokulu bünyesinde açılması • Çeşitli kamu ve özel kuruluşların birlikteliğinde sertifikasyona dayalı eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi ve böylece yöre gençlerine meslek kazandırılmasının sağlanması

	Paydaş Özellikleri	Turizm Açısından Önemli Değerler	Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar	Öneriler
TÜMSİAD Bingöl Şube Başkanı İbrahim Alimoğlu	• Yöre ekonomisini güçlendirmek ve hızlı kalkınma projelerini gündeme getirmek amacıyla yöredeki tüm ekonomik aktörleri içine alması	• Yüzen Adalar, • Karlıova-Kalatepe • Ilıcalar ve • Yörenin sahip olduğu zengin ekosistem değerleri	• Merkez ilçede terör faaliyetlerinin aslında sanıldığı gibi olmadığı ve güvensiz bölge imajının varlığı • Yörede turizm yatırımlarının ve girişimcilik ruhunun yetersizliği • Turizm bilincinin oluşmaması • Turizm eğitimi verecek kurumların olmaması	• Yörede KOBİ'lerin yerinde bilgilendirilmesi amacıyla yurtdışına düzenlene çeşitli faaliyetlere TÜMSİAD'ın da katılımının sağlanması • Turizm eğitimi adına en azından sertifikasyona dayalı eğitimlerde gereken desteğin dernek tarafından verilebileceği projelerin geliştirilmesi ve uygulanması
Malatya – Battalgazi: RİSKADER Derneği	• Gönüllü hizmetlerin önemine vakıf olması	• Sokak iyileştirmesi çalışmaları • Kervansaray	• Yetişmiş eleman eksikliği • Yapılan sosyal çalışmaların istismara açık olması • İyi yatırımcı/işletmeci eksikliği	• Yapılan sosyal ve kültürel çalışmaların desteklenmeye devam edilmesi • Restorasyon çalışmalarında özgün yapının korunmasına dikkat edilmesi (plastik kabloların Kervansarayda açıkta olmaması gibi)
Arapgir Kadınları Derneği	• Gönüllü hizmetlerin önemine vakıf olması	• Arapgir gelenekleri • Yöresel yemekler • Organik tarım	• Kadınların sosyal hayatta yeteri kadar olmaması	• Kadının daha fazla sosyal hayata çekilmesi • Yöresel özelliklerin ve kültürel değerlerin korunarak istihdam yaratılması
Tunceli Ticaret ve Sanayi Odası	• Tunceli'nin turizm potansiyelini de içeren bir kitabın yazılmış olması • Bölgede konaklama yatırımları açısından önemli bir paydaş olması	• Munzur Turizm Ltd. Şti. tarafından 2012 yılında başlanıp 2015'de tamamlanması planlanan turizm tesisi yatırımı • Baraj gölü kıyısı olanakları • Munzur vadisi gözeleri,	• Güvenlik sorununun olması • Konaklama tesisi sıkıntısının olması • Pülümür-Munzur vadisi ile Ovacık vadisi üzerinde yapılacak 7-8 adet HES'in olması • Nüfusun 160	• Halkın %99'unun HES'e karşı olması nedeniyle yeniden ÇED hazırlanması • Tunceli'ye özel teşvik politikasının uygulanması (Tunceli diğer illere göre oldukça geri olmasına rağmen dâhil

	Paydaş Özellikleri	Turizm Açısından Önemli Değerler	Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar	Öneriler
		• Munzur ve Pülümür çayları • Munzur dağı ve biyolojik zenginlik • Munzur Festivali • Buğday, arpa, ayçiçeği, ceviz, üzüm, dut pekmezi,	binden 70 bine düşmesi • Küçükbaş hayvan varlığının 1.000.000 dan 100 bine düşmesi	edildiği ekonomik bölgeler bazında teşvik alıyor. Bu da yatırımların yeterli seviyeye ulaşamamasına yol açıyor)
Özel Sektör Temsilcileri:				
Elazığ - Marathon Otel	• Yöresel ürünler kullanılıyor olması • Yerel insanları çalıştırılıyor olması • Turizm konusunda deneyimli personel ve kapasite artırımına ihtiyaç olması			
Elazığ - Akgün Otel	• Hizmet kalitesinin yüksek olması • Yöresel ürünler kullanıyor olması • İş turizmi nedeniyle daha çok tercih ediliyor olması			
Elazığ – Mavi Göl	• İlde turizm gelişimine açık ve istekli olması	• Harput, • Kürsü başı geceleri • Keban ve Hazar Gölleri, • Hazar Baba Dağı	• Turizm altyapısının zayıflığı, • Tanıtımın düşük olması • Yetişmiş personel sıkıntısı • Çatışma kültürünün yaygınlığı • Birlikte iş yapma kültürünün eksikliği	• Harput önemli bir değer, uygulanmakta olan projenin hızlı bir şekilde tamamlanması • Elazığ – Diyarbakır yolu üzerinde yer alan Hazar Gölü'nün ve çevresindeki tesislerin kalitesini ve rekabeti arttıracak teşviklerin verilmesi
Elazığ – Ağın Leblebicisi	• Ağın'ın tanıtımına katkı sağlayabilecek bir potansiyele sahip olması			
Malatya – Arapgir Nazar Otel	• İlçenin tek özel konaklama tesisinin olması			

	Paydaş Özellikleri	Turizm Açısından Önemli Değerler	Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar	Öneriler
	• 1,5 yıllık geçmişine rağmen, çeşitli turlar ile bağlantılarının olması			
Malatya Mutfağı (Beşkonaklar) Yöresel Mutfak İşletmesi	• Geleneksel Malatya mutfağının tanıtımına katkı sağlaması • Üniversitelerde düzenlenen çeşitli seminerlerde Malatya Mutfağını tanıtıyor olması			
Malatya – Battalgazi Konukevi ve Kahvaltı Salonu	• Turizmin gelişimine açık olması • Butik konaklama konusunda hizmet vermesi	• Sokak iyileştirmesi çalışması ve restorasyonlar	•	• Konaklama imkânlarının arttırılması • Bölgeye daha çok turist gelmesi için tanıtım vb. çalışmalar yapılması
Malatya Merkez-Kafe	• Malatya'da turizmin gelişimine önem vermesi •	• Nemrut en önemli turistik alan •	• Turistik değerlere ulaşım ve tanıtım konusunda sıkıntıların olması • Kent merkezinde yerel yönetimlerin yaklaşımının işletmeleri zorda bırakması • Üniversite öğrencisinin şehirden kopuk olması ve sosyal hayatta fazla yer almaması	• Helikopterle Nemrut turu yapılması • Sigara yasağı gibi genel konularda tüm illerde ve tüm işletmelerde eşit davranılması • Turizm yatırımlarının ve tanıtımlarının artırılması
Tunceli – Has Otel	• Tunceli'de az sayılı konaklama tesislerinden biri olması	• Munzur gözleri	• Otellerin verdiği verilerin sağlıklı olmaması • İlde konaklamaya ilişkin sağlıklı kayıt tutulmaması	
Tunceli - Şaroğlu Otel	• İldeki tek 4 yıldızlı otel olması • Yerel insanları çalıştırıyor olması • Yerel ürünler kullanıyor olması	• Munzur Vadisi Milli Parkı	• Oda doluluğunun beklenenin altında gerçekleşmesi	• Turizm sektöründe ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanması

	Paydaş Özellikleri	Turizm Açısından Önemli Değerler	Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar	Öneriler
Tunceli Rüyam Cafe	• Tunceli'de turizmin gelişimine önem vermesi • Şehirdeki yiyecek içecek sektörü hakkında bilgi sahibi olması	• Munzur Vadisi Milli Parkı	• Lokanta sektörünün son yıllarda daralması • Yazın dere kıyısındaki tesislerin haksız rekabet yaratması • Sinema girişiminin başarısız olması	• SODES projeleriyle işsizlere, gençlere, kadınlara yönelik meslek, sanat, spor ve eğitim faaliyetlerine ağırlık verilmesi
Tunceli - Pertek Termal Oteli	• Bölgede örnek bir tesis olması • Otelde yöresel ürün kullanımına ve yerel insanların çalıştırılmasına önem vermesi • Çevre yönetimine önem vermesi	• Termal banyo ve içme, baraj gölü kıyısındaki en önemli işletme • Toplantı ve kutlama organizasyonları yapılabilir	• Termal suyun 10 km uzaklıktan taşınması ve soğuması • Tanıtım ve tur gruplarının eksik ve yetersiz olması	• Bu otelin Pertek'teki en önemli paydaş olması özelliğinin bölgede turizmin gelişimi için etkin ve akıllıca kullanılması
Diğer:				
Bingöl - Solhan Halk Eğitim merkezi	• Proje deneyimine sahip bir ekibin olması • Kırsalda kadının sosyal yaşama kazandırılması konusunda önemli görevler üstlenmiş olması • Yöresel kültürün devamı açısından yerel öğreticilere görev verilmiş olması	• Yüzen Adalar	• Güvenlik sorunları • Sosyal hayata katılımın az olması • Tanınırlığın yetersiz olması • Eğitimli yeterli personel eksikliği	• Gençleri ve kadınları sosyal hayata katacak projelerin arttırılması
Malatya Akçadağ Halk Eğitim Merkezi	• Proje deneyimine sahip bir ekibin olması • Birçok kurs ve proje yürütüyor olması • Kadınların sosyal yaşama kazandırılması konusunda önemli görevler üstlenmiş olması	• Sultansuyu ve • Levent Vadisi • Yerel halkın dumdum dediği taşlar • Direkli Pınar adı verilen ve suyun üzerine aktığı konik bir kaya	• Sektörel bir turizm yok • Eğitim düzeyinin arttırılmasına ihtiyaç var	• Bölge tanıtımını arttıracak çalışmaların yapılması

	Paydaş Özellikleri	Turizm Açısından Önemli Değerler	Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar	Öneriler
Tunceli - Pertek Halk Eğitim Merkezi	• Proje deneyimine sahip bir ekibin olması • Yöresel kültürün devamı açısından yerel öğreticilere görev verilmiş olması • Kadınların sosyal yaşama kazandırılması konusunda önemli görevler üstlenmiş olması • Eğitim alan kadınların turizmin gelişimine açık olması	• İlçe içerisinde ve Çemişgezek tarafında bulunan tarihi eserler Birçok tarihi cami • Sağman köyü yakınlarındaki çinileri sökülmüş tarihi ve harap haldeki cami • Keban kıyısında olması, • Çemişgezek – Hozat tarafında bulunan doğal güzellikler ve biyolojik zenginlikler • Yerel yemekler: içli köfte, patili – gözleme, Harput köftesi, surun, taş ekmeği, çiğ köfte • Diğer yiyecekler: beyaz biber, tulum peyniri, paşa armudu	• Turizm alt yapısı konusunda eksikliklerin olması • Genel olarak yetişmiş personel eksikliği ve Keban Baraj Gölü kıyısındaki işletmelerin personel ihtiyaçlarının olması • Güvenlik sıkıntısı çok düşük olsa da Tunceli isminin bölgeyi ziyaret edeceklerde tedirginlik yaratması	• HEM'in Personel eğitimi merkezi olarak da kullanılması • Yok olmaya yüz tutan kültürel değerlerin korunmasına yönelik çalışmaların yapılması (geleneksel tulum peyniri yapımı vb.)
Malatya – Es-Seyyid Osman Hulusi Efendi Vakfı	• Bölgede inanç turizminin gelişimi açısından önemli bir paydaş olması			
Tunceli - Pertek'te Balıkçı	• Baraj gölünde balık avlaması satması	• Kambur sazan • Aynalı sazan • Tatlı su levreği • Alabalık	• Avlanan balıkların restoran menülerine girmemesi	• Avlanmaya kota getirilmesi • Balıkların restoran menüsüne girmesi
Tunceli – Yeniköy'den Hüseyin Erdoğan (Pertek'e 18 km uzaklıkta köy)	• Alevi dedesi olması • Bölge hakkında kitabının olması	• Gözeler • Munzur Baba Türbesi		
Malatya – Battalgazi; Sanat evi gözlemeci ve yufkacı	• Kırsalda kadın girişimci ve rol model olması • Mikro kredi kullanarak üretim yapması	• Bölgenin geleneksel tarım ürünleri ve yöresel mutfağı • Sokak iyileştirmesi çalışmaları • Restorasyon çalışmaları • Sanat evinde üretilen ürünlerde	• Halkın ve özellikle kadınların bu çalışmalara yeni yeni ısınmaya başlamış olmaları • Turist gelmesi konusunda endişelerin olması	• Mikro kredi ve çeşitli destekler ile kadınların desteklenmesi • Turistleri yöreye çekecek programların yapılması

	Paydaş Özellikleri	Turizm Açısından Önemli Değerler	Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar	Öneriler
		bölgenin tarihi yapılarının resmedilmesi		
Malatya – Battalgazi; Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayında kursiyer	• Kırsalda kadın girişimci ve rol model olması • Üniversite sonrası eğitime devam konusunda örnek olması	• Kervansaray ve burada düzenlenen kültürel etkinlikler • Kurslar yerli turisti getirmesi açısından önemli	• Kervansaray'da verilen eğitimlerin Malatya genelinde bulunmaması	• Daha çok kişinin bu tür aktivitelerden faydalanabileceği ortamların yaratılması
Malatya – O – Aslantepe Kazı evi bekçisi	• Turistlerle ve kazı ekibiyle birebir diyalog halinde olması	Aslantepe	• Yabancı kazı ekibi ile yaşanan problemler • Son yasa değişiklikleri ile ekibe katılan Türk araştırmacının yeterli olmaması • Kazılara yeterli ilginin gösterilmemesi ve kontrol edilmemesi • Turistlerin ziyaret sırasında oturup dinleneceği bir yerin olmaması • Aslantepe ile ilgili gelen turistlere dağıtılacak görsellerin olmaması	• Kazı ekibinin kontrollerinin daha sıkı olması • Yerli araştırmacının daha etkin olması • Ziyarette bulunan turistlere yönelik ufak da olsa gölgelik bir yer ve büfe tarzı bir işletmenin kurulması
Tunceli Merkez çay bahçesi işletmecisi ve Ziraat Mühendisleri Odası (ZMO) Temsilcisi	• Yüksek öğrenimli • Girişimci • Bölge insanını yakından tanıma ve gözleme imkânı var • Tunceli ZMO Temsilcisi olması nedeniyle farklı kesimlerden insanlarla diyalog halinde	• Munzur dağları ve çevresi • Baraj gölleri	• İl genelinde görülen işsizlik • Nitelikli personelin Tunceli'den göç etmesi • Tarımsal araziler konusundaki sıkıntılar nedeniyle üretimin çok düşük olması • Tunceli Merkez'de bir Pazar kültürünün olmaması • Güvenlik sorunlarının yaşanması	• İstihdam arttırıcı projeler ile nüfusu koruyup aynı zamanda ilde görülen umutsuzluk havasının kırılması
Arapgir – Turgay	• Bölge insanı	• İlçe genelinde tarihi	• Turizm konusunda	• Mevcut yapının

	Paydaş Özellikleri	Turizm Açısından Önemli Değerler	Turizm Sektöründe Karşılaşılan Sorunlar	Öneriler
Kocanaz (İtfaiye amiri), Bülent Akpınar (Şoför), Mustafa Gürbüz Bulut (Zabıta Amiri)	olmaları ve rehberlik yapabilecek kadar alana hâkim olmaları	ve doğal tüm alanlar	yeterli eğitime sahip personelin olmaması • Turizm konusunun bölge için yeni olması	korunacağı bir düzenleme ile daha fazla turistin çekilebilmesi • Bölgeden göçen Ermenilerin turistik amaçlı gezilere başlaması • Ermenilerin ilçeyle bağlarının halen devam ediyor olması
Malatya, TİGEM Sultansuyu Harası	• Malatya'nın tanıtımı için önemli bir tesis olması At yetiştiriciliğinden Hara için gerekli ekonomik gücü elde edebilmeleri			Hara ve atların turizm amaçlı kullanılması
Malatya – Esenbey Çok Programlı Okulu Öğretmenleri	• Öğretmen olmaları nedeniyle yöre halkının her kesimi ile doğrudan temas halinde olmaları	• Doğal güzellikler ve jeolojik yapı Tohma ve Levent Vadileri	• Tanıtım sorununun olması	• Tanıtımı arttırıcı projelerin üretilmesi Tohma ve Levent Vadilerinin turizm açısından etkin olarak kullanılması
Malatya – Esenbey, Bakkal	• Yerelde turizmin gelişmesi için istekli olması	• Doğal güzellikler • Sıcak ve misafirperver insan yapısı	• Turizm konusunda herhangi bir yatırım veya çalışmanın olmaması	• Yerli ve yabancı turistlerin bölgeye daha çok gelmesini sağlayacak projelerin hayata geçirilmesi
Pertek – AB Proje Koordinasyon Merkezi	• AB Proje deneyiminin olması • Yöre insanı ve özellikle kadının sosyal yaşama kazandırılmasında önemli bir yerinin olması • Bölgenin ihtiyacı olan kapasite artırımı konusunda potansiyelinin yüksek olması	• Pertek içinde yer alan tarihi camiler ve çevresinde yer alan tarihi yapılar • Çemişgezek ve Hozat bölgesindeki doğal değerler ve biyolojik çeşitlilik • Keban Baraj Gölü • Termal tesis • Kaybolmaya yüz tutmuş gelenekler • Geleneksel mutfak özellikleri	• Kültürel gelenekleri ve değerleri eski nesillerden aktarma konusunda büyük endişelerin olması	• Yerel halkın sosyal yaşantısını hareketlendirecek, istihdam yaratıp nüfusu Pertek'te tutabilecek projelerin üretilmesi ve uygulanması

4.2. SORUN ANALİZİ

Proje ekibinin TRB1 Bölgesinde gerçekleştirdiği çalışmalar, paydaş ziyaretleri ve derinlemesine mülakatlar sonucu elde ettikleri bilgilere dayanarak turizme ilişkin temel sorunlar tespit edilmiştir. Sorun analizinin *ön sonuçları* aşağıda yer alan Tablo 30'da verilmiştir. Sorun analizi 5 paydaş grup özelinde "genel", "çekim odakları", "finans", "ulaşım", "konaklama", "yiyecek içecek", "ağırlama", "hizmet çeşitliliği", "pazarlama" ve "diğer" konu başlıklarında değerlendirilmiştir.

Tablo 30: Sorun Analizi

	1 KAMU	**2 YEREL YÖNETİMLER**	**3 ÖZEL SEKTÖR**	**4 SİVİL TOPLUM**	**5 DİĞER AÇIKLAMA**
A GENEL	Hazırlanan ulusal ve bölgesel kalkınma plan ve programlarının TRB1 Bölgesinde turizm gelişimi için uygulamaya konulmasında karşılaşılan sorunlar	Projelerin gerçekleştirilememesi	Girişimcilik konusunda yetersizlik, zayıf ve münferit çabalar	Girişimciliğin özendirilmesi ve bürokratik destek konularındaki yetersizlikler	Bölge turizminin gelişimi için gerekli talep ve bilgi düzeyinin eksikliği
		Borç durumu ve kaynak kısıtları		Turizm konusunda gerçekçi olmayan beklentilerin yaratılması	
	Turizm konusunda farklı beklentilerin yaratılması	Turizm konusunda farklı beklentilerin yaratılması			
B ÇEKİM ODAKLARI	Alt yapı eksiklikleri, bakımsızlık ve kontrolsüzlük	Alt yapı eksiklikleri bakımsızlık ve kontrolsüzlük	B-1 ve B-2 ile ilgili makamlara yönelik talep ve öneri eksikliği	B-1 ve B-2 ile ilgili makamlara yönelik talep ve öneri eksikliği	Mevcut Turizm değerlerinin turistik ürün haline dönüştürülememesi
	Yetki karmaşası ve bürokrasi	Mevcut Turizm Ürünlerinin desteklenmemesi	Mevcut turizm ürünlerinin geliştirilememesi		Taşınmaz Kültür Varlıkları ile ilgili kaynak kısıtları ve yasalardan kaynaklanan çözümsüzlük durumu
	Yerel halkın sürece dahil edilememesi	Yetki kargaşası sebebi ile uzak durulması	Yeni çekim odaklarının turizm ürünü haline getirilememesi		
C FİNANS	Sektöre özel teşvik politikalarının eksikliği ve bürokrasi	Yerel yönetimlerin proje geliştirerek, mevcut hibe, teşvik ve desteklerden yararlanabilme kapasitelerinin düşük olması	Turizm yatırımlarındaki yetersizlik, yerel yönetimler ve yatırımcılar arasındaki iletişim eksikliği	Turizm yatırımları konusunda kamu ve özel sektör ile işbirliği geliştirme konusundaki eksiklikler	Kısıtlı Kaynaklar
	Sektörün ÖTV ve KDV gibi vergi konularında desteklenmemesi		Yatırımcı azlığı ve ilgisizliği		

	1 KAMU	2 YEREL YÖNETİMLER	3 ÖZEL SEKTÖR	4 SİVİL TOPLUM	5 DİĞER AÇIKLAMA
	Bankaların sektöre yönelik uygulamalar konusunda özendirilememiş olması		Bankaların sektöre özel uygulamalarının eksikliği		
D ULAŞIM	Talebin gerektirdiği hızlı süreç yönetimindeki gecikmeler	Denetim yetersizliği	Yetersiz bölgesel araç envanteri Sektöre ilişkin sorunlar	Siyasi eğilimler Kurumsal ve kurumlararası koordinasyonun sağlanmasındaki sorunları	Bozuk ve kapalı yollar, zamansız uzun süren inşaatlar
E KONAKLAMA	Bürokrasi ve yetki karmaşası	Bürokrasi ve yetki karmaşası	Kalifiye personel ve kapasite eksikliği Tesis envanterinin ve kalitenin yetersizliği	Bu alandaki STK'lar ile ilgili çok başlılık ve alana uzaklıkları	Bölge Üniversiteleri ve eğitim kurumlarının bu konudaki arz eksikliği
F YİYECEK İÇECEK	Standartlar konusunda iletişim ve denetim eksikliği Eğitim program veya desteklerinin eksikliği	Standartlar konusunda iletişim ve denetim eksikliği	Yöresel mutfağın sunulduğu yerlerin az ve hizmet kalitelerinin yetersiz olması - Göllerde yakalanan balıkları pişirecek lokanta bulunması konusunda sıkıntı çekilmesi	Bölgede bu alanda sadece sınırlı olarak yerel STK'ların varlığının söz konusu olması, bu STK'ların da genellikle Ticaret odası ya da Esnaf ve Sanatkârlar Odaları içerisinde kaybolması	Bölge Üniversiteleri ve eğitim kurumlarının bu konudaki arz eksikliği
G AĞIRLAMA	Eğitim programları eksikliği ve destek programları konusunda iletişim eksikliği	Sosyal tesisler örneklerinin kapasite düşüklüğü	Turizm sektöründe hizmet kalitesinin düşük olması, kalifiye personel eksikliği, göçe dayanan ucuz dönemsel personel tercihleri	Eğitim ve kapasite artırımı konusunda girişim ve lobi faaliyetlerinde eksiklik	Bölge Üniversiteleri ve eğitim kurumlarının bu konudaki arz eksikliği
H HİZMET ÇEŞİTLİLİĞİ	Ziyaretçi sayısı ile orantılı Güvenlik ve Sağlık konularındaki yetersizlik Eğitim eksikliği	Ziyaretçi sayısı ile orantılı atık yönetimi ve temizlik konularındaki yetersizlik	H1 ve H2 ile ilgili Talep Eksikliği	H1 ve H2 ile ilgili Talep Eksikliği Eğitim programları eksikliği	Başarılı örneklerin azlığı
K PAZARLAMA	Tanıtım faaliyetleri ve koordinasyon eksikliği	Tanıtım faaliyetleri ve koordinasyon eksikliği	Yetersiz ve münferit pazarlama çabaları	Çabalara katılım arzusu ve iradesinin yetersiz kalması	Turizmde pazarlama konusunun kompleks ve çok başlı yapısı, koordinasyon zorlukları. Ürün tasarım ve pazarlama ağlarının olmaması

	1 KAMU	2 YEREL YÖNETİMLER	3 ÖZEL SEKTÖR	4 SİVİL TOPLUM	5 DİĞER AÇIKLAMA
L DİĞER		Kent dokusunun korunması ve imar planlarının yapılması/uygulanması konusunda yerel yönetimlerin özensiz veya başarısız olması	Güvenli istihdam şansının az olması		Güvenlik sorunlarının talep konusunda engel teşkil etmesi, bunun yatırımcıya, işletmeciye ve kamuya yansıması

5. TRB1 BÖLGESİ SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM GELİŞİM STRATEJİSİ

Bu çalışma ile TRB1 Bölgesi için belirlenen turizm stratejilerinin, özellikle Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın hazırladığı "Turizm Stratejisi 2023" ve "Termal Turizm Master Planı" ile bağlantısı kurulmuş, ulusal ölçekli stratejilerin detaylandırılarak bölgesel ölçeğe aktarılması sağlanmıştır. Çeşitli tarihlerde TRB1 Bölgesi illeri Bingöl, Elazığ, Malatya ve Tunceli'de gerçekleştirilen ilgili paydaşların katıldığı çalıştay sonuçları, paydaş analizi, sorun analizi, odak grup toplantılarının sonuçları ve derinlemesine mülakatlar ile turizm uzmanlarının gözlemleri doğrudan strateji çalışmalarına yansıtılmıştır.

Çalışma süresince belirlenen Önemli Turizm Değerleri ve Önemli Turizm Alanlarına strateji ve eylem planlarında öncelikle yer verilmiştir.

TRB1 Bölgesi Sürdürülebilir Turizm Stratejisi ve Eylem Planı hazırlanırken aşağıda sıralanan sürdürülebilir turizmin temel ilkeleri göz önünde bulundurulmuştur.

- Turizm geliştirme strateji ve planları, yerel ve ulusal sürdürülebilir kalkınma stratejilerinin parçası olmalıdır.
- Turizm geliştirme strateji ve planlarını ilgilendiren konularda "yetki kargaşası" ortadan kaldırılmalı ve ilgili resmi idari organlar arasında eşgüdüm sağlanmalıdır.
- Turizm geliştirme strateji ve planları, başta yerel aktörler olmak üzere, ilgi sahibi tüm kişi ve kurumları sürece katacak ve/veya cesaretlendirecek şekilde saydam olmalıdır.
- Çekim odaklarını oluşturan doğal ve kültürel değerler kaynak olarak değerlendirilmeli; kaynak kullanımı akılcı ve sürdürülebilir olmalıdır.
- Kaynak kullanımında, "koruma kullanma dengesi" esas alınmalıdır.
- Turizm geliştirme strateji ve planları, sektörler arası bağlantıyı kurarak ekonomik faaliyetleri çeşitlendirmelidir.
- Bu faaliyetler sonucu elde edilecek gelirler alanda kalmalı ve hayat kalitesini iyileştirmeye katkı sağlamalıdır.
- Turizm ürününün pazara göre satılabilir nitelikte ve alanın ait olduğu bölge ve/veya ülke ürün sepeti ile tamamlayıcı bir özelliğe sahip olmalıdır.
- Özellikle yerel halka yönelik eğitim programları düzenlenmelidir.
- Çağdaş "risk yönetimi" uygulamalarının süreçlere entegre edilmesiyle, olası doğal, politik ve sosyal krizlere yönelik önlemlerin alınması sağlanmalıdır.

- Turizm ürünü satış, pazarlama ve sunum aşamalarında sağlıklı veri toplama, saklama ve bilgi akışı mümkün olmalıdır.
- Turizm geliştirme strateji ve planlarının tüm aşamalarında, "izleme ve değerlendirme" mekanizmalarının etkin bir biçimde kullanılması sağlanmalıdır.
- TRB1 Bölgesi ile Karadeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri ile rekabet değil entegrasyon sağlanmalıdır.
- Yüksek büyümeye dayalı aşırı bir arz talep beklentisi yaratılmamalıdır.
- Aşırı kaynak kullanımı değil, kaynak korumaya öncelik verilmelidir.
- Yöre halkının turizm değerlerinden haberdar edilmesi ve önceliğin yöre halkına verilmesi sağlanmalıdır.
- Belli bir turizm türünün öne çıkarılması değil, bütün türlerin birlikte kullanılması teşvik edilmelidir.
- Turizm faaliyetlerinin toplumsal anlayışın ve toleransın gelişmesine katkıda bulunması sağlanmalıdır.

5.1. GZFT

Yapılan paydaş toplantıları ve çalıştaylar sonrasında iller bazında yapılan değerlendirmeler aşağıda verilmektedir.

Bingöl ili Yüzen adalar tabiat parkı, doğal ürünleri ile öne çıkarken termal kaynakları ve doğal değerleri ile fırsatlar sunmaktadır. İl ekonomisinin zayıf olması, arazi yapısının engebeli olması, sadece karayolu ile ulaşılması, tarihi değerler açısından zengin olmaması ve turizm alt yapısının yetersiz olması zayıf yönleridir. Kırsal alandan kente göç ve güvenlik problemleri ise tehditler olarak ön plana çıkmaktadır.

Elazığ ilinin yüzey su kaynakları, ulaşım imkânları, verimli ve ekilebilir tarım alanları ve Öküzgözü üzümü yetiştiriciliği güçlü yanları olarak ortaya çıkmaktadır. Harput gibi inanç turizmi açısından önemli değerlere sahip olması, mevcut uluslararası havalimanının Diyarbakır yolu üzerine alınması ve yeni terminal binası ile büyütülüyor olması ise fırsatlar sunmaktadır. Turizm alt yapısının ve yetişmiş insan kaynağının yetersiz olması, tarihi ve kültürel değerlere yeterince ilgi gösterilmemesi zayıf yönleri, kırsal alandan aldığı göç ise tehditleri oluşturmaktadır.

Malatya'nın ekonomik olarak bölgenin en gelişmiş ili olması, ulaşım imkânları, doğal ve tarihi değerler açısından zengin olması, yöresel mutfağı, tarımsal üretimi ve kayısının il ile özdeşleşmesi güçlü yanları olarak ortaya çıkmaktadır. İnanç turizmi için önemli tarihi değerlere sahip olması ise en önemli fırsattır. Turizm alt yapısının yeterince gelişmemiş olması, yetişmiş insan kaynağındaki yetersizlik zayıf yönlerini, kente olan niteliksiz iş gücü göçü ise tehditlerdir.

Tunceli ilinin doğal kaynak değerleri, Munzur Vadisi Milli Parkı güçlü yanlarını, Fırat Havzası Turizm Koruma ve Gelişme Bölgesi içinde yer alması fırsatları oluşturmaktadır. Göç, turizm alt yapısı ve insan kaynağının yetersiz olması zayıf yönlerini, İşsizlik, Munzur ve Pülümür Vadileri üzerinde yapılacak HES projeleri ise tehditledir.

Tablo 31: İller Bazında GZFT Analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler	Fırsatlar	Tehditler
BİNGÖL			
Yüzen Adaların olması	Sadece karayolu ile ulaşılabilir olması	Yeni bulunan termal kaynakların olması	Güvenlik
Ilıcalar'da turizm yatırımı olması, şehir merkezine yakınlığı ve yerel yönetimlerin turizm konusunda istekli olması	İlin tarihi değerler açısından zayıf olması,	Termal kaynaklara yatırım yapmak isteyen yatırımcı olması	Kırsal alandan şehirlere göç olması
Bingöl Üniversitesinin açılması	Doğal değerler envanterinin zayıf olması	Güneşin doğuşu gibi aktivitelerde yerelden öncülük yapabilecek kişilerin bulunması	Kültürler arası farklılıklar
Peynir, bal vb. yöresel ürünlerin üretilmesi ve satılması	Paydaşların turizm konusuna ilgisiz olmaları	Yatırım ve geliştirme konusunda istekli yerel yöneticilerin olması (İlçe Belediyeleri)	
	Ekonomik olarak gelişmişlik düzeyinin düşük olması	Bingöl Belediyesinin ilde turizmin gelişmesi konusunda istekli olması	
	Yatırımların çok düşük seviyede olması	Havalimanının tamamlanmak üzere olması	
	Arazi yapısının engebeli olması	Kuzey Güney Karayolu (Trabzon-Hatay) Bingöl Merkezden geçiyor olması	
	Turizm konusunda yetişmiş insan kaynağının yetersiz olması		
	Proje geliştirme konusunda yetişmiş insan kaynağının yetersiz olması		
	Turizm altyapısının çok yetersiz olması		
	Tarımsal arazilerin çok kısıtlı olması, hayvancılığın		

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler	Fırsatlar	Tehditler
	gerilemesi, sanayinin gelişmemesi gibi nedenlerle istihdam alanlarının olmaması		
	Sosyal ve kültürel imkânların çok düşük olması		
	Sivil Toplum Örgütlerine katılımın az olması		
ELAZIĞ			
Üç tarafının sularla çevrili olması	Turizm altyapısının yetersiz olması	Elazığ'ın bölge turizminde önemli bir yere sahip olması	Kültürler arası farklılıklar
Karayolu, havayolu, demiryolu ve feribot ile kolay ulaşılabilir olması	Turizm sektöründeki insan kaynağının yetersiz olması	2012 yılı içerisinde yeni ve daha büyük bir Uluslararası havalimanının açılacak olması	Kırsal aladan göç
Birçok doğal, tarihi ve kültürel değere ev sahipliği yapması	Tarihi ve kültürel değerlere yerel halkın ilgisiz olması	Fırat Havzası Turizm Koruma ve Gelişme Bölgesi içinde yer alması	
İlde sağlık sektörünün gelişmiş olması yatırımların devam etmesi	İl dışından yerli ve yabancı sermaye girişinin az olması	Harput isminin güçlendirilmesi için restorasyon çalışmaların yapılıyor olması	
Etkin çalışan Ticaret ve Sanayi Odası ve Ticaret Borsasının bulunması	Görünürlük ve tanıtım konularında yetersizliklerin olması	Gümrük İl Müdürlüğünün kurulmuş olması	
Ulaşılabilirliğinin kolay olması, TRB1 illerinin yanı sıra Diyarbakır ile de ilişkilerinin güçlü olması	Proje geliştirme konusunda yetişmiş eleman eksikliğinin olması	Mevcut turistik alanların yeni ürün olarak pazarda yer alabilecek olması	
Tarım alanı, su ürünleri ve hayvancılık gibi konularda yeterli kaynağa sahip olması	Sivil Toplum Örgütlerine katılımın düşük olması	İnanç turizmi açısında Malatya ile birlikte önemli bir merkez oluşturması	
Yatırımların artması	Şarapçılık sektörüne mesafeli davranılması	Ülkede seçilen 12 cazibe merkezinden biri olması	

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler	Fırsatlar	Tehditler
Çok kültürlü kozmopolit yapıya sahip olması	Harput dışında kalan tarihi değerlerin çok fazla sahiplenilmemesi		
Zengin mutfak	Nitelikli iş gücünün olmaması		
Kayak, su sporları gibi alternatif konularda alt yapının oluşmaya başlaması	Turizm odaklarının coğrafi olarak bir birinden uzak olması, günlük rotalarda gezilen değerlerin yetersiz kalması		
Fırat Üniversitesinin varlığı			
Folklorik değerlerin zengin olması,(musiki, kürsü başı etkinlikleri vb.)			
Öküzgözü üzüm çeşidinin coğrafi işaret alması ve Elazığ'ın bilinirliğini arttırması			
MALATYA			
Bölge'nin en gelişmiş ili olması	Turizm için yetersiz insan kaynağı	Malatya'nın bölge turizminde konaklama alt yapısının güçlü olması	Malatya'ya niteliksiz iş gücü göçünün olması
Karayolu, havayolu ve demiryolu ile ulaşılabilirliğinin yüksek olması	Turizm altyapısının nispeten iyi olmasına rağmen yeterli seviyede olmaması		
Gaziantep ve Elazığ gibi çevredeki önemli illere yakın olması	Proje geliştirme konusunda yetişmiş insan kaynağının yetersiz olması	2012'de Elazığ'da açılacak uluslararası havalimanına 1 saat mesafede olması	
Bölgede tarihi zenginliği en yüksek olan il olması	Üniversitenin şehirle kaynaşmasının tam olarak sağlanamamış olması	Fırat Havzası Turizm Koruma ve Gelişme Bölgesi içinde sadece Arapgir ilçesi yer alıyor olmasına karşın Karakaya Baraj Gölü ve çevresinin de Bölge içerisine alınma çalışmaları devam	

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler	Fırsatlar	Tehditler
		ediyor olması	
Doğal kaynak zenginliğinin fazla olması	Merkez ve ilçeler arasındaki gelişmişlik farklarının büyük olması	Ülkede seçilen 12 cazibe merkezinden biri olması	
Kültürel çeşitlilik ve kozmopolit yapıya sahip olması		Mevcut turistik alanların yeni ürün olarak pazarda yer alabilecek olması	
Nemrut, Divriği, Kemaliye gibi önemli turizm noktalarına yakın olması		Elazığ ile birlikte inanç turizmi için önemli bir merkez olması	
Bölgenin diğer illerine göre güçlü sivil toplum örgütlerinin bulunması		Yerel yönetimlerin turizmi bir fırsat olarak görmesi ve bu yönde yatırım yapmaları	
Tarımsal açıdan zengin olması		Valilik, FKA vb. kurumların turizm konusunda yaratılan alternatiflere destek vermesi ve projeler üretmesi	
Kayısının ilin marka değeri olması			
İnönü Üniversitesinin varlığı			
Sağlık turizmi açısından potansiyel taşıması			
Tarihi eserlerin korunması ve restorasyon faaliyetleri konusunda gelişmiş olması			
Tarihi, kültürel ve inanç turizmi açısından önemli turizm değerlerine sahip olması			
Ticaret ve Sanayi Odası, Ticaret Borsası gibi örgütlerin etkin çalışıyor olması			

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler	Fırsatlar	Tehditler
KUDEB vasıtasıyla tarihi ve kültürel yapıların korunması			
Tarihi Kentler Birliğinin etkin çalışması			
Bölge halkının turizm konusunda daha açık fikirli olması			
Su kaynaklarının bolluğu			
Malatya Valiliği'nin turizme yönelik çalışmalarının olması			
FKA Genel Sekreterliğinin Malatya'da olması			
Konferans ve kongre salonlarının olması			
Sosyal ve kültürel imkânlara ulaşılabilirliğin olması			
Film festivali gibi uluslararası organizasyonların düzenleniyor olması			
Genç nüfusun varlığı			
Havalimanının olması			
Yöresel mutfağın turistik ürün olarak sunumuna ilişkin örneklerin bulunması			
TUNCELİ			
Doğal kaynak, hayvan ve bitki çeşitliliği açısından sayılı bölgelerden biri olması	Turizm sektörünün gelişmemiş olması	İlin güney bölgesinin Fırat Havzası Turizm Koruma ve Gelişme Bölgesi içinde yer alması	İstihdam yaratan projelerin yeterli seviyede olmaması
Yöresel kültürün kırsal alanda korunuyor olması	Göç nedeniyle nüfusun azalması	Elazığ havalimanına yakın olması	İşsizlik ve güvenlik nedeniyle dışarıya göçün devam etmesi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler	Fırsatlar	Tehditler
Tunceli şehir merkezinin sosyal açıdan hareketli olması, kadının sosyal yaşamda etkin olması	Güvenlik nedeniyle yatırımların sınırlı olması		Munzur ve Pülümür Vadileri üzerine yapılacak HES'lerin doğal yapı üzerinde tehdit oluşturması
Tunceli Üniversitesinin varlığı	Turizm konusunda nitelikli eleman eksikliğinin olması		
FKA'nın destek ofisinin bulunması	Sermaye ve yatırımcı eksikliklerinin olması		
Son dönemde turizm konusunda konaklama yatırımlarının olması			
Munzur Festivalinin yapılması			
Turistik gezi organizasyonlarının yapılıyor olması			
Halkın yeniliklere karşı açık olması			

5.2. VİZYON, STRATEJİLER VE UYGULAMA HEDEFLERİ

Yapılan çalışmalar sonucunda *"Turizm sektörünün sürdürülebilir şekilde geliştirilmesi yoluyla TRB1 bölgesinin kalkınmasına katkı sağlanması"* vizyon olarak belirlenmiştir. Bu vizyona ulaşmak için ise aşağıdaki tabloda verilen stratejiler geliştirilmiştir.

VİZYON: Turizm sektörünün sürdürülebilir şekilde geliştirilmesi yoluyla TRB1 bölgesinin kalkınmasına katkı sağlanmasıdır.				
Strateji 1	Strateji 2	Strateji 3	Strateji 4	Strateji 5
TRB1 bölgesinde sürdürülebilir turizm türlerinin geliştirilmesi	Önemli Turizm Değerlerine ulaşılabilirliğin arttırılması ve fiziki altyapı imkânlarının geliştirilmesi	Turizm altyapısının güçlendirilmesi, konaklama, yeme-içme, hizmet kalitesinin artırılması	TRB1 Bölgesinin Önemli Turizm Değerlerinin tanıtılması ve pazarlanması	Yönetişim modelinin geliştirilmesi

Strateji 1 - TRB1 Bölgesinde Sürdürülebilir Turizm Türlerinin Geliştirilmesi: Bu strateji altında yapılan çalışmalar ve çalıştaylar sonrasında bölge için tarih ve kültür, doğa, sağlık ve termal, inanç ve kış turizmi öne çıkmaktadır.

Şekil 10: Bölgede Öne Çıkan Turizm Türleri

Turizmin işlevsel bir kalkınma aracı olarak kullanılabilmesinde turizm ürünlerine sahip olmanın yanında, bu ürünlerin sürdürülebilir ve etkin bir şekilde kullanılması da önem arz etmektedir. Turizmde sürdürülebilirlik ancak dinamik bir ortamın varlığı ve bilinçli bir şekilde tasarlanan turizm ürünlerinin akılcı, cazip bir şekilde pazara sunulması ile mümkün olabilir.

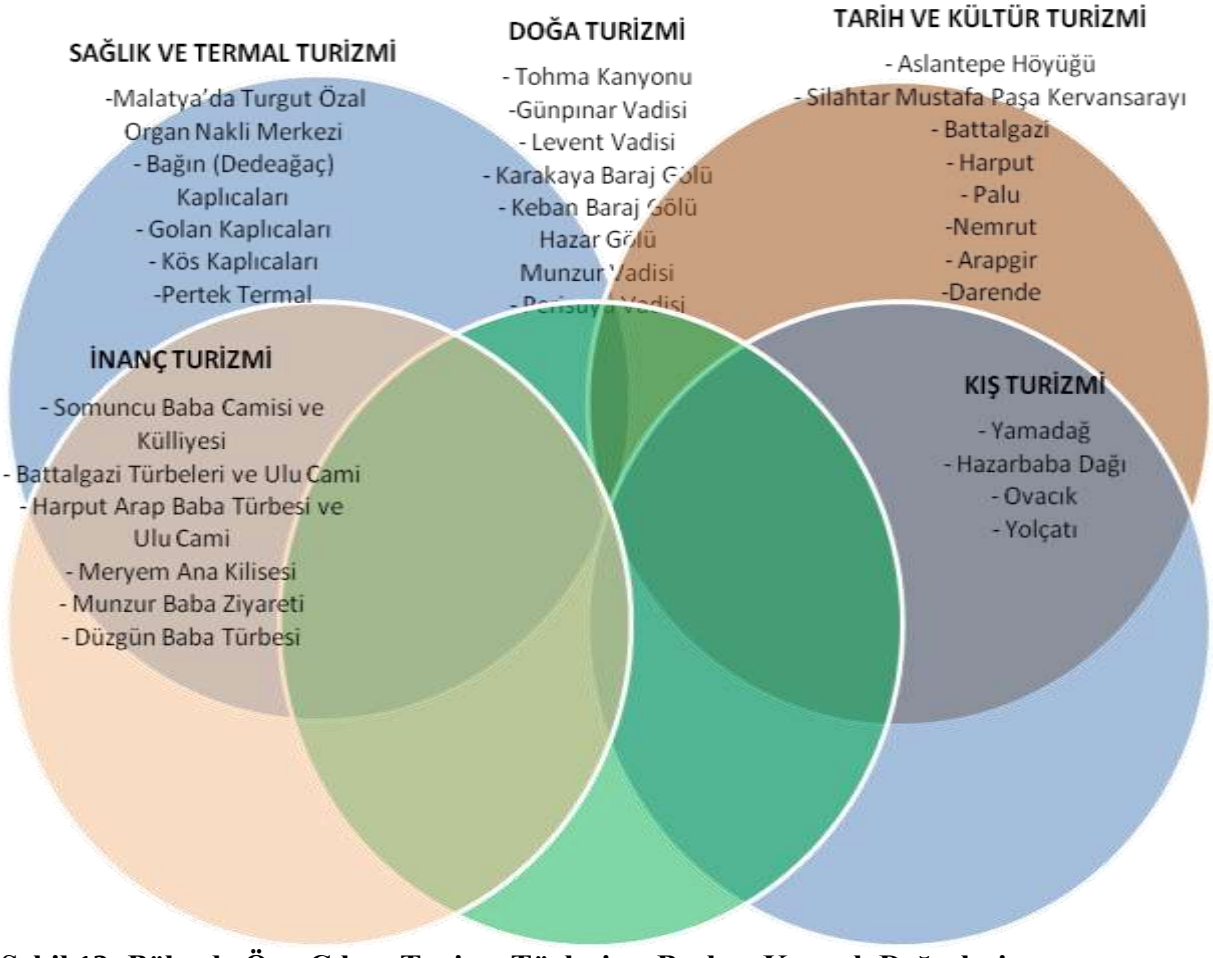
TRB1 bölgesi, Karadeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin ortasında turizm açısından da gelişme sağlamaya yönelmiş bir bölgedir. Bu nedenle, turizm gelişiminde çevre bölgelerde sunulan ürün ve hizmetlerin benzerlerini sunmaya ve bu şekilde rekabet eden değil, TRB1 bölgesindeki farklılık ve özgünlükleri öne çıkaran bir yaklaşım benimsenmelidir.

Bu doğrultuda stratejiler ve hedefler, TRB1 bölgesinin potansiyeli ve turizm ürününü oluşturan kaynak değerlere göre belirlenmiştir (Şekil 10).

Şekil 11: Bölgede Öne Çıkan Turizm Kaynak Değerleri

TRB1 bölgesinde turizm kaynak değerleri açısından tarihi değerler, yerel mutfak, festivaller, kültürel etkinlikler, dini yapılar, su kaynakları, bitki ve hayvan çeşitliliği, yöresel ürünler ve geleneksel mimari ön plana çıkmaktadır.

Şekil 12: Bölgede Öne Çıkan Turizm Türleri ve Başlıca Kaynak Değerleri

Strateji 2- Önemli Turizm Değerlerine Ulaşılabilirliğin Arttırılması ve Fiziki Altyapı İmkânlarının Geliştirilmesi: Bölgedeki kaynak değerlerin turizme kazandırılabilmesinde en önemli bileşen ulaşılabilirliktir. Bu strateji başlığı altında belirlenen hedeflere ulaşabilmek için belirlenen 14 faaliyet ile Bölgedeki önemli turizm değerlerine ulaşım imkânlarının ve altyapının güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Strateji 3 - Turizm Altyapısının Güçlendirilmesi, Hizmet Kalitesinin Artırılması: Bu strateji için 3 hedef ve bu hedefler için 7 faaliyet ile Bölgedeki turizm tesislerinin nitelik, turist ve geceleme sayılarını artırmak; girişimcilik ve yetişmiş insan kaynağını geliştirmek amaçlanmaktadır.

Strateji 4 - TRB1 Bölgesinin Önemli Turizm Değerlerinin Tanıtılması ve Pazarlanması: Bu strateji altında 4 hedef ve 10 faaliyet alanı belirlenmiştir. Belirlenen faaliyetler ile bölgenin özellikleri ve paydaşların tercihleri doğrultusunda, farklı turizm türlerinde, birbirinden bağımsız veya ilintili olacak biçimde, turizm ürünü geliştirilmesi ve dengeli bir ürün sepeti hazırlanması amaçlanmaktadır. Bu faaliyetler sonucu Bölgedeki turizm değerleri ile yöresel ürünlerin tanıtılması ve öne çıkan turizm türlerinin tümünün geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Strateji 5 - Yönetişim Modelinin Geliştirilmesi: Bu strateji için ulusal ve bölgesel düzeyde eşgüdüm ve uygulamada bütünlüğü sağlamak üzere, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan ve bazı illerde uygulamaya geçen yönetişim modeli esas alınmıştır. Bu model strateji ve eylem planının "uygulanması", "izlenmesi" ve "değerlendirilmesi" temeline dayanmaktadır. Uygulayıcı, ziyaretçi ve hizmet sağlayıcıların planda gerekli güncellemeleri yapmaya imkan sağlayacak şekilde, uygulama sürecine ilişkin geri bildirimde bulunmaları, uygulamadaki etkinliği ve başarıyı artıracaktır. Bu kapsamda Bölgesel, İl ve Noktasal Turizm Konseylerinin kurulması ve aktif olarak çalışması öngörülmektedir.

TRB1 Bölgesi Sürdürülebilir Turizm Stratejisi ve Eylem Planının hayata geçirilmesi için oluşturulacak yönetişim modelinin genel kurgusu aşağıda sıralanan ilkelere dayandırılmalıdır.

- Saydamlık
- Hesap verebilirlik (siyasal hesap sorma, idari ve mali hesap sorma, hukuki hesap sorma)
- Katılımcılık ilkesi
- Yerinden yönetim
- Etkinlik ve verimlilik
- Bütüncül yaklaşım
- Bilgiye erişim hakkı
- Çevre hakkı
- Çok aktörlü ve toplumsal ortaklıklara dayalı yönetim, sürdürülebilir kalkınma.

TRB1 Bölgesi Bingöl, Elazığ, Malatya ve Tunceli illerinin idari sınırları içerisinde kalmaktadır. Öneri yönetişim modeli; geniş tabanlı, mutabakata dayalı tüm idari yapıları ve sivil toplum örgütlerini ve yerel liderleri sürece dâhil eden, sürdürülebilir turizm geliştirme çabalarının koordinasyonunu ve bilgi akışını sağlayan bir yapıda olacaktır.

Bu amaçla; TRB1 Bölgesi'nde turizm stratejilerinin etkin bir şekilde hayata geçirilebilmesi için "Fırat Havzası Turizm Konseyi", her il için "İl Turizm Konseyleri" ve Önemli Turizm Alanları için de "Noktasal Turizm Konseyleri" önerilmiştir.

Şekil 13: Yönetişim Modeli

SRATEJİLER VE HEDEFLER

STRATEJİLER	HEDEFLER
1. TRB1 bölgesinde sürdürülebilir turizm türlerinin geliştirilmesi	1.1. Tarih ve Kültür Turizminin geliştirilmesi 1.2. Doğa Turizminin geliştirilmesi 1.3. Sağlık ve Termal Turizmin geliştirilmesi 1.4. İnanç Turizminin geliştirilmesi 1.5. Kış turizminin geliştirilmesi
2. Önemli Turizm Değerlerine ulaşılabilirliğin arttırılması ve fiziki altyapı imkânlarının geliştirilmesi	2.1. Ulaşım ve fiziki altyapının güçlendirilmesi
3. Turizm altyapısının güçlendirilmesi (konaklama, yeme-içme, hizmet kalitesinin ve geceleme sayısının artırılması)	3.1. Bölgede nitelikli turizm tesis sayısının ve yatak kapasitesinin artırılması 3.2. Bölgede konaklama ve geceleme sayılarının arttırılması 3.3. Turizm tesislerinde hizmet sunum kapasitesinin ve kalitesinin arttırılması
4. TRB1 Bölgesinin Önemli Turizm Değerlerinin tanıtılması ve pazarlanması	4.1. TRB1 Bölgesi turizm değerlerinin bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde bilinirliğinin artırılması 4.2. Bölgede geleneksel yöntemlerle üretilen ürünlerin tanıtımının yapılması
5. Yönetişim modelinin geliştirilmesi	5.1. Fırat Havzası Turizm Konseyinin kurulması

	ve etkin hale getirilmesi 5.2. İl Turizm Konseylerinin kurulması ve etkin hale getirilmesi 5.3. ÖTA'larda Noktasal Turizm Konseylerinin kurulması ve etkin hale getirilmesi

Hedefler için belirlenen ve eylem planının altlığını oluşturmak ve hedeflere ulaşabilmek için faaliyetler belirlenmiştir.

HEDEF VE FAALİYETLER

HEDEFLER	FAALİYETLER
1.1. Tarih ve Kültür Turizminin geliştirilmesi	1.1.1. Tarih ve kültür turizmi rotalarını detaylandırmak 1.1.2. Bölgede yer alan geleneksel mimari örneklerini, kaleleri, han ve hamamları korumak ve turizm ürünü haline getirmek 1.1.3. Arapgir, Pertek, Çemişgezek ve Sivrice ilçelerinin "Yavaş Şehir" olma potansiyellerini incelemek ve Yavaş Şehir' sertifikası almaları için gerekli çalışmalar başlatmak
1.2. Doğa Turizminin geliştirilmesi	1.2.1. Doğa turizmi rotalarını detaylandırmak 1.2.2. Bölgede yer alan doğal göl ve baraj göllerinde su sporlarını geliştirmek 1.2.3. Doğal kaynak değerlerini korumak ve turizm ürünü haline getirmek 1.2.4. Karakaya Baraj Gölü Kıyı alanı imar planı ve çevre düzenlemesini yapmak 1.2.5. Yeşilyurt Mesire yerinde çevre ve peyzaj düzenlemesini yapmak 1.2.6. Ansur Mağaralarını turizme kazandırmak 1.2.7. Keban Baraj Gölü Kıyı alanı imar planı ve çevre düzenlemesini yapmak 1.2.8. Hazar Gölü Havzasında turizm faaliyetlerini geliştirmek 1.2.9. Hazar Baba Dağı'nda doğa yürüyüşü, kamping, fotoğrafçılık faaliyetlerini geliştirmek 1.2.10. Harput-Buzluk Mağarasını turizme kazandırmak
	1.2.11. Arapgir Kayaarası Kanyonu'nda rafting, doğa yürüyüşü, sportif balıkçılık ve doğa gözlem

HEDEFLER	FAALİYETLER
	faaliyetleri düzenlemek 1.2.12. Arapgir Göz mesire yerinde çevre ve peyzaj düzenlemesi yapmak 1.2.13. Günpınar Vadisinin doğa yürüyüşü parkuru olarak düzenlenmek 1.2.14. Çırçır Şelalesi ve çevresinin doğal ve yöresel ürün satışına yönelik düzenlemesini yapmak
	1.2.15. Mercan Suyu Vadisinde doğa yürüyüşü, doğa gözlem, sportif balıkçılık, fotoğrafçılık ve kampçılık faaliyetlerini desteklemek 1.2.16. Munzur Vadisi Milli Parkı doğa yürüyüşü, doğa gözlem, sportif balıkçılık, fotoğrafçılık ve kampçılık faaliyetlerini desteklemek 1.2.17. Pülümür Vadisinde doğa yürüyüşü, fotoğrafçılık ve doğa gözlem faaliyetlerini geliştirmek 1.2.18. Zenginpınar (Zağge) Şelalesinin çevre düzenlemesini yapmak ve turizme kazandırmak 1.2.19. Peri Suyu Vadisinde kaya tırmanışı, doğa yürüyüşü, doğa gözlem, sportif balıkçılık ve fotoğrafçılık faaliyetlerini geliştirmek 1.2.20. Karlıova'da güneşin doğuşunun izlenmesi, doğa yürüyüşleri, doğa gözlem, fotoğrafçılık ve kampçılık faaliyetlerini geliştirmek 1.2.21. Yüzen Adaların çevre düzenlemesini tamamlamak, doğa yürüyüşü ve fotoğrafçılık faaliyetlerini geliştirmek 1.2.22. Çır Şelalesi çevresinin mesire alanı düzenlemesini yapmak, çevresinde doğa yürüyüşü ve fotoğrafçılık faaliyetlerini geliştirmek
1.3. Sağlık ve Termal Turizminin geliştirilmesi	1.3.1. Bölgede yer alan kaplıca ve termal su kaynaklarını korumak, geliştirmek ve turizm ürünü haline getirmek 1.3.2. Tedavi amacı ile gerçekleştirilen turizm faaliyetlerini desteklemek 1.3.3. Kuluncak'ta bulunan potansiyel termal su kaynaklarının değerlendirilmesi için altyapı, tesis ve ulaşım olanaklarını geliştirmek 1.3.4. Bağın Dede Ağaç Kaplıcalarını geliştirmek, konaklama kapasitesi ve hizmet kalitesini artırmak

HEDEFLER	FAALİYETLER
	1.3.5. Golan Kaplıcalarını geliştirmek, konaklama kapasitesi ve hizmet kalitesini artırmak
	1.3.6. Kös Kaplıcalarını geliştirmek, konaklama kapasitesi ve hizmet kalitesini artırmak
1.4. İnanç Turizminin geliştirilmesi	1.4.1. İnanç turizmi rotalarını detaylandırmak 1.4.2. Bölgede yer alan tarihi değere sahip dini yapıları korumak ve turizm ürünü haline getirmek
	1.4.3. Somuncu Baba Cami ve Külliyesi çevresinde turizm faaliyetlerini geliştirmek 1.4.4. Battalgazi Ulu Cami ve Türbelerinin çevresinde turizm faaliyetlerini geliştirmek 1.4.5. Harput'u inanç turizmi merkezi haline getirmek 1.4.6. Munzur Baba Ziyareti çevre ve peyzaj düzenlemesini yapmak 1.4.7. Düzgün Baba Türbesinin peyzaj ve çevre düzenlemesini yapmak 1.4.8. Mazgirt Elti Hatun Türbesi korumak ve turizme kazandırmak
1.5. Kış turizminin geliştirilmesi	1.5.1. Bölgede yer alan kayak merkezlerinin nitelik ve kapasitelerini arttırarak turizm faaliyetlerini geliştirmek 1.5.2. Yamadağ Kayak Merkezi'nde başlatılan çalışmaları tamamlayarak turizme kazandırmak 1.5.3. Hazar Baba Dağında kış turizmi faaliyetlerini geliştirmek 1.5.4. Ovacık'ta kış turizmi faaliyetlerini geliştirmek 1.5.5. Yolçatı Mevkiinde kış turizmi faaliyetlerini geliştirmek
2.1. Ulaşım ve fiziki altyapının güçlendirilmesi	2.1.1. Ulaşım ve fiziki altyapı planını hazırlamak 2.1.2. Ansur mağaralarına ulaşım imkânlarını geliştirmek 2.1.3. Yamadağ kayak merkezine ulaşım imkânlarını geliştirmek 2.1.4. Nemrut Dağı Milli Parkı ile Malatya – Pütürge – Büyüköz güzergâhındaki karayolunu iyileştirmek 2.1.5. Aslantepe Höyüğüne giden yolu iyileştirmek

HEDEFLER	FAALİYETLER
	2.1.6. Battalgazi – Kale – Pütürge suyolu projesini tamamlamak
	2.1.7. Hazar Baba kayak merkezi yolunu asfaltla kaplamak ve ulaşım kalitesini artırmak
	2.1.8. Keban Baraj Gölü çevresindeki ilçelerin arıtma tesisi ve altyapılarını tamamlamak
	2.1.9. Palu'dan, Palu Kalesine, Palu Köprüsü ve Palu tarihi yapılarına ulaşım sağlayan yolu asfaltla kaplamak ve ulaşım kalitesini artırmak
	2.1.10. Keban suyolu projesini geliştirmek
	2.1.11. Düzgün Baba ziyaretine giden yolu iyileştirmek
	2.1.12. Mazgirt ilçesi ile Bağın-Dedeağaç kaplıcaları arasındaki ulaşım imkânlarını geliştirmek
	2.1.13. Karlıova ilçe merkezi ile Kaletepe arasındaki yolu asfaltla kaplamak
	2.1.14. Solhan ilçe merkezi ile Yüzen Adalar arasındaki yolu asfaltla kaplayarak ulaşım kalitesini iyileştirmek
3.1. Bölgede Nitelikli Turizm Tesis Sayısının ve Yatak Kapasitesinin Artırılması	3.1.1. Bölgede mevcut turizm tesislerinin niteliklerini yükseltmek
	3.1.2. Bingöl ve Tunceli'de turizm tesis yatırımlarını özendirmek
	3.1.3. Turizm sektöründe girişimci sayısını arttırmak
3.2. Bölgede Konaklama ve Geceleme Sayılarının Arttırılması	3.2.1. Bölge içindeki tur rotalarının ulusal güzergâhlara eklemlenmesini sağlamak
	3.2.2. Bölge halkının turist olarak, iç turizme katılımını sağlamak
3.3. Turizm Tesislerinde Hizmet Sunum Kapasitesinin Arttırılması	3.3.1. Sektörde Yetişmiş İnsan Kaynağı sağlamak
	3.3.2. Hizmet sunum kalitelerini yükseltilmesine yönelik rekabet ortamı yaratacak yarışmalar düzenlemek, teşvikler vermek
4.1. TRB1 Bölgesi turizm değerlerinin bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde bilinirliğinin artırılması	4.1.1. ÖTD'lere ilişkin görsel ve yazılı materyaller hazırlamak
	4.1.2. Ulusal tur düzenleyen acentelere bölge değerlerini tanıtmak
	4.1.3. Festivallerin etkinliğini artırmak

HEDEFLER	FAALİYETLER
	4.1.4. ÖTA ve ÖTD'ler için yönlendirme ve bilgilendirme tabelalarını hazırlamak
4.2. Bölgede geleneksel yöntemlerle üretilen ürünlerin tanıtımının yapılması	4.2.1. Ürünlerin sunum kalitesini artırmak 4.2.2. Yöresel ürünlerin ve hediyelik eşyaların satılabileceği üniteler düzenlemek 4.2.3. Ürünlerin pazarda ulaşılabilirliğini artırmak
5.1. Fırat Havzası Turizm konseyinin kurulması ve etkin hale getirilmesi	5.1.1. Fırat Havzası Turizm Konseyi'ni kurmak ve çalışır hale getirmek
5.2. İl Turizm Konseylerinin kurulması ve etkin hale getirilmesi	5.2.1. İl Turizm Konseylerini kurmak ve çalışır hale getirmek
5.3. ÖTA'larda Noktasal Turizm Konseylerinin kurulması ve etkin hale getirilmesi	5.3.1. ÖTA'larda Noktasal Turizm Konseylerini kurmak ve çalışır hale getirmek

Aşağıdaki tabloda ise stratejiler için belirlenen hedeflerle birlikte faaliyetlerin detaylandırılmış halleri verilmektedir.

STRATEJİ 1: TRB1 BÖLGESİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM TÜRLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ

HEDEFLER	YER	FAALİYETLER
1.1. Tarih ve Kültür Turizminin geliştirilmesi	TRB1	1.1.1. Tarih ve kültür turizmi rotalarını detaylandırmak 1.1.1.1. TRB1 Bölgesi turizm rotalarını sahada tespit etmek 1.1.1.2. Tarih ve kültür turizm rota haritasını hazırlamak 1.1.1.3. Tarih ve kültür turizm rotaları için farklı dillerde kitapçık-broşür hazırlamak 1.1.1.4. Tarih ve kültür turizm rotaları için rota boyunca bilgilendirme ve yönlendirme levhalarını hazırlamak

HEDEFLER	YER	FAALİYETLER
	Tohma Çayı (ÖTA 1)	1.1.2. Bölgede yer alan geleneksel mimari örneklerini, kaleleri, han ve hamamları korumak ve turizm ürünü haline getirmek 1.1.2.1. Darende ve Balaban yerleşimlerinde yer alan tarihi kerpiç evlerin korunmasını ve çevre düzenlemesinin yapılmasını sağlamak 1.1.2.2. Darende – Zengibar kalesinin korunması ve çevre düzenlemesini yapmak 1.1.2.3. Hekimhan - Taşhan'ın tanıtımına yönelik görsel materyalleri (broşür, poster) hazırlamak, 1.1.2.4. Hekimhan – Taşhan'ın sosyal ve kültürel amaçlı faaliyetler için kullanılmasını sağlamak
	Karakaya Baraj Gölü (ÖTA 2)	1.1.2.5. Aslantepe'nin çevre düzenlemesini yapmak 1.1.2.6. Fethiye Höyüğün ve çevresinin korunmasını ve kazı çalışmalarının yapılmasını sağlamak 1.1.2.7. Battalgazi – Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayının görsel ve basılı medya araçları kullanarak tanıtımını yapmak 1.1.2.8. Battalgazi Ulu Cami'nin tanıtımına yönelik görsel materyalleri (broşür, poster) hazırlamak, 1.1.2.9. Metin Sözen Sokağını turizm ürünü haline getirmek 1.1.2.10. Eski Malatya Surları'nı restore etmek ve turizme kazandırmak 1.1.2.11. Ansur Mağarası'nın korunmasını sağlamak ve çevre düzenlemesini yapmak
	Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)	1.1.2.12. Harput Kalesi'ni restore etmek ve turizme kazandırmak 1.1.2.13. Palu Kalesi, köprüsü ve tarihi yapılarını restore etmek ve turizm ürünü haline getirmek 1.1.2.14. Arapgir Millet Han'ın tanıtımına yönelik görsel materyalleri (broşür, poster) hazırlamak 1.1.2.15. Arapgir Ulu Cami'nin restorasyon çalışmalarını tamamlamak 1.1.2.16. Arapgir Köprülerinin iyileştirme çalışmalarını tamamlamak ve tanıtıcı bilgilendirme levhalarını hazırlamak 1.1.2.17. Eski Arapgir Kalesinin restorasyon ve çevre düzenlemesini yapmak 1.1.2.18. Harput Cemşit Hamamı'nın tanıtımına yönelik görsel materyalleri (broşür, poster) hazırlamak 1.1.2.19. Meryem Ana Kilisesi'nin restorasyonunu tamamlayarak tanıtımını sağlamak: 1.1.2.20. Ağın (Hastek) Kalesi'ni turizm amaçlı düzenlenecek tekne turlarına dâhil etmek

HEDEFLER	YER	FAALİYETLER
		1.1.2.21. Ağın Bademli Kaya Mezarları'nı koruyarak ziyaret için uygun duruma getirmek 1.1.2.22. Pertek Kalesi, çevre düzenlemelerini tamamlamak, düzenlenecek tekne turlarına dâhil etmek 1.1.2.23. Pertek Camileri arasında Sağman Cami'si gibi önemli camilerin restorasyonu tamamlamak ve camilerin tanıtımına yönelik görsel materyalleri (broşür, poster) hazırlamak
	Munzur Pülümür Vadileri (ÖTA 4)	1.1.2.24. Çemişgezek Derviş Hücreleri yaya yolu imkânlarını geliştirmek ve ziyarete uygun hale getirmek
	Peri Suyu Vadisi (ÖTA 5)	1.1.2.25. Mazgirt Kalesi'nin araştırma, restorasyon ve çevre düzenlemesi çalışmalarını yapmak
	Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)	1.1.3. Arapgir, Pertek, Çemişgezek ve Sivrice ilçelerinin "Yavaş Şehir" olma potansiyellerini incelemek ve Yavaş Şehir' sertifikası almaları için gerekli çalışmaları başlatmak
1.2. Doğa Turizminin geliştirilmesi	TRB1	1.2.1. Doğa turizmi rotalarını detaylandırmak 1.2.1.1. TRB1 Bölgesi doğa turizmi rotalarını sahada tespit etmek 1.2.1.2. Doğa turizmi rotaları haritasını hazırlamak 1.2.1.3. Doğa turizmi rotaları için farklı dillerde kitapçık-broşür hazırlamak 1.2.1.4. Doğa turizmi rotaları için rota boyunca bilgilendirme ve yönlendirme levhalarını hazırlamak

HEDEFLER	YER	FAALİYETLER
	Karakaya Baraj Gölü (ÖTA 2) Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)	1.2.2. Bölgede yer alan doğal göl ve baraj göllerinde su sporlarını geliştirmek 1.2.2.1 Yelkencilik, kano, olta balıkçılığı, tekne turu faaliyetlerini geliştirmek 1.2.2.2. Üniversitelerin, gölleri su sporları amacıyla aktif olarak kullanmasını sağlamak 1.2.2.3. Göllerin çevresinde su sporlarını destekleyecek donatıların kurulmasını sağlamak 1.2.2.4. Göllerde su sporlarına yönelik yarışmalar ve organizasyonlar düzenlemek
	Tohma Çayı (ÖTA 1)	1.2.3. Doğal kaynak değerlerinin korunması ve turizm ürünü haline getirilmesi 1.2.3.1 Tohma Kanyonunda rafting ve yürüyüş faaliyetlerini geliştirmek 1.2.3.2 Günpınar Şelalesinde peyzaj düzenlemesini tamamlamak 1.2.3.3 Girmana Vadisinde rafting, doğa yürüyüş parkuru ve fotoğrafçılık faaliyetleri düzenlemek 1.2.3.4 Levent Vadisi jeopark ve seyir terası projesini tamamlamak, bisiklet ve doğa yürüyüşü parkurlarını belirlemek 1.2.3.5 Sultan Suyu Harası ve çevresinde atlı sporu geliştirmek 1.2.3.6 Girmana Kanyonunda peyzaj çalışmaları ve doğa yürüyüşü parkurlarını tamamlayarak turizme kazandırmak
	Karakaya Baraj Gölü (ÖTA 2)	1.2.4. Karakaya Baraj Gölü kıyı alanı imar planı ve çevre düzenlemesini yapmak 1.2.4.1. Barajın çevresinde rekreatif alanlar ve günübirlik tesislerin yer almasını sağlamak 1.2.5. Yeşilyurt Mesire yerinde çevre ve peyzaj düzenlemesini yapmak 1.2.6. Ansur Mağaralarını turizme kazandırmak

HEDEFLER	YER	FAALİYETLER
	Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)	1.2.7. Keban Baraj Gölü Kıyı alanı imar planı ve çevre düzenlemesini yapmak 1.2.7.1. Barajın çevresinde rekreatif alanlar ve günübirlik tesislerin yer almasını sağlamak 1.2.8. Hazar Gölü Havzasında turizm faaliyetlerini geliştirmek 1.2.8.1. Günübirlik ve düzenli kamp alanlarının Hazar Gölü Yönetim Planına uygun şekilde düzenlenmesini sağlamak 1.2.8.2. Hazar Gölü Batıkkent turizme kazandırılacaktır 1.2.8.3. Su altı fotoğrafçılığını geliştirmek 1.2.8.4. Tekne turları düzenlemek 1.2.8.5. Hazar Gölü Havzasında doğa gözlem faaliyetlerini (bitki, kelebek, kuş gözlemciliği) geliştirmek 1.2.9. Hazar Baba Dağı'nda doğa yürüyüşü, kamping, fotoğrafçılık faaliyetlerini geliştirmek 1.2.10. Harput-Buzluk Mağarasını turizme kazandırmak 1.2.10.1. Çevre düzenlemesi yapılacak ve rehberlik hizmetlerini geliştirmek 1.2.11. Arapgir Kayaarası Kanyonu'nda rafting, doğa yürüyüşü, sportif balıkçılık ve doğa gözlem faaliyetleri düzenlemek 1.2.12. Arapgir Göz mesire yerinde çevre ve peyzaj düzenlemesi yapmak 1.2.13. Günpınar Vadisinin doğa yürüyüşü parkuru olarak düzenlenmek 1.2.14. Çırçır Şelalesi ve çevresinin doğal ve yöresel ürün satışına yönelik düzenlemesini yapmak
	Munzur Pülümür Vadileri (ÖTA 4)	1.2.14. Mercan Suyu Vadisi'nde doğa yürüyüşü, doğa gözlem, sportif balıkçılık, fotoğrafçılık ve kampçılık faaliyetlerini desteklemek 1.2.15. Munzur Vadisi Milli Parkı doğa yürüyüşü, doğa gözlem, sportif balıkçılık, fotoğrafçılık ve kampçılık faaliyetlerini desteklemek 1.2.16. Pülümür Vadisi'nde doğa yürüyüşü, fotoğrafçılık ve doğa gözlem faaliyetlerini geliştirmek 1.2.17. Zenginpınar (Zağge) Şelalesinin çevre düzenlemesini yapmak ve turizme kazandırmak
	Peri Suyu Vadisi (ÖTA 5)	1.2.18. Peri Suyu Vadisi'nde kaya tırmanışı, doğa yürüyüşü, doğa gözlem, sportif balıkçılık ve fotoğrafçılık faaliyetlerini geliştirmek 1.2.19. Karlıova'da güneşin doğuşunun izlenmesi, doğa yürüyüşleri, doğa gözlem, fotoğrafçılık ve kampçılık faaliyetlerini geliştirmek

HEDEFLER	YER	FAALİYETLER
	Murat Nehri (ÖTA 6)	1.2.20. Yüzen Adaların çevre düzenlemesini tamamlamak, doğa yürüyüşü ve fotoğrafçılık faaliyetlerini geliştirmek 1.2.21. Çır Şelalesi çevresinin mesire alanı düzenlemesini yapmak, çevresinde doğa yürüyüşü ve fotoğrafçılık faaliyetlerini geliştirmek
1.3. Sağlık ve Termal Turizminin geliştirilmesi	TRB1	1.3.1. Bölgede yer alan kaplıca ve termal su kaynaklarını korumak, geliştirmek ve turizm ürünü haline getirmek
	TRB1	1.3.2. Tedavi amacı ile gerçekleştirilen turizm faaliyetlerini desteklemek
	Tohma Çayı Vadisi (ÖTA 1)	1.3.3. Kuluncak'ta bulunan potansiyel termal su kaynaklarının değerlendirilmesi için altyapı, tesis ve ulaşım olanaklarını geliştirmek
	Peri Suyu Vadisi (ÖTA 5)	1.3.4. Bağın Dede Ağaç Kaplıcalarını geliştirmek, konaklama kapasitesi ve hizmet kalitesini artırmak 1.3.5. Golan Kaplıcalarını geliştirmek, konaklama ve hizmet kalitesini artırmak
	Murat Nehri (ÖTA 6)	1.3.6. Kös Kaplıcalarını geliştirmek, konaklama kapasitesi ve hizmet kalitesini artırmak
1.4.İnanç Turizminin geliştirilmesi	TRB1 Bölgesi	1.4.1. İnanç turizmi rotalarını detaylandırmak 1.4.1.1. TRB1 Bölgesi inanç turizmi rotalarını sahada tespit etmek 1.4.1.2. İnanç turizmi rotaları haritasını hazırlamak 1.4.1.3. İnanç turizmi rotaları için farklı dillerde kitapçık-broşür hazırlamak 1.4.1.4. İnanç turizmi rotaları için rota boyunca bilgilendirme ve yönlendirme levhalarını hazırlamak

HEDEFLER	YER	FAALİYETLER
	TRB1	1.4.2. Bölgede yer alan tarihi değere sahip dini yapıları korumak ve turizm ürünü haline getirmek
	Tohma Çayı (ÖTA 1)	1.4.3. Somuncu Baba Cami ve Külliyesi çevresinde turizm faaliyetlerini geliştirmek
	Karakaya Baraj Gölü (ÖTA 2)	1.4.4. Battalgazi Ulu Cami ve Türbelerinin çevresinde turizm faaliyetlerini geliştirmek
	Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)	1.4.5 Harput Ulu Cami ve Arap Baba Türbesi, Meryem Ana Kilisesi, Arapgir Ulu Cami'nin tanıtımını yapmak
	Munzur Pülümür Vadileri (ÖTA 4)	1.4.6. Munzur Baba Ziyareti çevre ve peyzaj düzenlemesini yapmak
	Peri Suyu Vadisi (ÖTA 5)	1.4.7. Düzgün Baba Türbesinin peyzaj ve çevre düzenlemesini yapmak 1.4.8. Mazgirt Elti Hatun Türbesi korumak ve turizme kazandırmak
1.5. Kış turizminin geliştirilmesi	TRB1	1.5.1. Bölgede yer alan kayak merkezlerinin nitelik ve kapasitelerini arttırarak turizm faaliyetlerini geliştirmek 1.5.1.1. Kayak merkezlerinin teknik özelliklerini (pist uzunluğu, kar kalitesi, eğim, zorluk derecesi vb) sahada tespit etmek 1.5.1.2. Kayak merkezlerinin altyapısını geliştirmek (konaklama, pist, telesiyej vb) 1.5.1.3. Kış turizmi merkezleri için farklı dillerde kitapçık-broşür hazırlamak

HEDEFLER	YER	FAALİYETLER
	Tohma Çayı (ÖTA 1)	1.5.2. Yamadağ Kayak Merkezi'nde başlatılan çalışmaları tamamlayarak turizme kazandırmak
	Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)	1.5.3. Hazar Baba Dağında kış turizmi faaliyetlerini geliştirmek
	Munzur Pülümür Vadileri (ÖTA 4)	1.5.4. Ovacık'ta kış turizmi faaliyetlerini geliştirmek
	Murat Nehri (ÖTA 6)	1.5.5. Yolçatı Mevkiinde kış turizmi faaliyetlerini geliştirmek

STRATEJİ 2: ÖNEMLİ TURİZM DEĞERLERİ'NE ULAŞILABİLİRLİĞİN ARTTIRILMASI VE FİZİKİ ALTYAPI İMKÂNLARININ GELİŞTİRİLMESİ

2.1 Ulaşım ve fiziki altyapının güçlendirilmesi	TRB1	2.1.1. Ulaşım ve fiziki altyapı planını hazırlamak 2.1.1.1 Mevcut durumu belirlemek 2.1.1.2 İhtiyaçları tespit etmek 2.1.1.3 Gerekli çözümleri sunmak
	Tohma Çayı (ÖTA 1)	2.1.2. Ansur mağaralarına ulaşım imkânlarını geliştirmek 2.1.3. Yamadağ kayak merkezine ulaşım imkânlarını geliştirmek
	Karakaya Baraj Gölü (ÖTA 2)	2.1.4. Nemrut Dağı Milli Parkı ile Malatya – Pütürge – Büyüköz güzergâhındaki karayolunu iyileştirmek 2.1.5. Aslantepe Höyüğüne giden yolu iyileştirmek 2.1.6. Battalgazi – Kale – Pütürge suyolu projesini tamamlamak
	Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)	2.1.7. Hazar Baba kayak merkezi yolunu asfaltla kaplamak ve ulaşım kalitesini artırmak 2.1.8. Keban Baraj Gölü çevresindeki ilçelerin arıtma tesisi ve altyapılarını tamamlamak 2.1.9. Palu'dan, Palu Kalesine, Palu Köprüsü ve Palu tarihi yapılarına ulaşım sağlayan yolu asfaltla kaplamak ve ulaşım kalitesini artırmak 2.1.10. Keban suyolu projesini geliştirmek
	Munzur Pülümür Vadileri (ÖTA 4)	2.1.11. Düzgün Baba ziyaretine giden yolu iyileştirmek
	Peri Suyu Vadisi (ÖTA 5)	2.1.12. Mazgirt ilçesi ile Bağın-Dedeağaç kaplıcaları arasındaki ulaşım imkânlarını geliştirmek 2.1.13. Karlıova ilçe merkezi ile Kaletepe arasındaki yolu asfaltla kaplamak
	Murat Nehri (ÖTA 6)	2.1.14. Solhan ilçe merkezi ile Yüzen Adalar arasındaki yolu asfaltla kaplayarak ulaşım kalitesini iyileştirmek

STRATEJİ 3: TURİZM ALTYAPISININ GÜÇLENDİRİLMESİ, HİZMET KALİTESİNİN ARTIRILMASI

3.1. Bölgede nitelikli turizm tesis sayısının ve yatak kapasitesinin artırılması	TRB1	3.1.1. Bölgede mevcut turizm tesislerinin niteliklerini yükseltmek 3.1.2. Bingöl ve Tunceli'de turizm tesis yatırımlarını özendirmek 3.1.3. Turizm sektöründe girişimci sayısını arttırmak
3.2. Bölgede konaklama ve geceleme sayılarının arttırılması	TRB1	3.2.1. Bölge içindeki tur rotalarının ulusal güzergâhlara eklemlenmesini sağlamak 3.2.2. Bölge halkının turist olarak, iç turizme katılımını sağlamak
3.3. Turizm Tesislerinde Hizmet Sunum Kapasitesinin Arttırılması	TRB1	3.3.1. Sektörde yetişmiş insan kaynağı sağlamak 3.3.2. Hizmet sunum kalitelerini yükseltilmesine yönelik rekabet ortamı yaratacak yarışmalar düzenlemek, teşvikler vermek

STRATEJİ 4: TRB1 BÖLGESİNİN ÖNEMLİ TURİZM DEĞERLERİNİN TANITILMASI VE PAZARLANMASI

4.1. TRB1 Bölgesi turizm değerlerinin bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde bilinirliğinin artırılması	TRB1	4.1.1. ÖTD'lere ilişkin görsel ve yazılı materyaller hazırlamak 4.1.2. Ulusal tur düzenleyen acentelere bölge değerlerini tanıtmak 4.1.3. Festivaller düzenlemek 4.1.4. ÖTA ve ÖTD'ler için yönlendirme ve bilgilendirme tabelalarını hazırlamak,
4.2. Bölgede geleneksel yöntemlerle üretilen ürünlerin tanıtımının yapılması	TRB1	4.2.1. Ürünlerin sunum kalitesini artırmak 4.2.2. Yöresel ürünlerin ve hediyelik eşyaların tanıtımını yapmak ve bu ürünlerin satılabileceği üniteler düzenlemek 4.2.3. Ürünlerin pazarda ulaşılabilirliğini artırmak,

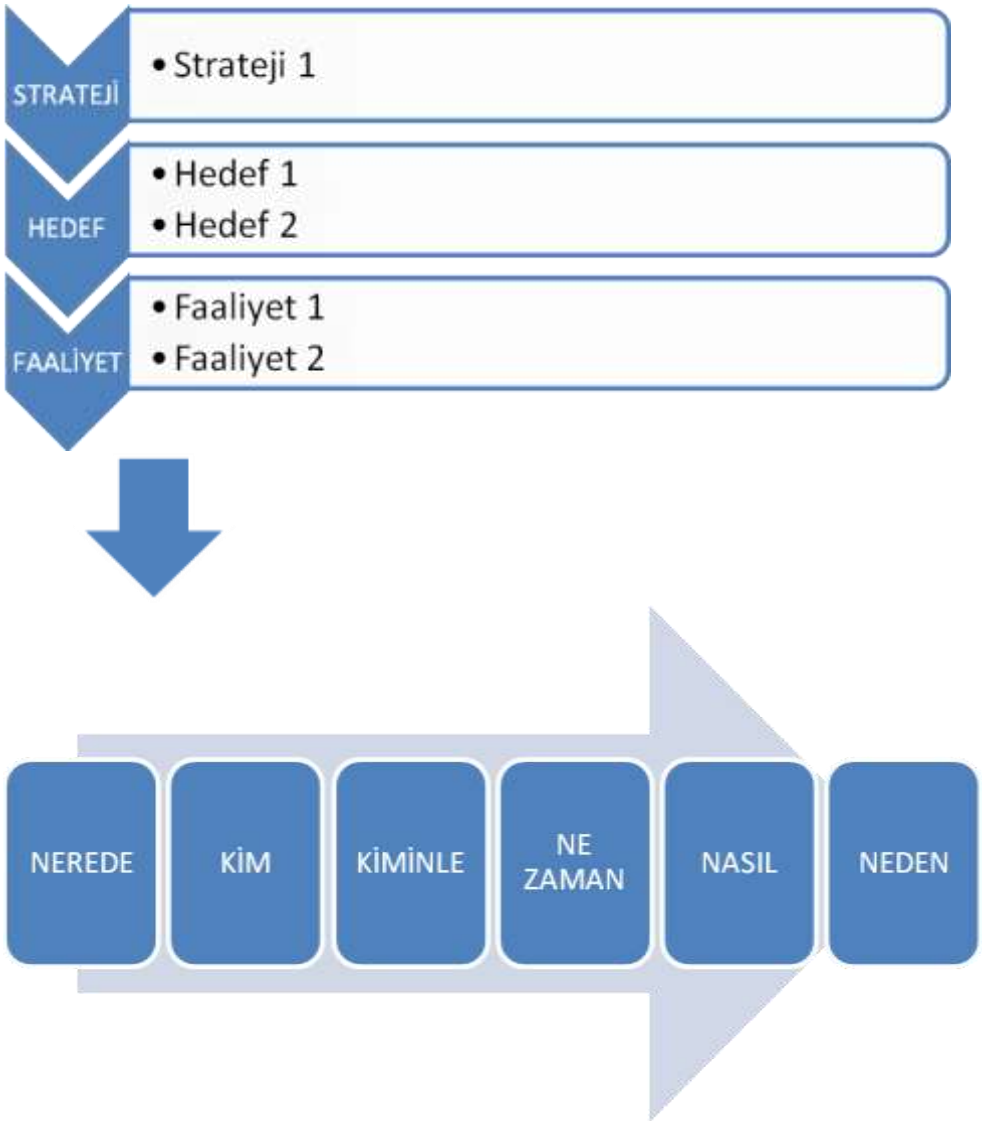
STRATEJİ 5: YÖNETİŞİM MODELİNİN GELİŞTİRİLMESİ

5.1. Fırat Havzası Turizm konseyinin kurulması ve etkin hale getirilmesi	TRB1	5.1.1. Fırat Havzası Turizm Konseyi'ni kurmak ve çalışır hale getirmek 5.1.1.1. Fırat Havzası Turizm Konseyi'nin çalışma prensiplerini ve görev dağılımlarını tanımlamak 5.1.1.2. Fırat Havzası Turizm Konseyi yürütme organlarını belirlemek 5.1.1.3. Ulusal Turizm Konseyi ile Fırat Havzası Turizm Konseyi arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak
5.2. İl Turizm Konseylerinin kurulması ve etkin hale getirilmesi	Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli	5.2.1. İl Turizm Konseylerini kurmak ve çalışır hale getirmek 5.2.1.1. İl Turizm Konseylerinin çalışma prensiplerini ve görev dağılımlarını tanımlamak, 5.2.1.2. İl Turizm Konseylerinin yürütme organlarını belirlemek 5.2.1.3. Fırat Havzası Turizm Konseyi ile İl Turizm Konseyleri arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak
5.3. ÖTA'larda Noktasal Turizm Konseylerinin kurulması ve etkin hale getirilmesi	ÖTA'lar	5.3.1. ÖTA'larda Noktasal Turizm Konseylerini kurmak ve çalışır hale getirmek 5.3.1.1. Noktasal Turizm Konseylerinin çalışma prensiplerini ve görev dağılımlarını tanımlamak, 5.3.1.2. Noktasal Turizm Konseylerinin yürütme organlarını belirlemek 5.3.1.3. İl Turizm Konseyleri ile Noktasal Turizm Konseyleri arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak

5.3 FAALİYETLER VE EYLEM PLANI

Sürdürülebilir kalkınmanın bir alt kümesi olarak sürdürülebilir turizm de, üretim, pazarlama ve satış faaliyetlerini kapsayan bir yönetim biçimidir. Sürdürülebilir Turizm yönetimi, ürün geliştirme bağlamında "tasarım ve planlama", bunun hayata geçirildiği "uygulama", ve her sürece geri bildirimde bulunan "izleme ve değerlendirme" safhalarından oluşmaktadır.

Belirlenen stratejilere ulaşabilmek için hedefler, bu hedeflerin hayata geçirilebilmesi için de aşağıdaki şekilde özetlenen süreçte faaliyetler belirlenmiş, bu faaliyetlerin nerede, kim tarafından, kiminle, ne zaman, nasıl ve neden yapılması gerektiği açıklanmıştır.

STRATEJİ 1: TRB1 BÖLGESİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM TÜRLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Hedef 1.1.:	**Tarih ve Kültür Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	TRB1 Bölgesi
Faaliyet no:	1.1.1.1-4
Faaliyet:	Tarih ve kültür turizmi rotalarını detaylandırmak
Kim?	Fırat Havzası Turizm Konseyi, Bölgede turizm konusunda faaliyet gösteren paydaşların tümü *TRB1 Bölgesi turizm rotaları saha çalışmaları ile tespit edilecek, tarih ve kültür turizm rota haritası hazırlanarak detaylandırılacaktır. Belirlenen tarih ve kültür turizm rotaları için farklı dillerde kitapçık/broşür hazırlanarak rota boyunca bilgilendirme ve yönlendirme levhaları konulacaktır.*
Nerede?	TRB1 Bölgesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Stratejilerin uygulamaya konulmasını ve ilk yönetişim toplantısını takip eden 6 ay içinde (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yerel Yönetimler
Faaliyetin gerekçesi:	TRB1 Bölgesinde tarih ve kültür turizmi rotalarını katılımcı süreçle belirlemek

Hedef 1.1.:	**Tarih ve Kültür Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Tohma Çayı (ÖTA 1)
Faaliyet no:	1.1.2. 1-4
Faaliyet:	Bölgede yer alan geleneksel mimari örneklerini, kaleleri, han ve hamamları korumak ve turizm ürünü haline getirmek *Darende ve Balaban yerleşimlerinde yer alan tarihi kerpiç evler korunacak ve çevre düzenlemesi yapılarak, KUDEB ve Çekül tarafından başlatılan restorasyon çalışmalarının tamamlanması ve geliştirilmesi desteklenecektir.* *- Darende – Zengibar kalesi korunacak ve çevre düzenlemesi, hazırlanacak projeye uygun olarak gerçekleştirilecektir.* *- Hekimhan - Taşhan'ın tanıtımına yönelik görsel materyaller (broşür, poster) hazırlanacaktır.* *Hekimhan – Taşhan'ın sosyal ve kültürel amaçlı faaliyetler için kullanılması sağlanacaktır.*
Kim?	Vakıflar Genel Müdürlüğü, Darende Belediyesi, Darende Kaymakamlığı, Balaban Belediyesi, KUDEB, İlgili STK'lar
Nerede?	- Darende, Balaban tarihi kerpiç evleri - Darende Zengibar - Hekimhan Taşhan
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Stratejilerin uygulamaya konulmasını ve ilk yönetişim toplantısını takip eden 2 yıl içinde (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Kültür ve Turizm Bakanlığı, Malatya İl Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Tanımlanan mimari örneklerini günümüzde gelişmiş inşaat ve restorasyon tekniklerini kullanarak turizme kazandırmak

Hedef 1.1.:	**Tarih ve Kültür Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Karakaya Baraj Gölü (ÖTA 2)
Faaliyet no:	1.1.2. 5-11
Faaliyet:	Bölgede yer alan geleneksel mimari örneklerini, kaleleri, han ve hamamları korumak ve turizm ürünü haline getirmek *Aslantepe'nin çevre düzenlemesi yapılacaktır.* *- Fethiye Höyük ve çevresindeki mezar vb. tarihi alanlar korunacak ve kazı çalışmalarının yapılması sağlanacaktır.* *- Türkiye'nin önemli kervansarayları arasında yer alan restorasyonu yapılmış, kültürel ve sosyal faaliyetler (sergi, sempozyum, çeşitli kurslar) için kullanılan Battalgazi – Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayı görsel ve basılı medya araçları kullanarak tanıtımı yapılarak bilinirliği arttırılacaktır.* *- Battalgazi Ulu Cami'nin tanıtımına yönelik görsel materyaller (broşür, poster) hazırlanacaktır.* *- Metin Sözen Sokağını turizm ürünü haline getirmek için tanıtımına yönelik görsel materyaller (broşür, poster) hazırlanacak, butik otelcilik ve geleneksel mutfak ürünlerini teşvik edilecek, kültürel ve sanatsal faaliyetler organize edilecektir.* *- Eski Malatya Surları restore edilerek turizme kazandırılacaktır.* *- Ansur Mağarası'nın korunması sağlanacak, çevre düzenlemesi yapılacaktır.*
Kim?	Battalgazi Belediyesi, Battalgazi Kaymakamlığı, Yazıhan Belediyesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü
Nerede?	Aslantepe, Fethiye Höyüğü, Battalgazi Silahtar Mustafa Paşa Höyüğü, Battalgazi Ulu Cami, Metin Sözen Sokağı, Eski Malatya Surları, Ansur Mağarası
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Stratejilerin uygulamaya konulmasını ve ilk yönetişim toplantısını takip eden 2 yıl içinde (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Malatya İl Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Karakaya Baraj Gölü (ÖTA 2) içinde yer alan tarihi yapıları aslına uygun bir şekilde korumak

Hedef 1.1.:	**Tarih ve Kültür Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)
Faaliyet no:	1.1.2. 12-21
Faaliyet:	Bölgede yer alan geleneksel mimari örneklerini, kaleleri, han ve hamamları korumak ve turizm ürünü haline getirmek *- Harput Kalesi restore edilerek turizme kazandırılacaktır. Kürsü başı etkinlikleri ve Harput Musikisi canlandırılacak, butik oteller ve yerel mutfak ürünlerinin geliştirilmesi teşvik edilecek, Harput'u tanıtacak kısa film ve fotoğraf yarışmaları düzenlenecektir.* *- Palu Kalesi, köprüsü, tarihi ve dini yapıları restore edilecek ve turizm ürünü haline getirilecektir. Butik otelcilik ve yerel mutfak ürünlerine yönelik faaliyetler (restoran, festival vb.) desteklenecek, Palu'da bisiklet ve yürüyüş parkurları geliştirilecek ve tanıtılacaktır.* *- Restorasyonu tamamlanmış ve konaklamaya uygun haldeki Arapgir Millet Hanı basılı ve görsel medya araçları kullanılarak tanıtılacaktır.* *- Röleve çalışması tamamlanan Arapgir Ulu Cami'nin restorasyon çalışmaları ve çevre düzenlemesi yapılacaktır.* *- Bir kısmı restore edilmiş Arapgir Köprülerini iyileştirme çalışmaları tamamlanacak, tanıtıcı bilgilendirme levhaları hazırlanacak, köprülerin tamamı restore edilecek, tanıtımı yapılarak turizme kazandırılacaktır.* *- Eski Arapgir Kalesinin restorasyon ve çevre düzenlemesi yapılacaktır.* *- Kullanılır durumda olan Cemşit Hamamı, hazırlanacak görsel materyaller (broşür, poster) ile yakın çevresinde bulunan diğer tarihi ve turistik değerlerle birlikte tanıtılacak ve ziyaretçi sayısı arttırılacaktır.* *- Meryem Ana Kilisesi'nin restorasyonu tamamlanacak ve hazırlanacak görsel materyaller (broşür, poster) ile tanıtılacaktır.* *- Kısmen su altında bulunan ve kayalara oyulmuş şekilde inşa edilmiş olan Ağın (Hastek) Kalesi turizm amaçlı düzenlenecek tekne turlarına dâhil edilecek ve turizme kazandırılacaktır.* *- Bir kısmı topak altında kalan Ağın Bademli Kaya Mezarlarının bakımı yapılarak korunacak, ulaşım imkânları geliştirilecek ve turizm rotalarına kazandırılacaktır.*
Kim?	Ağın Belediyesi, Arapgir Belediyesi, Elazığ Belediyesi, Palu Belediyesi, Elazığ İl Özel İdaresi, Malatya İl Özel İdaresi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü
Nerede?	Harput Kalesi, Palu Kalesi, Arapgir Millet Hanı, Arapgir Ulu Cami, Arapgir Köprüleri, Eski Arapgir Kalesi, Harput Cemşit Hamamı, Meryem Ana Kilisesi, Ağın (Hastek) Kalesi, Ağın Bademli Kaya Mezarları
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Finansal kaynaklara bağlı olarak Turizm Konseyleri 2 yıl içinde karar verecek (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Elazığ İl Turizm Konseyi, Malatya İl Turizm Konseyi, Bölge Koruma Kurulları, Üniversiteler vb.
Faaliyetin gerekçesi:	Keban Baraj Gölü (ÖTA 3) içinde yer alan tarihi yapıları aslına uygun bir şekilde korumak ve turizm faaliyetlerini canlandırmak

Hedef 1.1.:	**Tarih ve Kültür Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Munzur Pülümür Vadileri (ÖTA 4)
Faaliyet no:	1.1.2. 22-24
Faaliyet:	Bölgede yer alan geleneksel mimari örneklerini, kaleleri, han ve hamamları korumak ve turizm ürünü haline getirmek - *Çemişgezek Derviş Hücrelerine yaya yolu ile ulaşım imkânları geliştirilerek ve ziyarete uygun hale getirilecektir.* - *Pertek Kalesi, çevre düzenlemeleri tamamlanarak düzenlenecek tekne turlarına dâhil edilecektir* - *Halen kullanılabilir durumda olan Pertek Camilerinden Sağman Cami'si gibi önemli camilerin restorasyonu tamamlanacak ve camilerin tarihi ve kültürel değerlerini ön plana çıkaracak tanıtıma yönelik görsel materyaller (broşür, poster) hazırlanacaktır.*
Kim?	Çemişgezek Belediyesi, Çemişgezek Kaymakamlığı, Pertek Belediyesi, Pertek Kaymakamlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü
Nerede?	Çemişgezek Derviş Hücreleri, Pertek Kalesi ve çevresi, Pertek Camileri
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Finansal kaynaklara bağlı olarak Turizm Konseyleri 2 yıl içinde karar verecek (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Tunceli İl Turizm Konseyi, Bölge Koruma Kurulları, Üniversiteler vb.
Faaliyetin gerekçesi:	Munzur Pülümür Vadileri (ÖTA 4) içinde yer alan tarihi yapıları aslına uygun bir şekilde korumak

Hedef 1.1.:	**Tarih ve Kültür Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Peri Suyu Vadisi (ÖTA 5)
Faaliyet no:	1.1.2. 25
Faaliyet:	Bölgede yer alan geleneksel mimari örneklerini, kaleleri, han ve hamamları korumak ve turizm ürünü haline getirmek *Mazgirt Kalesinin araştırma ve restorasyon çalışmaları gerçekleştirilecek, hazırlanacak projeye uygun olarak çevre düzenlemesi çalışmaları gerçekleştirilecektir.*
Kim?	Mazgirt Belediyesi, Mazgirt Kaymakamlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü
Nerede?	Mazgirt Kalesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Finansal kaynaklara bağlı olarak Tunceli İl Turizm Konseyi ve Peri Suyu Vadisi Turizm Konseyi 2 yıl içinde karar verecek (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Tunceli İl Turizm Konseyi, Koruma Bölge Kurulları, Üniversiteler vb.
Faaliyetin gerekçesi:	Peri Suyu Vadisi (ÖTA 5) içinde yer alan tarihi yapıları aslına uygun bir şekilde korumak

Hedef 1.1.:	**Tarih ve Kültür Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)
Faaliyet no:	1.1.3.
Faaliyet:	Arapgir, Pertek, Çemişgezek ve Sivrice ilçelerinin "Yavaş Şehir" olma potansiyellerini incelemek ve "Yavaş Şehir" sertifikası almaları için gerekli çalışmaları başlatmak
Kim?	Arapgir Belediyesi, Pertek Belediyesi, Çemişgezek Belediyesi, Sivrice Belediyesi
Nerede?	Arapgir, Pertek, Çemişgezek ve Sivrice
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	İki yıl içinde (kısa vadede)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Elazığ İl Turizm Konseyi, Malatya İl Turizm Konseyi, Tunceli İl Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Arapgir, Pertek, Çemişgezek ve Sivrice ilçelerini "Yavaş Şehir" sertifikası almasıyla birlikte ulusal düzeyde bilinirliklerini sağlamak

Hedef 1.2.:	**Doğa Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	TRB1 Bölgesi
Faaliyet no:	1.2.1. 1-4
Faaliyet:	Doğa turizmi rotalarını detaylandırmak - *TRB1 Bölgesi doğa turizmi rotaları sahada gerçekleştirilecek çalışmalarla tespit edilerek detaylandırılaaktır.* - *Tespit edilen doğa turizmi rotalarının haritası hazırlanacaktır.* - *Doğa turizmi rotalarını tanıtmak için farklı dillerde kitapçık-broşür hazırlanacaktır.* - *Doğa turizmi rotaları için rota boyunca bilgilendirme ve yönlendirme levhaları hazırlanacaktır.*
Kim?	Fırat Havzası Turizm Konseyleri
Nerede?	TRB1 Bölgesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Fırat Havzası Yönetim Konseyi'nin ilk toplantısını takip eden 2 yıl içinde (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Seyahat Acenteleri
Faaliyetin gerekçesi:	TRB1 Bölgesinde doğa turizmi rotalarını katılımcı süreçle belirlemek

Hedef 1.2.:	**Doğa Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Tohma Kanyonu (ÖTA 1), Karakaya Baraj Gölü, (ÖTA 2) ve Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)
Faaliyet no:	1.2.2. 1-4
Faaliyet:	Bölgede yer alan doğal göl ve baraj göllerinde su sporlarını geliştirmek - *Doğal göl ve baraj göllerinde yelkencilik, kano, olta balıkçılığı ve tekne turu faaliyetleri geliştirilecektir.* - *Üniversitelerin gölleri su sporları amacıyla aktif olarak kullanması sağlanacaktır.* - *Göllerin çevresinde su sporlarını destekleyecek donatıların kurulması sağlanacaktır.* - *Göllerde su sporlarına yönelik yarışmalar ve organizasyonlar düzenlenecektir.*
Kim?	Karakaya Baraj Gölü ve Keban Baraj Gölü Turizm Konseyleri, Ağın Belediyesi, Arapgir Belediyesi, Arguvan Belediyesi, Baskil Belediyesi, Battalgazi Belediyesi, Çemişgezek Belediyesi Darende Belediyesi, Kale Belediyesi, Keban Belediyesi, Kovancılar Belediyesi, Maden Belediyesi, Pertek Belediyesi, Sivrice Belediyesi, Yazıhan Belediyesi
Nerede?	Tohma Kanyonu, Günpınar Şelalesi, Girmana Vadisi, Levent Vadisi, Sultan Suyu Harası
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde (orta vade)
İlgili kurum ve kuruluşlar:	Üniversiteler, Spor Kulüpleri vb.
Faaliyetin gerekçesi:	Karakaya Baraj Gölü ve Keban Baraj Gölü ÖTA'larında yer alan doğal göl ve baraj göllerinde su sporlarını katılımcı bir süreçle geliştirmek

Hedef 1.2.:	**Doğa Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Tohma Kanyonu (ÖTA 1)
Faaliyet no:	1.2.3. 1-6
Faaliyet:	Doğal kaynak değerlerinin korunması ve turizm ürünü haline getirilmesi - *Tohma Kanyonunda rafting ve yürüyüş faaliyetlerini geliştirecek ve tanıtım amaçlı çalışmalar yapılacaktır.* - *Günpınar Şelalesi'nde peyzaj düzenlemesinin tamamlanması sağlanacaktır.* - *Girmana Vadisi'nde rafting, doğa yürüyüş parkuru ve fotoğrafçılık faaliyetleri düzenlenecek, tanıtıcı çalışmalar yapılacaktır.* - *Levent Vadisi jeopark ve seyir terası projesi tamamlanacak, bisiklet ve doğa yürüyüşü parkurları belirlenecektir.* - *Sultan Suyu Harası ve çevresinde atlı spor geliştirilecek, turizm amaçlı faaliyetler düzenlenecektir.* - *Girmana Kanyonunda peyzaj çalışmaları ve doğa yürüyüşü parkurlarını tamamlayarak turizme kazandırmak*
Kim?	Darende Belediyesi, Darende Kaymakamlığı, Akçadağ Belediyesi, Akçadağ Kaymakamlığı, Hekimhan Belediyesi, Hekimhan Kaymakamlığı, STK'lar
Nerede?	Tohma Kanyonu, Günpınar Şelalesi, Girmana Vadisi, Levent Vadisi, Sultan Suyu Harası
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Finansal kaynaklara bağlı olarak 3 yıl içinde (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Tohma Çayı Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Tohma ÖTA'da doğal kaynak değerlerinin sürdürülebilir kullanımını sağlamak

Hedef 1.2.:	**Doğa Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Karakaya Baraj Gölü (ÖTA 2)
Faaliyet no:	1.2.4.
Faaliyet:	Karakaya Baraj Gölü kıyı alanı imar planı ve çevre düzenlemesini yapmak *Karakaya Baraj Gölü ve çevresindeki gelişmelerin hazırlanacak imar planına uygunluğu sağlanacak, çevre düzenlemesi ziyaretçilere gerekli hizmet kalitesini sunabilecek şekilde gerçekleştirilecek, Barajın çevresinde rekreatif alanlar ve günübirlik tesislerinin yer alması sağlanacaktır.*
Kim?	Kültür Turizm Bakanlığı, Çevre Şehircilik Bakanlığı, Arguvan Belediyesi, Battalgazi Belediyesi, Baskil Belediyesi, Kale Belediyesi, Yazıhan Belediyesi
Nerede?	Karakaya Baraj Gölü
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Finansal kaynaklara bağlı olarak 6 yıl içinde (orta vade)
İlgili kurum ve kuruluşlar:	Tohma Çayı Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Karakaya Baraj Gölü çevresinde turizm faaliyetlerini geliştirmek

Hedef 1.2.:	**Doğa Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Karakaya Baraj Gölü (ÖTA 2)
Faaliyet no:	1.2.5.
Faaliyet:	Yeşilyurt Mesire yerinde çevre ve peyzaj düzenlemesini yapmak *Yeşilyurt Mesire Yerinin çevre ve peyzaj düzenlemesi projesi hazırlanarak uygulamaya konulacaktır.*
Kim?	Yeşilyurt Belediyesi, Malatya Belediyesi
Nerede?	Yeşilyurt Mesire Yeri
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Karakaya Baraj Gölü Turizm Konseyi karar verecek (orta vade)
İlgili kurum ve kuruluşlar:	Orman ve Su İşleri Bölge Müdürlüğü
Faaliyetin gerekçesi:	Yeşilyurt Mesire Yerinin sürdürülebilir kullanımını sağlamak

Hedef 1.2.:	**Doğa Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Karakaya Baraj Gölü (ÖTA 2)
Faaliyet no:	1.2.6.
Faaliyet:	Ansur Mağaralarını turizme kazandırmak *Ansur mağarası ve çevresinde yürüyüş yolları düzenlenecek, rehberlik hizmetleri geliştirilecektir.*
Kim?	Orman ve Su İşleri Bölge Müdürlüğü
Nerede?	Ansur Mağarası ve çevresi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Karakaya Baraj Gölü Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Ansur Mağarasının sürdürülebilir kullanımını sağlamak

Hedef 1.2.:	**Doğa Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)
Faaliyet no:	1.2.7. 1
Faaliyet:	Keban Baraj Gölü Kıyı alanı imar planı ve çevre düzenlemesini yapmak *Keban Baraj Gölü Kıyı alanı imar planı hazırlanarak yürürlüğe konulacak, yapılacak çevre düzenlemesi ve kıyı kullanımına ilişkin kararların imar planına göre alınması sağlanacak ve Barajın çevresinde rekreatif alanlar ile günübirlik tesislerine yer verilecektir.*
Kim?	İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü, Orman ve Su İşleri Bölge Müdürlüğü
Nerede?	Keban Baraj Gölü
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Keban Baraj Gölü Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Keban Baraj Gölü kıyı alanının sürdürülebilir kullanımını sağlamak

Hedef 1.2.:	**Doğa Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Karakaya Baraj Gölü (ÖTA 2)
Faaliyet no:	1.2.8. 1-5
Faaliyet:	Hazar Gölü Havzasında turizm faaliyetlerini geliştirmek *Günübirlik ve düzenli kamp alanlarının Hazar Gölü Yönetim Planına uygun şekilde düzenlenmesi sağlanacaktır. Hazar Gölü Yerel Sulak Alan Komisyonu çalışır hale getirilerek Yönetim Planı etkin bir şekilde uygulanacaktır.* *Hazar Gölü Batıkkent ile ilgili araştırma ve incelemeler yapılarak toplanan bilgiler tanıtıcı broşür, kitap vs haline getirilecek ve turizmin hizmetine sunulacaktır.* *-Hazar Gölü ve Batıkkent'in su altı fotoğrafçılığı için uygun olup olmadığı araştırılacak ve gerekli izinler ilgili kurumlardan alınarak özel dalış programları oluşturulacaktır.* *-Hazar Gölü'ne getirilen tekne turistlere hizmet verecek hale getirilecek, gerekli düzenlemeler yapılarak tekne turları düzenlenecektir.* *- Hazar Gölü Havzasında doğa gözlemine(bitki, kelebek, kuş gözlemciliği) ilgi duyan turistler için doğal yaşam çeşitliliğini tanıtan broşürler, web siteleri vb. oluşturularak periyodik turlar düzenlenecektir.*
Kim?	Sivrice Belediyesi, Sivrice Kaymakamlığı, Gezin Belediyesi, STK'lar
Nerede?	Hazar Gölü Havzası
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	2 yıl içinde (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Liman Başkanlığı, Keban Baraj Gölü Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Hazar Gölü Havzasında gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin sürdürülebilir bir şekilde yapılmasını sağlamak

Hedef 1.2.:	**Doğa Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)
Faaliyet no:	1.2.9.
Faaliyet:	Hazar Baba Dağı'nda doğa yürüyüşü, kamping, fotoğrafçılık faaliyetlerini geliştirmek *Doğa yürüyüşü, kamping ve fotoğrafçılık konularına ilgi duyan turistler için Hazar Baba Dağını tanıtıcı bilgilendirme broşürleri hazırlanacak, web sitesi vb. araçlar kullanılacaktır*
Kim?	Hazar Gölü Yerel Sulak Alan Komisyonu, Sivrice Belediyesi, Sivrice Kaymakamlığı, Gezin Belediyesi, STK'lar
Nerede?	Hazar Baba Dağı
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	2 yıl içinde, düzenli olarak her yılın belirli dönemlerinde (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Keban Baraj Gölü Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Hazar Baba Dağının turizm amaçlı kullanımını teşvik etmek

Hedef 1.2.:	**Doğa Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)
Faaliyet no:	1.2.10. 1
Faaliyet:	Harput-Buzluk Mağarasını turizme kazandırmak *Buzluk mağarasının çevre düzenlemesi yapılacak, tanıtıcı malzemeler hazırlanacak ve rehberlik hizmetleri geliştirilecektir.*
Kim?	Harput'ta faaliyet gösteren işletmeler, STK'lar
Nerede?	Harput
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Keban Baraj Gölü Turizm Konseyi, Orman ve Su İşleri Bölge Müdürlüğü
Faaliyetin gerekçesi:	Harput Buzluk Mağarasını sürdürülebilir şekilde turizme hizmet edecek hale getirmek

Hedef 1.2.:	**Doğa Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)
Faaliyet no:	1.2.11.
Faaliyet:	Arapgir Kayaarası Kanyonu'nda rafting, doğa yürüyüşü, sportif balıkçılık ve doğa gözlem faaliyetleri düzenlemek *Rafting, doğa yürüyüşü, sportif balıkçılık, doğa gözlemine ilgi duyan turistler için Kayaarası Kanyonunu tanıtıcı bilgilendirme broşürleri hazırlanacak, web sitesi vb. araçlar kullanılacaktır. Yaban keçileri ve bitki türlerinin gözlemlenmesi için gezi turları düzenlenecektir.*
Kim?	Arapgir Belediyesi, Arapgir Kaymakamlığı, Arapgir'de faaliyet gösteren işletmeler, STK'lar
Nerede?	Arapgir Kayaarası Kanyonu
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde, Keban Baraj Gölü Turizm Konseyi belirleyecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Doğa Koruma ve Milli Parklar Bölge Müdürlüğü 15. Bölge Müdürlüğü (Elazığ, Malatya ve Bingöl bağlı), Keban Baraj Gölü Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Kayaarası Kanyonunu sürdürülebilir turizmin hizmetine sunmak

Hedef 1.2.:	**Doğa Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)
Faaliyet no:	1.2.12.
Faaliyet:	Arapgir Göz mesire yerinde çevre ve peyzaj düzenlemesi yapmak *Arapgir için önemli mesire alanlarından olan Göz Mevkii'nde çevre düzenlemesi yapılarak insanların daha rahat kullanımına olanak sağlanacaktır.*
Kim?	Arapgir Belediyesi, Arapgir Kaymakamlığı, Arapgir'de faaliyet gösteren işletmeler, STK'lar
Nerede?	Arapgir
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	2 yıl içinde, Keban Baraj Gölü Turizm Konseyi belirleyecek (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Keban Baraj Gölü Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Alanı etkin ve kullanılabilir turizm ürünü haline getirerek sürdürülebilir turizmin hizmetine sunmak

Hedef 1.2.:	**Doğa Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)
Faaliyet no:	1.2.13.
Faaliyet:	Günpınar Vadisinin doğa yürüyüşü parkuru olarak düzenlenmek *Darende'de yer alan Günpınar Vadisi doğa yürüyüşü parkuru için düzenlenerek korunması sağlanacaktır*
Kim?	Darende Belediyesi, Darende Kaymakamlığı, Darende'de faaliyet gösteren işletmeler, STK'lar
Nerede?	Darende
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	2 yıl içinde, Tohma Çayı Turizm Konseyi belirleyecek (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Tohma Çayı Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Alanı etkin ve kullanılabilir turizm ürünü haline getirerek sürdürülebilir turizmin hizmetine sunmak

Hedef 1.2.:	**Doğa Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)
Faaliyet no:	1.2.14.
Faaliyet:	Çırçır Şelalesi ve çevresinin doğal ve yöresel ürün satışına yönelik düzenlemesini yapmak *Çırçır Şelalesi girişinde hâlihazırda düzenli olmayan satış noktaları düzenli hale getirilecek, satış kulübeleri yöresel mimariye uygun olarak tasarlanıp üretilerek uygun yerlere konulacaktır. Yöresel ürünler bu kulübelerde ziyaretçilerle buluşturulacaktır.*
Kim?	Keban Belediyesi, Elazığ İl Özel İdaresi, Çırçır Şelalesi çevresinde doğal ve yöresel ürün satıcıları, STK'lar
Nerede?	Çırçır Şelalesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde, Keban Baraj Gölü Turizm Konseyi belirleyecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Keban Baraj Gölü Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Ürün sunum ve satış kalitesini artırmak

Hedef 1.2.:	**Doğa Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Munzur Pülümür Vadileri (ÖTA 4)
Faaliyet no:	1.2.15.
Faaliyet:	Mercan Suyu Vadisinde doğa yürüyüşü, doğa gözlem, sportif balıkçılık, fotoğrafçılık ve kampçılık faaliyetlerini desteklemek *Vadideki mesire yerleri düzenlenecek, doğa yürüyüşü, doğa gözlem, sportif balıkçılık, fotoğrafçılık ve kampçılık faaliyetlerine ilgi duyan turistler için tanıtıcı broşürler hazırlanacak, web sitesi vb. araçlar kullanılacaktır.*
Kim?	Hozat Belediyesi, Hozat Kaymakamlığı, Tur şirketleri, Rehberler, STK'lar
Nerede?	Mecran Suyu Vadisi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde, Munzur Pülümür Vadileri Turizm Konseyi karar verecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Munzur Pülümür Vadileri Turizm Konseyi, Doğa Koruma ve Milli Parklar Bölge Müdürlüğü 15. Bölge Müdürlüğü
Faaliyetin gerekçesi:	Mercan Suyu Vadisini sürdürülebilir turizmin hizmetine sunmak

Hedef 1.2.:	**Doğa Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Munzur Pülümür Vadileri (ÖTA 4)
Faaliyet no:	1.2.16.
Faaliyet:	Munzur Vadisi Milli Parkı doğa yürüyüşü, doğa gözlem, sportif balıkçılık, fotoğrafçılık ve kampçılık faaliyetlerini desteklemek *Vadideki mesire yerleri düzenlenecek, doğa yürüyüşü, doğa gözlem, sportif balıkçılık, fotoğrafçılık ve kampçılık faaliyetlerine ilgi duyan turistler için tanıtıcı bilgilendirme broşürleri hazırlanacak, web sitesi vb. araçlar kullanılacaktır.*
Kim?	Tur şirketleri, Rehberler, STK'lar
Nerede?	Ovacık Belediyesi, Ovacık Kaymakamlığı, Munzur Vadisi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde, Munzur Pülümür Vadileri Turizm Konseyi karar verecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Munzur Pülümür Vadileri Turizm Konseyi, Doğa Koruma ve Milli Parklar Bölge Müdürlüğü 15. Bölge Müdürlüğü
Faaliyetin gerekçesi:	Munzur Vadisini sürdürülebilir turizmin hizmetine sunmak

Hedef 1.2.:	**Doğa Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Munzur Pülümür Vadileri (ÖTA 4)
Faaliyet no:	1.2.17.
Faaliyet:	Pülümür Vadisinde doğa yürüyüşü, fotoğrafçılık ve doğa gözlem faaliyetlerini geliştirmek *Vadide, doğa yürüyüşü, fotoğrafçılık ve doğa gözlem faaliyetlerine ilgi duyan turistler için tanıtıcı bilgilendirme broşürleri hazırlanacak, web sitesi vb. araçlar kullanılacaktır.*
Kim?	Pülümür Belediyesi, Pülümür Kaymakamlığı, Nazimiye Belediyesi, Nazimiye Kaymakamlığı, Tur şirketleri, Rehberler, STK'lar
Nerede?	Pülümür Vadisi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde, Munzur Pülümür Vadileri Turizm Konseyi karar verecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Munzur Pülümür Vadileri Turizm Konseyi, Doğa Koruma ve Milli Parklar Bölge Müdürlüğü 15. Bölge Müdürlüğü
Faaliyetin gerekçesi:	Pülümür Vadisini sürdürülebilir turizmin hizmetine sunmak

Hedef 1.2.:	**Doğa Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Munzur Pülümür Vadileri (ÖTA 4)
Faaliyet no:	1.2.18.
Faaliyet:	Zenginpınar (Zağge) Şelalesinin çevre düzenlemesini yapmak ve turizme kazandırmak *Zenginpınar Şelalesinin çevre düzenlemesi işi ziyaretçilerin temel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde projelendirilecek ve uygulanacaktır.*
Kim?	Tur şirketleri, Rehberler, STK'lar
Nerede?	Zenginpınar Şelalesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	10 yıl içinde, Munzur Pülümür Vadileri Turizm Konseyi karar verecek (uzun vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Munzur Pülümür Vadileri Turizm Konseyi, Doğa Koruma ve Milli Parklar Bölge Müdürlüğü 15. Bölge Müdürlüğü
Faaliyetin gerekçesi:	Zenginpınar Şelalesini sürdürülebilir turizmin hizmetine sunmak

Hedef 1.2.:	**Doğa Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Peri Suyu Vadisi (ÖTA 5)
Faaliyet no:	1.2.19.
Faaliyet:	Peri Suyu Vadisinde kaya tırmanışı, doğa yürüyüşü, doğa gözlemi ve sportif balıkçılık faaliyetlerini geliştirmek *Kaya tırmanışı, doğa yürüyüşü, doğa gözlem, sportif balıkçılık ve fotoğrafçılık faaliyetlerine ilgi duyan turistler için tanıtıcı bilgilendirme broşürleri hazırlanacak, web sitesi vb. araçlar kullanılacaktır. Vadide bulunan mesire alanlarının ve Dereova Şelalesinin çevre düzenlemesi işi ziyaretçilerin temel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde projelendirilecek ve uygulanacaktır.*
Kim?	Kiğı, Yayladere ve Karakoçan Belediyeleri, Tur şirketleri, Rehberler, STK'lar
Nerede?	Peri Suyu Vadisi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde, Peri Suyu Vadisi Turizm Konseyi karar verecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Peri Suyu Vadisi Turizm Konseyi, Doğa Koruma ve Milli Parklar Bölge Müdürlüğü 15. Bölge Müdürlüğü
Faaliyetin gerekçesi:	Peri Suyu Vadisini sürdürülebilir turizmin hizmetine sunmak

Hedef 1.2.:	**Doğa Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Peri Suyu Vadisi (ÖTA 5)
Faaliyet no:	1.2.20.
Faaliyet:	Karlıova'da güneşin doğuşunun izlenmesi, doğa yürüyüşleri, doğa gözlem, fotoğrafçılık ve kampçılık faaliyetlerini geliştirmek *Güneşin doğuşunun izlenmesi, doğa yürüyüşleri, doğa gözlem, fotoğrafçılık ve kampçılık faaliyetlerine ilgi duyan turistler için tanıtıcı bilgilendirme broşürleri hazırlanacak, web sitesi vb. araçlar kullanılacaktır.*
Kim?	Karlıova Belediyesi, Karlıova Kaymakamlığı, Tur şirketleri, rehberler, STK'lar
Nerede?	Karlıova
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde, Peri Suyu Vadisi Turizm Konseyi karar verecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Peri Suyu Vadisi Turizm Konseyi, Bingöl Turizm İl Müdürlüğü
Faaliyetin gerekçesi:	Karlıova'nın tanıtılması, turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi

Hedef 1.2.:	**Doğa Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Murat Nehri (ÖTA 6)
Faaliyet no:	1.2.21.
Faaliyet:	Yüzen Adaların çevre düzenlemesini tamamlamak, doğa yürüyüşü ve fotoğrafçılık faaliyetlerini geliştirmek *Yüzen Adaların çevre düzenlemesi işi ziyaretçilerin temel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde projelendirilecek ve uygulanacaktır. Doğa yürüyüşü ve fotoğrafçılık faaliyetlerine ilgi duyan turistler için tanıtıcı broşürler hazırlanacak, web sitesi vb. araçlar kullanılacaktır.*
Kim?	Solhan Belediyesi, Solhan Kaymakamlığı, Tur şirketleri, Rehberler, STK'lar
Nerede?	Yüzen Adalar
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde, Murat Nehri Turizm Konseyi karar verecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Murat Nehri Turizm Konseyi, Doğa Koruma ve Milli Parklar Bölge Müdürlüğü 13. Bölge Müdürlüğü, Bingöl Turizm İl Müdürlüğü vb.
Faaliyetin gerekçesi:	Yüzen Adaları sürdürülebilir turizmin hizmetine sunmak

Hedef 1.2.:	**Doğa Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Murat Nehri (ÖTA 6)
Faaliyet no:	1.2.22.
Faaliyet:	Çır Şelalesi çevresinin mesire alanı düzenlemesini yapmak, çevresinde doğa yürüyüşü ve fotoğrafçılık faaliyetlerini geliştirmek *Çır Şelalesi çevre düzenlemesi işi ziyaretçilerin temel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde projelendirilecek ve uygulanacaktır. Doğa yürüyüşü ve fotoğrafçılık faaliyetlerine ilgi duyan turistler için tanıtıcı broşürler hazırlanacak, web sitesi vb. araçlar kullanılacaktır.*
Kim?	Bingöl Belediyesi, Ilıcalar Belde Belediyesi, Tur şirketleri, rehberler, STK'lar
Nerede?	Bingöl – Çır Şelalesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde, Murat Nehri Turizm Konseyi karar verecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Murat Nehri Turizm Konseyi, Doğa Koruma ve Milli Parklar Bölge Müdürlüğü 13. Bölge Müdürlüğü, Bingöl Turizm İl Müdürlüğü vb.
Faaliyetin gerekçesi:	Çır şelalesini sürdürülebilir turizmin hizmetine sunmak

Hedef 1.3.:	**Sağlık ve Termal Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	TRB1
Faaliyet no:	1.3.1.
Faaliyet:	Bölgede yer alan kaplıca ve termal su kaynaklarını korumak, geliştirmek ve turizm ürünü haline getirmek *Termal Turizminin geliştirilmesi için termal suların yıkanma amaçlı kullanımı dışında insan sağlığı, zindelik, rekreasyon, eğlence, dinlence ve spor tesisleri gibi imkanların yer aldığı ve tüm yıl boyunca hizmet verebilen nitelikli tesisler oluşturulacaktır. Bölgede yer alan kaplıca ve termal su kaynaklarının tanıtımına yönelik yazılı ve görsel (kitapçık, broşür) materyaller hazırlanacaktır.*
Kim?	Karakoçan Belediyesi, Mazgirt Belediyesi, Bingöl Belediyesi, Ilıcalar Belediyesi, Pertek Belediyesi, Özel Sektör Temsilcileri (Turizm Yatırımcıları)
Nerede?	TRB1 Bölgesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	10 yıl içinde, Fırat Havzası Turizm Konseyi belirleyecek (uzun vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Fırat Havzası Turizm Konseyi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, MTA, İl Sağlık Müdürlükleri
Faaliyetin gerekçesi:	Termal su kaynaklarını koruyarak sürdürülebilir şekilde turizm amaçlı kullanılmalarını sağlamak

Hedef 1.3.:	**Sağlık ve Termal Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	TRB1
Faaliyet no:	1.3.2.
Faaliyet:	Tedavi amacı ile gerçekleştirilen turizm faaliyetlerini desteklemek *Malatya'da Turgut Özal Organ Nakli Merkezi öncelikli olmak üzere bölgede tedavi amaçlı hizmet veren hastane ve merkezler geliştirilecektir.*
Kim?	Özel Sektör Temsilcileri (Turizm ve Sağlık Yatırımcıları)
Nerede?	TRB1 Bölgesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Fırat Havzası Turizm Konseyi belirleyecek (uzun vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Fırat Havzası Turizm Konseyi, Sağlık Bakanlığı, İl sağlık müdürlükleri vb.
Faaliyetin gerekçesi:	Termal su kaynaklarını koruyarak sürdürülebilir şekilde turizm amaçlı kullanılmalarını sağlamak

Hedef 1.3.:	**Sağlık ve Termal Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Tohma Çayı Vadisi (ÖTA 1)
Faaliyet no:	1.3.3.
Faaliyet:	Kuluncak'ta bulunan potansiyel termal su kaynaklarının değerlendirilmesi için altyapı, tesis ve ulaşım olanaklarını geliştirmek *Termal su kaynakları açısından önem ve potansiyel arz eden yerlerin gelişimi hazırlanacak plana uygun olarak gerçekleştirilecektir. Plan, bölgenin altyapısı, inşaa edilebilecek muhtemel tesislerin yerleri ve kapasiteleri ile ulaşım olanaklarına ilişin konuları içerecektir.*
Kim?	Kuluncak Belediyesi, Kuluncak Kaymakamlığı, Özel Sektör Temsilcileri, STK'lar
Nerede?	Kuluncak
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Tohma Çayı Vadisi Turizm Konseyi belirleyecek (uzun vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Tohma Çayı Vadisi Turizm Konseyi, MTA, Sağlık Bakanlığı, İl sağlık müdürlükleri vb.
Faaliyetin gerekçesi:	Potansiyele sahip termal su kaynaklarının planlı gelişimini sağlayarak turizmin hizmetine açmak

Hedef 1.3.:	**Sağlık ve Termal Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Peri Suyu Vadisi (ÖTA 5)
Faaliyet no:	1.3.4.
Faaliyet:	Bağın Dede Ağaç Kaplıcalarını geliştirmek, konaklama kapasitesi ve hizmet kalitesini artırmak *Mevcut kaplıcaların geliştirilmesi, konaklama ve hizmet kalitesinin artırılmasına yönelik bir proje hazırlanacaktır. Proje ile konaklama yerleri ile kapasiteleri ve hizmet kalitesinin artırılmasına ilişkin tedbirler belirlenecektir.*
Kim?	Özel Sektör Temsilcileri, STK'lar
Nerede?	Bağın Dede Ağaç Kaplıcaları
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Peri Suyu Vadisi Turizm Konseyi belirleyecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Peri Suyu Vadisi Turizm Konseyi, MTA, Sağlık Bakanlığı, İl Sağlık Müdürlükleri vb.
Faaliyetin gerekçesi:	Mevcut kaplıcaları geliştirip, konaklama ve hizmet kalitesini artırarak turizmin hizmetine açmak

Hedef 1.3.:	**Sağlık ve Termal Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Peri Suyu Vadisi (ÖTA 5)
Faaliyet no:	1.3.5.
Faaliyet:	Golan Kaplıcalarını geliştirmek, konaklama ve hizmet kalitesini artırmak *Fırat Havzası Kültür, Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi içinde yer alan Golan Kaplıcaları turizm yatırımları ve diğer teşviklerden öncelikli olarak yararlanacaktır. Bu kapsamda konaklama ve hizmet kalitesinin artırılması ve geliştirilmesi için projeler hazırlanacaktır.*
Kim?	Özel Sektör Temsilcileri, STK'lar,
Nerede?	Golan Kaplıcaları
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Peri Suyu Vadisi Turizm Konseyi belirleyecek (uzun vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Peri Suyu Vadisi Turizm Konseyi, MTA, Sağlık Bakanlığı, İl Sağlık Müdürlükleri
Faaliyetin gerekçesi:	Golan Kaplıcalarını geliştirip, konaklama ve hizmet kalitesini artırarak turizmin hizmetine açmak

Hedef 1.3.:	**Sağlık ve Termal Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Murat Nehri (ÖTA 6)
Faaliyet no:	1.3.6.
Faaliyet:	Kös Kaplıcalarını geliştirmek, konaklama kapasitesi ve hizmet kalitesini artırmak *Kös kaplıcaların geliştirilmesi, konaklama ve hizmet kalitesinin artırılmasına yönelik bir proje hazırlanacaktır. Proje ile konaklama yerleri ile kapasiteleri ve hizmet kalitesinin artırılmasına ilişkin tedbirler belirlenecektir.*
Kim?	Özel Sektör Temsilcileri, STK'lar
Nerede?	Kös Kaplıcaları
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Murat Nehri Turizm Konseyi belirleyecek (uzun vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Murat Nehri Turizm Konseyi, MTA, Sağlık Bakanlığı, İl Sağlık Müdürlükleri
Faaliyetin gerekçesi:	Kös Kaplıcalarını geliştirip, konaklama ve hizmet kalitesini artırarak turizmin hizmetine açmak

Hedef 1.4.:	**İnanç Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	TRB1 Bölgesi
Faaliyet no:	1.4.1.
Faaliyet:	İnanç turizmi rotalarını detaylandırmak *TRB1 Bölgesi inanç turizmi rotaları sahada gerçekleştirilecek çalışmalarla tespit edilecektir. Tespit edilen turizm rotalarının haritası hazırlanacaktır. İnanç turizmi rotaları için tanıtım amacıyla farklı dillerde kitapçık-broşür hazırlanacak ve bastırılarak dağıtılacaktır.* *İnanç turizmi rotaları için rota boyunca bilgilendirme ve yönlendirme levhaları hazırlanarak yerleştirilecektir.*
Kim?	Battalgazi Belediyesi, Darende Belediyesi, Elazığ Belediyesi, Malatya Belediyesi, Mazgirt Belediyesi, Nazımiye Belediyesi, Ovacık Belediyesi, Tunceli Belediyesi, Tur Şirketleri, Acenteler, STK'lar
Nerede?	TRB1 Bölgesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	2 yıl içinde, Fırat Havası Turizm Konseyi belirleyecek (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Fırat Havası Turizm Konseyi, Türk Tarih Kurumu, Türk Tarih Vakfı, Vakıflar Genel Müdürlüğü
Faaliyetin gerekçesi:	TRB1 Bölgesinde inanç turizmi rotalarını katılımcı süreçle belirlemek

Hedef 1.4.:	**İnanç Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	TRB1 Bölgesi
Faaliyet no:	1.4.2.
Faaliyet:	Bölgede yer alan tarihi değere sahip dini yapıları korumak ve turizm ürünü haline getirmek *Tarihi değere sahip dini yapıların orijinal hallerine uygun olarak korunması için, yapılarda ve çevresinde gerekli araştırma ve incelemeler yapılacak ve projeler hazırlanacaktır. Yapıların restorasyonunda ve iyileştirilmesinde kullanılacak malzeme, araç gereç ve uzmanların seçimi projede tanımlanan kriterlere uygun olarak gerçekleştirilecektir.*
Kim?	Yerel Yönetimler, Tur Şirketleri, Acenteler, STK'lar
Nerede?	TRB1 Bölgesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde, Fırat Havası Turizm Konseyi belirleyecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Fırat Havası Turizm Konseyi, Diyanet İşleri Başkanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Kültür Varlıkları ve Müzeler Gn. Md., Türk Tarih Kurumu, Türk Tarih Vakfı
Faaliyetin gerekçesi:	TRB1 Bölgesinde tarihi değer sahip dini yapıları sürdürülebilir şekilde turizmin hizmetine sunmak

Hedef 1.4.:	**İnanç Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Tohma Çayı (ÖTA 1)
Faaliyet no:	1.4.3.
Faaliyet:	Somuncu Baba Cami ve Külliyesi çevresinde turizm faaliyetlerini geliştirmek *Hali hazırda iyi durumda olan ve ziyaretçi alan cami ve külliyenin daha da geliştirilerek mevcut ziyaretçi potansiyelinin arttırılması için çalışmalar gerçekleştirilecektir.*
Kim?	Darende Belediyesi, Tur şirketleri, STK'lar,
Nerede?	Somuncu Baba Cami ve Külliyesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde, Tohma Çayı Turizm Konseyi belirleyecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Tohma Çayı Turizm Konseyi, Diyanet İşleri Başkanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, TURSAB,
Faaliyetin gerekçesi:	Somuncu Baba Cami ve Külliyesini ziyaret eden turist sayısını artırmak

Hedef 1.4.:	**İnanç Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Karakaya Baraj Gölü (ÖTA 2)
Faaliyet no:	1.4.4.
Faaliyet:	Battalgazi Ulu Cami ve Türbelerinin çevresinde turizm faaliyetlerini geliştirmek *Ulu Cami ve Türbelerinin iyileştirilmesi için proje hazırlanacak ve iyileştirme çalışmaları projeye uygun olarak gerçekleştirilecektir. Turist sayısını artırmaya yönelik tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri gerçekleştirilecektir.*
Kim?	Battalgazi Belediyesi, Tur şirketleri, STK'lar
Nerede?	Battalgazi Ulu Cami ve Türbeleri
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde, Karakaya Baraj Gölü Turizm Konseyi belirleyecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Karakaya Baraj Gölü Turizm Konseyi, Diyanet İşleri Başkanlığı, Üniversiteler, Vakıflar Genel Müdürlüğü
Faaliyetin gerekçesi:	Battalgazi Ulu Cami ve Türbelerini ziyaret eden turist sayısını artırmak

Hedef 1.4.:	**İnanç Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)
Faaliyet no:	1.4.5.
Faaliyet:	Harput Ulu Cami ve Arap Baba Türbesi, Meryem Ana Kilisesi, Arapgir Ulu Cami'nin tanıtımını yapmak *Harput'ta çok sayıda birbirine oldukça yakın olan dini varlıkların turizm açısından bir bütün olarak değerlendirilmesi ve tanıtılması gerçekleştirilecektir.* *Bu kapsamda öncelikle; Harput Ulu Caminin ve Arap Baba Türbesinin, Arapgir Ulu Caminin ve en seki Süryani kiliselerinden biri olan Meryem Ana Kilisesinin yurtiçi ve yurtdışından gelen ziyaretçilere tanıtımı yapılacaktır.* *Harput'a gelen ziyaretçilere araca bağlı olmaksızın yürüme mesafesinde birçok yapıyı ziyaret edebilme, ibadet etme, tarihi hamamlarda yıkanma, yöresel mutfaktan yemek örneklerini tatma ve restorasyonu tamamlanan tarihi butik otellerde dinlenme imkânları bir bütün olarak sunulacaktır.*
Kim?	Elazığ Belediyesi, Elazığ Valiliği, STK'lar, Tur şirketleri
Nerede?	Harput
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	10 yıl içinde, Keban Baraj Gölü Turizm Konseyi belirleyecek (uzun vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Keban Baraj Gölü Turizm Konseyi, Diyanet İşleri Başkanlığı, Üniversiteler, Vakıflar Genel Müdürlüğü.
Faaliyetin gerekçesi:	Harput'u inanç amaçlı ziyaret eden turist sayısını artırmak

Hedef 1.4.:	**İnanç Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Munzur Pülümür Vadileri (ÖTA 4)
Faaliyet no:	1.4.6.
Faaliyet:	Munzur Baba Ziyareti çevre ve peyzaj düzenlemesini yapmak *Munzur Baba Ziyareti için çevre ve peyzaj düzenleme projesi hazırlanacaktır. Ziyaret çevresinde yapılacak düzenlemeler projeye uygun olarak gerçekleştirilecek ve ziyaretçilere ihtiyaç duyulan kullanımlar sağlanacaktır.*
Kim?	Ovacık Belediyesi, STK'lar, Özel Sektör Temsilcileri
Nerede?	Munzur Baba Ziyareti
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	10 yıl içinde, Munzur Pülümür Vadileri Turizm Konseyi belirleyecek (uzun vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Munzur Pülümür Vadileri Turizm Konseyi, Üniversiteler Diyanet İşleri Başkanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü
Faaliyetin gerekçesi:	Munzur Baba Ziyaretinin korunarak kullanılmasını sağlamak

Hedef 1.4.:	**İnanç Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Peri Suyu Vadisi (ÖTA 5)
Faaliyet no:	1.4.7.
Faaliyet:	Düzgün Baba Türbesinin peyzaj ve çevre düzenlemesini yapmak *Öncelikle, türbe çevresinde yer alan Gelin Şelalesi, Doluca Kaplıcası, Kureyş Baba Türbesi, Kerferet Türbesi ile camisini korumaya yönelik projeler hazırlanacak ve turizm amaçlı kullanılmaları sağlanacaktır.*
Kim?	Nazimiye Belediyesi, STK'lar, Özel Sektör Temsilcileri
Nerede?	Düzgün Baba Türbesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Peri Suyu Vadisi Turizm Konseyi belirleyecek (uzun vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Peri Suyu Vadisi Turizm Konseyi, Üniversiteler, Yerel STK'lar
Faaliyetin gerekçesi:	Düzgün Baba Türbesini koruyarak turizmin hizmetine sunmak

Hedef 1.4.:	**İnanç Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Peri Suyu Vadisi (ÖTA 5)
Faaliyet no:	1.4.8.
Faaliyet:	Mazgirt Elti Hatun Türbesi korumak ve turizme kazandırmak *Türbenin çevresinin düzenlenmesi ve korunması için proje hazırlanacak ve turizm amaçlı kullanılması sağlanacaktır*.
Kim?	Mazgirt Belediyesi, STK'lar, Özel Sektör Temsilcileri
Nerede?	Mazgirt Elti Hatun Türbesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	10 yıl içinde, Peri Suyu Vadisi Turizm Konseyi belirleyecek (uzun vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Peri Suyu Vadisi Turizm Konseyi, Diyanet İşleri Başkanlığı, Üniversiteler, Vakıflar Genel Müdürlüğü
Faaliyetin gerekçesi:	Mazgirt Elti Hatun Türbesini koruyarak turizmin hizmetine sunmak

Hedef 1.5.:	**Kış Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	TRB1 Bölgesi
Faaliyet no:	1.5.1. 1-3
Faaliyet:	Bölgede yer alan kayak merkezlerinin nitelik ve kapasitelerini arttırarak turizm faaliyetlerini geliştirmek *Kayak merkezlerinin teknik özellikleri (pist uzunluğu, kar kalitesi, eğim, zorluk derecesi vb.) sahada tespit edilecektir.* *Kayak merkezlerinin altyapısı geliştirilecektir (konaklama, pist, telesiyej vb.).* *Kış turizmi merkezleri için farklı dillerde tanıtım amaçlı kitapçık-broşür hazırlanacak, bastırılarak dağıtılacaktır.*
Kim?	Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri, Belediyeler, Valilikler, STK'lar, özel sektör temsilcileri
Nerede?	Kayak Merkezleri
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	10 yıl içinde, Fırat Havzası Turizm Konseyi belirleyecek (uzun vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Fırat Havzası Turizm Konseyi, Üniversiteler, yerel STK'lar
Faaliyetin gerekçesi:	TRB1 Bölgesinde yer alan kayak merkezlerinin turizm amaçlı kullanıma uygun hale getirilmesi

Hedef 1.5.:	**Kış Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Tohma Çayı (ÖTA 1)
Faaliyet no:	1.5.2.
Faaliyet:	Yamadağ Kayak Merkezi'nde başlatılan çalışmaları tamamlayarak turizme kazandırmak *Tohma Çayı Turizm Konseyi Yamadağ kayak merkezinde başlatılan çalışmaların takibini yapacaktır.*
Kim?	Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri, Hekimhan Belediyesi, Malatya Valiliği, STK'lar, Özel Sektör Temsilcileri
Nerede?	Yamadağ
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	10 yıl içinde (uzun vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Tohma Çayı Turizm Konseyi, mevcut çalışmaları gerçekleştiren kurum ve kuruluşlar
Faaliyetin gerekçesi:	Yamadağ kayak merkezinin turizm amaçlı kullanıma uygun hale getirilmesi

Hedef 1.5.:	**Kış Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)
Faaliyet no:	1.5.3.
Faaliyet:	Hazar Baba Dağında kış turizmi faaliyetlerini geliştirmek *Kayak merkezinin teknik ve altyapı imkânları iyileştirilecektir.*
Kim?	Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri, Sivrice Belediyesi, Elazığ Valiliği, STK'lar, Özel Sektör Temsilcileri
Nerede?	Hazar Baba Dağı
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	10 yıl içinde (uzun vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Tohma Çayı Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Hazar Baba kayak merkezinin turizm amaçlı kullanıma uygun hale getirilmesi

Hedef 1.5.:	**Kış Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Munzur Pülümür Vadileri (ÖTA 4)
Faaliyet no:	1.5.4.
Faaliyet:	Ovacık'ta kış turizmi faaliyetlerini geliştirmek *Kayak tesisinin altyapısı tamamlanarak turizme kazandırılacaktır.*
Kim?	Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri, Ovacık Belediyesi, Elazığ Valiliği, STK'lar, Kayak kulüpleri, Tur Operatörleri
Nerede?	Ovacık
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	10 yıl içinde, Munzur Pülümür Vadileri Turizm Konseyi belirleyecek (uzun vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Munzur Pülümür Vadileri Turizm Konseyi,
Faaliyetin gerekçesi:	Ovacık kayak merkezinin turizm amaçlı kullanıma uygun hale getirilmesi

Hedef 1.5.:	**Kış Turizminin Geliştirilmesi**
Yer:	Murat Nehri (ÖTA 6)
Faaliyet no:	1.5.5.
Faaliyet:	Yolçatı Mevkiinde kış turizmi faaliyetlerini geliştirmek *Kayak merkezinin altyapısı ve teknik imkânları geliştirilecektir.*
Kim?	Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri, Bingöl Belediyesi, Bingöl Valiliği, STK'lar, Kayak kulüpleri, Tur Operatörleri
Nerede?	Murat Nehri
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	10 yıl içinde, Murat Nehri Turizm Konseyi belirleyecek (uzun vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Murat Nehri Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Yolçatı kayak merkezinin turizm amaçlı kullanıma uygun hale getirilmesi

STRATEJİ 2: ÖNEMLİ TURİZM DEĞERLERİ'NE ULAŞILABİLİRLİĞİN ARTTIRILMASI VE ALTYAPI İMKÂNLARININ GELİŞTİRİLMESİ

Hedef 2.1.:	**Ulaşım ve Fiziki Altyapının Güçlendirilmesi**
Yer:	TRB1 Bölgesi
Faaliyet no:	2.1.1. 1-3
Faaliyet:	Ulaşım ve fiziki altyapı planını hazırlamak *Mevcut durum tespiti yapılarak ihtiyaçlar tespit edilecek ve gerekli çözümler geliştirilecektir.*
Kim?	Valilikler, Belediyeler, İl Özel İdareleri, Karayolları Genel Müdürlüğü, FKA, Üniversiteler, Özel sektör temsilcileri, FAY-HİB
Nerede?	TRB1 Bölgesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	2 yıl içinde, Fırat Havzası Turizm Konseyi belirleyecek (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Fırat Havzası Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	ÖTD'lerini turizm açısından ulaşılabilir ve altyapı açısından tercih edilebilir hale getirmek

Hedef 2.1.:	**Ulaşım ve Altyapının Güçlendirilmesi**
Yer:	Tohma Çayı (ÖTA 1)
Faaliyet no:	2.1.2.
Faaliyet:	Ansur mağaralarına ulaşım imkânlarını geliştirmek *Ansur mağaralarına giden yol asfaltlanacak yol kalitesi arttırılacaktır.*
Kim?	Malatya Valiliği, Yazıhan Belediyesi, FKA
Nerede?	Ansur mağaraları
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde, Tohma Çayı Turizm Konseyi belirleyecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Tohma Çayı Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Ansur Mağaralarını turizmin hizmetine sunmak

Hedef 2.1.:	**Ulaşım ve Altyapının Güçlendirilmesi**
Yer:	Tohma Çayı (ÖTA 1)
Faaliyet no:	2.1.3.
Faaliyet:	Yamadağ kayak merkezine ulaşım imkânlarını geliştirmek *Yamadağ kayak merkezine giden yol asfaltlanacak yol kalitesi arttırılacaktır.*
Kim?	Malatya Valiliği, Hekimhan Belediyesi, FKA
Nerede?	Yamadağ kayak merkezi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	2 yıl içinde, Tohma Çayı Turizm Konseyi belirleyecek (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Tohma Çayı Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Yamadağ kayak merkezini turizmin hizmetine sunmak

Hedef 2.1.:	**Ulaşım ve Altyapının Güçlendirilmesi**
Yer:	Karakaya Baraj Gölü (ÖTA 2)
Faaliyet no:	2.1.4.
Faaliyet:	Nemrut Dağı Milli Parkı ile Malatya – Pütürge – Büyüköz güzergâhındaki karayolunu iyileştirmek *Nemrut Dağı Milli Parkına giden yolun bakımı yapılacak ve asfaltlanacaktır.*
Kim?	Malatya Valiliği, Pütürge Belediyesi, FKA, FAY-HİB
Nerede?	Nemrut Dağı Milli Parkı ile Malatya – Pütürge – Büyüköz Güzergâhı
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde, Tohma Çayı Turizm Konseyi belirleyecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Karakaya Baraj Gölü Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Nemrut Dağı Milli Parkı'na ulaşım imkânlarını artırmak

Hedef 2.1.:	**Ulaşım ve Altyapının Güçlendirilmesi**
Yer:	Karakaya Baraj Gölü (ÖTA 2)
Faaliyet no:	2.1.5.
Faaliyet:	Aslantepe Höyüğüne giden yolu iyileştirmek *Aslantepe Höyüğüne giden yolun bakımı yapılacak ve asfaltlanacaktır. Ayrıca Battalgazi ile Aslantepe'yi birleştiren bir yol yapılacaktır.*
Kim?	Malatya Valiliği, Orduzu Belediyesi, Battalgazi Belediyesi, FKA, FAY-HİB
Nerede?	Aslantepe Höyüğü
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde, Karakaya Baraj Gölü Turizm Konseyi belirleyecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Karakaya Baraj Gölü Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Aslantepe Höyüğüne ulaşım imkânlarını artırmak ve turizm açısından cazip hale getirmek

Hedef 2.1.:	**Ulaşım ve Altyapının Güçlendirilmesi**
Yer:	Karakaya Baraj Gölü (ÖTA 2)
Faaliyet no:	2.1.6.
Faaliyet:	Battalgazi – Kale – Pütürge suyolu projesini tamamlamak *Battalgazi – Kale – Pütürge suyolu projesinin takibi yapılacaktır.*
Kim?	Malatya Valiliği, FKA, STK'lar, Üniversiteler, FAY-HİB
Nerede?	Battalgazi – Kale – Pütürge
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde, Karakaya Baraj Gölü Turizm Konseyi belirleyecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Karakaya Baraj Gölü Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Battalgazi – Kale – Pütürge suyolu projesinin tamamlanması

Hedef 2.1.:	**Ulaşım ve Altyapının Güçlendirilmesi**
Yer:	Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)
Faaliyet no:	2.1.7.
Faaliyet:	Hazar Baba kayak merkezi yolunu asfaltla kaplamak ve ulaşım kalitesini artırmak *Hazar Baba kayak merkezi yolu asfaltla kaplanacak ve ulaşım kalitesi artırılacaktır.*
Kim?	Elazığ Valiliği, Sivrice Belediyesi, İl Özel İdaresi, FKA, FAY-HİB
Nerede?	Hazar Baba kayak merkezi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	2 yıl içinde, Keban Baraj Gölü Turizm Konseyi belirleyecek (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Keban Baraj Gölü Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Hazar Baba kayak merkezine ulaşım imkânlarını artırmak ve turizm açısından cazip hale getirmek

Hedef 2.1.:	**Ulaşım ve Altyapının Güçlendirilmesi**
Yer:	Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)
Faaliyet no:	2.1.8.
Faaliyet:	Keban Baraj Gölü çevresindeki ilçelerin arıtma tesisi ve altyapılarını tamamlamak *Keban Baraj Gölü çevresindeki ilçelerin arıtma tesisi ve altyapıları tamamlanacaktır.*
Kim?	Malatya Valiliği, Belediyeler, FKA, FAY-HİB
Nerede?	Keban Baraj Gölü çevresindeki ilçeler
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde, Keban Baraj Gölü Turizm Konseyi belirleyecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Keban Baraj Gölü Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Keban Baraj Gölü çevresindeki ilçelerin arıtma tesisi ve altyapılarını tamamlayarak turizm açısından cazip hale getirmek

Hedef 2.1.:	**Ulaşım ve Altyapının Güçlendirilmesi**
Yer:	Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)
Faaliyet no:	2.1.9.
Faaliyet:	Palu'dan, Palu Kalesine, Palu Köprüsü ve Palu tarihi yapılarına ulaşım sağlayan yolu asfaltla kaplamak ve ulaşım kalitesini artırmak *Palu'dan, Palu Kalesine, Palu Köprüsü ve Palu tarihi yapılarına ulaşım sağlayan yol asfaltla kaplanacak ve ulaşım kalitesi artırılacaktır.*
Kim?	Palu Belediyesi, Elazığ Valiliği, FAY-HİB
Nerede?	Palu'dan, Palu Kalesine, Palu Köprüsü ve Palu tarihi yapılarına ulaşım sağlayan yol
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Keban Baraj Gölü Turizm Konseyi 2 yıl içinde belirleyecek (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Keban Baraj Gölü Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Palu'dan, Palu Kalesine, Palu Köprüsü ve Palu tarihi yapılarına ulaşımı kolaylaştırmak ve turizm açısından cazip hale getirmek

Hedef 2.1.:	**Ulaşım ve Altyapının Güçlendirilmesi**
Yer:	Keban Baraj Gölü (ÖTA 3)
Faaliyet no:	2.1.10.
Faaliyet:	Keban suyolu projesini geliştirmek *Keban'a sınırı olan ilçeler arası ulaşımı sağlayacak suyolu projesi hazırlanacaktır.*
Kim?	Elazığ Valiliği, Belediyeler, FKA, Üniversiteler, STK'lar, FAY-HİB
Nerede?	Keban
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Keban Baraj Gölü Turizm Konseyi 6 yıl içinde belirleyecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Keban Baraj Gölü Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Keban'da suyolunun alternatif ulaşım aracı ve turizm amaçlı kullanılmasını sağlamak

Hedef 2.1.:	**Ulaşım ve Altyapının Güçlendirilmesi**
Yer:	Munzur Pülümür Vadileri (ÖTA 4)
Faaliyet no:	2.1.11.
Faaliyet:	Düzgün Baba ziyaretine giden yolu iyileştirmek *Düzgün Baba ziyaretine giden yolun bakımı yapılarak asfaltla kaplanacaktır.*
Kim?	Tunceli Valiliği, Nazimiye Belediyesi, FKA
Nerede?	Düzgün Baba Ziyareti
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Munzur Pülümür Vadileri Turizm Konseyi belirleyecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Munzur Pülümür Vadileri Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Düzgün Baba ziyaretine ulaşımı kolaylaştırmak ve turizm açısından cazip hale getirmek

Hedef 2.1.:	**Ulaşım ve Altyapının Güçlendirilmesi**
Yer:	Peri Suyu Vadisi (ÖTA 5)
Faaliyet no:	2.1.12.
Faaliyet:	Mazgirt ilçesi ile Bağın-Dedeağaç kaplıcaları arasındaki ulaşım imkânlarını geliştirmek *Mazgirt ilçesi ile Bağın-Dedeağaç kaplıcaları arasındaki yolun bakımı yapılarak asfaltla kaplanacaktır.*
Kim?	Tunceli Valiliği, Mazgirt Belediyesi, FKA
Nerede?	Mazgirt ilçesi ile Bağın-Dedeağaç kaplıcaları arası
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Peri Suyu Vadisi Turizm Konseyi 6 yıl içinde belirleyecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Peri Suyu Vadisi Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Mazgirt ilçesi ile Bağın-Dedeağaç kaplıcalarına ulaşımı kolaylaştırmak ve turizm açısından cazip hale getirmek

Hedef 2.1.:	**Ulaşım ve Altyapının Güçlendirilmesi**
Yer:	Peri Suyu Vadisi (ÖTA 5)
Faaliyet no:	2.1.13.
Faaliyet:	Karlıova ilçe merkezi ile Kaletepe arasındaki yolu asfaltla kaplamak *Karlıova ilçe merkezi ile Kaletepe arasındaki yolun bakımı yapılarak asfaltla kaplanacaktır.*
Kim?	Bingöl Valiliği, Karlıova Belediyesi, FKA
Nerede?	Karlıova ilçe merkezi ile Kaletepe arası
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Peri Suyu Vadisi Turizm Konseyi belirleyecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Peri Suyu Vadisi Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Karlıova ilçe merkezi ile Kaletepe'ye ulaşımı kolaylaştırmak ve turizm açısından cazip hale getirmek

Hedef 2.1.:	**Ulaşım ve Altyapının Güçlendirilmesi**
Yer:	Murat Nehri (ÖTA 6)
Faaliyet no:	2.1.14.
Faaliyet:	Solhan ilçe merkezi ile Yüzen Adalar arasındaki yolu asfaltla kaplayarak ulaşım kalitesini iyileştirmek *Solhan ilçe merkezi ile Yüzen Adalar arasındaki yolun bakımı yapılarak asfaltla kaplanacaktır.*
Kim?	Bingöl Valiliği, Solhan Belediyesi, FKA
Nerede?	Solhan ilçe merkezi ile Yüzen Adalar arası
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Peri Suyu Vadisi Turizm Konseyi belirleyecek (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Murat Nehri Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Solhan ilçe merkezi ile Yüzen Adalar'a ulaşımı kolaylaştırmak ve turizm açısından cazip hale getirmek

STRATEJİ 3: TURİZM ALTYAPISININ GÜÇLENDİRİLMESİ HİZMET KALİTESİNİN VE GECELEME SAYISININ ARTIRILMASI

Hedef 3.1.:	**Bölgede Nitelikli Turizm Tesis Sayısının ve Yatak Kapasitesinin Artırılması**
Yer:	TRB1 Bölgesi
Faaliyet no ve adı:	3.1.1.
Faaliyet:	Bölgede mevcut turizm tesislerinin niteliklerini yükseltmek *TRB1 Bölgesi turizm tesislerinin mevcut durumları tespit edilerek tesislerin ihtiyaçları belirlenecektir. Turizm tesislerinin iyileştirmesi için ihtiyaç programı hazırlanacaktır. Hazırlanan program dâhilinde işletme sahiplerine ve sektör çalışanlarına yönelik eğitimler düzenlenecektir. İşletme sahiplerinin yatırım yapabilmesi için Turizm Konseyleri ve FKA tarafından kredi destekleri ve projelendirme konusunda danışmanlık hizmetleri verilecektir.*
Kim?	İşletme Sahipleri, Turizm İşletmecileri Dernekleri, Üniversiteler, STK'lar
Nerede?	TRB1 Bölgesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Fırat Havzası Turizm Konseyi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, FKA, KOSGEB
Faaliyetin gerekçesi:	TRB1 Bölgesinde turizm tesislerinin iyileştirilmesi sağlamak

Hedef 3.1.:	**Bölgede Nitelikli Turizm Tesis Sayısının ve Yatak Kapasitesinin Artırılması**
Yer:	Bingöl, Tunceli
Faaliyet no ve adı:	3.1.2.
Faaliyet:	Bingöl ve Tunceli'de turizm tesis yatırımlarını özendirmek *Bingöl ve Tunceli illerinde turizm faaliyetlerini desteklemek ve geliştirmek için turizm yatırımları konusunda yatırımcılara ücretsiz danışmanlık hizmeti verilecektir. Fırat Havzası Turizm Konseyi tarafından kredi destekleri, turizm işletmeciliği, tur operatörleri ile ilişkinin kurulması vb. konularda eğitim ve danışmanlık hizmetleri verilecektir.*
Kim?	Özel Sektör Temsilcileri, Turizm İşletmecileri Dernekleri
Nerede?	Bingöl, Tunceli
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Fırat Havzası Turizm Konseyi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, KOSGEB
Faaliyetin gerekçesi:	Bingöl ve Tunceli illerinde turizm tesis sayısını arttırmak

Hedef 3.1.:	**Bölgede Nitelikli Turizm Tesis Sayısının ve Yatak Kapasitesinin Artırılması**
Yer:	TRB1 Bölgesi
Faaliyet no ve adı:	3.1.3.
Faaliyet:	Turizm sektöründe girişimci sayısını arttırmak *Bölgedeki turizm potansiyeli ve turizm değerlerinin yatırımcılara tanıtılması için bilgilendirme toplantıları ve kurslar düzenlenecek, ücretsiz danışmanlık hizmetleri verilecektir. Girişimcilik kursları yoluyla girişimcilik teşvik edilecektir. Fırat Havzası Turizm Konseyi tarafından kredi destekleri, turizm işletmeciliği, tur operatörleri ile ilişkinin kurulması vb. konularda eğitim ve danışmalık hizmetleri verilecektir. Turizm konusunda başarılı olan iyi uygulama örnekleri kamuoyu ile paylaşılacak ve tanıtımı yapılacaktır.*
Kim?	Valilikler, Özel Sektör Temsilcileri, STK'lar, Üniversiteler
Nerede?	TRB1 Bölgesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Fırat Havzası Turizm Konseyi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, FKA, KOSGEB
Faaliyetin gerekçesi:	TRB1 Bölgesinde turizm yatırımlarını geliştirmek, özendirmek

Hedef 3.2.:	**Bölgede Konaklama ve Geceleme Sayılarının Arttırılması**
Yer:	TRB1 Bölgesi
Faaliyet no ve adı:	3.2.1
Faaliyet:	Bölge içindeki tur rotalarının ulusal güzergâhlara eklemlenmesini sağlamak *Turizm değerlerinin korunması, bölgenin tanıtılması ve turizme kazandırılması ile TRB1 bölgesinin ulusal tur güzergâhlarına dâhil edilmesi sağlanacaktır.*
Kim?	TURSAB, Fırat Havzası Turizm Konseyi
Nerede?	TRB1 Bölgesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	10 yıl içinde (uzun vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Fırat Havzası Turizm Konseyi, Kültür ve Turizm Bakanlığı
Faaliyetin gerekçesi:	TRB1 Bölgesinde turizm sektörünü geliştirmek

Hedef 3.2.:	**Bölgede Konaklama ve Geceleme Sayılarının Arttırılması**
Yer:	TRB1 Bölgesi
Faaliyet no ve adı:	3.2.2
Faaliyet:	Bölge halkının turist olarak, iç turizme katılımını sağlamak *Turizm değerlerinin korunması, bölgenin tanıtılması ve turizme kazandırılması ile bölge içinde TRB1 bölgesinin turizm değerleri tanıtılarak bölge halkının bu değerleri ziyaret etmesi özendirilecek, iç turizm faaliyetleri geliştirilecektir.*
Kim?	Valilikler, STK'lar, Yerel Medya, Yerel Tur Operatörleri
Nerede?	TRB1 Bölgesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	10 yıl içinde (uzun vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Fırat Havzası Turizm Konseyi, İl Turizm Konseyleri, Nokta Turizm Konseyleri
Faaliyetin gerekçesi:	TRB1 Bölgesinde iç turizm faaliyetlerini geliştirmek

Hedef 3.3.:	**Turizm Tesislerinde Hizmet Sunum Kapasitesinin Arttırılması**
Yer:	TRB1 Bölgesi
Faaliyet no ve adı:	3.3.1
Faaliyet:	Sektörde Yetişmiş İnsan Kaynağı sağlamak *Üniversiteler ve halk eğitim merkezleri ile işbirliği yapılarak TRB1 Bölgesinde turizm sektörüne yönelik eğitimler verilecek, meslek edindirme kursları düzenlenecektir. Bu eğitimleri alan kişilerin TRB1 Bölgesinde turizm sektöründe istihdam edilmeleri sağlanacaktır.*
Kim?	STK'lar, Üniversiteler, Halk eğitim merkezleri
Nerede?	TRB1 Bölgesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 yıl içinde (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Fırat Havzası Turizm Konseyi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İŞKUR, KOSGEB, STK'lar
Faaliyetin gerekçesi:	TRB1 Bölgesinde insan kaynağını geliştirmek

Hedef 3.3.:	**Turizm Tesislerinde Hizmet Sunum Kapasitesinin Arttırılması**
Yer:	TRB1 Bölgesi
Faaliyet no ve adı:	3.3.2
Faaliyet:	Hizmet sunum kalitelerini yükseltilmesine yönelik rekabet ortamı yaratacak yarışmalar düzenlemek, teşvikler vermek *Bölgede yer alan turizm işletmelerinin hizmet sunum kapasitelerini yükseltmek için yarışmalar düzenlenecek başarılı işletmeler ve personel ödüllendirilecektir.*
Kim?	Özel Sektör Temsilcileri, STK'lar, Yerel Medya
Nerede?	TRB1 Bölgesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	10 yıl içinde (uzun vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Fırat Havzası Turizm Konseyi, Kültür ve Turizm Bakanlığı
Faaliyetin gerekçesi:	TRB1 Bölgesinde yer alan turizm işletmelerini geliştirmek

STRATEJİ 4: TRB1 BÖLGESİNİN ÖNEMLİ TURİZM DEĞERLERİNİN TANITILMASI VE PAZARLANMASI

Hedef 4.1:	**TRB1 Bölgesi Turizm Değerlerinin Bölgesel, Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Bilinirliğinin Artırılması**
Yer:	TRB1 Bölgesi
Faaliyet no ve adı:	4.1.1.
Faaliyet:	Önemli Turizm Değerlerine ilişkin görsel ve yazılı materyaller hazırlamak *Bölgede yer alan önemli turizm değerlerini tanıtan poster, broşür, harita, bölge tanıtım filmi, web sitesi vb. hazırlanacaktır.* *Coğrafi Bilgi Sistemleri kullanılarak geliştirilecek dinamik haritalar ile bölgedeki değerlere ilişkin mekâna dayalı olarak yazılı ve görsel bilgi veren, aynı zamanda sorgulamalara ve ÖTA, ÖTD ve ÖTR'leri içeren ve rota planlamaya imkân veren bir web sitesi kurulacaktır. Site içeriği konaklama tesislerinde ve tur güzergâhları üzerinde yer alacak keosk'lardan da yayınlanacaktır.* *Ayrıca Bölgenin tanınırlığını artırmak için ulusal düzeyde yürütülecek lobi çalışmaları ile bölgede çeşitli kültürel ve sanatsal faaliyetlerin (sinema filmleri, konserler vb.) gerçekleştirilmesi sağlanacaktır*
Kim?	Özel Sektör Temsilcileri, STK'lar, Yerel Medya
Nerede?	TRB1 Bölgesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Stratejilerin uygulamaya konulmasından itibaren 2 yıl içinde (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Fırat Havzası Turizm Konseyi, FKA
Faaliyetin gerekçesi:	TRB1 Bölgesinin tanıtımını yapmak

Hedef 4.1:	**TRB1 Bölgesi Turizm Değerlerinin Bölgesel, Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Bilinirliğinin Artırılması**
Yer:	TRB1 Bölgesi
Faaliyet no ve adı:	4.1.2.
Faaliyet:	Ulusal tur düzenleyen acentelere bölge değerlerini tanıtmak *Görsel ve yazılı basında bölge değerlerinin tanıtımı yapılacaktır. Acenteler ile yapılacak görüşmelerde önemli turizm değerlerine (ÖTD) ilişkin hazırlanan tanıtım materyalleri sunulacaktır.*
Kim?	Valilikler, Belediyeler, TURSAB, Özel Sektör Temsilcileri, Turizm İşletmecileri Dernekleri, Yerel Medya
Nerede?	TRB1 Bölgesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Stratejilerin uygulamaya konulmasından itibaren 2 yıl içinde (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Fırat Havzası Turizm Konseyi, FKA, Turizm Bakanlığı
Faaliyetin gerekçesi:	TRB1 Bölgesinin tanıtımını yapmak

Hedef 4.1:	**TRB1 Bölgesi Turizm Değerlerinin Bölgesel, Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Bilinirliğinin Artırılması**
Yer:	TRB1 Bölgesi
Faaliyet no ve adı:	4.1.3.
Faaliyet:	Bölgede düzenlenen festivallerin etkinliğini arttırmak *Mevcut festivaller düzenli ve sürdürülebilir hale getirilecektir. Festivaller birbirleriyle karşılaştırılarak gerekirse birbirlerinin potansiyellerini azaltıcı yönleri ortadan kaldırılmaya çalışılacaktır. Taklit et, talebi böl yaklaşımından uzaklaşılarak entegre organizasyonlar düzenlenecektir.*
Kim?	Sivil Toplum Kuruluşları, Yerel Medya, Belediyeler, Valilikler
Nerede?	TRB1 Bölgesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Çalışma süresince
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Fırat Havzası Turizm Konseyi, İl Turizm Konseyleri
Faaliyetin gerekçesi:	TRB1 Bölgesinin tanıtımını yapmak

Hedef 4.1:	**TRB1 Bölgesi Turizm Değerlerinin Bölgesel, Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Bilinirliğinin Artırılması**
Yer:	TRB1 Bölgesi
Faaliyet no ve adı:	4.1.4.
Faaliyet:	Önemli Turizm Değerleri (ÖTA) ve Önemli Turizm Alanları (ÖTA) için yönlendirme ve bilgilendirme tabelalarını hazırlamak *Turizm değerlerine ulaşımı kolaylaştıracak ve bilinirliliğini artıracak özel tasarlanmış ve hazırlanmış işaretleme, yönlendirme levhaları konulacaktır. Turizm değerleri hakkında bilgilendirme panoları hazırlanacaktır.*
Kim?	Yerel Yönetimler, FAY-HİB
Nerede?	TRB1 Bölgesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Stratejilerin uygulamaya konulmasından itibaren 2 yıl içinde (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli İl Turizm Konseyleri, FKA
Faaliyetin gerekçesi:	Turizm değerlerine ulaşımı kolaylaştırmak

Hedef 4.2:	**Bölgede Geleneksel Yöntemlerle Üretilen Ürünlerin Tanıtımının Yapılması**
Yer:	TRB1 Bölgesi
Faaliyet no ve adı:	4.2.1
Faaliyet:	Ürünlerin sunum kalitesini arttırmak *Paketleme, ambalajlama teknikleri geliştirilerek ürünlerin pazara sunum kalitesi arttırılacaktır. Paket ve ambalajların üzerindeki üretici ve üretim yeri bilgilerine ve menşei bilgilerine yer verilerek ürün kalitesi ve pazarda bilinirliğin arttırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. Pazarlama teknikleri ve yöntemleri konusunda eğitimler düzenlenecektir.*
Kim?	Üniversiteler, Halk Eğitim Müdürlükleri, Yerel Yönetimler
Nerede?	TRB1 Bölgesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Stratejilerin uygulamaya konulmasından 6 yıl içinde (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Fırat Havzası Turizm Konseyi, FKA
Faaliyetin gerekçesi:	Yerel ürünlerin tanıtımını yapmak

Hedef 4.2:	**Bölgede Geleneksel Yöntemlerle Üretilen Ürünlerin Tanıtımının Yapılması**
Yer:	TRB1 Bölgesi
Faaliyet no ve adı:	4.2.2
Faaliyet:	Yöresel ürünlerin ve hediyelik eşyaların tanıtımını yapmak ve bu ürünlerin satılabileceği üniteler düzenlemek *Yöresel ürünler için görsel ve yazılı tanıtım materyalleri hazırlanacak ve bölge mimarisine uygun olarak tasarlanan satış üniteleri oluşturulacaktır.*
Kim?	Yerel Yönetimler
Nerede?	TRB1 Bölgesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Stratejilerin uygulamaya konulmasından 1 yıl içinde (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Fırat Havzası Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Yerel ürünlerin tanıtımını yapmak

Hedef 4.2:	**Bölgede Geleneksel Yöntemlerle Üretilen Ürünlerin Tanıtımının Yapılması**
Yer:	TRB1 Bölgesi
Faaliyet no ve adı:	4.2.3
Faaliyet:	Ürünlerin pazarda ulaşılabilirliğini artırmak *Yöresel ürünlerin kolay erişilebilir kılınması için bölgesel ve ulusal marketler ile anlaşmalar yapılacaktır.*
Kim?	Özel sektör temsilcileri, STK'lar
Nerede?	TRB1 Bölgesi
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	Stratejilerin uygulamaya konulmasından 6 yıl içinde (orta vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Fırat Havzası Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Yerel ürünlerin tanıtımını yapmak

STRATEJİ 5: YÖNETİŞİM MODELİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Hedef 5.1.:	**Fırat Havzası Turizm Konseyinin Kurulması ve Etkin Hale Getirilmesi**
Yer:	TRB1
Faaliyet no:	5.1.1. 1-3
Faaliyet:	Fırat Havzası Turizm Konseyi'ni kurmak ve çalışır hale getirmek *TRB1 Bölgesi için belirlenen Sürdürülebilir Turizm Stratejilerinin uygulamaya konulabilmesi için Fırat Havası Turizm Konseyi kurulacaktır. Konsey:* - *Valiler* - *İl Kültür Turizm Müdürleri* - *FKA Genel Sekreteri* - *Ticaret ve Sanayi Odası Başkanları* - *Üniversite Temsilcileri* - *STK Temsilcileri* - *Özel Sektör Temsilcileri* - *Fırat Havzası Altyapı ve Turizm Hizmet Birliği (FAY-HIB) Temsilcisi* - *Medya Temsilcileri vb.* *üyelerden oluşacaktır.* *FKA'nın organizasyonunda düzenlenecek geniş katılımlı paydaşlar toplantısı ile Konseyin etkin çalışmasını sağlamak üzere; çalışma prensipleri, görev dağılımları, yürütme organları belirlenecektir. Ulusal düzeyde belirlenen stratejilerin bölgesel düzeyde uygulamaya konulması için Ulusal Turizm Konseyi ile Fırat Havzası Turizm Konseyi arasında koordinasyon sağlanacak, işbirliği geliştirilecektir.*
Kim?	FKA, İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri
Nerede?	Malatya
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 ay içinde (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Kültür ve Turizm Bakanlığı
Faaliyetin gerekçesi:	TRB1 Bölgesi turizm üst yönetimini oluşturmak

Hedef 5.2.:	**İl Turizm Konseylerinin Kurulması ve Etkin Hale Getirilmesi**
Yer:	Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli
Faaliyet no:	5.2.1. 1-3
Faaliyet:	İl turizm konseylerini kurmak ve çalışır hale getirmek *Fırat Havası Turizm Konseyi ile koordineli halde çalışacak İl Turizm Konseyleri kurulacaktır. İl Turizm Konseyleri;* - *Vali* - *İl Kültür Turizm Müdürü* - *Orman ve Su İşleri Bölge Müdürü* - *İl Gençlik ve Spor Müdürü* - *İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürü* - *İl Belediyesi Temsilcisi* - *Emniyet Müdürlüğü Temsilcisi* - *Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı* - *Üniversite temsilcisi* - *STK temsilcisi* - *Özel sektör temsilcisi* - *Medya temsilcisi vb.* *üyelerden oluşacaktır.* *FKA'nın organizasyonunda düzenlenecek geniş katılımlı paydaşlar toplantısı ile İl Turizm Konseylerinin etkin çalışmasını sağlamak üzere; çalışma prensipleri, görev dağılımları, yürütme organları belirlenecektir.* *Bölgesel düzeyde alınan kararların il düzeyinde uygulamaya konulması için Fırat Havzası Turizm Konseyi ile İl Turizm Konseyleri arasında periyodik toplantılar yapılarak koordinasyon sağlanacak ve işbirliği geliştirilecektir.*
Kim?	İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri, Üniversiteler, STK'lar
Nerede?	Malatya
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 ay içinde (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Kültür ve Turizm Bakanlığı
Faaliyetin gerekçesi:	İl Turizm Konseylerini çalışır hale getirmek

Hedef 5.3.:	**ÖTA'larda Noktasal Turizm Konseylerinin Kurulması ve Etkin Hale Getirilmesi**
Yer:	TRB1
Faaliyet no:	5.3.1. 1-3
Faaliyet:	ÖTA'larda Noktasal Turizm Konseylerini kurmak ve çalışır hale getirmek *İl Turizm Konseyleri ile koordineli halde çalışacak Noktasal Turizm Konseyleri kurulacaktır. Noktasal Turizm Konseyleri;* - *Kaymakamlar* - *Belediye Başkanları* - *Muhtarlar* - *Yerel STK temsilcisi* - *Yerel özel sektör temsilcisi* - *Yerel medya temsilcisi vb.* *üyelerden oluşacaktır.* *İl Turizm Konseylerinin organizasyonunda düzenlenecek paydaş toplantıları ile Noktasal Turizm Konseylerinin etkin çalışmasını sağlamak üzere; çalışma prensipleri, görev dağılımları, yürütme organları belirlenecektir.* *İl düzeyinde alınacak kararların uygulamaya konulması için İl Turizm Konseyleri ile Noktasal Turizm Konseyleri arasında periyodik toplantılar yapılarak koordinasyon sağlanacak ve işbirliği geliştirilecektir.* Yerel liderler; yerel turizm potansiyelini aktive etme, turizm paydaşları arasında gerekli koordinasyonu ve turizm ürünlerinin pazarda satılmasını sağlama fonksiyonlarını yerine getirecek gerçek kişi veya kişilerdir.
Kim?	İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri, Üniversiteler, STK'lar
Nerede?	Malatya
Ne zaman ve hangi sıklıkta?	6 ay içinde (kısa vade)
İlgili Kurum ve Kuruluşlar:	Fırat Havzası Turizm Konseyi
Faaliyetin gerekçesi:	Noktasal Turizm Konseylerini çalışır hale getirmek

PROJE EKİBİ KISA ÖZGEÇMİŞLERİ

AnaDOKU Ekibi

Aysin Tektaş Keskin, Proje Koordinatörü

Aysin Tektaş Keskin 16 Ağustos 1976 tarihinde Ankara'da doğdu. 1998 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümünden mezun oldu. 2001 yılında Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Bölümünde Yüksek Lisans çalışmalarını tamamladı.

Profesyonel iş yaşamını TÜSTAŞ Danışmanlık Ofisi, WWF Türkiye Doğal Hayatı Koruma Vakfı, Doğa Koruma Merkezi gibi ulusal Sivil Toplum Kuruluşları çatısı altında yürüttü. Son olarak Anadolu Doğa ve Kültür Koruma Kooperatifi kurucu üyeleri arasında yer aldı ve halen Genel Müdür olarak görev yapmaktadır. Bunun yanı sıra, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve Avrupa Birliği gibi uluslararası kuruluşların projelerinde danışman olarak görevler aldı. Şehir Plancıları Odasında Yönetim Kurulunda 2006 – 2010 yılları arasında iki dönem görev yaptı. Ulusal ve Uluslar arası projelerde Sürdürülebilir Kalkınma, Katılımcı Planlama, Doğa Koruma ve Planlama, Kırsal Kalkınma, Kamuoyu Etkinlikleri yaratma konularında 15 yılı aşkın süredir deneyim sahibidir. Bu kapsamda, proje geliştirme, proje koordinasyonu, proje uygulaması, izleme ve değerlendirme çalışmaları gerçekleştirdi. Hazar Gölü Yönetim Planı, Kaçkar Dağları Sürdürülebilir Orman Kullanımı, Karpaz Yarımadası Araştırma Projesi gibi birçok projenin Koordinasyonunu yürüttü.

Türkiye'de, 58 ilde çeşitli proje çalışmalarına katılım sağladı, 18 ilde ise doğrudan proje uyguladı. Ayrıca, 10 farklı ülkede uluslararası proje uygulamalarına aktif olarak katıldı, Gürcistan ve KKTC'de proje koordinatörlüğü yaptı.

Genel editörlüğünü yaptığı iki kitabı onlarca makale ve gezi yazısı bulunmaktadır. Birçok akademik yayın çalışması ve raporlama sürecinde yer aldı. 10'un üzerinde fotoğraf sergisinde doğa konulu fotoğrafları sergilendi. Yüzlerce gazete haberi yayınlandı, 50 ye yakın televizyon ve radyo programına konuk olarak katıldı.

Türker Ulubağ, Proje Koordinatör Yardımcısı

Türker Ulubağ 2001 yılında Gazi Gazi Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümünden mezun oldu. Bölgesel planlar, il strateji planları, milli park alanlarında gerçekleştirilen uzun devreli gelişme planları, biyolojik çeşitlilik tespit projeleri, il çevre düzeni planları ve kıyı alanı yönetim planları konularında birçok projenin koordinasyonunu sağladı.

Doğan Sözbilen, Proje Asistanı

1980 yılında Bartın'da doğdu. İlkokulu Bartın'da bitirdikten sonra ortaokul, lise ve üniversite lisans eğitimlerini Ankara'da tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Biyoloji Bölümü'nü bitirdikten sonra Pamukkale Üniversitesi'nde "Deniz Kaplumbağalarında Kan Fizyolojisi" konusunda yüksek lisansını tamamladı. Muğla/Dalyan'da Kurulan Deniz Kaplumbağaları Araştırma, Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezi'nin (DEKAMER) kuruluşunda görev aldı. Ortaokul, lise ve üniversite yıllarında aktif voleybol oynadı. Öğrencilik döneminden itibaren birçok doğa koruma projesinde ve bilimsel çalışmada görev aldı. Çeşitli sivil toplum kuruluşlarında doğa koruma ve gençlik projeleri yürüttü. Halen AnaDOKU'nun yürüttüğü ulusal ve uluslararası projelerde proje sorumlusu olarak görev yapmaktadır.

Levent KESKİN, Strateji Planlama Uzmanı

1966 Yılında Ankara'da doğdu. 1989 yılında ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümünden mezun oldu. Yüksek Lisans çalışmasını Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde çevrebilim alanında yaptı.

Çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarında şehir plancısı olarak çalıştı. 1995 – 1998 yılları arasında Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Merkezinde (Habitat) uluslararası uzman olarak çalıştı. Çeşitli sivil toplum kuruluşlarının kurucuları ve yönetim kadroları arasında yer aldı. Halen AnaDOKU bünyesinde ulusal ve uluslararası proje geliştirme ve uygulama süreçlerinde aktif görevler almaktadır.

Cihan Odabaşı, Proje Destek Uzmanı

Cihan Odabaşı 1986 yılında Kayseri'de doğdu. İlkokul, ortaokulu ve lise eğitimini Kayseri'de tamamladı. 2011 yılında Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Biyoloji Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. 2007-2010 yılları arasında Ekolojik Araştırmalar Derneği (EKAD) ve Doğa Araştırmaları Derneği (KAD) ile Akdeniz sahillerinde deniz kaplumbağaları koruma ve kurtarma projesine alan sorumlusu ve eğitmen olarak katıldı. Samsun ve Kars'ta kuş halkalama ve gözlem projesi ve Gürcistan-Batum'da yırtıcı kuş göçü projesi çalışmalarında görevler aldı. Muğla-Fethiye kuş gözlem okuluna katıldı. Aksaray-Güzelyurt ilçesinde Uluslararası yaz akademisine katılarak, fotoğrafçılık eğitimi aldı. Halen Anadolu Doğa ve Kültür Koruma Kooperatifinde (AnaDOKU) çalışmaktadır.

Danışman Ekibi

Ferit KARAKAYA

Uludağ Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik mezuniyetini takiben, ABD Florida Üniversitesinde Uluslararası İlişkiler ve Ekoturizm konularında lisansüstü yüksek öğrenimine devam etmiş ve "Master of Science" diplomasını almıştır.

1983'den bu yana Turizm sektöründe çeşitli pozisyonlarda profesyonel hayatını sürdürmüş, 1998 yılında T.C. Dışişleri tavsiyesi ve Turizm Ataşeliği onayı ile Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu 9. toplantısında zamanın Turizm Bakanı Sn. Ahmet TAN başkanlığındaki Türk heyetine davet edilmiş ve Türkiye'yi bir Sivil Toplum Kuruluşu adına temsil etmiştir.

Profesyonel hayatı süresince, özellikle sürdürülebilir turizm ve korunan alanlarda turizm hareketleri konusunda yaptığı çalışmalar doğrultusunda; Çevre ve Orman Bakanlığı, Karadeniz Ekonomik İşbirliği, WWF, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Barselona Sözleşmesi, Doğa Derneği, TEMA Vakfı gibi kurumlar tarafından yürütülen proje veya girişimlerde Sürdürülebilir Turizm konularında uzman olarak görev almıştır.

Merkezi ABD'nde olan özel bir firmada Sürdürülebilir Turizm ve Risk Yönetimi konularında uzman olarak görev yapmakta, aynı zamanda Dünya Sürdürülebilir Kalkınma İş Konseyinin Türkiye ayağı olan, İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği'nin Akademik Danışma Kurulu'nda hizmet vermektedir.

Ferit Karakaya, İstanbul'da ikamet etmektedir.

Doç. Dr. Düriye BOZOK

Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokul öğretim üyesidir. "Türkiye'ye Yönelik Uluslararası Turizm Talebinin Yapısal Analizi ve Gelişme Stratejileri" konulu doktora tezini 1996 yılında tamamlamıştır. Yüksekokul Müdür Yardımcılığı, Yüksekokul Müdürlüğü, Turizm Uygulama ve Araştırma Merkez Müdürlüğü ile Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür Yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur. Kamu Kuruluşları-Sektör ve Yüksekokul işbirliğinde ulusal ve uluslararası düzeyde yürütülen turizm personeli

yetiştirme kurslarında eğitmenlik görevi yapmıştır. Turizm Politikası ve Planlaması, Uluslararası Turizm Hareketleri, Pazarlama ve Servis-Bar derslerini yürütmekte olup, çalışma alanı ile ilgili araştırmalarına devam etmektedir.

Yrd. Doç. Dr. S. Gül GÜNEŞ

1992 yılında Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nden mezun oldu. 1995 yılında, "European Centre for Pollution Research" tarafından yönetilen, "European Master Degree in Environmental Management" adlı programda (Tez konusu: Environmental Threats in Touristic Honey Spots in Cappadocia); 1996'da ise Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda yüksek lisans derecesi aldı. Daha sonra aynı Anabilim Dalında devam ettiği doktora çalışmasını (Tez konusu: Beypazarı-Eğriova Yaylasının Bütüncül Yönetimi Üzerinde bir Araştırma) 2002 yılında tamamladı. Çalışma hayatı süresince, A.Ü. Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde Araştırma Görevlisi (1993-2002); Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nde mühendis (2002-2007); (Küresel Çevre Fonu (GEF)'nun hibe katkısı ile Orman Bakanlığı ve Dünya Bankası işbirliğiyle hazırlanan "Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi" projesinde "Biyolojik Çeşitlilik Öğrenme Ağı ve Yaygınlaştırma Alanları" sorumlusu ve Küre Dağı Milli Parkı'nın, Avrupa'daki Korunan Alanlarda hem doğal değerler hem de sürdürülebilir turizm açısından seçkinliğin işareti olan PAN (Protected Area Network) Park sertifikasını alması için gerçekleştirilen çalışmalarda Ulusal Temas Noktası); Bilkent Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümünde yarı zamanlı öğretim görevlisi (2002-2003) ve Ankara Üniversitesi Beypazarı Turizm ve Otel İşletmeciliği Meslek Yüksek Okulunda yarı zamanlı öğretim görevlisi (2004-2007) olarak bulunan Güneş; 2007 yılından bu yana Atılım Üniversitesi İşletme Fakültesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümü'nde Yardımcı Doçent ve Bölüm Başkanı olarak görev yapmaktadır. Türkiye'deki Korunan Alanlar ve Çevresinde Sürdürülebilir Turizm Gelişim Stratejisi Rehberi (2007) isimli kitabın yazarlarından biri olan Gül Güneş'in, uluslararası bildirilerinden bazıları*: Identification of Environmental Threats in Tourism Destinations (1998); Ecotourism in an Old-Growth Forest of Turkey: The Kure Mountains Experience (2007); Tourism Destination Sustainability and NGO's: Beypazari Case (2010); and World Heritage Sites As Tourism Resources: The Case of Safranbolu-Turkey (2011)* konularında olup, diğer yayınları daha çok çevre duyarlı turizm

yaklaşımları, turizm-çevre ilişkileri, doğa koruma, çevre yönetimi ve kırsal alanlarda sürdürülebilir kalkınma üzerinedir.

Dr. İbrahim Boz

1983 yılında Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümünden mezun oldu. 1983-1988 yılları arasında Türkiye Kalkınma Bankasında turizm yatırım ve işletme uzmanı olarak çalıştı. 1988-1992 yılları arasında ABD Eastern Michigan University Economics bölümünden master diploması aldı. 1992-1994 yılları arasında ise Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (TİKA) Başkanlığında koordinatör yardımcısı olarak görev yaptı. 1994-1997 yılları arasında Kırgız Cumhuriyeti Turizm ve Spor Bakanına TİKA tarafından danışman olarak gönderildi. Türkiye'ye döndüğü 1997 yılından beri Bilkent Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümünde akademisyen olarak görev yapmaktadır. Gazi Üniversitesi İktisat Bölümündeki doktora çalışmasını 2009 yılında tamamlamıştır.

KAYNAKÇA

Akbulut, Y. (1995). *Bingöl Tarihi*. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları/1688. Ankara: Yayımlar Dairesi Başkanlığı, Başvuru Kitapları Dizisi/28.

Anonim. (2011). *Doğu Marmara Kalkınma Ajansı-Marka Kent Stratejik Kalkınma Planı 2010.* Cemre Ofset.

Avcıkurt, C. (2009). *Turizm Sosyolojisi: Genel ve Yapısal Yaklaşım*. 3. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.

Bayrak, M.O. (1994). *Türkiye Tarihi Yerler Kılavuzu*. İstanbul: İnkilap Yayınevi.

Blake, Edmonds. (1997). *Biblical Sites in Turkey E.C.*. Sev Yayıncılık. ISBN975 817626 9

Bingöl İl Çevre ve Orman Müdürlüğü (2005), *Bingöl İl Çevre Durum Raporu*.

Bingöl İl Tarım Müdürlüğü. (2006). *Bingöl Tarım Master Planı*. Bingöl.

Bingöl Valiliği İl Özel İdaresi. (2006). *Stratejik Planı 2007-2011*. Bingöl.

Butasım, N. (2010). *Bingöl'deki Mimari Eserler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı Genel Sanat Tarihi Bilim Dalı. Van.

Çetintaş, H. ve Bektaş, Ç. (2008). Türkiye'de Turizm ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Kısa ve Uzun Dönemli İlişkiler. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*. Cilt 19, Sayı 1, Bahar 2008.

Değer, M.K. (2006). Turizme ve İhracata Dayalı Büyüme:1980-2005 Türkiye Deneyimi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi.* Cilt: 20, Sayı: 2.

Devlet Planlama Teşkilatı. (2003). *İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*.

Devlet Planlama Teşkilatı. (2006). *Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2007-2013.* Ankara.

Elazığ İl Çevre ve Orman Müdürlüğü. (2007). *Elazığ İl Çevre Durum Raporu*. Elazığ.

Elazığ Valiliği. (2011). *Sayılarla Elazığ.* Elazığ.

Elazığ Valiliği, İl Özel İdaresi. (2006). *Stratejik Planı 2007-2011*. Elazığ.

Fırat Kalkınma Ajansı. (2011). *TRB1 Bölge Planı 2010 – 2013*.

Görmez, K. (2010). *Çevre Sorunları*. Ankara: Nobel.

Gülbay, F. (2008). Diğer İller.

Gürdal, M. (2001). *Türkiye Turizm Coğrafyası.* Muğla: Muğla Üniversitesi Matbaası.

Kalkınma Bakanlığı (2012). *İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE) Güncellemesi.*

Kaya, M.A. (2005). Anadolu'da Roma Eyaletleri: Sınırlar ve Roma Yönetimi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları D*ergisi.

Keskin, T.A. (Ed). (2011). *Hazar Gölü Sulak Alan Yönetim Planı*. Elazığ: Hazar Matbaası

Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2007). *Türkiye Turizm Stratejisi (2023)- Eylem Planı (2007-2013).*Ankara.

Malatya İl Çevre ve Orman Müdürlüğü. (2009). *Malatya İl Çevre Durum Raporu*. Malatya.

Malatya İl Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2011) *Malatya ili Turizm Master Planı*. Ankara:BEL-DA Planlama Ofisi.

Malatya Belediyesi. (2010) *Malatya Belediyesi Stratejik Planı 2010-2014.* Malatya.

Mor, A. ve Çitçi, D. (2011). Elazığ Şehri'nin Çevre Sorunları. *Doğu Coğrafya Dergisi.*

Palutoğlu, M. ve Tanyolu, E. (2006). *Elazığ İl Merkezi Yerleşim Alanının Depremselliği*.

Pekin, F. (2011). *Çözüm: Kültür Turizmi*. İstanbul: İletişim.

Sever, R. (2011). Malatya'da Hava Kirliliğine Coğrafi Bakış. *Doğu Coğrafya Dergisi.*

Şenol, F. ve Aktaş G. (Ed). (2008). *Erzincan/Elazığ/Malatya Türkiye Turizm Coğrafyası*. Ankara: Detay Yayıncılık.

TOBB. (1998). *Bingöl ili Geliştirme Stratejisi*. Ankara.

Tunceli İl Çevre ve Orman Müdürlüğü. (2006). *Tunceli ili Çevre Durum Raporu.* Tunceli.

Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2005). *Tunceli ili Turizm Envanteri ve Turizmi Geliştirme Planı.* Tunceli.

Tunceli Valiliği-İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği. (2006). *Stratejik Plan 2010-2014*. Tunceli.

Tunceli Valiliği. (2009). *Tunceli Kültür Envanteri*. Tunceli.

Tunceli İl Tarım Müdürlüğü. (2006). *Tunceli Tarım Master Planı*. Tunceli.

TUİK. (2010). *İstatistiklerle TRB1(Malatya-Elazığ-Bingöl-Tunceli)*. Malatya.

Umar, B. (1995). *Türkiye'deki Tarihsel Anıtlar*. İstanbul: İnkılap Kitabevi

Elektronik adresten yararlanılan kaynaklar:

Bingöl Belediyesi. (2011). *Bingöl Bilgileri*. http://www.bingol.bel.tr/KD136_BINGOL-REHBERI.html, internet adresinden 25 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.

Bingöl İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2011). *Genel Bilgiler*. http://www.bingolkultur.gov.tr/belge/1-33087/genel-bilgiler.html, internet adresinden 25 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.

Bingöl Valiliği. (2011). *Bingöl Genel Bilgileri.* http://www.bingol.gov.tr/default_B0.aspx?content=296 internet adresinden 28 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.

DHMİ- Malatya. (2011). *İstatistikler*. http://malatya.dhmi.gov.tr/havaalanlari/istatistik.aspx?hv=29 internet adresinden 12 Ekim 2011 tarihinde edinilmiştir.

DHMİ- Malatya. (2011). *İstatistikler*. http://www.dhmi.gov.tr/istatistik.aspx internet adresinden 25 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.

Elazığ İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2011). *Turizm Tesisleri*. http://www.elazigkulturturizm.gov.tr/belge/1-57189/turizm-tesisleri.html internet adresinden 2 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.

Elazığ Orman Bölge Müdürlüğü (2011). Elazığ Kent Ormanı. http://elazigobm.ogm.gov.tr/ internet adresinden 28 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.

Fırat Üniversitesi. (2011). *Ölbe Vadisi Bilgileri*. http: //web.firat.edu.tr internet adresinden 26 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.

Folklor Gen. (2011). *Bingöl Yöresi* Giysileri. http://www.folklor.gen.tr/halk-giysileri/bingol-yoresi-giysileri.html internet adresinden 28 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.

Kelebek-Türk Gözlemciler Grubu. (2011). *Türkiye'nin Kelebekleri*. www.kelebek-turk.com internet adresinden 25 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü. (2011). *İllere Göre Sit Alanları*. http://www.kvmgm.gov.tr/belge/1-43069/turkiye-genelinde-illere-gore-sit-dagilimlari.html internet adresinden 29 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı – Elazığ. (2011). *Turizm Tesisleri İstatiskleri*. http://www.elazigkulturturizm.gov.tr/belge/1-57189/turizm-tesisleri.html internet adresinden 17 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı – Tunceli. (2011). *Konaklama İstatiskleri*. http://www.tuncelikulturturizm.gov.tr/belge/1-58330/konaklama.html internet adresinden 17 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2011). *Elazığ – Malatya Belediye Belgeli Tesis İstatistikleri*. http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/belge/1-63776/belediye-belgeli-tesisler.html internet adresinden 18 Kasım 2011 tarihinde alınmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2011). *Turizm İstatistikleri*. http://www.kultur.gov.tr/TR/belge/1-90748/istatistikler.html internet adresinden 25 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.

Malatya İl Çevre ve Orman Müdürlüğü. (2011). *Turgut Özal Tabiat Parkı Bilgileri*. http://malatya.cevreorman.gov.tr/Malatya/AnaSayfa/MalatyaTabiatParki.aspx?sflang=tr internet adresinden 17 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.

Osmanlı Araştırma Vakfı. (2011). *Bölge Tarihi*. http://www.osmanli.org.tr/yazi-1-139.html internet adresinden 22 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.

Rotary Kulübü Derneği – Adıyaman. (2011). *Nemrut Bilgileri*. http://www.nemrutdagi.org/ internet adresinden 17 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.

Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2011). *Çemişgezek Eski Hamam Bilgileri*. http://www.tuncelikulturturizm.gov.tr/belge/1-58084/hamam-i-atik-eski-hamam.html internet adresinden 24 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.

Türkiye Kurbağa ve Sürüngenleri Gözlemciliği ve Fotoğrafçılığı Topluluğu. (2011). *Türkiye'nin Reptilleri*. www.turkherptil.org internet adresinden 25 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.

TYD. (2012). *Turizm İstatistikleri*. http://www.ttyd.org.tr/turizm-istatistikleri.html. internet adresinden 1 Mart 2011 tarihinde edinilmiştir.

UNWTO–World Tourism Organization. (2009). *Tourism Highlights.* http://www.unwto.org/facts/eng/pdf/highlights/UNWTO_Highlights09_en_LR.pdf, internet adresinden 8 Mart 2012 tarihinde edinilmiştir.

UNWTO–World Tourism Organization. (2010). *Tourism Highlights.* http://www.unwto.org/facts/eng/pdf/highlights/UNWTO_Highlights09_en_LR.pdf, internet adresinden 8 Mart 2012 tarihinde edinilmiştir.

UNWTO–World Tourism Organization. (2011). *Tourism Highlights.* http://www.unwto.org/facts/eng/pdf/highlights/UNWTO_Highlights09_en_LR.pdf, internet adresinden 8 Mart 2012 tarihinde edinilmiştir.

UNWTO–World Tourism Organization. (2012). *World Tourism Barometer*. January 2012.Volume 10. http://dtxtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto_barom12_01_january_en_excerpt.pdf, internet adresinden 8 Mart 2012 tarihinde edinilmiştir.

Yeşilyurt Belediyesi – Malatya. (2011). *Yeşilyurt Efsaneleri Efsaneleri*. http://www.malatyayesilyurt.bel.tr/sayfa/54/yemekleriefsanelerikasabalari.html#sayfa internet adresinden 26 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.

EKLER

Ek 1: Faaliyet Takvimi